T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI
COĞRAFYA BİLİM DALI

SAMSAT (ADIYAMAN) İLÇESİ'NİN COĞRAFİ ETÜDÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

MERYEM SÖNMEZ

İSTANBUL 2020

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI
COĞRAFYA BİLİM DALI

SAMSAT (ADIYAMAN) İLÇESİ'NİN COĞRAFİ ETÜDÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

MERYEM SÖNMEZ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. HAMZA AKENGİN

İSTANBUL 2020

ARŞİV KAYIT BİLGİSİ

Tezin Adı	Samsat (Adıyaman) İlçesi'nin Coğrafi Etüdü
Tezin Yazarı	Meryem SÖNMEZ
Tezin Danışmanı	Prof. Dr. Hamza AKENGİN
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	02.09.2020
Tezin Alanı	Coğrafya
Tezin Yeri	Marmara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tezin Sayfa Sayısı	203
Anahtar Kelimeler	Samsat, Coğrafi Etüd, Yer Değiştiren Şehir, Atatürk Barajı, GAP

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Geographic Research of Samsat District
Author of the Thesis	Meryem SÖNMEZ
Advisor of the Thesis	Prof. Dr. Hamza AKENGİN
Status of the Thesis	Master's Degree
Date of the Thesis	02.09.2020
Field of the Thesis	Department of Geography
Places of the Thesis	Marmara University / Social Sciences Institute
Total Page Number	203
Keywords	Samsat, Geographical Study, Displaced City, Atatürk Dam, GAP

ÖNSÖZ

Bir insanın kendisini anlayıp tanımlayabilmesi yaşamış olduğu coğrafyayı iyi anlayıp tanımasına bağlıdır. Yüksek Lisans tez konumu belirleme sürecinde iken memleketim olan Samsat'ı da değerlendirmek istedim. Samsat'ı konu olarak seçme nedenlerimden biri bu yerleşim biriminin daha önceden coğrafi açıdan ele alınmamış olması idi. Bir diğer neden ise coğrafyanın temel prensiplerinden biri olan neden-sonuç ilişkisinin Samsat İlçesi üzerinde kendisini önemli derecede göstermiş olması idi.

Tez toplamda beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırma konusunun amacı ve kapsamı belirtilmiştir. İkinci bölümde araştırma sahasının konumu ve fiziki coğrafya özellikleri, üçüncü bölümde beşeri coğrafya özellikleri, dördüncü bölümde ekonomik coğrafya özellikleri ve beşinci bölümde ise tez aşamasında belirlenmiş olan başlıca sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Öncelikle, çalışmamı hazırlarken bu zorlu süreçte sakin kalmamı sağlayan, her şartta kendisine ulaşabildiğim ve engin bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım saygıdeğer tez danışmanım Prof. Dr. Hamza AKENGİN Hocam'a teşekkürlerimi sunarım. Yine özellikle saha çalışmalarımda maddi manevi olarak bir an olsun beni yalnız bırakmayan sevgili babam Ömer SÖNMEZ'e, sahada bilgi ve belge derlemesi yaptığım süreçte hiçbir yardımını esirgemeyen ve bizlere misafirperver davranan değerli hemşehrilerim Samsat kamu kurumlarında görevini icra eden kamu personellerine, Samsat Belediyesi'nde çalışan kıymetli Mehmet KIZIL Bey'e ve Samsat İlçe Devlet Hastanesi Müdürü Sayın Hüseyin ÇİNTEMUR'a teşekkürü bir borç bilirim.

Bu çalışmayı hazırlarken sabrı ve desteğiyle birlikte yanımda bulunan sevgili anneme, aileme ve arkadaşlarıma şükranlarımı sunarım.

Meryem SÖNMEZ

İSTANBUL - 2020

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Samsat İlçesi'nin (Adıyaman) Coğrafi Etüdü

Meryem SÖNMEZ

Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Coğrafya Anabilim Dalı
Coğrafya Bilim Dalı
İstanbul-2020, Sayfa: XVI + 183

Samsat İlçesi ülkemizin Güneydoğu'sunda Orta Fırat Bölümü'nde, Atatürk Baraj Gölü kıyısında yerleşik bulunan ve Adıyaman İli'ne bağlı bir ilçedir. Samsat, yapılan son nüfus sayımlarına göre ve yerleşim birimi olması açısından Adıyaman'ın en küçük ilçelerindendir. Yapılan literatür araştırmasında Samsat ve yakın çevresi ile ilgili coğrafi alan çalışmasının yok denecek kadar az olması, çalışma alanı olarak Samsat'ın tercih edilmesini sağlamıştır. Dolayısı ile bu çalışmanın amacı Samsat ve yakın çevresinin coğrafi şartlarının araştırılmasıdır. Araştırmada Samsat'ın fiziki, beşeri ve iktisadi (ekonomik) coğrafya özellikleri ele alınarak ilçe fonksiyonları coğrafi bir bakış açısıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmada literatür taraması, veri toplanması ve analizi ve ayrıca saha çalışması yapılmıştır.

İlçenin doğu, batı ve güneyinde Atatürk Barajı, kuzeyinde ise Kahta İlçesi yer almaktadır. Atatürk Baraj Gölü'nün kıyısında üç tarafı baraj gölü ile çevrili olan Samsat bir yarımada görünümündedir. İlçenin deniz seviyesinden yüksekliği 610 m olup, Adıyaman İl merkezine 48 km kadar, Şanlıurfa'ya ise 60 km uzaklıktadır. Yüzölçümü 338 km^2'dir. Güneydoğu Toroslar kuşağının kuzey kenarında yer alan araştırma sahası

jeolojik anlamda, Mesozoyik'ten bugüne kadar geçen süreçte oluşmuş magmatik, metamorfik ve sedimanter kayaçlardan oluşmuş çok çeşitli birimlerden oluşmaktadır.

Tarihi binlerce yıl öncesine dayanan Samsat birden çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. En son 1960 yılında Adıyaman iline bağlı bir merkez ilçe haline gelmiştir. İlçe merkezi ve beraberinde birkaç köyü ile Atatürk Barajı'nın su toplama havzasında suların yükselmesi sonucu sular altında kalmış ve 1988 yılında 10 km kuzeye taşınarak aynı isimle yeniden kurulmuştur. İlçenin demografik yapısında önemli değişiklikler meydana gelmemiş ise de yaşanan bazı olaylar nüfusta birtakım değişiklere yol açmıştır. Özellikle bir dönem yerleşim biriminin sular altında kalması, ilçedeki sanayileşmenin yetersizliği ve geçimin zorlaşması nüfusun azalmasına yol açmıştır. Samsat iklim özellikleri açısından yazları sıcak ve kurak, kışları ise soğuk ve yağışlıdır. Fakat son yıllarda Atatürk Baraj Gölü'nün etkisiyle nem oranında artış gözlenmiş ve nispeten ılıman olduğu hissedilmiştir. Yerleşim birimi geçiş güzergahlarında olmadığından ticaret faaliyetleri pek gelişmemiş olup, son yıllarda özellikle GAP ile tarımsal etkinliklerde verim artışı sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Samsat, Coğrafi Etüd, Yer Değiştiren Şehir, Atatürk Barajı, GAP.

ABSTRACT

Master Thesis

Geographic Research of Samsat District

Meryem SÖNMEZ

Marmara University

Institute of Social Sciences

Department of Geography

Istanbul-2020, Page: XVI +183

Samsat District is a district of Adıyaman Province, located in the Southeast of our country, in the Middle Euphrates Section, on the shore of Atatürk Dam Lake. Samsat is one of the smallest districts of Adıyaman, according to the latest census and being a settlement. The fact that there is almost no geographic area study related to Samsat and its close surroundings in the literature research made Samsat preferred as the field of study. Therefore, the aim of this study is to determine the geographical conditions of Samsat and its immediate surroundings. In the research, the physical, human, and economic (economic) geography characteristics of Samsat were handled and the district functions were tried to be revealed from a geographical perspective. Literature review, data collection, and analysis as well as fieldwork in the study have been made.

Atatürk Dam is located in the east, west, and south of the district, and Kahta District is located in the north. Samsat, surrounded by a reservoir on three sides on the shore of the Atatürk Dam Lake, looks like a peninsula. The height of the district is 610 m above sea level, it is 48 km from Adıyaman city center and 60 km from Şanlıurfa. Its area is 338 km². The research area, located on the northern edge of the Southeastern Taurus belt, geologically consists of a wide variety of units composed of magmatic, metamorphic, and sedimentary rocks formed during the period from Mesozoic until today.

Samsat, whose history goes back thousands of years, has hosted multiple civilizations. It became a central district of Adıyaman province in 1960. The district center and several villages with it were flooded as a result of the rise of water in the water collection basin of the Ataturk Dam, and in 1988 it was moved 10 km north and

re-established with the same name. Although no significant changes have occurred in the demographic structure of the district, some events have led to some changes in the population. In particular, the flooding of the residential unit for a period, insufficiency of industrialization in the district, and the difficulty of living caused the population to decrease. In terms of its climatic characteristics, Samsat is hot and dry in summer and cold and rainy in winter. However, in recent years, an increase in humidity has been observed with the effect of Atatürk Dam Lake and it has been felt to be relatively temperate. Since the settlement is not on the transit routes, commercial activities have not developed much, and agricultural activities have increased in recent years, especially with the GAP.

Keywords: Samsat, Geographical Study, Displaced City, Atatürk Dam, GAP.

İÇİNDEKİLER

ARŞİV KAYIT BİLGİSİ….....
ARCHIVE RECORD INFORMATION.....
ÖNSÖZ……..i
ÖZET……ii
ABSTRACT…….....iv
İÇİNDEKİLER……...vi
KISALTMALAR DİZİNİ……..ix
HARİTALAR DİZİNİ……...xi
TABLOLAR DİZİNİ…….....xii
ŞEKİLLER DİZİNİ…….xiii
GRAFİKLER DİZİNİ…….....xiv
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ…….....xv
GİRİŞ…….....1

1. BÖLÜM

1.1. Araştırma Konusunun Amacı ve Kapsamı…….4
1.2. Materyal, Yöntem Ve Teknikler…….....6

2. BÖLÜM
FİZİKİ COĞRAFYA ŞARTLARI

2.1. Araştırma Sahasının Coğrafi Konumu, Sınırları ve Özellikleri.....8
2.2. Jeolojik Yapı ve Yeryüzü Şekilleri.....11
2.2.1. Samsat Ovası.....12
2.2.2. Dağlık ve Tepelik Alanlar.....16
2.2.3. Fırat Nehri Vadisi.....17
2.3. İklim…….....19
2.3.1. Sıcaklık 19
2.3.2. Basınç ve Rüzgarlar.....24
2.3.3. Nem ve Yağış.....26
2.4. Hidrografya…….....30
2.4.1. Fırat Nehri 31
2.4.2. Atatürk Barajı.....34

2.4.3. Diğer Küçük Akarsular……....38

2.5. Toprak…….…….....38

2.6. Doğal Bitki Örtüsü…….....39

2.7. Doğal Afetler……...41

2.7.1. Türkiye'nin Genel Tektonik Durumu……..…..42

2.7.2. Samsat Depremleri……....44

3. BÖLÜM
BEŞERİ COĞRAFYA ŞARTLARI

3.1. Samsat İlçesi'nin Tarihsel Gelişimi…….....49

3.2. İdari Coğrafyası…….....66

3.3. Yerleşme Özellikleri…….....67

3.3.1.Yerleşmenin Tarihsel Gelişimi 67

3.3.1.1.Eski Samsat……..…..70

3.3.1.2.Eski Samsat'ta Meydana Gelen Yer Değişikliğinin Yerleşim Faaliyetlerine Etkisi.....73

3.3.1.3.Eski Samsat'la Beraber Atatürk Baraj Gölü Altında Kalan Köyler.....79

3.3.1.4. Yeni Samsat……....83

3.3.1.5. Üçüncü Samsat 87

3.3.2. Yerleşme Şekilleri.……..…..98

3.3.2.1. Geçici Kır Yerleşmeleri……..…..99

3.3.2.2. Köy Yerleşmeleri……..…..100

3.3.3. Konut Tipleri……107

3.4. Nüfus……..110

3.4.1. Nüfusun Gelişimi ve Hareketleri……....113

3.4.1.1. Kent Nüfusu……....115

3.4.1.2. Kır Nüfusu……..118

3.4.2.Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri İle Sektörel Dağılımı……....121

4. BÖLÜM
EKONOMİK COĞRAFYA ŞARTLARI

4.1. GAP ve Samsat İlişkisi……...…..126
4.2. Tarımsal Faaliyetler 131
4.3. Hayvancılık Faaliyetleri.....140
4.3.1. Küçükbaş Hayvancılık 142
4.3.2. Büyükbaş Hayvancılık 145
4.4. Sanayi Faaliyetleri 146
4.5. Turizm.....147
4.5.1. Atatürk Baraj Gölü……153
4.6. Ulaşım 154
4.7. Ticaret 157

5. BÖLÜM
ARAŞTIRMA SAHASINDA KARŞILAŞILAN BAŞLICA TEMEL SORUNLAR

5.1. Çevre Sorunları 160
5.1.1. Depremlerin Meydana Getirdiği Çevresel Hasarlar……160
5.1.2. Çadır Kent Yaşamı……161
5.1.3. İçme Suyu ve Kanalizasyon Şebekeleri……161
5.1.4. Aşırı Buharlaşmanın Tarıma Etkileri……161
5.2. Ekonomik Sorunlar 162
BULGULAR……...164
SONUÇ VE ÖNERİLER…….....170
KAYNAKÇA.....174
ÖZGEÇMİŞ.....183

KISALTMALAR DİZİNİ

AFAD : Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

akt : aktaran

B.Ü : Boğaziçi Üniversitesi

BZSZ : Bitlis-Zağros Sütur Zonu

ºC : derece santigrat

da : dekar

DAE : Deprem Araştırma Enstitüsü

DSİ : Devlet Su İşleri

E : Doğu

ENE : Doğu-Kuzey-Doğu

ESE : Doğu-Güney-Doğu

GAP : Güneydoğu Anadolu Projesi

GB : Güneybatı

GD : Güneydoğu

hm^3 : hektometreküp

Hz : hazreti

İS : İsa'dan sonra

KAF : Kuzey Anadolu Fayı

KB : kuzeybatı

KD : kuzeydoğu

K-G : kuzey-güney

KHGM : Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü

km : kilometre

km^2 : kilometrekare

km^3 : kilometreküp

m : metre

m^2 : metrekare

mm : milimetre

m^3 : metreküp

m^3/s : metreküp/saniye

max : maksimum

min : minimum

mw : megawat

MGM : Meteoroloji Genel Müdürlüğü

MTA : Maden Tetkik Arama

M.S : Milattan Önce

M.Ö : Milattan Sonra

N : kuzey

NE : kuzeydoğu

NNE : kuzey-kuzey-doğu

Ort : ortalama

SE : güneydoğu

SSE : güney-güney-doğu

S3 : Seki 3

TAB : Termik Alçak Basınç

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

UDIM : Uluslar Deprem İzleme Merkezi

USGS : Amerika Yerbilimsel Araştırma Kurumu

UNESCO : Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

vb : ve benzeri

yy : yüzyıl

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1: Araştırma Alanını Lokasyon Haritası...……....9
Harita 2: İnceleme Alanının Jeoloji Haritası……..12
Harita 3: İnceleme Alanının Jeomorfoloji Haritası……....14
Harita 4: Araştırma Alanının Topoğrafya Haritası.……...15
Harita 5: İnceleme Alanının Topoğrafya ve Tepelik Alanlar Haritası……...16
Harita 6 : Adıyaman Havzası Çevresinde Uzun Yıllar (1970-2010) Temmuz Ayı Sıcaklık Ortalamalarının Dağılışı……22
Harita 7 : Adıyaman Havzası Çevresinde Uzun Yıllar (1970-2010) Ocak Ayı Sıcaklık Ortalamalarının Dağılışı.……23
Harita 8 : Türkiye Fay Hattı Haritası……..……....43
Harita 9 : Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ni Etkileyen Önemli Tektonik Yapılar……...45
Harita 10 : Samsat (Adıyaman) ve Civarındaki Jeolojik Birimler ve Bu Çalışma İle Haritalanan ve Türleri Belirlenen 1 ve 2 No'lu Doğrultu Atımlı Faylar…….47
Harita 11: 2 Mart 2017 ve 24 Nisan 2018 Samsat Depremleri ve Artçı Sarsıntılarını Gösterir Sayısal Yükselti Modeli……48
Harita 12: Eski Samsat Yerleşme Planı…….52
Harita 13 : Kommagene ve Çevresi ……..54
Harita 14 : Samsat İlçesi'ne Bağlı Köyler ve Mezralar…….67
Harita 15 : Eski ve Yeni Samsat Konumu…….80
Harita 16 : Eski-Yeni Samsat ve Baraj Altında Kalan Köyler……...81
Harita 17 : Yeni Samsat 1988 İlk İmar Planı…….85
Harita 18 : Adıyaman-Samsat Karayolu Bağlantısı…….156
Harita 19 : Samsat-Bozova Karayolu ve Feribot Hattı……157

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1: Adıyaman Merkez ve İlçelerinin Yüzölçümü, Yüzölçümü Oranları ve Yükseklik Değerleri……...9
Tablo 2 : 1988-2018 Yılları Adıyaman İli Minimum, Maksimum ve Ortalama Sıcaklık Değerleri (ºC)……...20
Tablo 3 : 1998-2006 ve 2014-2019 Yılları Samsat İlçesi Minimum, Maksimum ve Ortalama Sıcaklık Değerleri (ºC) ……20
Tablo 4: Adıyaman Meteoroloji İstasyonu Verilerine Ait Uzun Yıllar (1970-2010) Aylık Ort. Toplam Rüzgar Sayısı……25
Tablo 5 : Samsat İlçesi'nin 1998-2006 ve 2014-2019 Yıllarına Göre Ort.Nispi Nem Oranı (%)……..…27
Tablo 6 : Samsat İlçesi'nin 1998-2006 ve 2014-2019 Yıllarına Göre Yağış Miktarı (mm)…….……...29
Tablo 7 : Richter Büyüklük (Magnitüd) Ölçeği …….……...44
Tablo 8 : Adıyaman İli Kronolojisi..……..……....50
Tablo 9 : Samsat İlçesi Köyleri, İlçe Merkezine Uzaklıkları ve Mezraları……68
Tablo 10 : Yeni Samsat'a Bağlı Oluşturulan Köyler …….84
Tablo 11 : Samsat Merkez / Köyleri Kesin + İtiraz Hasat Tespiti İcmali (02.03.2017 Tarihli Deprem)……...90
Tablo 12 : Samsat Merkez / Köyleri Kesin + İtiraz Hasat Tespiti İcmali (24.04.2018 Tarihli Deprem)……...92
Tablo 13 : Adıyaman İlçeleri Nüfus Yüzdesi ve Nüfus Yoğunluğu (2019)……...111
Tablo 14 :1960-2019 Yılları Samsat İlçesi'nin Yıllara Göre Nüfus Değişimi……113
Tablo 15 : Yıllara Göre Samsat Kent Nüfusu Değişimi (2007-2009)……..115
Tablo 16 : Samsat İlçe Merkezi Mahallelerinin Yıllara Göre Nüfus Değişimi (2007-2019)……..116
Tablo 17 : Yıllara Göre Samsat Kır Nüfusu Değişimi (2007-2009)……....119
Tablo 18 : Samsat Köyleri Nüfusu (2019)……119
Tablo 19: Samsat İlçesi 2004 ve 2019 Yılları Tarım Alanı Dağılımı (da)……..133
Tablo 20: Samsat İlçesi Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler……....……....135
Tablo 21 : Samsat İlçesi Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri…….……137
Tablo 22 : Samsat İlçesi Sebze Ürünleri……..139
Tablo 23 : Samsat İlçesi Arazi Dağılımı (2017)……...139
Tablo 24 : Samsat İlçesi'nin Yıllara Göre Küçükbaş Hayvan Varlığı Değişimi (2004-2019)……..143
Tablo 25 : Samsat İlçesi'nin Yıllara Göre Büyükbaş Hayvan Varlığı Değişimi (2004-2019)……145
Tablo 26 : Samsat İlçesi'nde Ticari İşyeri Sayıları ……158

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1 : Fırat Nehri Vadisi Seki Sistemleri……18
Şekil 2 : Adıyaman Meteoroloji İstasyonu Verilerine Ait Uzun Yıllar (1970-2010) Aylık Ortalama Hakim Rüzgar Yönü Grafiği…….26
Şekil 3 : Samsat İlçesi Uzun Yıllar Boyunca Toplam Yağışların Mevsimlere Dağılışı..28
Şekil 4 : Adıyaman İlçelerinin Nüfus Yüzdesi…….112
Şekil 5 : Samsat İlçesi Kır-Kent Nüfusu (2019)……...120

Şekil 6 : Samsat İlçesi Okuma-Yazma Oranı (2019)……122

Şekil 7: Samsat İlçesi'nde Okuma-Yazma Bilenlerin Eğitim Kurumlarından Mezuniyetlerine Göre Dağılımı…….123

Şekil 8: Samsat İlçesi'nde Çalışan Nüfusun Sektörel Dağılımı……...124

Şekil 9 : Türkiye ve GAP Bölgesi…….127

Şekil 10 : 2004 Yılı Samsat İlçesi Tarım Alanları Dağılımı …….……..134

Şekil 11 : 2019 Yılı Samsat İlçesi Tarım Alanları Dağılımı……134

Şekil 12 : Samsat Arazi Varlığı Oransal Dağılımı (2017)……140

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1 : Samsat İlçesi 1998-2006 ve 2014-2019 Yıllarına Göre Yağış Miktarı (mm)……30
Grafik 2 : 1960- 2019 Yılları Samsat İlçesi Nüfus Değişimi……..114
Grafik 3 : 2019 Yılı Samsat İlçesi Nüfus Piramidi……..124

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Foto 1 : Samsat İlçe Merkezi'nden Bir Görünüm…….....11
Foto 2 : Samsat İlçesi…….13
Foto 3 : Fırat Nehri…….32
Foto 4 : Eski Samsat'tan Şanlıurfa'ya Hububat ve Zahire Sevkiyatı…….33
Foto 5 : Eski Samsat'tan Şanlıurfa'ya Hayvan Sevkiyatı……...34
Foto 6 : Atatürk Barajı……36
Foto 7 : Samsat Bitki Örtüsü……...41
Foto 8: 2 Mart 2017 Depreminden Sonra Samsat Kuzeyinde Akdamar ve Taşkuyu Köylerinde Oluşan Yapısal Hasarlar……...46
Foto 9 : Nemrut Dağı Tümülüsü……..……56
Foto 10 : Samsat Höyüğü Kazıları……..60
Foto 11 : Samsat Kazılarında Bulunan Ev ve Süs Eşyaları…….....61
Foto 12 : Samsat Höyüğü……...63
Foto 13 : Samsat Höyüğü Üzerinde Samsat Kalesi……64
Foto 14 : Eski Samsat ve Samsat Höyüğü……..71
Foto 15 : Eski Samsat İlçe Merkezi'nden Bir Görünüm……72
Foto16a: Vefat Eden Büyüklerini Baraj Altında Bırakmak İstemeyen Eski Samsatlılar……...76
Foto 16b: Hızlı Şekilde Tahliye Olan Samsatlılar……..…77
Foto 17 : Neredeyse Tamamen Sular Altında Kalan Eski Samsat İlçe Merkezi……78
Foto 18a: Baraj İle Birlikte Yok Olan Eski Samsat İlçe Merkezi……..78
Foto 18b: Baraj Altında Kalan Samsat Höyüğü…….....79
Foto 19 : 1988 Yılında Kurulan Yeni Samsat…….....84
Foto 20 : Deprem Sonrasında Halkın Kullanımına Verilen Çadır ve Konteynerlar…...89
Foto 21 : Prefabrik Samsat Belediyesi……90
Foto 22 : Prefabrik Samsat Kaymakamlığı……90
Foto 23 : Prefabrik Camii……...90
Foto 24 : Prefabrik Samsat İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü……..90
Foto 25 : Depremde Yıkılan Ev ve Köy Ahırı……...93
Foto 26 : Deprem Sonrası Yapılan Yeni Konutlar…….....94
Foto 27 : İki katlı Deprem Konutu Tipi…….95
Foto 28 : Samsat İlçe Devlet Hastanesi……..96
Foto 29: Şehit Uzm.Çvş.Yusuf Atal Parkı……97
Foto 30: Gazi Caddesi ve Dükkanlar…….....97
Foto 31 : Depremden Zarar Gören Okul ve Kaldırım Yolları……97
Foto 32 : Samsat İlçesinin Kuş Bakışı Görünümü ve Yerleşmesi……..99
Foto 33 : Bağ Evi……..100
Foto 34 : Samsat İlçesi'nde Toplu Kır Yerleşmelerine Bir Örnek……...101
Foto 35 : Doğanca Köyü……...103
Foto 36 : Uzuntepe Köyü……..106
Foto 37 : Yarımbağ Köyü……106
Foto 38 : Eski Samsat'ın Kerpiç Evleri……108
Foto 39 : Deprem Sonrası Köylerde Yeni İnşa Edilen Betonarme Ev……109
Foto 40 : Deprem Sonrası Devlet Tarafından Yapılan İki Katlı Betonarme Ev..…….110
Foto 41 :Örentaş Mahallesi……...117

Foto 42 : Badem Bahçesi……..130
Foto 43 : Samsat Topraklarından GAP Alt Projesi Olan Atatürk Barajı Görünümü…131
Foto 44 : Atatürk Barajı Kıyısında Tarım Arazileri……..132
Foto 45 : Zeytin Ağaçları……..137
Foto 46 : Antep Fıstığı……..138
Foto 47 : Badem Meyvesi…….138
Foto 48 : Samsat İlçesi'nde Küçükbaş Hayvancılık…….144
Foto 49 : Samsat İlçesi'nde Küçükbaş Koyun Hayvancılığı……144
Foto 50 : Samsat'ta Tekstil Atölyesi……147
Foto 51 : Safvan Bin Muattal Türbesi Dış Görünümü…….149
Foto 52 : Safvan Bin Muattal Türbesi Dış Görünümü…….149
Foto 53 : Safvan Bin Muattal Türbesi'nin İç Görünümü…….150
Foto 54 : Safvan Bin Muattal Cami ve Külliyesi İnşaatı……..151
Foto 55 : Safvan Bin Muattal Türbesi'nde Kutlu Doğum Haftası Kutlamaları……....152
Foto 56 : Atatürk Barajı Seyir Restaurantı……..154
Foto 57: Samsat İlçe Merkezi'nde Bir Market……159

GİRİŞ

İnsanoğlunun var olduğu, yani dünya gezegeninde yaşamaya başladığı andan itibaren coğrafya ilmi de ortaya çıkmıştır. Coğrafya bilimi; insan ve mekan arasındaki ilişkiyi inceleyen bir bilimdir. Doğanay (2012,s.13) kitabında bu bilimle ilgili olara şunları ifade etmiştir:

''Coğrafya ilmi, insan ve çevre etkileşimi, diğer bir ifadeyle, çevre etmenleri ve insan etkinliklerinin karşılıklı birbirini etkilemesi üzerinde önemle durmaktadır''.

Yeryüzünde yaşamına devam edebilmek amacıyla insanoğlu, özellikle suya kolayca erişebileceği mekanlarda ikamet etmeye başlamıştır. Bununla birlikte beslenme ihtiyacını karşılayabilmek için de avcılık ve toplayıcılık faaliyetlerini sürdürmüştür. Zamanla insan toplulukları arasında nüfus artışı görülmesiyle ve buna paralel olarak besin yetersizliklerinin baş göstermesiyle bazı topluluklar bulundukları mekanları terk ederek yeryüzünün diğer bölgelerini keşfetmeye başlamışlardır.

Dünya üzerinde göçebe bir hayat sürüp sürekli olarak uygun bir mekan arayan, sonrasında ise su kenarları ve verimli topraklara kavuşan insanoğlu, bulunduğu yere yerleşmiş ve tarım faaliyetlerine başlamıştır. Dünya üzerinde ilk yerleşim ve tarım faaliyetlerinin başladığı yerlere Nil Nehri Vadisi, İndus ve Ganj Nehri Vadileri, Fırat ve Dicle Nehirleri arasında kalan bölge (Mezopotamya) örnek olarak verilebilir.

Dicle ve Fırat Nehirleri arasındaki bölgeye ''Mezopotamya'' denilmektedir. Bu bölge Fırat ve Dicle gibi iki büyük su kaynağı arasında kalmasından ve ayrıca verimli tarım arazilerine sahip olmasından dolayı en eski toplulukların gelip buraya yerleşmesine neden olmuştur. Günümüzde Fırat ve Dicle nehirleri ülkemiz başta olmak üzere birden çok ülkeye hayat vermektedir. Ülkemizin özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi için çok önemli bir yeri olan Fırat Nehri üzerinde su tutma ve bu sudan en iyi şekilde faydalanmak amacıyla barajlar kurulmuştur. Bu barajlar arasında en büyük olan ve en geniş arazileri kapsayan ise Atatürk Barajı olmuştur.

Atatürk Barajı kurulmadan önce Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Adıyaman İline bağlı bulunan Samsat İlçesi de Fırat Nehri kenarında kurulmuş ve bu nehrin

faydalarından istifade etmiştir. Fakat barajın kurulması ve su tutma işleminden sonra bu küçük ilçenin baraj gölü altında kalacağı anlaşılmıştır. Bu yüzden ilçenin başka bir yere taşınması uygun görülmüştür. 1988 yılında barajın su tutması ve ilçe merkezi ve barajdan etkilenen köylerin taşınmasıyla birlikte binlerce yıldır Fırat Nehri'yle hayat bulan tarihi Samsat yerleşim yeri yok olmuştur. Her ne kadar Samsat İlçesi merkezi günümüzde yer değiştiren bir yerleşim yeri olarak bilinse de onu farklı kılan, tarih boyunca onu çok önemli kılan gelişmeler vuku bulmuştur.

Samsat İlçesi ile ilgili olarak coğrafya literatüründe maalesef ki ikna edici yeterlilikte kaynak, araştırma, tez, makale vb. akademik çalışmalar bulunmamaktadır. Yapılan literatür araştırmasında özellikle direkt olarak coğrafya alanında hiç tez çalışması yapılmadığı ve Samsat İlçesi'ni konu alan çok az sayıda tez olduğu ortaya çıkmıştır. Bu tezler ise daha çok ilçenin arkeolojik kazıları, ilçenin sanat tarihi araştırmaları ve birkaç yıl önce meydana gelen Samsat depremleri ile ilgili olarak jeolojik yapısı üzerinde duran tezlerdir. Yine ilçe ile ilgili olarak yapılan araştırma, makale vb. çalışmalar da tıpkı tezler gibi yeterli değildir. Yapılan bu çalışmalar ise daha çok ilçenin yerleşim faaliyetleri, ilçenin tarihteki yeri, ilçedeki arkeolojik kazılar ve aynı şekilde ilçede etkili bulunan faylar ve bu fayların etkileri ile alakalıdır. İlçenin konu edinildiği bazı akademik çalışmalar şunlardır; Alican M. ve Yıldırım T.'nin *''Ortaçağ'da Sümeysat''* (2014), Bakırcı, M.'nin *''Türkiye'de Yer Değiştiren Şehirlere Yeni Bir Örnek: Samsat''* (1997), Irmak, T.S., Bulut, İ., Doğan, B. ve Yavuz, E.'nin ''*Adıyaman-Samsat (Türkiye) Bölgesinin Sismik Aktivitesi: İlksel Sonuçlar''* (2018), Öney, G.'nin *''1978-79 ve 1981 Yılı Samsat Kazılarında Bulunan İslam Devri Buluntularıyla İlgili İlk Haber''* (1982). Ayrıca Samsat ile ilgili olarak özellikle geçmişten günümüze kadar ilçeyi genel olarak tarihi, fiziki, beşeri ve ekonomik açıdan ele alan Ziya Köşker ise *''Fırat'ın İncisi (Samsat)''* (2007) ve *''Gizemli Güneş Diyarı Samsat''* (2018) ile adlı iki kitap yazmıştır.

Yukarıda da belirtildiği üzere Samsat İlçesi'ni konu alan çok fazla tez bulunmamaktadır. Fakat ilçe ile ilgili olarak hazırlanan tezlere bakıldığında; *Adıyaman-Samsat Bölgesi Sismik Aktivitesi ve Güncel Gerilme/ Deformasyon Analizi, Bütünleşik Afet Yönetim Sisteminin Kent Planlama Sürecine Yansımaları Işığında*

Samsat(Adıyaman) Örneği, Çağdaş Tabak Tasarımında Samsat Motiflerinin Kullanımı Ve Örnek Uygulamaları, Samsat(Adıyaman) Bölgesi Seramik Buluntularının Minerolojisi, Adıyaman-Merkez, Kahta, Gerger, Samsat Yöresi Ağzı (İnceleme-Metin-Sözlük), Şanlıurfa Samsat Kapı Mezarlığındaki Mezar Taşları adlı tezler örnek olarak gösterilebilir.

Bu çalışmanın ana problemi, Atatürk Barajı kıyısında yerleşmiş olan Samsat İlçesi'nde görülen ekonomik faaliyetler, insan-mekan etkileşiminin geçmişten günümüze doğru geçirdiği değişiklikler ile coğrafi şartlar arasındaki ilişkinin araştırılmasıdır.

1. BÖLÜM

1.1. Araştırma Konusunun Amacı ve Kapsamı

İnsanın kendisini tanıyabilmesi için öncelikle yaşadığı coğrafyayı tanıması gerekmektedir. Bu yüzden çalışma konusunu seçme sürecinde doğduğum coğrafya da tarafımca araştırma konusu olarak değerlendirilmiştir. Sonraki süreçte Samsat'ın ne kadar da çok kendisini anlatmaya, göstermeye ve insanlık tarafından tanınmaya ihtiyacı olduğu fark edilmiştir. Bu yüzden Samsat'ı hem daha iyi tanımak, hem de binlerce yıldır deneyimlediği hüzün ve sevinçlerini onu ne kadar çok kıymetli kıldığı yönleriyle coğrafya literatürüne ve bilim dünyasına kazandırmak ilk hedefler arasında yer almaktadır.

Bu araştırmanın konusu Adıyaman İli Samsat İlçesi'nin fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafyası özelliklerini ve günümüzde karşılaştığı sorunlar ve bu sorunlara bulduğu çözümleri kapsamaktadır. Dolayısı ile bu çalışmanın amacı Samsat ve yakın çevresinin coğrafi şartlarının araştırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevaplar aranacaktır;

1) Tarihsel süreçte Samsat'ın önemi ne idi?

2) Samsat ilçesinin bulunduğu konum geçmişten günümüze değin ne gibi değişikliklere maruz kaldı?

3) İlçenin önemli bir yerleşim birimi olmasının altındaki fiziki ve beşeri koşullar neler olmuştur?

4) Samsat ve çevresinde nüfusun gelişim süreci nasıl bir seyir izlemiştir?

5) Günümüzde ilçe nüfusunun gün geçtikçe azalmasının sebepleri nelerdir?

6) Yerel halkın geçim kaynakları ve bu kaynaklarla ilgili yaşadıkları sorunlar nelerdir?

7) Son dönemde şehir merkezli meydana gelen deprem afeti ile bulunulan konum arasında ilişki var mıdır?

8) Atatürk Baraj Gölü'nün yapımının şehir üzerindeki etkileri nelerdir?

9) GAP'ın bölgeye uygulanmasıyla beraber özellikle tarımsal faaliyetlerde değişiklik olmuş mudur?

10) Depremin halk ve yürütülen faaliyetler üzerindeki etkileri nelerdir?

Bu çalışmayla birlikte diğer amacımız coğrafya literatürüne katkı yapmak ve coğrafya biliminin gelişiminde bir nebze olsun rol almaktır. Bir başka amacımız ise çok derin ve etkileyici bir geçmişe sahip olan, bununla beraber tarihin belli dönemlerinde çevresine göre çok önemli roller üstlenen Samsat İlçesi'ni tanımlayabilmek ve tanıtabilmektir. Samsat İlçesi'ni birçok yönden ele alacak olan bu çalışmanın daha sonraki bilimsel araştırmalara kaynak olarak yardımcı olması hedeflenmektedir.

1.2. Materyal, Yöntem ve Teknikler

Bu çalışma, literatür analizi, arazide gezi gözlem tekniği ile gerçekleştirilmek üzere çok desenli olarak tasarlanmıştır. Çalışmaya ilk olarak geniş ve yoğun bir literatür taraması ile başlanmıştır. Araştırma sahasının küçük çapta bir yer olması, günümüzde önemli güzergahlarda bulunmaması ve ayrıca çalışma sahası ile ilgili olarak coğrafya bilimi adına çok fazla bilgiye rastlanmamış olması da literatür taramasının geniş çaplı olmasına yol açmıştır. Literatür taramasının ardından sahaya gidilerek birçok resmi devlet kurumuyla yüz yüze görüşülmüş ve belli izinler çerçevesinde resmi bilgilere ulaşılmıştır. Bununla birlikte çalışma sahsında ortalama üç günlük bir arazi gezisi yapılmış olup alan tanınmaya çalışılmış ve birçok fotoğraf çekimi yapılmıştır. Bunun dışında ilçenin yetkili bazı kişileri ile de mülakatlar yapılmış olup açık uçlu birtakım sorular sorularak bölge ile ilgili daha fazla bilgiye ulaşılmaya çalışılmıştır.

Arazi çalışmasından sonra ise elde edilen tüm bilgiler bir araya getirilerek gerekli olan bilgiler etik kurallara uygun olarak kullanılmış ve bu kullanılan bilgilerin hak sahipleri mutlak suretle belirtilmişlerdir. Buna ek olarak arazi çalışmamız sırasında elde etmiş olduğumuz bilgi, belge ve dokumanlar da düzenli bir şekilde oluşturulup tezdeki yerini almıştır.

Araştırmanın Önemi:

1- Bu alanla ilgili coğrafi metotlarla yapılmış çalışma olmaması bakımından,

2- Ayrıca ilçenin geçmişten günümüze kadar olan gelişimi, değişimi ve dönüşümü üzerinde durulacak olan bu çalışma daha önce bölge ile ilgili böyle kapsamlı bir araştırmanın yapılmamış olması,

3- Çalışmayı önemli kılan diğer bir husus ise çalışma alanının daha önceden yer değiştiren bir şehir olma niteliği taşıması bakımından,

4- Çalışma alanının uzun tarihi geçmişi ile birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olması,

5- Bölgenin tarihsel süreçte askeri, stratejik ve ekonomik açıdan önemli olması bakımından önemlidir.

Araştırmanın Sınırlılıkları: Bu çalışma Adıyaman İli Samsat İlçesi ile sınırlı olup, resmi kurumlardan temin edilen veriler, arazi gözlemi sırasında yapılan gözlemler,

mülakat ve anketler ile 2019-2020 yıllarında yapılan arazi çalışmasından elde edilen veriler ile sınırlıdır.

Araştırma Süreci: Süreç ilk olarak konu seçimi ile başlamakta olup daha sonrasında ise seçilen konu üzerinde yüzeysel bir araştırma yapılarak devam etmektedir. Bu yüzeysel araştırma işleminden sonra detaylı bir literatür taraması yapılıp arazide gezi, gözlem, bilgi alışverişi ve fotoğraf çekimi ile son bulmaktadır.

2. BÖLÜM
FİZİKİ COĞRAFYA ŞARTLARI

2.1. Araştırma Sahasının Coğrafi Konumu, Sınırları ve Özellikleri

‘’Nerde’’? sorusuna cevap veren lokasyonun coğrafyada özel bir anlamı olduğu bilinmektedir. Üzerinde çalışılan konu kadar, bu konunun üzerinde geçtiği mekanın iyi bilinmesi gerekmektedir. Herhangi bir konu ile ilgili olarak araştırılan yerin veya yerlerin bilinmesi mekansal dokunun anlaşılması bakımından önemlidir. Mekansal dokunun anlaşılması, inceleme konusu olan olayın dağılışının anlaşılabilmesi, yorumlanabilmesi için gereklidir (Akengin, 2019, s.18).

Araştırma sahasını oluşturan Samsat İlçesi 38° doğu boylamı ve 37° kuzey enlemi arasında yer almaktadır. Samsat İlçesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin Orta Fırat Bölümü’nde bulunan Adıyaman İli’ne bağlı bir ilçedir. İlçenin kuzeyinde Adıyaman İline bağlı Kahta İlçesi yer almaktadır. İlçenin güneyi, doğusu ve batısı ise Atatürk Baraj Gölü ile çevrili olup bu yüzden bir yarımada görünümündedir. İlçenin güneydoğusunu çevreleyen Atatürk Baraj Gölü’nün karşı kıyılarında ise Şanlıurfa’ya bağlı Bozova İlçesi yer almaktadır. İlçenin yüzölçümü 338 km^2 olup deniz seviyesinden yüksekliği 610 m’dir. Adıyaman il merkezine olan uzaklığı 47 km’dir. İlçe, aynı zamanda Şanlıurfa iline 60 km kadar uzaklıktadır (Harita 1).

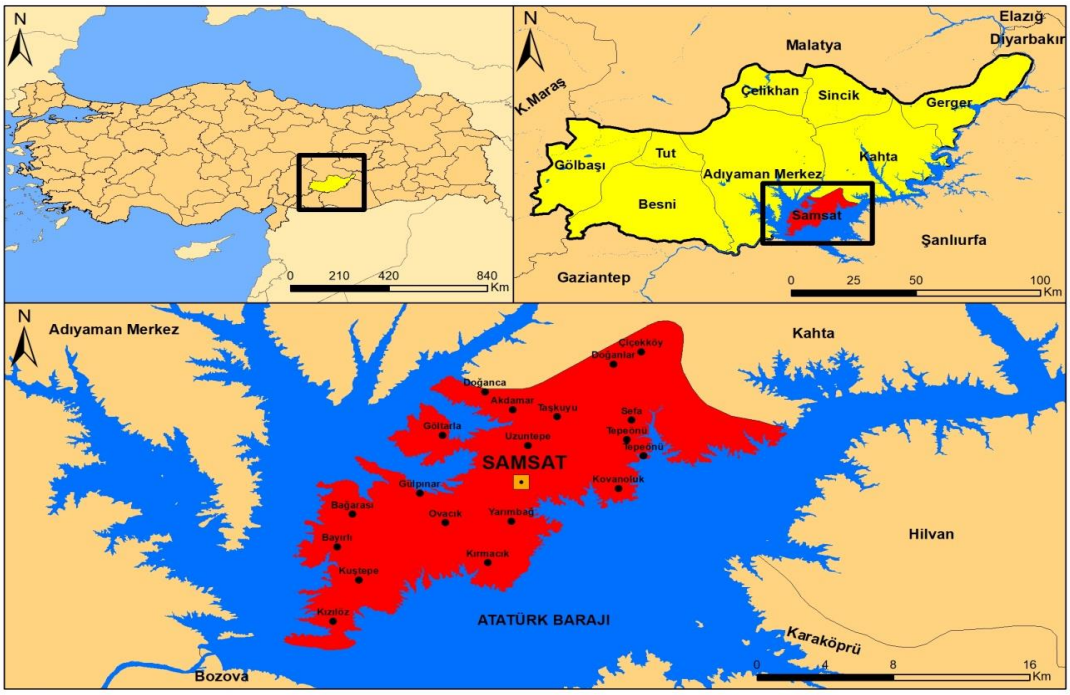

Harita 1: Araştırma Alanının Lokasyon Haritası

Tablo 1: Adıyaman Merkez ve İlçelerinin Yüzölçümü, Yüzölçümü Oranları ve Yükseklik Değerleri[1]

İlçe Adı	Yüzölçümü(km$^{2)}$	Yüzölçümüne Oranı (%)	Yükseklik(metre)
Adıyaman	1.702	22,35	669
Besni	1.330	17,47	1.050
Çelikhan	584	7,67	1.388
Gerger	702	9,22	750
Gölbaşı	784	10,30	867
Kahta	1.490	19,57	750
Samsat	338	4,44	610
Sincik	364	4,78	
Tut	320	4,20	1.050

Tablo 1'de de görüldüğü üzere Samsat, Tut İlçesi hariç diğer ilçelere göre daha küçük bir yüzölçümüne sahiptir. Bununla birlikte yükseltisi ile Adıyaman'ın deniz seviyesine en yakın ilçesi durumundadır. Samsat, Adıyaman İli'nin güneydoğu ucunda yer alması ve devamında da Atatürk Baraj Gölü'nün bulunmasından ötürü çevredeki

[1] https://www.adiyamanli.org/tr/cografya.htm

diğer hiçbir ille karayolu bağlantısı yoktur. Bu durum ise Samsat'ın adeta bir çıkmaz sokak olarak görülmesi ve bu yüzden bağlantı yollarından uzakta olmasına neden olmuştur.

Samsat, yaklaşık 8000 yıllık geçmişi ile birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olması, birçok savaşa tanıklık etmiş olması ve uzun yüzyıllar boyunca ticaret yollarının kavşak noktasında bulunması ile önemini uzun süre korumuş bir yerleşim yeridir. Özellikle Fırat Nehri kıyısında yerleşmiş olan bir şehir olmasından ötürü gerek verimli tarım arazilerine sahip olması, gerek Anadolu ile Mezopotamya arasında bir geçiş güzergahı olmasından dolayı her daim yerleşim yeri olarak tercih edilmiş ve yakın çevresinin ticaret faaliyetleri üzerinde etkili olmuştur.

1954 yılına gelindiğinde meclis kararı ile Adıyaman vilayet olmuş, Samsat ise Adıyaman merkez kazasına bağlı bir nahiye durumunda idi. Birkaç yıl sonra 1957 yılında yine meclis tarafından çıkarılan kanunla Samsat Nahiye'sinin Adıyaman Vilayeti'ne bağlı bir ilçe olması kararlaştırıldı ve böylece 1960 yılında resmi olarak ilçe sıfatını almış oldu.

Samsat İlçesi, merkezi 1988 yılında bugünkü yerinde kurulmuş olan bir ilçemizdir. GAP kapsamında 1983 yılında Fırat Nehri üzerinde Atatürk Barajı inşaatının yapım çalışmalarına başlanmış ve bu çalışmayla beraber nehir üzerinde su tutma işlemi başlamıştır. Bu yönde baraj gölü altında kalacak olan yerlerden biri ise Eski Samsat İlçesi idi. Uzun yıllar devlet kurumları arasında yapılan yazışmalar sonucunda Eski Samsat İlçe merkezinin 10 km kadar kuzeye yani günümüzdeki yerine taşınmasına karar verilmiştir (Foto 1). Eski Samsat İlçesi merkezi ile birlikte 5 tane daha köyü de baraj gölü altında kalmış ve yeni isimlerle bugünkü yerlerine yeniden kurulmuşlardır.

Foto 1: Samsat İlçe Merkezi'nden Bir Görünüm

Samsat İlçesi kuzeyinden güneyine doğru engebenin ve eğimin azaldığı bir ova görünümündedir. Adıyaman İli'nin Tut İlçesi'nden sonra ikinci en küçük yüzölçümüne sahip ilçesidir. Yazları sıcak ve kurak kışları ise ılık ve yağışlı bir iklim tipi hakimdir. Atatürk Barajı'nın yapımından sonra kuru olan iklim yapısı nispeten nemli bir iklim özelliği kazanmıştır.

2.2. Jeolojik Yapı ve Yeryüzü Şekilleri

İnceleme alanı Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Orta Fırat Bölümü'nde yer alır ve kabaca Fırat Nehri (bugünkü Atatürk Barajı Gölü) ile Güneydoğu Torosları dağ silsilesi arasında Orta Fırat Bölümü'nün kuzey kesimini oluşturur (Karadoğan ve Tonbul, 2013,s.183). Güneydoğu Toroslar kuşağının kuzey kenarında yer alan inceleme alanında Mesozoyik'ten günümüze kadar olan jeolojik zaman aralığında oluşmuş magmatik, metamorfik ve sedimanter kayaçlardan meydana gelmiş çeşitli birimler bulunmaktadır. Pliyo-Kuvaterner depolarının aşındırıldığı veya faylı alanlarda Eosen

kalkerleri antiklinal yapıları olarak ortaya çıkmaktadır (Karadoğan ve Tonbul, 2013, s.185). Samsat ve civarında yüzeyleyen jeolojik birimler; baraj gölünün güneyinde tabanda Koçali Karmaşığı, bunun üzerinde Üst Kretase - Alt Plaeosen yaşlı Gemav Formasyonu, Eosen-Üst Miyosen yaşlı Şelmo Formasyonu ve bunların hepsini örten akarsu çökeli niteliğindeki Pliyo-Kuvaterner yaşlı çökellerdir (Irmak, Bulut, Doğan ve Yavuz, 2018, s.1108) (Harita 2).

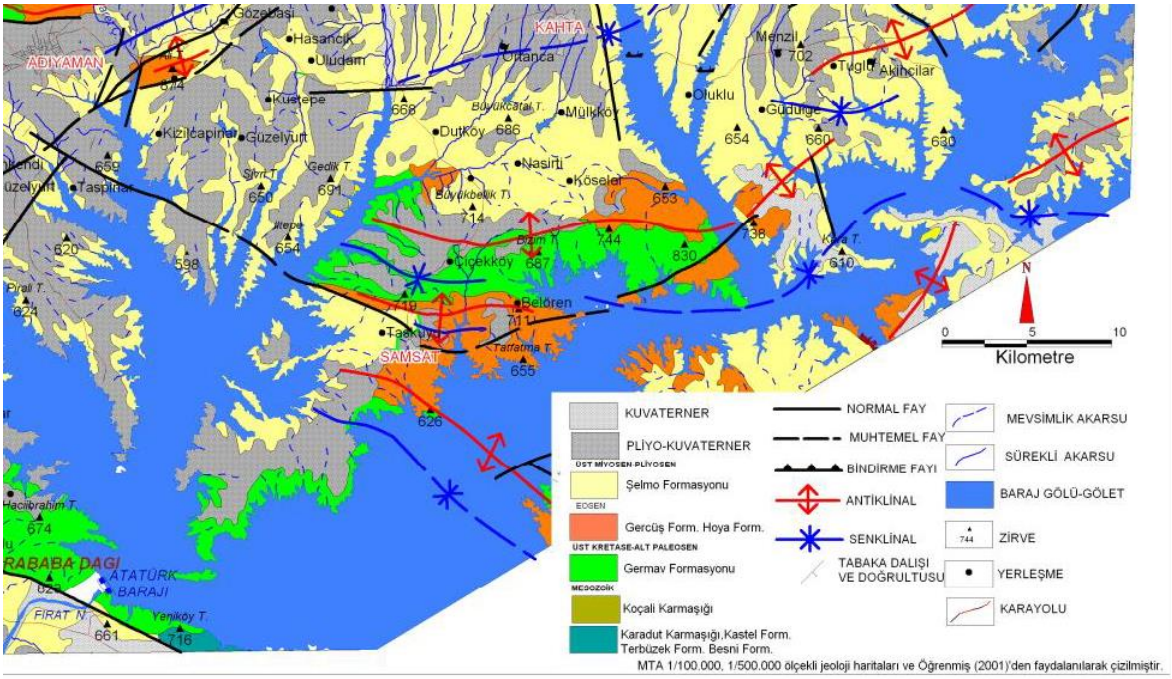

Harita 2: İnceleme Alanının Jeoloji Haritası[2]

Samsat ve civarında haritalanan iki önemli doğrultu atımlı fay makaslama zonu oluşturur. Bunlardan biri Samsat kuzeyindeki KB doğrultulu sağ yanal özelliğinde olan Samsat Fayı, diğeri ise kuzeydoğudaki Lice Fayının devamı olan ve KD doğrultulu sol yanal karakterindedir (Irmak, Bulut, Doğan ve Yavuz, 2018, s.1108).

2.2.1. Samsat Ovası

Akarsuların menderesler yaparak aktığı çok az eğimli düzlük. Ova; ya akarsuların getirdiği ince malzemelerin kıyı kesiminde birikmesiyle oluşur (Çukurova'daki delta ovası gibi), ya da bir çöküntü sahasındaki göl ortamında

[2] Karadoğan ve Tonbul, 2013.

tortulların birikmesi ile meydana gelir (Muş Ovası, Erzurum Ovası gibi). Bazı araştırıcılar, yatay tabakalar üzerinde uzanan düzlüğü de ova kabul ederler (Atalay, 2013, s.331).

Samsat Ovası, ismini üzerinde kurulmuş olduğu Samsat İlçesi'nden almıştır. Üç tarafını çevreleyen Atatürk Baraj Gölü'nden ötürü bir yarımada görünümündedir (Foto 2). Bu ova Yeni Samsat'a 1988 yılından günümüzde kadar ev sahipliği yapmıştır. Yeni Samsat diyoruz çünkü 1988 yılına kadar olan dönemde Samsat İlçesi merkezi şu anda bulunduğu yerin 10 km güneyinde Fırat Nehri kıyısında yerleşik durumda idi. Fırat Nehri üzerinde Atatürk Barajı'nın yapılması sonucu Samsat İlçe merkezi ve kendisine bağlı bazı köy ve köy altı yerleşmeleri kısmen veya tamamen baraj suları altında kalmıştır. Böylece tamamen yok olan Samsat İlçe merkezi 10 km kadar kuzeye yani günümüzde yerleşik bulunduğu yere, sular altında kalan diğer köyler de baraj sularının ulaşamadığı daha yüksekçe yerlere yeni isimlerle taşınmış oldu. Samsat Ovası kuzeyinden güneyine doğru engebenin ve yükseltinin azaldığı bir yapıya sahiptir.

Foto 2: Samsat İlçesi
Kaynak: Google Earth

İlçe arazisinin büyük çoğunluğu tamamen en Alt Pleyistosen dönemine ait aşınım ve birikim düzlükleriyle kaplıdır. Ayrıca ilçenin baraj gölü kıyısında yamaçlarla

birlikte mevsimlik akarsuların oluşturduğu küçük vadiler de bulunmaktadır. İlçenin büyük bölümü %0 ile % 5 arası eğimli alanlardan oluşmaktadır. Hâlihazır harita alanı içerisinde %30 üzeri eğimli alanlar bulunmamaktadır (Dündar, 2019, s.62-63). Yerleşme sınırları içerisinde yapılan eğim analizlerine göre toplam alanın %65,81'ini, %0 ile %5 arası eğimli, %28,76'sını %5 ile %10 arası eğimli, %5,14'ünü %10 ile% 20 arası eğimli, %0,29'unu ise %20ile %30 arası eğimli alanlar oluşturmaktadır (Harita 3). Bu yüzden ulaşım rahatlıkla yapılmaktadır. Ulaşım şimdilik karayolu ile yapılmakta olup yakın dönemde belediye tarafından Atatürk Barajı üzerinden karşı kıyıda kalan Şanlıurfa'nın Bozova İlçesi'ne feribot seferleri düzenlenecek olup mevcut mesafeyi kısaltma girişimleri sonuç bulacaktır.

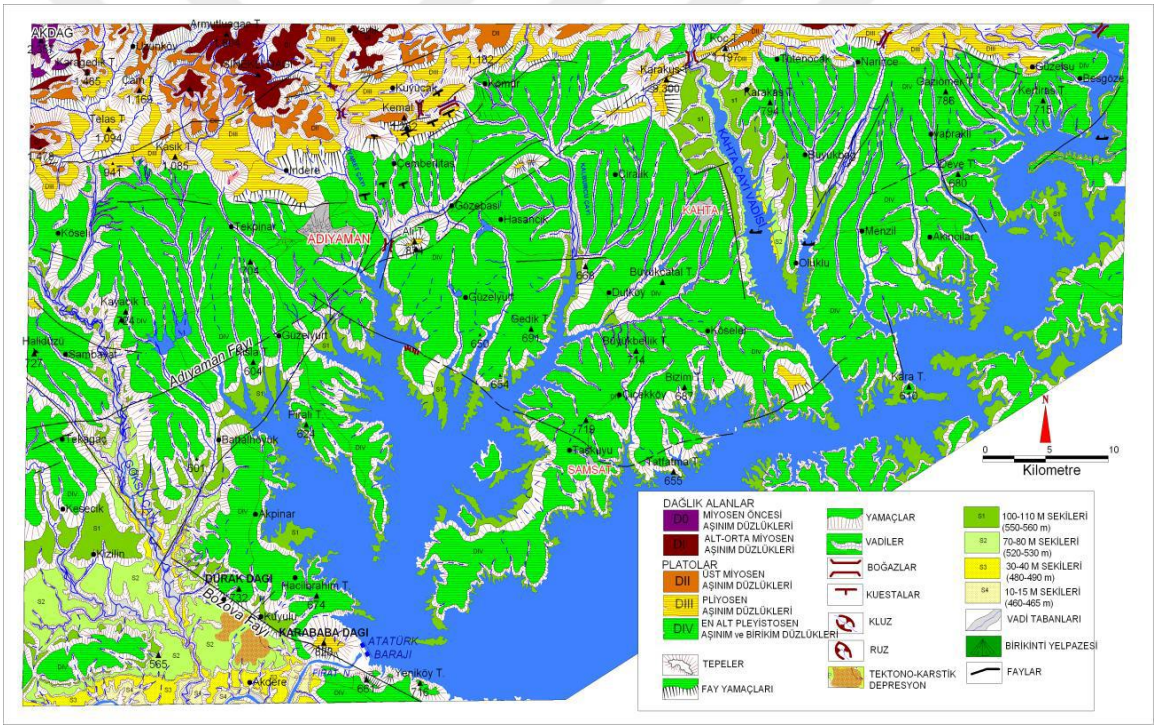

Harita 3: İnceleme Alanının Jeomorfoloji Haritası[3]

İlçe merkezinde toplamda 4 tane mahalle bulunmaktadır. Bunlar Yavuz Selim, Örentaş, Kale ve Baraj Mahalleleridir. Merkez ilçeye bağlı mahallelerin yer şekilleri incelendiğinde genel olarak yükseltisi 200 ile 800 m. arasında değişen ovalık bir alanda dağılış gösterdiği gözlemlenmektedir. Özellikle Kale ve Örentaş Mahallelerinin de bulunduğu kuzey kesimde yükselti değeri 200 m'ye kadar düşmektedir. Güneye doğru

[3]Karadoğan ve Tonbul, 2013.

gidildikçe ovalık kesimden uzaklaşılarak, yükseltisi 600 ile 800 m. arasında değişen hafif tepelik bir görünüm oluşmaktadır (Karademir, Ortaç ve Bilinir, 2019, s.254-255) (Harita 4).

Samsat İlçesi yazları sıcak ve kurak, kışları ise ılık ve yağışlı bir iklime sahiptir. Atatürk Barajı'nın yapımından önce çok daha kurak olan ilçe iklimi ve çevresi baraj yapımından sonraki süreçte bir nebze olsun ılıman ve nemli bir iklime kavuşmuştur. Çoğunlukla tahıl ürünleri, tütün vb. ürünlerin yetiştirildiği ilçede özellikle GAP ile birlikte çok önemli sulama faaliyetleri gerçekleştirilmiş ve günümüzde pamuk, badem ve çeşitli sebze ve meyveler de yetişme imkanı bulmaktadır. Ovanın temel geçim kaynağı tarım olmakla birlikte biraz da hayvancılıktır. Tarım arazilerinin sulanması son yıllara değin modern olmayan yöntemlerle yapılıyordu fakat belediyenin girişimiyle kurulmuş olan sulama birliğinin çalışmaları sonucunda yavaş yavaş da olsa daha modern tarım yöntemleri kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle Fırat Nehri havzasında bulunmasından dolayı verimli topraklara sahip olmasından ve ayrıca elverişli iklim şartlarına hakim olmasından ötürü yetişen ürünlerin çabuk olgunlaştığı bir coğrafyaya sahiptir Samsat İlçesi. Hayvancılık ise iklimin oluşturduğu bitki örtüsüne bağlı olarak küçükbaş hayvancılık yönünde gelişmiştir. Bunun yanı sıra çok yaygın olmasa da Atatürk Barajı'nda balıkçılık faaliyetleri yapılmaktadır.

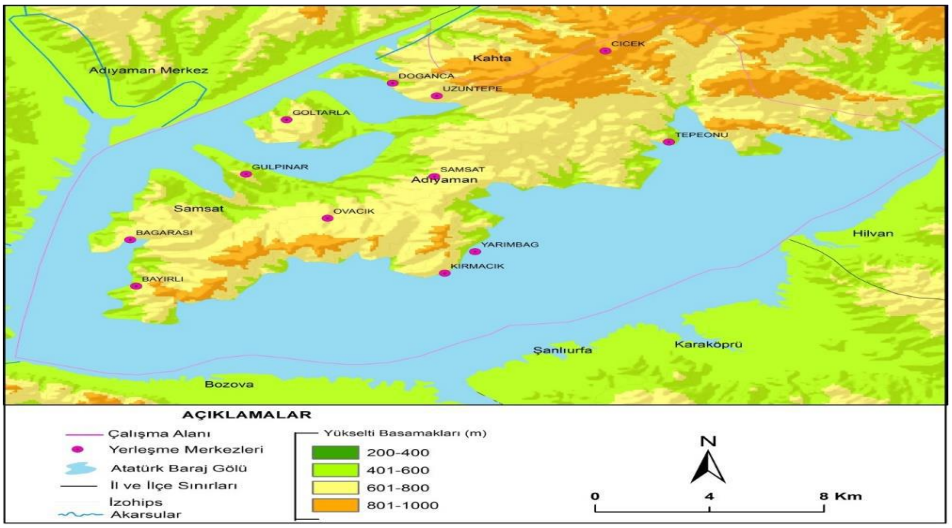

Harita 4: Araştırma Alanının Topoğrafya Haritası[4]

[4] Karademir, Ortaç ve Bilinir, 2019.

2.2.2. Dağlık ve Tepelik Alanlar

İnceleme alanı ve yakın çevresi, üç tarafı baraj gölü ile çevrili olup, yükseltisi yer yer 1000 metreye ulaşan ve Doğu Toroslar'ın uzantısı olan dağlar ile bu dağlar arasında bulunan ovalık bir arazi üzerinde bulunmaktadır. Genel olarak güneybatıdan kuzeydoğuya doğru dağların yükseltisi artmaktadır. Samsat İlçesinin güneybatısındaki Bayırlı civarında bulunan Gâvur Dağı 668 m ve Bellik Dağı 689 m iken, kuzeydoğusundaki Çiçekli Köyü'nü çevreleyen Taşlıkıraç Dağı'nın yükseltisi ise 773 m'yi bulmaktadır. Sahanın doğusunda Kunçkıracı Dağı ve güneyde Komo Dağı yer almaktadır (Karademir, Ortaç ve Bilinir, 2019, s.251). Ayrıca sahanın kuzeyinde 714 m yüksekliğinde Büyükbellik Tepesi, kuzeydoğusunda 687 m yüksekliğinde Bizim Tepe ve doğusunda da 655 m yüksekliğinde Tatfatma Tepesi yer almaktadır (Harita 5).

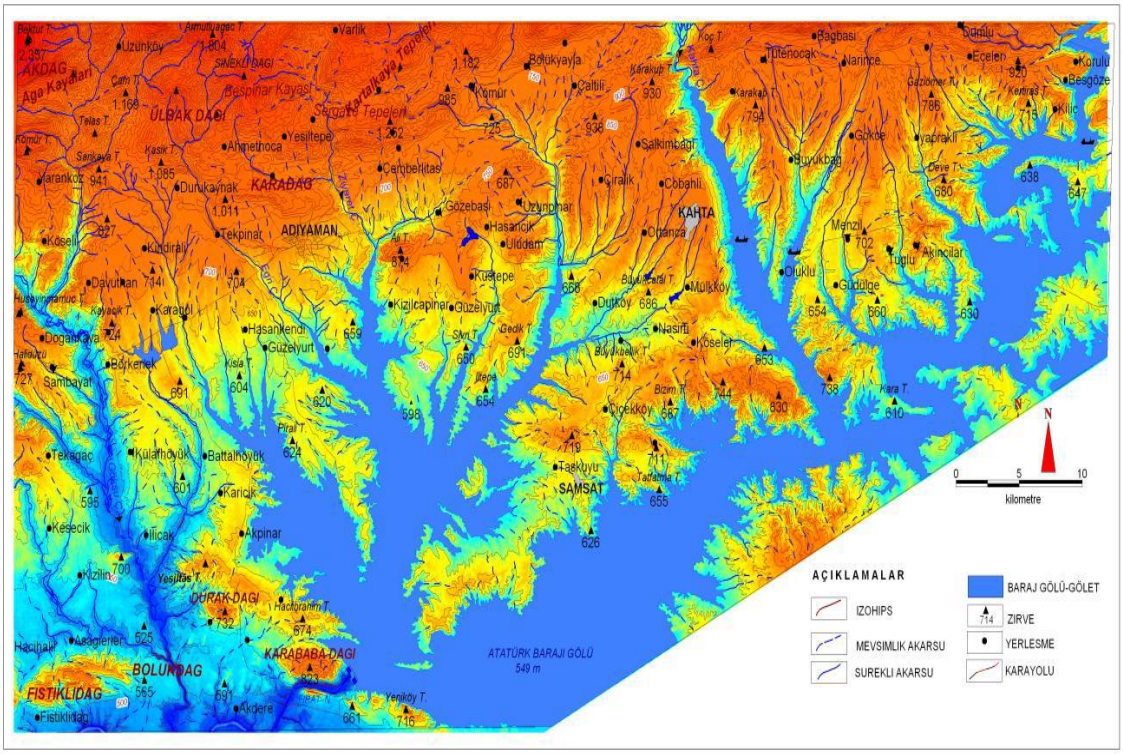

Harita 5: İnceleme Alanının Topoğrafya ve Tepelik Alanlar Haritası[5]

[5]Karadoğan ve Tonbul, 2013.

2.2.3. Fırat Nehri Vadisi

İnceleme alanının morfolojisine damgasını vurmuş en önemli vadi sistemi şüphesiz bugün önemli bir bölümü Atatürk Barajı Gölü suları altında kalmış olan Fırat Nehri Vadisi'dir. Fırat Nehri'nin yüksek enerjisiyle, hem yana hem de derine aşındırma sonucunda Adıyaman havzasında Kuvaternere ait hemen bütün seki sistemleri oluşmuştur (Karadoğan ve Tonbul, 2013, s.199).

Fırat sisteminin Pleistosen içindeki gömülmesi, Pleistosen iklim salınımlarının etkisi altında dura dura olmuş, her duraklama döneminde bir vadi tabanı meydana gelmiş, yarılmanın hızlandığı dönemlerde bu tabanlar yarılmış ve seki basamakları oluşmuştur. Samsat çevresinde Fırat Nehir tabanı 3-4 km'lik bir genişliğe sahiptir. Havzada Fırat vadisinin en çok genişlediği yer bu kesimdir. Bu genişleme Samsat tarihi yerleşmesinin fonksiyonu üzerinde de önemli rol oynamıştır. Çünkü geniş bir coğrafyayı kat eden Fırat Nehri'nin çok geniş bir örgülü yatağından dolayı geçit veren tek yeri burasıdır.

Fırat Nehri ana vadisindeki akarsu sekilerinin önemli bir bölümünün sular altında kalmasına rağmen Fırat Nehri'ne ve Atatürk Baraj Gölü'ne kavuşan yan kollara ait seki sistemleri havzanın jeomorfolojisi açısından önemli bir yere sahiptir (Karadoğan ve Tonbul, 2013, s.210-211) (Şekil 1). Fırat Nehri ana yatağı söz konusu epijenik gömülmeden dolayı geniş kanatlı bir kıvrım sistemi üzerinde açılmış sübsekant bir depresyona yerleşmiştir. Fırat Nehrine (bugünkü Atatürk Barajı Gölü) kuzeyden kavuşan akarsular çok yüksek bir topoğrafyadan indikleri ve fazla miktarda yük taşıdıkları birikinti koni ve yelpazelerinin gelişimi sınırlı kalmış, ancak akarsular havza tabanında eğimin aniden azaldığı yataklarında örgülü mecralar oluşturmuştur (Karadoğan ve Tonbul, 2013, s.215).

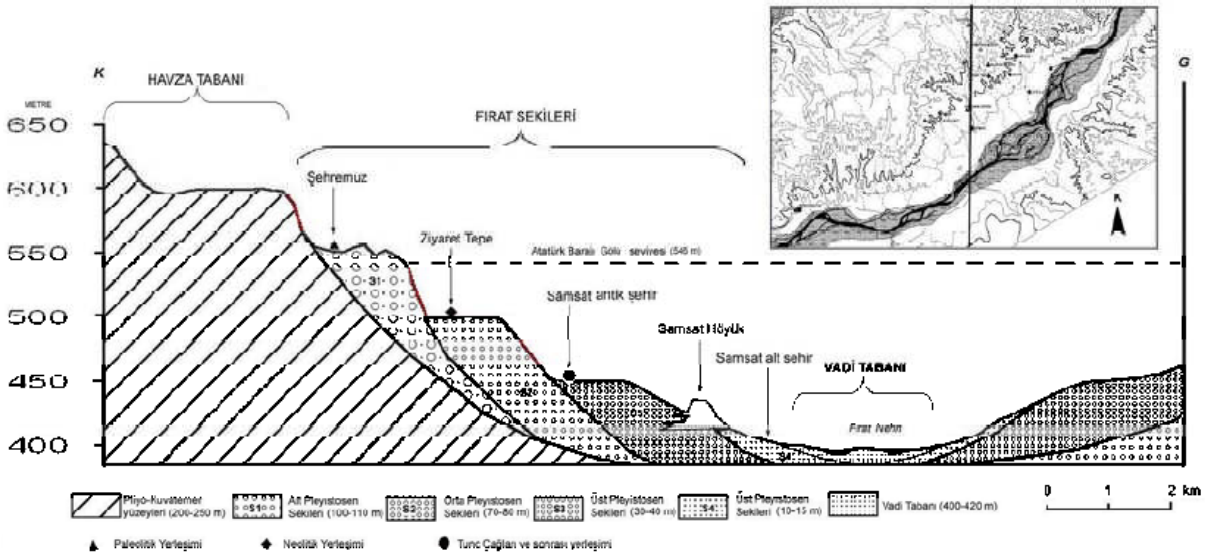

Şekil 1: Fırat Nehri Vadisi Seki Sistemleri
Kaynak: Karadoğan ve Tonbul, 2005.

Fırat ismi, aslı Sumerce Bu-ra-nu-nu olan Âsur dilindeki Purattu, İbrânîce'deki Perath adının Arapçalaşmış (Furât) şeklidir. Güneybatı Asya'nın en büyük nehri olan bu akarsuyun adı Eski Farsça'da Ufrâtu, Orta Farsça'da ise Frât biçiminde geçer. Batılı müellifler de bu kelimeyi Euphrate veya Eufrate şeklinde kullanırlar.

Fırat Irmağı Karasu ve Murat adlı iki kolun birleşmesiyle meydana gelir. Bunlardan Karasu en uzun kol olmamakla birlikte eskiden beri halk arasında Fırat adını taşımakta ve bu nehrin ana kolu sayılmaktadır. Dolayısıyla Karasu'nun kaynağı olan ve Erzurum Ovasının kuzeyindeki Dumlu Dağı'ndan çıkan Dumlu suyu da Fırat'ın başlangıç kolu kabul edilmektedir.

Kaynaklarından birleşme noktalarına kadar uzunlukları 722 km olan Murat suyu ile 460 km olan Karasu'nun birleşmesiyle oluşan Fırat Nehri önce güneybatıya, sonra da güneye doğru akar. Fırat bu iki kolu aldıktan sonra, üzerinden Malatya-Elazığ karayolunun geçtiği yeni Kömürhan Köprüsü'nün (Cumhuriyet'in başlarında yapılan ve o dönemde İsmetpaşa Köprüsü adıyla anılan bu köprü günümüzde Karakaya Baraj Gölü'ün suları altında kalmıştır) altından geçer ve bu noktadan itibaren Güneydoğu Toroslar arasındaki dar ve derin boğaza girer. Fırat, uzunluğu 50 km kadar olan bu boğazdan tarihî Gerger Kalesi önünden çıkar. Daha sonra Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde önce kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda akar; Samsat (Sümeysât)

önlerinden itibaren yatağı daha da genişler ve bu kesimde vadi yatağı ve çevresi Atatürk Baraj Gölü'nün suları altında kalır. Toplam yatak uzunluğu 2800 km olan Fırat Irmağı'nın, Karasu kaynağından Suriye sınırına kadar olan uzunluğu 971 km, Murat kaynağından Suriye sınırına kadar uzunluğu ise 1263 kilometredir (Tuncel, 1996, s.31-33).

2.3. İklim

Güneydoğu Toroslar'ın oluşturduğu topografik engel yağış koşullarının yanında nem ve sıcaklık gibi iklim özeliklerinin dağılışında da önemli farklılıklara neden olmaktadır. Kış aylarında etkili olan polar hava kütleleri Anadolu'nun iç kısımlarına kadar ulaştığı halde Güneydoğu Toroslar'ın oluşturduğu engel nedeniyle Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne ulaşmamaktadır. Bu nedenle iç ve doğu bölgelerimizde hava sıcaklığı çok azalır ve etkili kar yağışları olurken güney ve güneydoğuda hava sıcaklığı 0 ºC'nin üzerindedir, kar yağışı da çok azdır (Gürgen, 2002; akt. Ayhan, 2013, s.7-8). Bu hava kütlelerinin oluşturduğu etki alanı içerisinde bulunan çalışma sahası da aynı şekilde söz konusu kütlelerden etkilendiği için yazları sıcak ve kurak kışları ise ılık ve yağışlı bir iklime sahiptir. Bu yönüyle Akdeniz iklimine benzemekle birlikte aynı zamanda karasal bir iklime sahiptir.

2.3.1. Sıcaklık

Yeryüzünün güneşten aldığı ısı miktarı; güneşin yeryüzündeki noktalara düşme açısına, bu noktaların yükseltisine, yer şekillerine, atmosfere, hava kütleleri ve bunların hareketlerine, kara-denizlerin dağılışına ve bitki örtüsüne bağlı olarak her yerde değişiklik göstermektedir.

Tablo 2: 1988-2018 Yılları Adıyaman İli Minimum, Maksimum ve Ortalama Sıcaklık Değerleri (ºC)

Yıllar	Yıllık Min. Sıcaklık (ºC)	Yıllık Max. Sıcaklık (ºC)	Yıllık Ort. Sıcaklık (ºC)
1988	6,18	27,46	16,40
1998	7,48	30,11	18,03
2008	7,02	30,88	17,83
2018	9,01	30,25	19,03

Kaynak: MGM

Tablo 3: 1998-2006 ve 2014-2019 Yılları Samsat İlçesi Minimum, Maksimum ve Ortalama Sıcaklık Değerleri (ºC)

Yıllar	Yıllık Min. Sıcaklık (ºC)	Yıllık Max. Sıcaklık(ºC)	Yıllık Ort. Sıcaklık(ºC)
1998	8,19	29,05	18,09
1999	7,19	29,14	18,01
2000	5,77	28,26	17,02
2001	6,73	29,55	17,81
2002	6,8	29,74	17,55
2003	6,41	28,33	17,38
2004	5,51	29,82	17,45
2005	5,98	29,28	17,4
2006	5,44	28,95	18,53
2014	7,35	29,09	18,25
2015	7,83	28,30	17,7
2016	7,25	29,3	18,05
2017	7,21	29,90	17,84
2018	9	29,88	18,72
2019	7,85	29,01	18,1

Kaynak: MGM

Tablo 3'e göre Samsat İlçesi'nin 1998-2006 yılları ve 2014-2019 yılları arasındaki yıllık minimum, maksimum ve ortalama sıcaklık değerleri verilmiştir. Samsat için 1998 yılından öncesine ait herhangi bir sıcaklık verisi bulunmamaktadır. Edinilen bilgiye göre 1998-2006 yılları arasında kaydedilen veriler manuel olarak elde edilmiştir. 2007 yılından itibaren 2013 yılının sonlarına doğru ise Meteoroloji Genel Müdürlüğü ilçeye dair herhangi bir sıcaklık verisi kaydetmemiştir. 2014-2019 yılları arasında kaydedilen veriler ise otomatik şekilde kaydedilmiştir.

Yine Tablo 3'e göre her üç değer arasında yıllık değişimlerde çok büyük farklar gözlenmemektedir. Fakat diğer değerlere göre yıllık minimum sıcaklık ortalaması değişimleri biraz daha belirgindir. Örneğin; minimum sıcaklık ortalaması değerlerine baktığımızda en küçük sıcaklık ortalaması değeri 2004 yılına ait 5,51 ºC, en büyük sıcaklık ortalaması değeri ise 2018 yılına ait 9 ºC 'dir. Diğer sıcaklık ortalama değerlerine göre bu değer farkları pek de az değildir. Tablo verilerine göre en düşük maksimum sıcaklık ortalaması verisi 2000 yılında 28,26 ºC ve en yüksek maksimum sıcaklık ortalaması 2017 yılında 29,90 ºC 'dir. Yıllara göre en düşük sıcaklık ortalamasına sahip yıl ise 1999 yılıdır ve 18,01 ºC 'dir. En yüksek sıcaklık ortalaması değeri ise 2018 yılında 18,72 ºC 'dir.

1998 yılı ve 2019 yıllarındaki sıcaklık ortalamaları arasında bir değerlendirme yapılacak olunursa;

- 1998 yılında 8,19 ºC olan minimum sıcaklık ortalama değeri 2019 yılında düşerek 7,85 ºC olmuştur.
- 1998 yılında 29,05 ºC olan maksimum sıcaklık ortalama değeri 2019 yılında neredeyse hiçbir fark olmadan 29,01 ºC 'ye düşmüştür.
- 1998 yılında 18,01 ºC olan ortalama sıcaklık değeri 2019 yılında 18,1 ºC olmuştur.

Tablo 2 ve Tablo 3'teki verileri inceleyerek Adıyaman İli ve Samsat ilçelerindeki uzun yılların minimum, maksimum ve ortalama sıcaklık değerleri karşılaştırıldığında;

- Samsat'a ait 1988 ve 2008 yılı verileri bulunmadığından, 1998 yılı ve 2018 yılı verileri karşılaştırılmıştır. Tablolara göre 1998 yılında Adıyaman 7,48 ºC minimum sıcaklığa sahip iken, Samsat 8,19 ºC minimum sıcaklığa sahiptir. Aynı yıl Adıyaman'ın maksimum sıcaklığı 30,11 ºC olup, Samsat'ın maksimum sıcaklığı 29,05 ºC 'dir. Yine 1998 yılında Adıyaman'ın ortalama sıcaklığı 18,03 ºC iken Samsat'ın ortalama sıcaklık değeri az bir farkla yüksek olup 18,09 ºC'dir.

- Tablolara göre 2018 yılında Adıyaman 9,01 ºC minimum sıcaklığa sahip iken, Samsat 9 ºC minimum sıcaklığa sahiptir. Aynı yıl Adıyaman'ın maksimum sıcaklığı 30,25 ºC olup, Samsat'ın maksimum sıcaklığı 29,01 ºC 'dir. Yine 2018 yılında Adıyaman'ın ortalama sıcaklığı 19,03 ºC iken Samsat'ın ortalama sıcaklık değeri az bir farkla yüksek olup 18,72 ºC 'dir. Yani genel bir sonuç olarak il ve ilçe arasındaki sıcaklık farklarında uzun yıllar arasında somut bir fark yoktur.

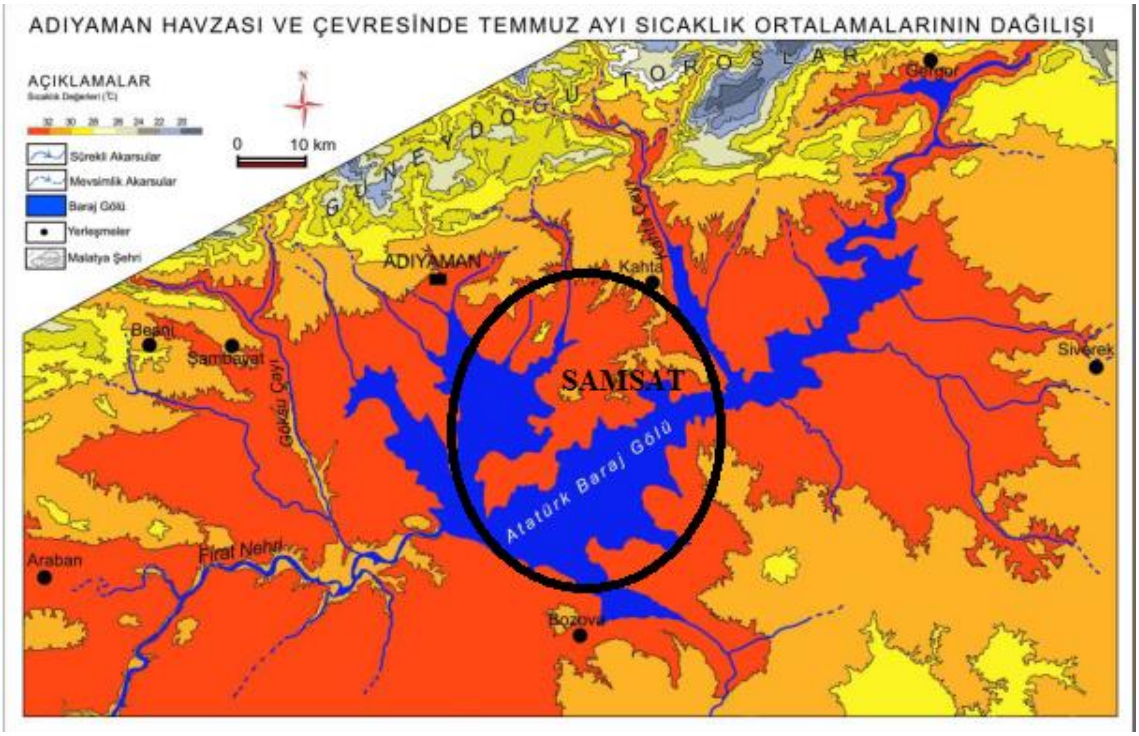

Harita 6: Adıyaman Havzası Çevresinde Uzun Yıllar (1970-2010) Temmuz Ayı Sıcaklık Ortalamalarının Dağılışı
Kaynak: Ayhan, 2013.

Ayhan (2013,s.14), yaptığı çalışmasında harita yardımıyla Adıyaman ve Çevresinde 1970-2010 yılları arasındaki Temmuz ayı sıcaklık ortalamalarının dağılışını incelemiştir. Harita 6'ya göre Samsat İlçesi'nin temmuz ayı sıcaklık ortalamalarını ilçe sınırları dahilinde değerlendirecek olursak;

İlçede bu uzun yıllar aralığında temmuz ayında ortalama değer 32 ºC civarındadır. İlçe genelinde 32 ºC 'yi gösteren turuncu renk hakim olsa da çok az kesimlerde ortalama değerin 30 ºC 'ye düştüğünü gösteren açık turuncu rengi de görmek mümkündür. Yine bu değerlendirme ile birlikte haritaya göre Atatürk Barajı çevresi 40 yıllık gibi uzun bir dönemde sıcaklık ortalaması neredeyse tamamen 32 ºC civarında seyretmiştir.

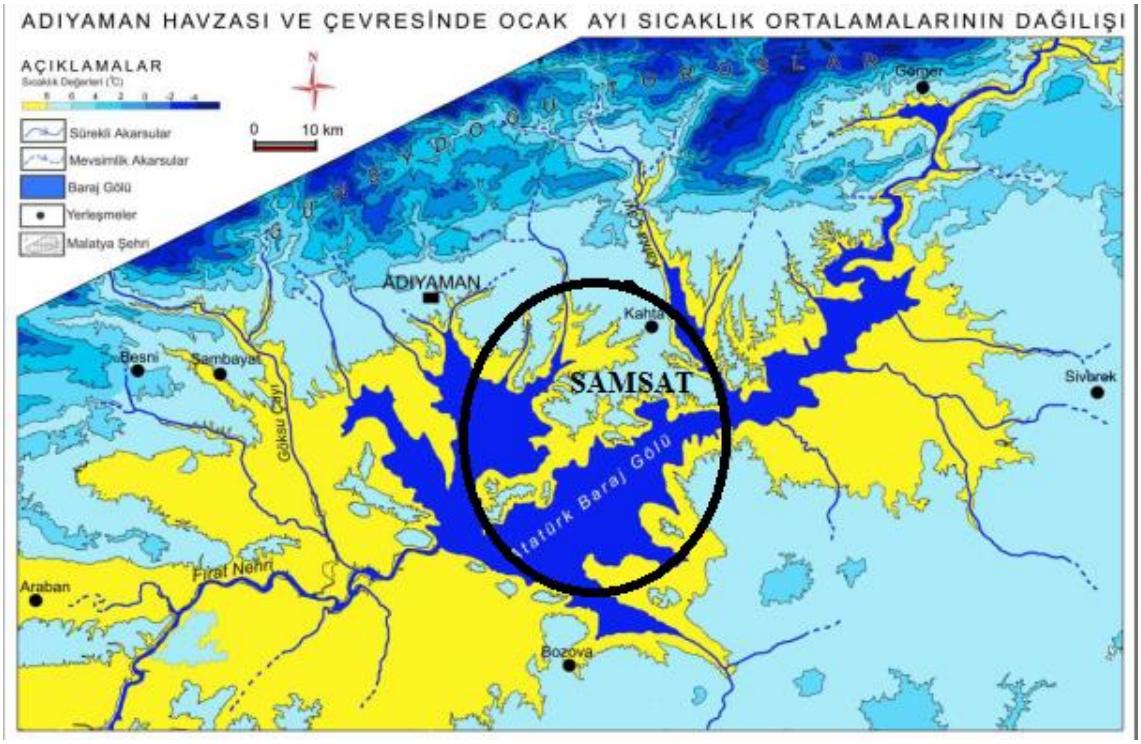

Harita 7: Adıyaman Havzası Çevresinde Uzun Yıllar (1970-2010) Ocak Ayı Sıcaklık Ortalamalarının Dağılışı
Kaynak: Ayhan, 2013.

Aynı şekilde Ayhan (2013,s.15), yaptığı çalışmasında Harita 7 yardımıyla Adıyaman ve çevresinde 1970-2010 yılları arasındaki Ocak ayı sıcaklık ortalamalarının dağılışını incelemiştir. Haritaya göre Samsat İlçesi'nin ilçe sınırları dahilinde değerlendirecek olursak;

İlçenin bir kısmında bu uzun yıllar aralığında Ocak ayında ortalama değer açık mavi renk ile gösterilmiş olup 6 ºC civarındadır. Diğer bir kısmında ise ortalama sıcaklık değeri 8 ºC olup sarı renk ile gösterilmiştir. Yine bu değerlendirme ile birlikte

haritaya göre Atatürk Barajı çevresi 40 yıllık gibi uzun bir dönemde sıcaklık ortalaması neredeyse tamamen 8 ºC civarında seyretmiştir.

2.3.2. Basınç ve Rüzgarlar

Atmosfer olayları birbirine bağlı yakın uzak sebeplerden ileri gelen son derece karışık, çözülmesi ve bir kanuna bağlanması güç, kısmen devirli olan, kısmen de bize devirsiz görünen birtakım tabiat olaylarıdır. Bunlar arasında basınç yayılışının ve neticesi olan rüzgarların sıcaklık, bağıl nem, yağış gibi iklim elemanları üzerine pek büyük tesiri vardır (Akyol, 2014, s.1).

Yaz mevsiminde Adıyaman havzası güneyden gelen sıcak (kuru tropikal) hava kütlesinin etkisine girmektedir. Havzada etkili olan bu hava kütlesi, haziran sonundan itibaren güneş radyasyonunun da artması ile temmuz ve ağustos aylarında şiddetli sıcaklıklara neden olmaktadır. Ekim sonu ve kasım başından itibaren Akdeniz Bölgesi'ni etkilemeye başlayan ve Doğu Anadolu'dan güneye doğru ilerleyen polar hava kütlesinin etkisi başlar. Özellikle tropikal ve polar hava kütlelerinin karşılaşması ile cephe faaliyetleri ve bunun sonucu olarak da yağışlar görülür (Karadoğan, 2005, s.5).

Atmosferi oluşturan gazlar ağırlığı ile cisimler üzerinde bir kuvvet uygular buna atmosfer basıncı denir. Gazların ağır olanı altta hafif olanı üstte bulunur. Bu nedenle basınç atmosferin alt kısımlarında yüksek üst kısımlarında ise düşüktür. Ancak yeryüzünde basıncın dağılışı çeşitli hava hareketlerine bağlı olarak meydana gelen ısınma farkları da basınç koşullarında değişikliğe neden olur (Erol, 1993, akt. Ayhan, 2013, s. 27).

Samsat İlçesi Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer aldığından özellikle yaz mevsimine doğru Basra Termik Alçak Basıncı etkisi altına girmektedir. Yaz dönemlerinde aşırı ısınan kara kütlerinin oluşturduğu alçak basınç alanlarının etkisiyle ülkemizin güney ve güneydoğusunu etkileyen bu basınç alanı etkilediği alanların aşırı ısınmasına, havada kurutucu bir etki bırakmasına ve aşırı buharlaşmaya neden olmaktadır. Bunun sonucunda ise etkilenen yörede dönemlik bir kuraklık etkisi meydana gelmektedir. Basra TAB özellikle kara kütleleri üzerinde yer yer havanın 40

ºC üzerine kadar çıkmasına sebebiyet vermektedir. Bir başka özelliği ise etkilediği yerlere yaz ayları başında ani sağanak yağış getirmesidir.

Samsat İlçesi üzerinde etkili olan bir diğer atmosfer olayı ise basınç etkisiyle oluşan rüzgarlardır. Yatay yönde yer değiştiren hava kütlesi hareketine rüzgâr denir. Rüzgârın oluşabilmesi için, iki ayrı merkezde basınç farkı olması gerekir. Hava akımları daima yüksek basınçtan alçak basınca doğrudur (Karaoğlu, 2018, s.40). İlçe üzerinde etkili olan rüzgar ise yaz boyunca özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve çevresine sıcaklık ve aşırı derecede kuru hava bırakan Samyeli (Keşişleme) dir. Ülkemizin Güneydoğusundan içeri giren bu rüzgar aşırı buharlaşmaya da neden olduğundan yazın tarımda suya büyük oranda ihtiyaç duyulmasına neden olmaktadır. Samsat İlçesi ile ilgili olarak rüzgar verilerine ulaşılması mümkün olmamıştır. Bu yüzden Adıyaman İli verileri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Adıyaman Meteoroloji İstasyonu Verilerine Ait Uzun Yıllar (1970-2010) Aylık Ort. Toplam Rüzgar Sayısı

	O	**Ş**	**M**	**N**	**M**	**H**	**T**	**A**	**E**	**E**	**K**	**A**
N	2643	2385	2789	2103	2535	3658	3285	3015	2704	3091	3166	3218
NNE	4590	4136	4063	3221	3228	3425	3098	2892	2893	3196	3476	3803
NE	4172	4059	3034	2637	2422	1751	1502	1496	1943	3046	3051	4211
ENE	3465	3208	3136	2760	2322	1535	1835	1821	1663	2499	2846	3409
E	2237	2023	1684	1764	1481	1103	1409	1206	1284	1562	1585	1888
ESE	1728	1461	1958	2062	1916	1336	1654	1685	1615	1678	1739	1852
SE	1316	1187	1322	1353	1281	1076	1385	1516	1450	1359	1459	1517
SSE	1266	1173	1510	1787	2089	1487	1793	2011	1560	1711	1543	1432

Kaynak: Ayhan, 2013.

Tablo 4'e göre en fazla rüzgar kuzey ve kuzeydoğu yönünde esmiştir. En az esme sayısı ise güney ve güneydoğu yönünde kaydedilmiştir.

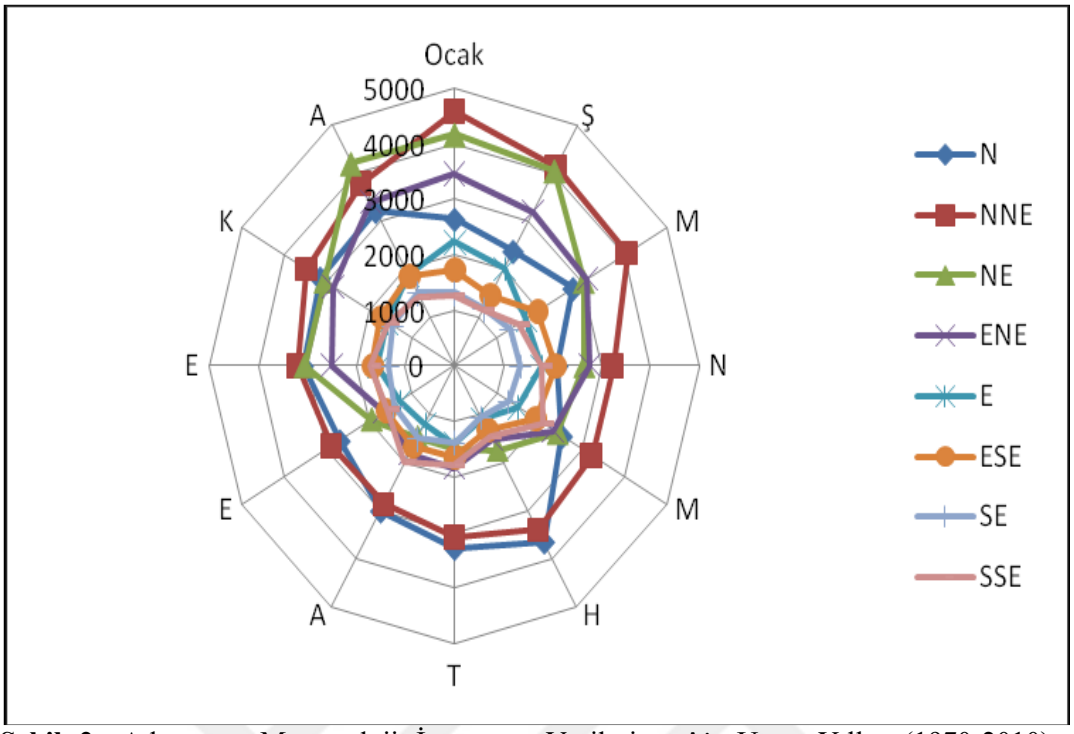

Şekil 2: Adıyaman Meteoroloji İstasyonu Verilerine Ait Uzun Yıllar (1970-2010) Aylık Ortalama Hakim Rüzgar Yönü Grafiği
Kaynak: Ayhan, 2013.

Adıyaman istasyonunda aylık toplam rüzgar hızı esme sayısının aylara göre çok fazla bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. Hakim rüzgar gülü grafiğinde rüzgarın her yönden estiği ve en fazla kuzeydoğu yönünde esme sayılarının yüksek olduğu ölçülmüştür (Tablo 4, Şekil 2) (Ayhan, 2013, s. 30) .

2.3.3. Nem ve Yağış

Dünya'da (yeryüzünde, yer içinde ve atmosferde) bulunan bütün sular; katı, sıvı ve gaz şeklinde bir dolaşım (döngü) halindedir. Yerden ısınarak atmosfere buhar şeklinde geçen su, atmosferdeki nemi oluşturur. Hava kütleleri, sıcaklıklarına göre farklı miktarlarda nem taşıma kapasitesine sahiptir. Aynı birimdeki sıcak hava, soğuk havaya göre daha fazla nem taşıyabilir. Alt katlarda daha sıcak olan hava, yükselerek sıcaklık kaybedince daha az nem taşıyabileceği için, içindeki nemin bir kısmı yoğunlaşarak yere su damlacıkları ya da kar ve dolu şeklinde düşer ki buna yağış adı verilir (Şahin,2012, s. 98).

Anadolu'nun coğrafi koşulları yağış dağılışında önemli etkilere sahiptir. Dağların uzanış doğrultusu ve yükseltileri yağış dağılışında etkilidir. Güneydoğu Toroslar, Doğu Karadeniz Dağları ve Toroslar'dan sonra en fazla yağış alan dağ sıralarıdır. Bu dağ sırası üzerinde yağış miktarı yer yer 1000 mm'ye ulaşmaktadır. Güneydoğu Toroslar'ın çevrelediği Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin özelikle yükseltisi fazla olmayan kesimlerindeki yağış miktarı yer yer 500 mm'nin altına düşmektedir (Gürgen, 2002, akt. Ayhan, 2013, s.40).

Tablo 5: Samsat İlçesi'nin 1998-2006 ve 2014-2019 Yıllarına Göre Ort.Nispi Nem Oranı (%)

Yıllar	Nispi Nem Oranı (%)	Yıllar	Nispi Nem Oranı (%)
1998	62,50	**2005**	57,29
1999	58,1	**2006**	53,4
2000	55,95	**2014**	54,22
2001	64,50	**2015**	55,40
2002	59,20	**2016**	49,69
2003	58,56	**2017**	52,25
2004	58,89	**2018**	57,52
----------	----------	**2019**	55,83

Kaynak: MGM

Samsat İlçesi Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan ovalık, düz yüzey şekillerine sahip bir ilçedir. Özellikle bölgenin iç kesimlerinde yer alması, denizden uzak bir yerde konumlanmış olması Samsat'ın nem oranının düşük olmasına sebebiyet vermiştir. Güneş ışınlarını geniş bir açıyla alıyor olması ve ayrıca yıllık güneşlenme süresinin de fazla olması ilçe bazında buharlaşmanın yüksek bir seviyede seyir etmesine neden olmuştur. Behçet, Oral ve Gül (2013, s.62-63) 'e göre Adıyaman ilinde yıllık güneşlenme süreleri dikkate alındığında ortalama olarak günde 8,22 saat ile Samsat ilçesi birinci sırayı alır, yıllık toplamda Adıyaman'ın en fazla güneş enerjisi alan bölgeleri 98,69 saat ile Samsat birinci sırada yer alır.

Tablo 5'te Samsat İlçesi'nin 1998-2006 yılları ve 2014-2019 yılları arasındaki ortalama nispi nem oranlarını vermiştir. Tabloya göre en yüksek ortalama nispi nem oranı 2001 yılında % 64,50 olarak kaydedilmiştir. İlçede en düşük ortalama nispi nem

oranı ise 2016 yılında % 49,69 olarak gözlemlenmektedir. Yine tabloya göre 1998 yılında % 62,50 oranında olan ortalama nispi nem oranı 21 yıllık süreçte, 2019 yılında azalarak % 55,83'e düşmüştür.

Kış mevsiminde Samsat İlçesi ve çevresi Orta Akdeniz'den gelen cephelerin etkisi ile yağışlı geçer. Bu yağışlar nisana kadar devam eder (Uysal, 2011, s.11). Çalışma alanı ve çevresinde ölçülen toplam yağışların % 70'den fazlası soğuk dönem olarak da bilinen ekim-mart arasındaki 6 aylık dönemde düşmektedir. Sahanın yağışında etkili bir diğer faktör de Toros silsilesidir. Güneyden gelen hava kütleleri Toros engeline takılarak günlerce süren yağışlara neden olur (Uysal, 2011, s.11). Yağışların ekim-mart dönemlerinde fazlaca olması çalışma sahasının kış yağışlı bir yöre olduğunu göstermektedir.

Yine Uysal (2011, s.28), yaptığı çalışmasında Samsat İlçesine uzun yıllar boyunca düşen toplam yağışın mevsimlere göre dağılışını oluşturduğu bir şekille açıklamıştır. Şekil 3'e göre Samsat İlçesi'ne en fazla yağış % 48 oranla kış mevsiminde düşmektedir. Ardından % 28 oranla ilçeye yağış ilkbahar mevsiminde, % 20 oranla sonbahar mevsiminde ve en son ise % 4 oranında yaz mevsiminde düşmektedir.

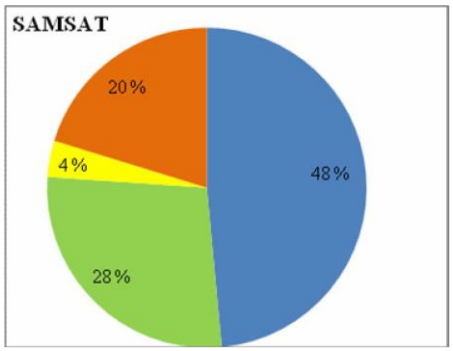

Şekil 3: Samsat İlçesi Uzun Yıllar Boyunca Toplam Yağışların Mevsimlere Dağılışı
Kaynak: Uysal, 2013.

Tablo 6: Samsat İlçesi'nin 1998-2006 ve 2014-2019 Yıllarına Göre Yağış Miktarı (mm)

Yıllar	Yağış Ortalaması (mm)	Yıllar	Yağış Ortalaması(mm)
1998	438	**2006**	393
1999	320	**2014**	333
2000	355	**2015**	446
2001	656	**2016**	269
2002	386	**2017**	255
2003	690	**2018**	699
2004	500	**2019**	593
2005	388	--------	----------

Kaynak: MGM

Adıyaman 1988 yılı yağış miktarı 898 mm, 2004 yılı yağış miktarı 749 mm, 2019 yılı yağış miktarı 1001 mm 'dir.

Türkiye'nin coğrafi bölgeleri arasında bağıl nemi en düşük olan bölge Güneydoğu Anadolu Bölgesi'dir. Bölgenin tamamında belirlenmiş olan yıllık ortalama buharlaşma miktarları yıllık ortalama yağış miktarlarının iki katından fazladır (Gürgen, 2002, akt. Ayhan, 2013, s.37). Samsat İlçesi de Güneydoğu Anadolu Bölgesi bütünü gibi düşük yağış rejimi ve yüksek buharlaşma miktarına sahip karakterde bir ilçedir. İlçe yağış rejimi düzenli olmamakla birlikte uzun yıllarda da belirgin dalgalanmalar göstermiştir. Tablo 6'da Samsat İlçesi'nin 1998-2006 ve 2014-2019 yılları arasında yıllara göre yıllık yağış toplamları verilmiştir. Tablo geneli incelendiğinde her yıl belirgin şekilde yağış miktarlarında değişimler meydana geldiği görülmektedir. 1998 yılında yağış miktarı 438 mm iken bir sonraki yıl bu miktar düşerek 320 mm olmuştur. Son ölçüm olan 2019 yılı yağış ortalaması ise 593 mm yağış olarak kaydedilmiştir. Atatürk Barajı'nın varlığından dolayı yağış miktarının arttığı belirtilmiştir.

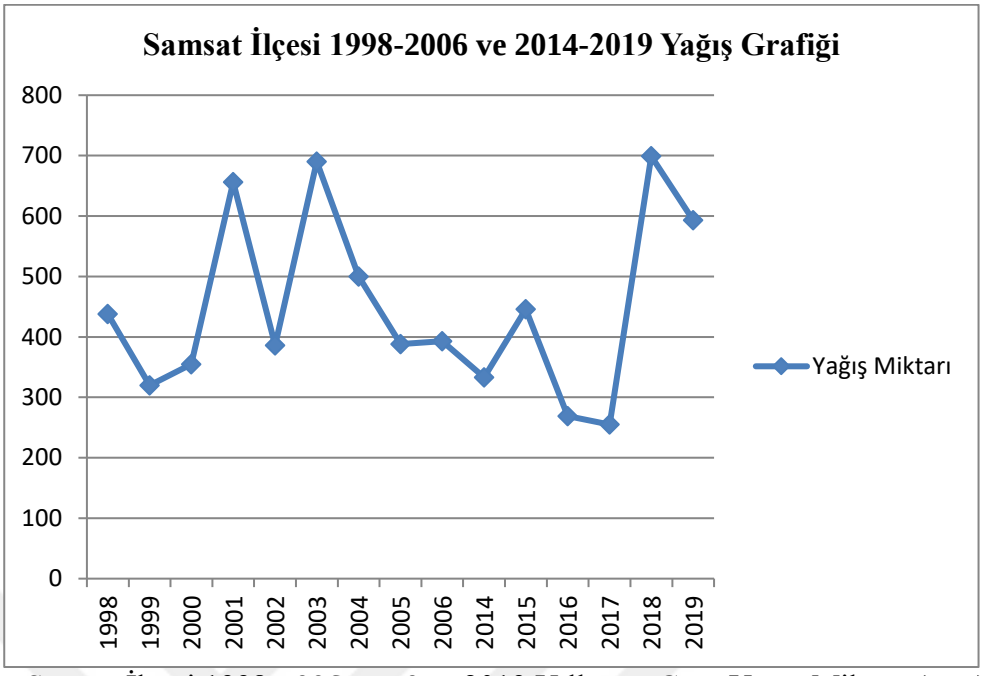

Grafik 1: Samsat İlçesi 1998-2006 ve 2014-2019 Yıllarına Göre Yağış Miktarı (mm)
Kaynak: MGM

Grafik 1'de Samsat İlçesi'nin 1998-2006 ve 2014-2019 yıllarına ait yağış miktarı mm olarak verilmiştir. Grafiği incelediğimizde;

- 1998 yılında 438 mm olan yağış miktarı 1999 ve 2000 yıllarında düşüş seyretmiş olup 2001 yılında büyük bir yağış artışı göstermiştir. 2001-2003 yılları arasında belirgin değişimler gösteren grafik çizgilerinde 2003 yılından 2014 yılına kadar düzenli denebilecek şekilde yağış miktarında azalma gözlemlenmektedir. 2015 yılında bir miktar artan yağış miktarı 2016 ve 2017 yıllarında azalmıştır. 2018'de yağış miktarında büyük bir artış görülmüş fakat 2019 yılında yağış miktarı tekrar düşmüştür.

2.4. Hidrografya

Çalışma alanının hidrografyasına bakıldığında akarsular, kuzeyden güneye doğru birbirine paralel akarlar. En önemli akarsuyu Fırat'tır. Güneydoğu Torosları dar boğazlarla yaran Fırat, K-G sonra da KD-GB yönünde akmaktadır. Kaynağını kuzeyden Güneydoğu Toroslar'dan alan Kahta ve Göksu çayları Adıyaman Havzası'ndan Fırat

Nehri'nin en önemli kollarını oluşturmaktadır. Günümüzde Adıyaman Havzası'nda Fırat vadisi Atatürk Barajı suları altındadır. Atatürk Baraj Gölü, 180 km uzunluğu, 48,7 km³ hacmi ve 817 km ile Türkiye'nin en büyük baraj gölüdür. Atatürk Barajı'nın inşaatı 1983 yılında başlamış ve 1992 yılında tamamlanmıştır, su tutulmaya 16 Haziran 1986 yılında başlamış ve rezervuarı 1990 yılında dolmuştur. Baraj gölünün rezervuar alanı 817 km ve hacmi 48 700 hm³'' tür (Ayhan, 2013, s.2-3).

2.4.1. Fırat Nehri

Fırat Nehri, Aşağı Mezopotamya'daki iki büyük akarsudan biridir. Karasu ve Murat Suyu kollarının katılımından sonra Keban, Samsat, Birecik güzergahı ile Anadolu'dan Suriye'ye geçer. Burada; Sacır, Belih ve Habur çayları ile birleşir ve Rakka, Rahbe, Ana ve Hit güzergahını izleyerek havzaya dahil olur. Kerbela, Hille, Necef ve Nasıriye şehirleri yakınından geçerek Vasıt'a ulaşır. Buradan sonra bataklık bir sahada (el-Bataih) ilerler (Eskikurt, 2004, s.40-41). Fırat Nehri ve çevresinin en önemli özelliği insanlığın ilk zamanlarından itibaren günümüze kadar devam etmiş olan verimli ziraat arazilerinin sulanmasındaki rolüdür. Tarım alanlarının sulanmasında Fırat Nehri'nden faydalanmanın geçmişi çok eskilere dayanır. Milâttan önce 3000 yıllarında bu ırmağın aşağı çığırında sulama kanalları açıldığı bilinmektedir.

Taşkın dönemlerindeki suyu biriktirmek suretiyle suların çekildiği dönemde kullanabilmek ve suyu kontrol altında tutmak adına nehir üzerinde bentler inşa edilmiştir. Günümüzde Fırat'ın (Foto 3) sularından hem sulama, hem çevreyi taşkından koruma, hem de elektrik enerjisi üretme bakımından bir dizi kademeli barajlar sistemiyle (Keban, Karakaya, Atatürk barajları) faydalanılmaktadır (Tuncel, 1996, s.31-33). Samsat İlçesi'nin de bulunduğu Adıyaman depresyonu, Güneydoğu Toros dağlarının etekleri ile Fırat arasında kalan kesimi oluşturur. Depresyonun sularını Fırat Nehri drene etmektedir (Atalay ve Mortan; 1997, s.293, akt. Uysal, 2011, s.6).

Fırat Nehri'nin bulunduğu havza, Türkiye tarihinin ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en büyük yatırımı olarak kabul edilen Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP)'nin kapsadığı on üç alt projeden yedi alt projeyi (Aşağı Fırat, Karakaya Barajı,

Sınır Fırat, Suruç-Baziki, Adıyaman-Kâhta, Göksu-Araban ve Gaziantep projeleri) ilgilendirmektedir.

Fırat Nehri'nin tarım alanlarının sulanmasında tarih boyunca hiç eksilmeyen önemine karşılık ulaşım sistemindeki önemi geçmişten günümüze kadar azalmıştır. Ortaçağ ipek ticaretinde Fırat Nehri'nin önemli bir rolü vardı. Abbâsîler döneminde milletlerarası ticaretin başlıca iki ana yolu Dicle ve Fırat Nehirleri'ni izlemekteydi. Araplar, İranlılar'a karşı kazandıkları ilk zaferlerin sonunda (635-636) düşmanlarının Basra Körfezi boyunca seyrüseferde bulunmalarını ve Uman ülkesiyle Hindistan'a doğru gemi göndermelerini engellemek için Fırat havzasında Basra şehrini kurmuşlardı. Kuruluşunu Fırat Nehri'nin mevcudiyetine borçlu olan bu önemli şehir sonradan doğuya giden Arap gemilerinin çıkış noktası olmuştur (Tuncel, 1996, s.31-33).

Foto 3: Fırat Nehri[6] (Google Map)

Fırat Nehri'nin Samsat tarihi boyunca yerleşkeye kazandırdığı çok önemli kazanımlar olmuştur;

-Yerli halkın tamamen hububat, hayvan ve hayvan ürünleri üzerine olan üretimlerini Fırat Nehri aracılığıyla Suriye ve Şanlıurfa gibi yerlere göndermelerinden

[6] https://www.google.com.tr/maps

dolayı ve bu yüzden Adıyaman merkeziyle fazla bir münasebette olmamalarının getirdiği iktisadi yönü ve tarihi bir merkez olması açısından Samsat önemli (hususi) bir bölge teşkil etmesi (Foto 4, Foto 5).

-Yine Fırat Nehri üzerinde bulunan ve zahire sevk merkezine sahip olan Samsat birçok medeniyeti binlerce yıl içinde barındırmış bununla beraber kendine has bir kültüre sahip olması (Doğan, 2012, s.141).

Foto 4: Eski Samsat'tan Şanlıurfa'ya Hububat ve Zahire Sevkiyatı[7]

[7] https://www.youtube.com/watch?v=2dtgVkhlNKo&t=3s

Foto 5: Eski Samsat'tan Şanlıurfa'ya Hayvan Sevkiyatı[8]

2.4.2. Atatürk Barajı

Atatürk Barajı, kaynağını Doğu Anadolu'dan alan ve Türkiye sınırları içerisinde 1263 km uzunluğa sahip, Basra (İran) Körfezi'ne dökülen Fırat Nehri üzerinde kurulmuştur. Baraj, Adıyaman İl merkezinin 35 km güneyinde, Şanlıurfa ilinin 62 km kuzeybatısında yer almaktadır. Ayrıca baraj Fırat Nehri üzerinde kurulmuş olan Karakaya Barajı'nın ise 180 km, Keban Barajı'nın ise 346 km aşağısında yer almaktadır. Atatürk Barajı ve çevresinde Üst Kretase-Paleosen'den Pliyo Kuvaterner'e kadar değişen yaş aralıklarında kireçtaşları ve karasal kırıntılı sedimanter kayaçlar yaygın olarak gözlenirken, barajın kuzeyinde Adıyaman ve yakın civarında bu sedimanter kayaçlara ilaveten yer yer Orta Triyas-Kretase yaşlı volkanik birimler, sedimanter birimlerle birlikte gözlenmektedir (Kartal ve Kadirioğlu, 2018, s.6-7). İnşaat sahasındaki kaya formasyonları genel olarak kretase ve üçüncü zamandır. En yaşlı kaya formasyonu yukarı kreatasenin dolomitik kireçtaşıdır. Kaya dizilerinin aşağı bölümü

[8] https://www.youtube.com/watch?v=2dtgVkhlNKo&t=3s

kuvarslı kaya ile ara katmanlaşmışken yukarı seviyeler lokal olarak marnlı ve kireçli tabakalar ihtiva etmektedir.[9]

Atatürk Barajı'nın maliyeti Şanlıurfa tünelleriyle birlikte 4 Milyar dolara yapılmıştır. En yoğun çalışma döneminde 9 bin kişi çalışıyordu. Bugün ise güvenlik görevlileri ile birlikte bin kişi çalışmaktadır. Baraj sonucunda Adıyaman ilinde 1 ilçe merkezi (Samsat İlçe merkezi) tamamen, 2 ilçe ve üç bucak kısmen, 10 köy tamamen, 69 köy kısmen, Diyarbakır İli'nde ise 1 köy tamamen, 11 köy kısmen sular altında kalmıştır. 1980 nüfus sayımına göre buralarda yaşayan 55.000 kişi yurdumuzun çeşitli yerlerine göç etmek zorunda kalmışlardır.[10]

1983 yılında inşaatı başlamış olan baraj 1992 yılında işletmeye açılmıştır. Tarım alanlarının sulanması ve elektrik enerjisi üretimi amacıyla inşa edilen Atatürk Barajı 180 km uzunluğu, 817 km^2 yüzölçümü ve 48.7 km^3 hacmi ile Türkiye'nin Van Gölü ve Tuz Gölü'nden sonra 3. en büyük gölü durumundadır. Bu baraj, yurdumuzun en büyük barajı, dünyada ise gövde hacmi bakımından dördüncü, su hacmi bakımından ise dokuzuncu sıradadır; ayrıca enerji üretimi ve göl hacmi bakımından da ilk 30 baraj arasındadır. (Alıcı, 2012, s. 4).

Atatürk Barajı'nın yapımını tamamıyla Türk mühendis ve işçiler üstlenmiştir. Bu barajın gövdesi 80 ayda bitirilmiştir. Baraj duvarının boyu 1644, eni ise 15 metredir. Barajın temelden yüksekliği 169 metredir. Nehir seviyesinden yükseklik bakımından minimum su kotu 513, ideal su kotu 526, maksimum su kotu ise 542 m ye ulaşır. Barajda elektrik üretimi için derinliğin en az 133 m olması gerekir. Yıllık ortalama su akışı 26 654 milyar m^3 tür. Toplam su depolama hacmi 48,7 milyar m^3 tür. Tüm alanların sulamaya açılması halinde, yıllık getirisi 2,5 milyar dolar olacaktır.[11] Atatürk Hidroelektrik Santrali 8 ünite ile donatılmıştır ve her bir ünitenin kurulu gücü 300 MW'tır.

Atatürk Barajı, (Foto 6) GAP kapsamında düşünüldüğünde, yılda toplam 52.94 milyar metreküpten fazla su akıtan Fırat ve Dicle nehirleri üzerindeki tesislerle, Türkiye

[9] http://www.ataturkbaraji.com/tr/30538/PROJENIN-ANA-HATLARI
[10] https://www.adiyamanli.org/tr/cografya.htm
[11] http://www.ataturkbaraji.com/tr/30123/ATATURK-BARAJI

toplam su potansiyelinin % 28.5' i kontrol altına alınmış, Çukurova'nın 4.5 katı olan 1.7 milyon hektarın üzerinde arazinin sulanması ve yaklaşık 7500 megavatlık kurulu güç kapasitesiyle yılda 27 milyar kilovat saatlik hidroelektrik enerjisi üretilmesi düşünülmüştür. Planlanan toplam sulama alanı, Türkiye'de ekonomik olarak sulanabilir toplam alanın % 20'sine ve toplam yıllık elektrik üretimi, Türkiye'de ekonomik olarak gerçekleştirilebilir elektrik enerjisi potansiyelinin % 22'sine eşdeğerdir. Atatürk Barajıyla birlikte Urfa tüneli ve Hilvan kanalı sulama sistemlerinin tamamlanması ile Şanlıurfa, Harran, Mardin, Ceylanpınar, Siverek-Hilvan ovaları ile beraber 1.43 milyon dönüm arazi sulanır hale gelecektir (Kutluay, 2010, s.5).

Foto 6: Atatürk Barajı[12]

Atatürk Baraj alanındaki iklim, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne hakim iklim özellikleri gösterir. Baraj alanındaki iklim özellikleri mevsimlere göre değerlendirilirse; serin ve kısmen yağışlı kış, ılıman ilkbahar ve kurak sıcak yaz şeklinde kendisini göstermektedir. Havzadaki ortalama yıllık sıcaklık 17 ila 19 °C arasında değişir. Bölgedeki ortalama yıllık yağış 473 mm dir. Ortalama yıllık nem 50 yıla kadar periyotlar için %48'dir. Yağış rakımla birlikte artış göstermektedir, Atatürk barajı havzasında yıllık yağış 700 mm idi.

[12] DSİ Genel Müdürlüğü resmi sayfasından elde edilmiştir.

Yağışın büyük bölümü kasım ve mayıs aylarında oluşmaktadır. Aralık aynın başlarında yüksek bölgelerde genellikle kar halini almaktadır. Kar kış aylarında birikmekte ve nisan ve mayıs aylarında erimektedir. En büyük taşkınlar kar erimesi ve yağışların birleşmesiyle oluşmaktadır. Fırat Nehri nispeten düzenli bir rejime sahiptir. Yüksek ortalama akımlar kasım ile mayıs aylarında ve asgari akımlar temmuz ile eylül ayları arasında görülmektedir. Hidrolojik çalışmalar Atatürk Barajındaki yıllık ortalama giriş akımını 843 m^3/s olarak ortaya koymaktadır.

Atatürk barajından su temin eden sulama projelerinin tamamlanmasıyla birlikte bölgedeki tarım üretiminde ve mahsul tasarımında ve bunun sonucunda da orada yaşayan insanların hayat standartlarında doğal olarak önemli değişiklikler olacaktır. Sebze, soya fasulyesi, yerfıstığı, ayçiçeği, pamuk, mısır, mercimek ve nohut, badem, antep fıstığı ve yem bitkisi gibi sulamayla yetiştirilen mahsuller tarım endüstrisi gelişiminin temeli olacaktır.[13]

Hidroelektrik enerji üretiminin yanı sıra bu büyük ölçekli çok amaçlı proje, sulama nedeniyle tarımsal üretimi artırmış ve rezervuarda verimli bir balıkçılık ve rekreasyon sağlamıştır. Rezervuardaki ticari balıkçılıkta yaklaşık 1000 ton farklı türdeki balığın yakalanması ile her yıl ortalama 1.26 milyon ABD doları kazanılmıştır. Ticari balıkçılığa ek olarak 7000 ton/yıllık kafes yetiştiriciliği potansiyel vardır ve piyasa değeri olarak 14 milyon ABD doları sunabilir. Bu bağlamda 1992 yılından beri DSİ Atatürk balık çiftliğinde üretilen yaklaşık 33 milyon yavru balık rezervuara bırakılmıştır. İlk yıl 200 000 yavru balık rezervuara bırakıldı. Rezervuardaki balıkçılık faaliyetlerinin tüm boyutları dikkate alındığında Atatürk Barajı rezervuarı gayrisafi milli hasılaya 15 milyon ABD doları katkı sağlayabilmekte ve 1600 kişilik istihdam oluşturabilmektedir.[14]

Atatürk barajının tamamlanmasıyla sulama suyu güvenliği, insanların yiyecek ve iç ihtiyaçları garanti altına alınmıştır. Bölgede yaşayan insanlar uzun süre sulama suyuyla ne zaman buluşacaklarını ve kurak ama verimli tarım alanlarını sulayacaklarını

[13] http://www.ataturkbaraji.com/tr/30539/PROJE-SAHASININ-GENEL-OZELLIKLERI
[14] http://www.ataturkbaraji.com/tr/30526/FAYDALAR

sabırsızlıkla beklemişlerdir. Sulamadan sonra mahsul üretimi ve dolayısıyla gelir 5 ila 6 kat artmıştır.[15]

2.4.3. Diğer Küçük Akarsular

Fırat Nehri havzası içerisinde bulunan çalışma alanı, su kaynakları yönüyle zengin olmakla birlikte çok fazla mevsimlik (Kuşik, Gölbeşik, Çınar, Deleşur) ve sürekli akarsu (Karaali, Bağ, Kölik) barındırmaktadır (Karademir, Ortaç ve Bilinir, 2019, s.251).

2.5. Toprak

Toprak ismi verilen ayrışmış malzemeler; hava, su ve organik maddelerin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır ve bitki örtüsünün gelişmesine ön ayak olmaktadır. Yer küre üzerinde yaşayan hemen hemen tüm canlılar, varlıklarını devam ettirebilmek için toprağa gereksinim duymaktadır (Narinç, 2019, s.35). Maden Tetkik Arama Enstitüsü (MTA) tarafından Adıyaman havzasını kapsayan ilk toprak etütleri toprakların kireç, tuğla ve kiremit üretimi uygunluğunun belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmalarla başlamıştır. Sonrasında Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından Adıyaman ili arazi varlığı ile ilgili toprak etüdü gerçekleştirilerek, temel sınıflandırma ve arazi kullanım haritası üretilmiştir (Çelik ve Akça, 2017, s.140).

Adıyaman'da iklim, topografya ve ana madde farklılıklarından dolayı çeşitli toprak tipleri oluşmuştur. Bu değişik toprakların yanı sıra toprak örtüsünden yoksun bazı arazi tipleri de bulunmaktadır (Çelik, 2012, s. 98). İlin genel toprak yapısı %75 oranında killi-tınlıdır. Kil miktarı yüksek topraklar çoğunlukla karbonatlı kayaçların ayrışması sonucu oluşan kırmızı renkli smektit, illit ve kaolinit içeriklidir (Çelik ve Baran, 2018, s.62). İl genelinde renk itibarı ile koyu kırmızıdan koyu kahverengiye kadar değişiklik göstermekte olup, arada tamamen boz renkli kısımlar da vardır. Nehir ve çay kenarlarında alüvyonlu sahalara da rastlanmaktadır. Adıyaman topraklarının

[15] http://www.ataturkbaraji.com/tr/30122/BASARININ-SEBEPLERI

tiplerine göre sıralamasında kahverengi topraklar birinci sırada yer alır (Çelik, 2012, s.98).

Adıyaman topraklarının büyük bir kısmında olduğu gibi Yeni Samsat topraklarının da önemli bir kısmı erozyon ile karşı karşıyadır. İlçenin batısında bir kısım arazide ‘’orta aşınım’’, orta ve kuzeydoğudaki arazilerde ise ‘’şiddetli aşınım’’ görülmektedir (Konak, 1995, s.40). Adıyaman il genelinde erozyon varlığının en büyük nedenlerinin başında eğim fazlalığı gelirken Samsat ilçe genelinde bunun en büyük nedeni bitki örtüsü yoksunluğudur.

Samsat İlçesi toprak yapısı çoğunluklu olarak killi, kaygan ve yumuşak bir yapıya sahiptir. Bu yüzdendir ki deprem afeti yaşandığı dönemde ilçenin hareketli zemininden ötürü ilçenin 1988 yılında olduğu gibi tekrar taşınması gündeme gelmiştir. Özellikle kış aylarında yağışlı olan ve yazlarında neredeyse tamamen kurak bulunan toprak arazileri su desteğine ihtiyaç duyar. Erozyonun bitki yoksunluğunu meydana getirmesinin bir sonucu olarak toprakta organik madde birikiminin çok az seviyede olması potansiyel tarım faaliyetlerini ilçe genelinde istenilen düzeyin altında tutmaktadır.

2.6. Doğal Bitki Örtüsü

Türkiye, yeryüzündeki konumu sahip olduğu iklim, toprak ve jeomorfolojik özellikler bakımından çok çeşitli bitki türlerine sahiptir. Aynı zamanda ülkemiz coğrafi konumu itibarıyla Asya ve Avrupa kıtaları arasında bir köprü konumundadır bu nedenle her iki kıta arasında karşılıklı bitki göçleri sayesinde yurdumuzda bitki türlerinin sayısı artmıştır (Ekici, 2019, s.64). Araştırma alanı İran-Turan floristik bölgesi içerisinde yer alır ve Türkiye florasındaki kareleme sistemine göre C6 ve C7 kareleri içerisindedir (Gelse, 2012, s.18).

Adıyaman İli de Türkiye gibi bulunduğu konum itibariyle kendi içinde farklı yeryüzü şekilleri, farklı hava olayları ve buna bağlı olarak da farklı bitki örtüsüne sahiptir. Doğu Anadolu ve Akdeniz Bölgesi arasında bir yerde konumlanmış bulunan

Güneydoğu Anadolu Bölgesi ili Adıyaman bu üç farklı bölgenin de coğrafi özelliklerini taşımaktadır. İlin kuzey ve kuzey doğu kesimi Doğu Anadolu Bölgesi iklimi özelliklerine sahip iken, batı ve güneybatı kısmı Akdeniz iklimi özelliklerine sahiptir. Bu yüzden il genelinde büyük oranda olmak üzere bozkır ve ayrıca maki bitki örtüsüne rastlanmaktadır.

İl genelinde toprak ve su erozyonunun etkili olmasıyla birlikte yüksek rakımlı alanlar meşe ağaçları ile kaplanmış araziler de mevcuttur. Orman içi bitki örtüsü yaz mevsiminin kurak ve uzun geçmesinden dolayı yok denecek kadar azdır. Tarım yapılmayan alanlar çayır, mera, yabani ağaçlar ve makilerle kaplıdır. Sazlık, bataklık alanlarda suyu seven bitki türlerine rastlanmaktadır (Adıyaman Tarım Master Planı, 2004, s.27).

Toprak konusunda da bahsedildiği gibi Samsat İlçesi yazın sıcak ve kurak kışın ise ılık ve yağışlı bir iklime sahiptir. İlçede yaz mevsimi etkisini çok uzun süre hissettirmektedir. Buna bağlı olarak da yüksek buharlaşma seviyesiyle birlikte ortaya cılız bitki örtüsüne sahip step iklimi çıkmaktadır. Uysal (2011, s.62), yaptığı çalışmada uzun süreli iklimsel veriler yardımıyla Samsat'ın step vejetasyonuna sahip olduğunu kanıtlamıştır (Foto 7). Samsat İlçesi'nde ormanlık veya fundalık alanı bulunmamasına karşın ilçe genelinde toplu halde olmasa da kızılçam, sedir, karaçam, meşe ve ardıç ağaç türlerine rastlanmaktadır.

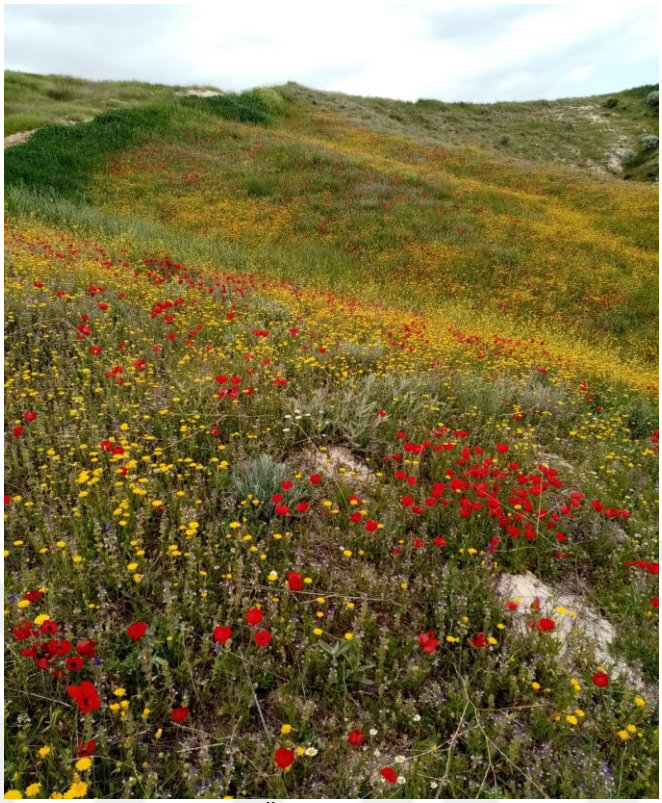

Foto 7: Samsat Bitki Örtüsü

2.7. Doğal Afetler

Yer sistemleri bakımından doğal afet olarak isimlendirilen olaylar esasında yeryüzü biçiminin değişmesinde en yaygın ve en etkili faktörlerden biridir. Jeolojik geçmişte yeryüzünün bugünkü görünümünü almasında rol oynayan tabiat olayları günümüzde çevre sorunu dahası afet olarak algılanmaktadır. Deprem, volkanik aktiviteler, su taşkını, fırtına ve kütle hareketleri gibi faaliyetlerin insanın hayat alanında yaşanıyor olması bu algılamanın başlıca nedenidir (Ekinci, 2010, s.125).

Samsat İlçesi'nde görülen doğal afetler deprem ve erozyondur diyebiliriz. Erozyon uzun süreçte kendisini gösteren buna ilaveten yarı-kurak ve kurak iklimin hakim olduğu bölgelerde meydana gelen bir doğal afettir. Genel olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin kurak, düşük yağışlı ve aşırı buharlaşmalı iklimini düşünecek olursak Samsat İlçesi de aynı iklim tipine sahiptir. Bu yüzden erozyon da deprem gibi burada görülen bir doğal afettir.

Samsat, Doğu Anadolu Fay Hattı'nın geçtiği güzergah üzerinde bulunmasından ötürü, bu hat üzerinde gerçekleşmiş olan veya gerçekleşecek olan herhangi bir sarsıntıyı büyük ihtimalle hissedecektir. Yakın döneme kadar çok fazla sarsıcı bir deprem deneyimi yaşamayan Samsat özellikle son birkaç yıl içinde üst üste karşılaştığı depremlerle adeta tamamen yıkılıp yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır.

2.7.1. Türkiye'nin Genel Tektonik Durumu

Ülkemiz, dünyanın önemli deprem kuşaklarından biri olan Alp- Himalaya dağ oluşum kuşağı üzerinde yer almaktadır. Bu deprem kuşağı, Azor takımadalarından başlayıp, Uzakdoğu'da Endonezya'ya kadar uzanır ve genel anlamda Avrasya, Afrika ve Hint-Avustralya levhalarının göreceli hareketlerinden oluşan depremleri içeren aktif bir kuşaktır. Bu kuşak üzerinde değişik araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalar, Afrika levhasının Avrasya levhasına göre göreceli olarak kuzeye doğru hareket ettiğini ve Avrasya levhasının altına daldığını ortaya koymuştur.

Ülkemiz ve çevresi bu önemli deprem kuşağının Akdeniz bölgesindeki en hareketli kısmını oluşturur. Anadolu, bu kuşağın genel nitelikleri yanında kendine has birtakım jeolojik özellikleri de içermektedir. Kuzeyde Avrasya, güneyde Afrika–Arabistan levhaları arasında kalan ülkemizin jeolojisi, bu iki levhanın sürekli hareketlerine ve bu levhalar arasında yer almış olan eski ve yeni Tetis Okyanusu'nun jeotektonik evrimine bağlı olarak gelişmiştir. Permo-Triyas'ta başlayan Pontit (Kuzey ve Kuzeybatı Anadolu Sıradağları), Anatolid (İç Anadolu Sıradağları), Torid (Toroslar, Güney ve Doğu Anadolu Sıradağları) ve Güneydoğu Anadolu dizilerinin (Güneydoğu Anadolu Sıradağları) oluşumunu kapsayan eski tektonik dönem (Paleotektonik) Orta-Üst Miyosen'de sona ermiş, Avrasya-Arap levhalarının yakınlaşması ve 15 milyon yıl önce Bitlis Kenet Kuşağı boyunca çarpışması ile yeni tektonik dönem (neotektonik) başlamıştır. Kısaca, Arap Levhası Bitlis Kenet Kuşağı boyunca Avrasya'ya çarpmıştır. Arap Levhası'nın kuzeye doğru hareketi ve Avrasya'ya çarpması sonucu Doğu Anadolu, kuzey-güney yönünde sıkışmış ve tüm Anadolu Levhası üzerinde neotektonik devre başlamıştır (Zengin, 2005, s.1).

Anadolu'nun genç dönem (Pliyo-Kuvaterner) levha hareketleri, Arabistan levhasının kuzeye doğru hareketi ile kıta - kıta çarpışmasını takiben şekillenmeye başlamıştır. Bu çarpışma, Arap levhasının kuzeye doğru hareketinde, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde Bitlis-Zagros Sütur Zonunun (BZSZ) gelişmesini sağlamıştır. Arap Levhası'nın kuzeye doğru yaklaşık 20-30 mm/yıl'lık hareket hızı ile oluşan bu hareketi, Anadolu'da neotektonik dönem ile ilişkili iki temel yapısal eleman olan ve Orta Anadolu'nun saatin tersi yönde hız ile batıya hareketini sağlayan Kuzey Anadolu ve Doğu Anadolu Fay sistemlerinin gelişmesini sağlamıştır (Bulut, 2019, s.3) (Harita 8).

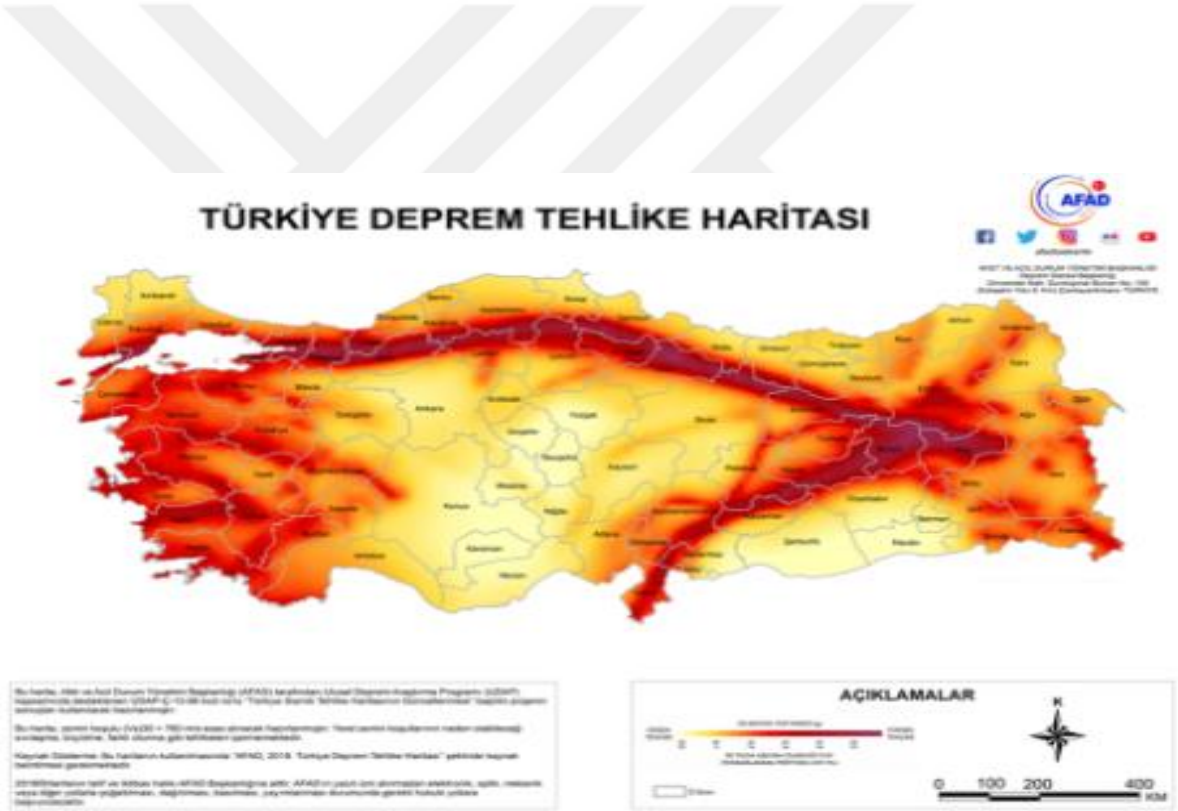

Harita 8: Türkiye Fay Hattı Haritası[16]

[16] AFAD Başkanlığı Resmi İnternet Sitesi https://www.afad.gov.tr/inforgrafikler Erişim Tarihi: 02.07.2020

Tablo 7: Richter Büyüklük (Magnitüd) Ölçeği

Depremlerin Büyüklüğü	Depremin Olumsuz Etkileri	Yaklaşık yılda kaç defa deprem olduğu
1.0-3.0	Hissedilmeyen, sismografla kaydedilen depremlerdir.	3.000.000
3.1-4.0	Sıkça hissedilen ve çok az hasar veren depremlerdir.	50.000
4.1-6.0	Binalarda ve diğer yapılarda hasar oluşturan depremlerdir.	15.000
6.1-6.9	Yoğun nüfuslu sahalarda büyük hasara yol açan depremlerdir.	120
7.0-7.9	Şiddetli depremlerdir ve büyük hasara yol açabilir.	20
8.0 ve üstü	Şiddeti oldukça büyük olan depremlerdir. Bir yerleşim yerini tamamen yok edebilir.	1

Kaynak: Karademir, Ortaç ve Bilinir, 2019

Samsat'ta meydana gelen 5.5 ve 5.1 büyüklüğündeki depremler Richter'en ölçeğine göre binalarda ve diğer yapılarda hasarlara yol açan depremlerdir (Tablo 7).

2.7.2. Samsat Depremleri

Doğal etkenlere bağlı olarak yer kabuğunda görülen ve çoğunlukla yeryüzünde bazı değişikliklere neden olabilen, kısa süreli titreşim hareketlerine deprem denir. Ani şekilde meydana gelen ve engellenmesinin imkanı olmayan bu doğal afet, zaman zaman can ve mal kayıplarına neden olduğu gibi, toplum ve birey üzerinde sosyal ve psikolojik açıdan büyük hasarlar da yaratmaktadır. Bu nedenlerle diğer doğal afetler arasında depremin ayrı bir yeri ve önemi vardır (Şahin, 2012, s.189).

Araştırma sahasının bağlı olduğu il olan Adıyaman, Arabistan ve Anadolu tektonik levhalarının çarpışması ile ortaya çıkan ve hala aktif olan Güneydoğu Anadolu Bindirme Zonu ile sol yanal atılımlı Doğu Anadolu Fay Zonu içerisinde yer almaktadır (Harita 9). Burası bindirme tektoniğinin en iyi gözlemlendiği yerleşim alanlarından bir tanesidir. Adıyaman'ın güneyinden geçen KB-GD doğrultulu Bozova Fayı bölgede deprem üretimine yol açan önemli bir tektonik unsurdur. Hatta Şahbaz ve Seyidoğlu

(2018,s.17-42) bununla ilgili olarak çalışma alanının güneydoğusundaki Bozova Fayının sağ yanal doğrultu atımlı aktif fay olduğunu ve Samsat'ta olan depremleri de bu fayın oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Tarihsel dönemde (MÖ 1800-MS 1900) Adıyaman'da herhangi bir depremsel etkinlik gözlemlenmezken Kahramanmaraş, Gaziantep, Malatya ve Elazığ gibi komşu illerde şiddet değerleri Io=VI-IX olan depremler gerçekleşmiştir. Aletsel Dönemde (MS 1900- 2017) Adıyaman il sınırlarında meydana gelen depremlerin büyüklükleri genellikle M=4.0-5.9 arasında gerçekleşmiştir. Adıyaman'ın kuzeyinde Doğu Anadolu Fay Zonu üzerinde M=6.0 olan depremde vardır (B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve DAE. Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi, 2018, s.2-3).

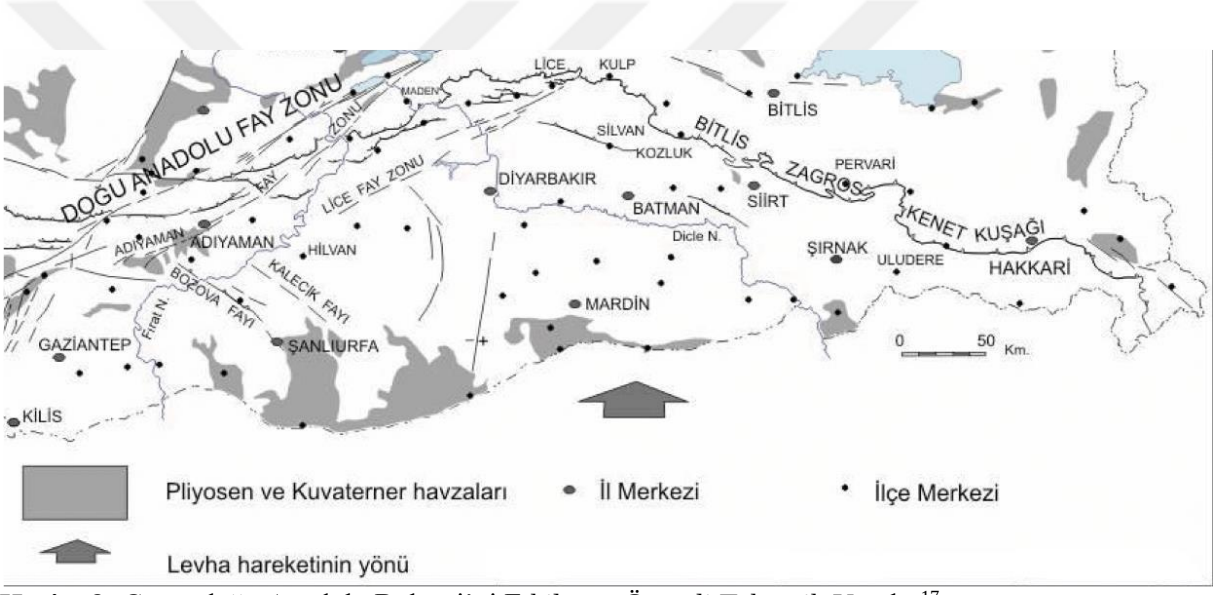

Harita 9: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ni Etkileyen Önemli Tektonik Yapılar[17]

Çalışma alanı Samsat İlçesi civarındaki depremlerin kaynağını oluşturabilecek tektonik mekanizmayı; biri sağ yanal (Samsat), diğeri de sol yanal (Lice) olmak üzere iki levha-içi (transcurrent) doğrultu atımlı fay oluşturur. Samsat fayının Atatürk barajı güneyine doğru, Urfa ilinin kuzeyindeki devamı ise Kalecik Fayı'dır. Samsat ilçesi güneydoğusunu ise genç dönem faylarından Bozova Fayı kat eder. Bu fay da, bölgedeki kabuğun deformasyonunu sağlayan diğer sağ yanal doğrultu atımlı faydır (Şahbaz ve Seyidoğlu, 2018,s.17-42). Çalışma alanındaki Samsat, Lice ve Kalecik fayları, yukarıda

[17]Kartal ve Kadirioğlu, 2018.

belirtildiği üzere bölgedeki kıtasal kabuğun deformasyonunu sağlayan ana tektonik kaynaklardır (Bulut, 2019, s.13-14).

02.03.2017 tarihinde meydana gelen (Foto 8) Mw=5.5 büyüklüğündeki depremin merkez üssüne en yakın yerleşim yeri Samsat ilçesi kuzeyinde bulunan Uzuntepe Köyü'dür. Yaklaşık 11 saniye süren depremin odak derinliği ise 9.76 km dir. Depremin hemen sonrasında büyüklüğü 4.4'e kadar ulaşan birçok artçı deprem meydana gelmiş ve bu sarsıntılar uzun süre devam etmiştir. AFAD Deprem Dairesi tarafından yapılan odak mekanizması çözümü depremin sağ yanal doğrultu atımlı bir fay üzerinde oluştuğunu göstermektedir. 2017 yılında meydana gelen depremden yaklaşık 14 ay sonra 24 Nisan 2018 tarihinde meydana gelen Mw=5.1 büyüklüğündeki depremin odak derinliği ise 13 km civarında olup sığ odaklı bir depremdir. Depremin merkez üssü Samsat ilçesinin güneyinde bulunan Kırmacık köyüne düşmektedir. Bu deprem sonrasında da büyüklüğü 3.6'ya kadar ulaşan çok sayıda artçı sarsıntı kaydedilmiştir.

Foto 8: 2 Mart 2017 Depreminden Sonra Samsat Kuzeyinde Akdamar ve Taşkuyu Köylerinde Oluşan Yapısal Hasarlar[18]

Hem Samsat, hem de Lice faylarının birleştiği lokasyon olan Samsat ve civarında aktif fay özelliğinde herhangi bir fay bulunmayıp haritalanan 1 ve 2 No'lu doğrultu atımlı faylar bölgedeki ya Miyosen yaşlı veya Paleosen-Eosen yaşlı birimleri

[18] Tatar, Koçbulut, Polat ve Demirel, 2019.

deforme eder. Bütün bu deformasyon verileri, en üstteki Pliyo- Kuvaterner yaşlı akarsu çökelleri ile örtülür (Irmak, Bulut, Doğan ve Yavuz, 2018, s.1109) (Harita 10).

Harita 10: Samsat (Adıyaman) ve Civarındaki Jeolojik Birimler ve Bu Çalışma İle Haritalanan ve Türleri Belirlenen 1 ve 2 No'lu Doğrultu Atımlı Faylar[19]

Çalışma alanı sismik aktivite bakımından nispeten düşük bir sismik aktivite ile karakterize edilebilse de, son yıllardaki deprem kayıt istasyonlarının sayılarındaki artışa bağlı olarak, kaydedilen küçük deprem sayısındaki artış, bölgenin aslında düşük sayılamayacak bir sismik aktiviteye sahip olduğu görülmektedir. Aletsel dönem içerisinde çalışma alanında M > 5,0 olan 23 adet deprem olduğu görülmektedir (Bulut, 2019, s.22).

USGS, AFAD Deprem Dairesi ve B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü gibi farklı kurumlar tarafından yapılan depremin odak mekanizması çözümü kuzeydoğuya eğimli, bir miktar ters bileşenli sağ yanal doğrultu atımlı faylanma mekanizmasını göstermektedir. 2 Mart 2017 ve 24 Nisan 2018 tarihlerinde meydana gelen depremlerin fay düzlemi çözümleri karşılaştırıldığında bir miktar farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. 2 Mart 2017 depremi sağ yanal doğrultu atımlı bir

[19] Karadoğan ve Tonbul, 2013; MTA,2018.

faylanma mekanizması gösterirken, 24 Nisan 2018 depremi ise ters bileşenli sağ yanal doğrultu atımlı faylanmayı işaret etmektedir. Her iki depremin merkez üsleri karşılaştırıldığında, 2017 depreminin merkez üssünün Samsat kuzeyine, 2018 depreminin ise Samsat güneyine düştüğü görülmektedir. Artçı sarsıntıların dağılımı her iki deprem için kabaca KB-GD gidişli bir çizgisellik üzerinde yoğunlaşmayı göstermektedir (Tatar, Koçbulut, Polat ve Demirel, 2019, s.172) (Harita 11).

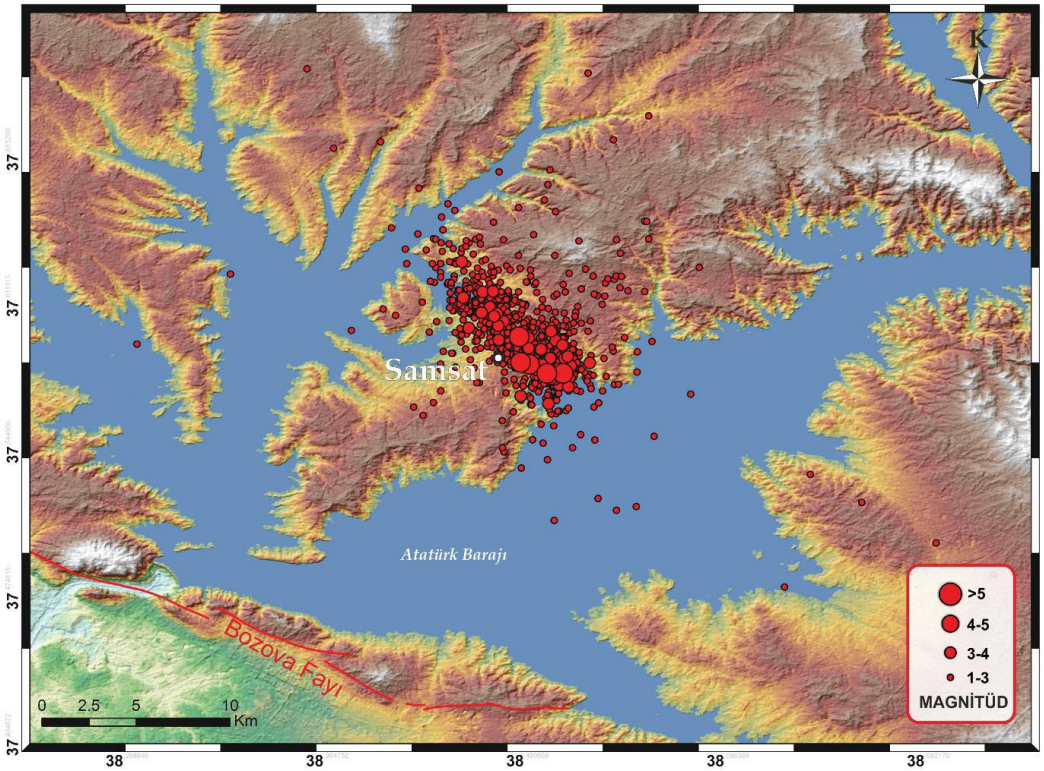

Harita 11: 2 Mart 2017 ve 24 Nisan 2018 Samsat Depremleri ve Artçı Sarsıntılarını Gösterir Sayısal Yükselti Modeli.[20]

[20] Tatar, Koçbulut, Polat ve Demirel, 2019.

3. BÖLÜM

BEŞERİ COĞRAFYA ŞARTLARI

3.1. Samsat İlçesi'nin Tarihsel Gelişimi

Mezopotamya ve Anadolu toprakları arasındaki bölgede bir geçiş alanı görevi üstlenen Adıyaman, binlerce yıl devam eden yerleşime sahne olmuştur. Ele geçen maddi kültür kalıntıları, bölgede Paleolitik Dönem'den itibaren (MÖ 60.000-10.000) günümüze kadar sürekli bir yerleşimin olduğunu göstermektedir. Adıyaman'ın 7 km kuzeyinde bulunan Palanlı Mağarası'ndaki yaban keçisi betimlerinde Paleolitik Dönem'e ait (avcılık ve toplayıcılık) izlere rastlanmaktadır.

Tarıma ve yerleşik düzene geçildiğini Gritille ve Hayaz höyük buluntuları Neolitik Dönem (MÖ 8.000-5.500) ile göstermektedir. Hayaz ve Samsat höyük buluntuları Kalkolitik Dönem (MÖ 5.500-3.500) ile birlikte çanak ve çömleğin günlük hayata yoğun olarak girdiğini göstermektedir. Tunç Çağı'nda (MÖ 3500-1200) bölgede M.Ö. 3.000 sonlarında Hurrileri, MÖ 2500-2000 arasında yerli kavim Hattileri görmek mümkündür. MÖ 2.000'de ise Anadolu sanatına damgasını vuran Hititler vardır. MÖ 1460-1380 arasında Hurri/Mittanni egemenliğini görüyoruz. Tunç Çağı ve Hitit Dönemi'ni Samsat, Tille ve Hayaz höyük buluntuları göstermektedir (Cebe, 2016, s.39-40).

Bugün Atatürk Barajı Gölü sahası içinde kalan Samsat İlçe merkezi Adıyaman yöresinde Neolitik, Kalkolitik ve Eski Tunç dönemini yansıtan yerleşme yerlerinin başında gelmektedir. Samsat Kommagene Krallığı'nın başkentliğini de yapmıştır. Bölge Helenistik ve Roma dönemi eserleriyle ün yapmış bir bölgedir (Bağcı, 2017, s.59).

Tablo 8: Adıyaman İli Kronolojisi

TARİH ARALIKLARI	DÖNEM
M.Ö. 40000- M.Ö. 7000	Paleolitik
M.Ö. 7000- M.Ö. 5000	Neolitik
M.Ö. 5000- M.Ö. 3000	Kalkolitik
M.Ö. 3000- M.Ö. 1200	Hititler
M.Ö. 1200- M.Ö. 750	Asurlular
M.Ö. 750- M.Ö. 600	Frigler
M.Ö. 600-M.Ö. 334	Persler
M.Ö. 334-M.Ö. 69	Makedonlar
M.Ö. 69-M.S. 72	Kommagene Krallığı
72-395	Roma İmparatorluğu
395-670	Doğu Roma (Bizans)
670-758	Emeviler
758-926	Abbasiler
926-958	Hamdaniler
958-1114	Bizanslılar
1114-1204	Eyyubiler
1204-1298	Anadolu Selçukluları
1298-1516	Memluklular
1516-1923	Osmanlı İmparatorluğu

Kaynak: Adıyaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü[21]

Paleolitik, Mezolitik ve Neolitik devreye ait ilk yerleşmeler: Şehrin kuzeyinde Palanlı Köyü, kuzeydoğusunda PERRE (Pirin/ Örenli) ve güneyinde SAMSOTA (Samsat)'da gerçekleşmiştir. Tarihi dönemlerde ise ilk yerleşenler Hititler olmuştur. Sırasıyla Asurlular, Frigler, Persler, Makedonyalılar, Kommagene Kırallığı, Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu, Emeviler, Abbasiler, Hamdaniler, Eyyubiler, Anadolu Selçukluları, Memluklar ve Osmanlı İmparatorluğu yörede hükümran olmuşlardır (Yaşar, 2010, s.1) (Tablo 8).

[21] https://adiyaman.ktb.gov.tr/

Bölge, İslamlaşmasından önce genelde Hititler, Huriler, Kummuh, Asur, Medler, Persler, Kommagene, Roma, Bizans devletlerinin hâkimiyeti altında kalmış, İslamlaşmasından sonra da Emeviler, Abbasiler, Selçuklular, Artuklular, Zengiler, Eyyubiler, Moğollar, Memluklar ve Dulkadiroğulları'nın hâkimiyetleri altında kalmıştır (Aykaç, 2013, s.3-4).

Doç. Işın YALÇINKAYA'nın ve daha sonra Alman Prof. Müller Beck başkanlığındaki ekibin Samsat İlçesi Şehremus Tepe'deki yüzey araştırmasına 1982'de başlanılmış olup; araştırmalarda taş devrine ait önemli buluntular ele geçirilmiştir. Samsat Şehremuz Tepe'de yapılan kazılardan elde edilen verilerden edinilen bilgiler doğrultusunda; M.Ö. 7.000 yılına kadar Paleolitik, M.Ö. 5.000 yılına kadar Neolitik, M.Ö. 3.000 yılına kadar Kalkolitik ve M.Ö. 3.000-1.200 yılları arasında da Tunç Çağı yaşandığı tespit edilmiştir. Kommagene Krallığı'nın başkenti olarak bilinen ve Atatürk Barajı suları altında kalmış olan Samsat (ilçe merkezi); Neolitik, Kalkolitik ve Eski Tunç Çağı'nın en önemli yerleşimi olarak bilinir (Zencirkıran, 2017, s.29).

Samsat, bölgedeki en eski tarihsel alanlardan biridir. M.Ö. 6000'li yıllara kadar tarihinin uzandığı belirtilmektedir. Fırat'ın en elverişli geçiş yeri olması sebebiyle önemi büyük olmuştur (Sucu, 2008, s.8). İlk tarihi vesikalardan biri sayılabilecek Hitit hiyeroglif kitabeli kabartmaya göre burası önemli bir yerleşim yeri idi (Demirkent, 1979, s.232-236). Günümüzdeki Samsat İlçesi Tarihî Samsad şehri değildir. Tarihi Samsad olarak adlandırılan yerleşme 1988 yılında şu anda bulunduğu yerin 10 km kadar güneyinde Atatürk Barajı suları altında kalmıştır. Halk arasında "Eski Samsat" olarak bilinen bu yerleşim yeri, Yukarı Fırat ve Anadolu'nun en eski yerleşkelerinden birisidir. Samsat'ı değerli kılan bir diğer neden ise eski ve Ortaçağ'ın önemli kale ve başkentlerinden biri olmasıdır. Samsad'ın önem kazanmasındaki belki de en önemli etken Fırat Nehri'ne yakın olması ve Fırat Nehri'nden geçişin uygun olduğu yerlerden birisine sahip olmasıdır. Fırat Nehri'nden geçişin burada kolay sağlanması sebebiyle Samsad önemli askerî ve ticarî yolların kavşağı durumundadır. Samsat yerleşmesi, Mezopotamya düzlükleri ile Anadolu yüksek ülkesi arasında en önemli engel olan Fırat Nehri'nin, havza içindeki geniş yatağından dolayı geçit veren tek yer olması

bakımından önemini o günden yakın geçmişe kadar korumuştur (Karadoğan ve Tonbul, 2005, s.192) (Harita 12).

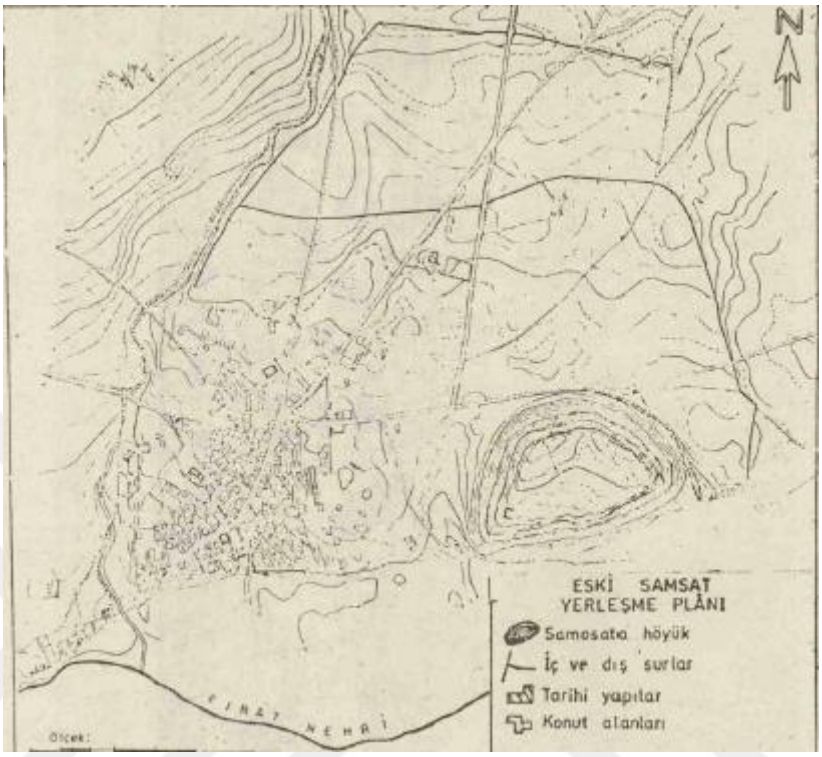

Harita 12: Eski Samsat Yerleşme Planı[22]

Sümeysat sahip olduğu hassas konumundan ötürü tarihi süreç içerisinde her zaman siyasî istikrarsızlığın mekânı olmuştur. Bu durumda bir sınır şehri olmasının payı büyüktür. Yine Sümeysat ve çevresinde özellikle siyasî ve sosyal anlamda kalıcı bir düzenin hüküm süremememesinin en temel nedeni şehrin sürekli olarak el değiştirmesidir. Nitekim şehrin bir sınır şehri olmaktan çıkarak örneğin Türkiye Selçukluları zamanında Diyârbekir eyaletinin bir parçası olduğu ya da daha sonra Osmanlı devrinde bir iç şehre dönüştüğü dönemlerde kendisinden daha az söz edilen bir yer haline gelmesi de bu durumun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla denilebilir ki, Sümeysat, bir sınır şehri olma hüviyetini yitirmesine paralel olarak istikrarlı bir konuma kavuşmuş, fakat aynı süreç içerisinde sahip olduğu görünürlük vasfını da yitirmiştir (Alican ve Yıldırım, s.63).

[22] Bakırcı, 1997 'den faydalanılmıştır.

Samsad adı, bölgede egemen olmuş ya da bir şekilde bölgeyle irtibata geçmiş birçok medeniyete ait tarihi metinlerde kendine yer bulmaktadır. Mısır kaynaklarında ‘’Şamşuata’’ ya da ‘’Şemşiata’’, Sümer kaynaklarında ‘’Semizata’’ şeklinde yazılmış olduğu; İbrani ve Süryani dillerinde ise ‘’güneş’’ veya ‘’güneş diyarı’’ anlamlarına gelen ‘’simsat/şimsat’’ kelimelerinden gelmiş olduğu rivayet edilmektedir. Bu rivayetlere rağmen şehrin isminin, Kommagene krallarından I. Antiochos Epiphanes'in dedesi olan Kral Samos'tan gelmiş olma ihtimali daha yüksektir. Ortaçağ tarihçilerinin sıklıkla bahsettikleri bu şehir, Samosata, Arşmişat veya Samosat, Samosatum, Semisat, Sümeysat, Şemişat şeklinde zikredilmektedir. Osmanlı belgelerinde ve kaynaklarında Samsad veya Sümeysat şeklinde zikredilen bu şehir, günümüzde Samsad ismini muhafaza etmektedir (Tunç, 2018, s.19).

Samsat’a, Sümerler zamanında Semizat adı verilmiş, Hitit Krallığı’nın bir dönem merkezi olmuştur. Asur Kralı II. Sargon zamanında ele geçirilerek Asur’a bağlı bir eyalet konumuna getirilmiştir. Bölgenin tarihinde Asur Egemenliğinin M.Ö. 7. yüzyılda bitiminden M.Ö. 1. yüzyılın ortalarına gelinceye kadar karanlık bir dönem vardır. Bu devirden şimdiye kadar hiçbir yazılı belge ele geçmemiştir. Hellenistik Dönemde ortaya çıkan Kommagene Krallığı zamanında ise, ilk kez Kral I. Antiokhos ile yazılı kültüre tekrar geçilmiştir (Salman, 2007, s.142). M.Ö. 69’da Samsat Kommagene Krallığı’nın merkezi olmuştur. 150 yıllık süre içinde 4 kral tahta geçmiştir. Antiochos III’ün Romalılara yenilmesiyle Kommagene Krallığı sona ermiştir.

Kommagene Krallığı, Güneydoğu Toroslar’la Fırat Nehri arasında kalan, batıdan Kilikia, kuzeyden Kappodokia ile sınırlı bir bölgede kurulmuştur. Bu alan günümüzde Adıyaman, Gaziantep, Kahramanmaraş illerini kapsamaktadır (Harita 13). Kommegene Krallığı kuzeyde yer alan faylı ve karstik yapıdaki oldukça sarp ve dik kayalıklar üzerine kurulmuştur. Kommagene uygarlığı döneminde ve sonraki dönemlerde de kullanılan Gerger Kalesi, Arsemeia Antik Kenti ve Kâhta Yenikale kuzeyde yer alan dağlık alanlardaki önemli yerleşim yerleri olmuştur. Bu yerleşim yerlerinden günümüze çok sayıda tarihi ve kültürel eserler kalmıştır. Tarımsal üretime geçildiği dönemde ise güneydeki düzlük alanlar; verimli toprakları, su kaynaklarının varlığı (Fırat Nehri ve kolları) ve elverişli iklim şartları nedeniyle birçok medeniyete ev

sahipliği yapmıştır. Söz konusu medeniyetlerin izlerini güneyde düzlük alanlar üzerinde kurulan Samsat (Samosata), Eski Besni, Sofraz ve Keysun şehirleri üzerinde görebilmekteyiz (Cebe, 2016, s.17).

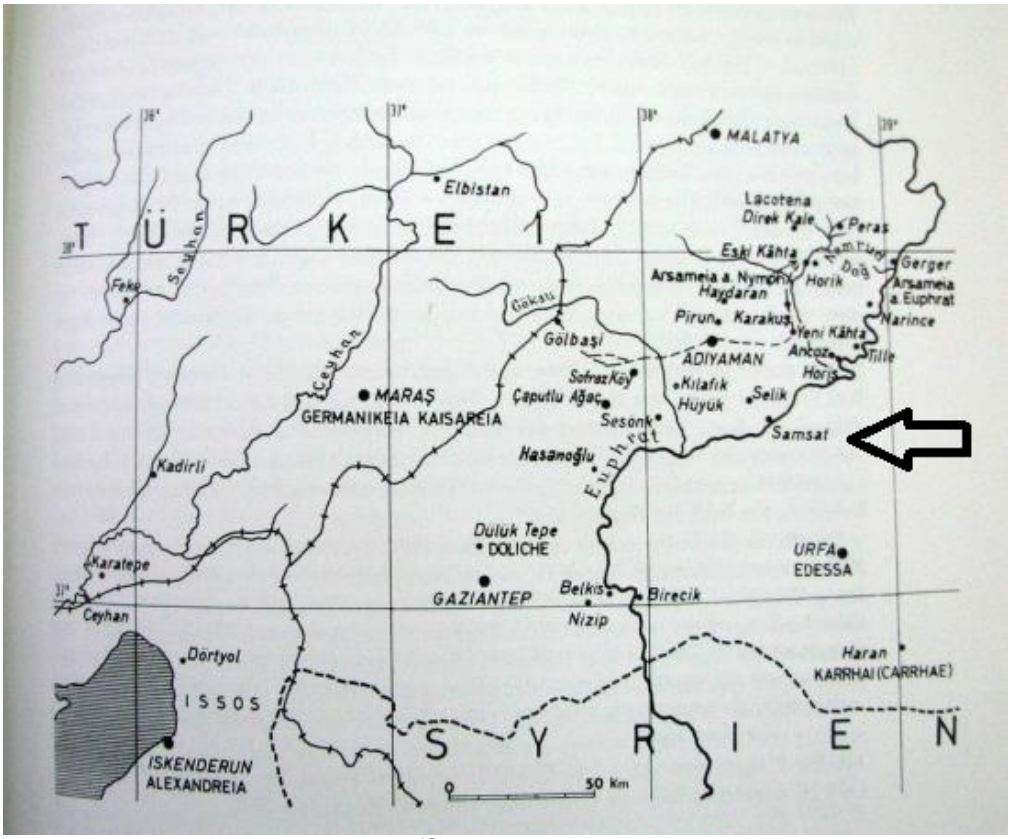

Harita 13: Kommagene ve Çevresi[23]

Asur ve Hitit egemenliklerini yaşayan krallığın Asur kaynaklarında, Geç Hitit Dönemi'nde "Kummuh" olarak adı geçmektedir. M.Ö. 162 yılında Mithridathes Kalinikos tarafından bağımsız bir devlet olarak kurulmuştur. Mithridathes, ataları olan Persleri, Makedonları ve bölgedeki diğer toplulukları bir araya getirerek kurduğu bu güçlü devlete Grekçe "Genler Topluluğu" anlamına gelen Kommagene adını vermiştir. Krallığın ilk merkezi Arsameia olup, başkenti Samosata (Samsat)'tır (Adıyaman İl Çevre Durum Raporu, 2003, s.95-96).

Mithridathes'ten sonra başa gelen Kral I. Antiochos döneminde Kommagene Krallığı en görkemli devrini yaşamıştır (M.Ö. 69-36). Nemrut Dağı'nın 2150 m'lik doruğuna, gizemini hala koruyan tümülüsü yaptırmıştır. Bu dönemden günümüze gelebilen

[23] Salman, 2007.

eserlerin büyük bir bölümü, I. Antiochos dönemine aittir (Adıyaman İl Çevre Durum Raporu, 2003, s.95-96). Bu dönemde Helen tarzında birçok mimari eser inşa edilir. Bu eserlerden en dikkat çekici olanı Nemrut Dağı üzerindeki anıt mezarlardır. Anıt mezarlardaki heykellerin bir kısmının yüzleri Yunan bölgelerine bir kısmının yüzleri de Pers topraklarına dönük şekilde inşa edilir. Tarihçiler bu durumu I. Antiokhos'un kendini iki kültürün temsilcisi gördüğü şeklinde yorumlar. Bu heykellerde, Zeus, Oromasdes, Apollon, Mithra, Helios, Hermes, Artagna, Herakles ve Ares gibi Yunan Tanrıları resmedilir. I. Antiokhos Helen Kralları gibi krallık unvanları kullanır. Samsat'ın coğrafi konumu hem kültürel açıdan hem de ekonomik açıdan şehre stratejik önem sağlar. Şehrin Fırat havzası içerisinde bulunması bölge arazisini verimli yapar. Kadim kültürlerin buluşma yeri olan şehir, antik kent özelliğini Pers, Hitit, Sami ve Helen kültürlerine ev sahipliği yapmasıyla kazanır (Gülen, 2019, s.106-107).

Kommagene Kralları çevrelerinde bulunan devletlerle iyi ilişkiler kurmuşlar hatta bu doğrultuda siyasi amaçlı evlenmeler yaparak bağımsızlıklarını korumuşlardır. Kommagene Krallığı döneminden kalma en meşhur eser Nemrut Dağı'nın (Foto 9) 2150 m. yüksekliğindeki zirvesinde bulunan tapınaksal mezar anıtıdır (Nemrut Dağı ve bu mezar anıt günümüzde Adıyaman'ın Kahta İlçesi sınırları içerisinde bulunmaktadır). Dünyanın en değerli kültür varlıklarından biri olarak kabul edilen ve çevresi 1987 yılında UNESCO tarafından *"İnsanlığın Kültür Mirası"* listesine alınan bu anıt 1988 yılında devlet tarafından *"Milli Park"* ilan edilmiştir (Ertekin, 2012, s.342).

M.Ö. I. yüzyıl olarak tarihlenmiş olan ve bugünkü yüksekliği 50 m, orijinali ise 55 metre olan tümülüsün çapı 150 m'dir. Kommagene Kralı I.Antiochos'un kendisi için yaptırmış olduğu muhteşem anıt mezar, bu mezar odasının üstüne kırma taşlardan oluşmuş bir tümülüs ve tümülüsün üç tarafını çevreleyen kutsal olarak bilinen teraslar inşa ettirilmiştir. Günümüzde ise bu tepede yapılması gereken ilk aktivitelerden biri muhteşem gün doğumu ve gün batımını izlemektir.

Tümülüs, Kral I. Antiochos'un şerefine tertiplenen törenlere mahsus 3 terasla çevrilidir. Doğu, batı ve kuzey terasları olarak adlandırılan bu alanlardan doğu ve batı yöndekilerde; sıra halinde dizilmiş blok halinde 8 yontma taşın üst üste oturtulmasıyla oluşturulan 8-10 metre yüksekliğinde muhteşem heykeller, kabartmalar ve yazıtlar

bulunmaktadır. Heykeller, bir aslan ve bir kartal heykeliyle başlar ve aynı düzende son bulur. Hayvanların kralı olan aslan yeryüzündeki gücü, tanrıların habercisi olan kartal ise göksel gücü sembolize eder. Heykeller her iki tarafta da şu şekilde sıralanmıştır. Kral I. Antiochos (Theos), Fortuna (Theichye-Kommagene-Tanrıça), Zeus (Oromasdes), Apollo (Mithras-Helios-Hermes) ve Herakles (ares-Artagnes). Kült yazıtlarında anne tarafından Büyük İskender'den (Yunun-Makedonya) baba tarafından ise, Darieos'dan (pers) geldiğini ifade eden Antiochos, atalarından gelen bu etnik farklılığı birleştirerek, kültür zenginliği haline dönüştürmenin göstergesi olarak tanrı heykellerinin yüzünü doğuya ve batıya çevirmiştir. Zaten tanrı heykellerinin isimleri de hem Grek, hem de Pers dili ile ifade edilmiştir.

Foto 9: Nemrut Dağı Tümülüsü (Google Map)[24]

Samsat, M.S.72'de bir Roma eyaleti olmuştur. Şehir Romalılar ve Persler arasında el değiştirmiştir. Daha sonra Bizans ve Arapların eline geçmiş, miladi VII. asrın ortalarından sonra İslam akınlarına maruz kalan Samsat, stratejik önemi haiz sınır bölgeleri arasında yer aldı. IX. asrın ortalarından itibaren ise Bizans-Arap sınır bölgesinde çatışmaların en yoğun olduğu alanlardan biri olarak görülmektedir. Bu dönemde şehir, harabe halinde olmakla beraber, asıl tahribat Moğol işgali sonrasında

[24] https://www.google.com.tr/maps

meydana gelmiştir (Taşdemir, 1999,s.71). Hz. Ömer zamanında Şamişat olarak adlandırılmıştır. 1085'te Melikşah, 1114'te Zengiler, 1180'de Selahaddin Eyyübi, 1205'te Anadolu Selçuklu Devleti Samsat'a hakim olmuştur. 1237'de Harzemşahlar, Hülagü Han tarafından Moğollar ve daha sonra da Dulkadiroğulları'na geçmiştir (Tunç,2018, s.21). Türk tarihinde derin izler bırakan, daha sonra Anadolu ayaklanmalarını etkileyen Babai Ayaklanması, 1239 yılında Baba İshak'ın önderliğinde Adıyaman, Kâhta ve Samsat'ta başlamış ve buradan Anadolu'nun diğer bölgelerine yayılmıştır (Çetin, 2007, s.4).

Orta Asya'daki Moğol istilası sebebiyle Anadolu'ya sığınıp, Güneydoğu ve Suriye sınır bölgelerinde yoğunlaşan ve Şaman inancın etkisinden kurtulamamış olan göçebe Türkmenler bölgede geniş çapta yağma hareketlerine girişiyor ve huzursuzluk çıkarıyorlardı. Celaleddin Harzemşah'ın 1231'deki ölümünden sonrada başıboş kalan Harzem askerleri de bu yağma hareketlerine katılan kitlelerden birisini teşkil ediyordu. İşte bu göçebe Türkmenler içerisinde Samsat yöresine yerleşmiş olan ve asıl adı Ebu'l Beka olan Baba İshak adlı Şaman-İslâm karışımı bir inanca sahip Türkmen şeyhi "Selçuklu zulmüne karşı peygamberlik" iddiasıyla dini ve siyasi amaçlı olarak Türkmenleri başına topladı. Onları adaletsiz yönetime karşı harekete geçmeye çağırarak, Amasya yöresine gitti. Urfa yöresindeki Harzemlilerle de ilişkiyi sürdürerek siyasi bağlantılarını devam ettirdi. Kısa bir süre sonra da II. Gıyaseddin Keyhüsrev'e karşı "cihat" ilân ederek Türkmenlerini silahlandırıp, ayaklanmayı başlattı (1239). İsyan Samsat'ın Kefersüt (Keferdiş) köyünde başladı. Zaten Baba İshak da Samsat'ın Kefersüd nahiyesinden idi. İsyancıların sayısı 6.000'i süvari olmak üzere 50.000 kişiyi buluyordu. Böylece Samsat, Adıyaman, Kâhta yörelerinden başlayarak Malatya, Sivas, Tokat, Amasya yörelerine kadar yayılan isyan büyük bir etki yaptı. Müslüman ve Hıristiyanlardan çok sayıda insan öldürüldü. Malatya ve Sivas yörelerinde Selçuklu kuvvetlerini mağlup eden Babailerin 1240 yılında Kırşehir yakınlarında Malya Ovasında Selçuklu ordusu tarafından mağlup edilmesiyle isyan son buldu (Doğançay, 2011,s.15-16). 1392'de Yıldırım tarafından Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştır. Timur tarafından 1401'de tahrip edilmiştir. 1516'da Yavuz Selim bölgeyi ele geçirmiştir (Tunç, 2018, s.21).

Nahiyenin Osmanlı hakimiyetine geçmesinden sonra da harabe hali devam etmiş, nitekim ilk tahrirde (1519) kendisine bağlı köyü olmayan bir yerleşim merkezi şeklinde kaydedilmiştir (Taşdemir,1999,s.71). Samsad, Osmanlı hakimiyeti altına Yavuz Sultan Selim döneminde girmiştir. 1519, 1524 ve 1530 yıllarında yapılan tahrirlerde Samsad, Kahta kazasına bağlı bir nahiye iken 1547'de Malatya sancağına bağlanmış bir nahiyedir. 1560 yılında ise yine Kâhta kazasına bağlı bir nahiye statüsündedir. Samsad'ın Osmanlı hâkimiyetindeki bu statüsü şehrin eski önemini kaybettiğini göstermektedir (Tunç,2018,s.21). Osmanlı Devleti'nde önemini kaybederek nüfus bakımından da azalmıştır. Cumhuriyetin kurulmasıyla bucak merkezi olmuştur (Sucu, 2008, s.8). Daha önce Adıyaman vilayeti merkez kazasına bağlı nahiye olan Samsat, 1957 yılında çıkarılan bir kanun ile Adıyaman vilayetinde ilçe haline getirilmiştir.

Dönemin Başbakanı Adnan Menderes ve dönemin bakanlarının oluşturduğu Bakanlar Kurulu'nun 24 Mayıs 1957 günü hazırladığı tasarı Başbakan Adnan Menderes tarafından 25 Mayıs 1957'de bir üst yazıyla TBMM'ye sunulmuştur (Doğan, 2012, s.63-141). 1960'da ilçe yapılıp Adıyaman'a bağlanmıştır. 1988'de çıkarılan kanunla yeri değiştirilerek bugünkü yerine taşınmıştır. Günümüzde yapılan arkeolojik kazılarda eski Samsat'ta eski dönemlere ait saraylar, su kemerleri, kaleler, çeşitli kıymetli eşyalar çıkarılmış, bunlar Adıyaman müzesinde sergilenmektedir. Eski Samsat 1988 yılında sular altında kalmıştır.1987 yılına kadar kazılar sürdürülmüştür. Kommagene Krallığı tamamen ortaya çıkarılmıştır (Sucu, 2008, s.8).

1988 yılından önce Samsat sınırları içerisinde yapılan en önemli kazılar Samsat Höyüğü'nde yapılmıştır. Höyük Adıyaman'ın Samsat kazasında, Fırat Nehri'nin batı yakasında, deniz seviyesinden 500 metre kadar yükseklikte yer alır. Büyüklüğü yaklaşık olarak, kuzey-güney doğrultusunda 250 m uzunluğunda, doğudan batıya 150 m genişliğinde ve ovadan 50-60 m yüksekliktedir. Üstünde bugün bir yerleşme yoktur. Anıtsal höyük güney-doğu Anadolu'nun çok çeşitli yerleşme tabakalarına sahip en önemli merkezlerindendir. Dümdüz bereketli ovada bütün heybeti ile yükselir. Burası Fırat'ı geçişte ana merkezlerden biridir (Öney, 1982, s.71).

Kommagene Krallığının önemli bir yerleşimi ve başkenti olan Samosata'nın geçmişi çok eskilere dayanır. Samosata tarihini ve arkeolojik değerlerini açığa çıkarmak üzere yapılan kazılar (Foto 10), bu höyüğü içine alan Atatürk Barajı'nın yapılacağı üzere 1978 yılında başkanlığını Prof. Dr. Nimet Özgüç'ün yaptığı çalışmalarla başlamıştır. 1987 yılına kadar hızlı bir şekilde devam eden bu kazılar sayesinde Samosata'nın tarihi ve arkeolojik değerlerinin bir kısmı ortaya çıkarılmıştır. Şehirde yapılan en kapsamlı ve son kazı çalışmaları bunlardır. Bunun öncesinde Samosata ile ilgili yapılan çalışmalar kısıtlıdır. İlk çalışmalar 1883 yılında K. Humann, O. Puchstein, O. Hamdi Bey ve Osgan Efendi tarafından yapılmıştır. Yapılan çalışma stratigrafi üzerine olmuştur ve prehistorik çağlara kadar inen bir yapılaşmanın olacağı tahmin edilmiştir. Bundan sonra uzun bir süre Samosata'da hiçbir çalışma yapılmamıştır. 1967 -1968 yıllarında T. Goell Akropol'de ilk sondaj kazısını gerçekleştirir ve buradan çıkardığı sonuçları yayınlar. N. Özgüç'ün başkanlığında yapılan kurtarma kazılarında, akropolde İlk Bronz Çağından Orta Çağ'a kadar toplam on beş yapı katı tespit edilmiştir. Bunun dışında kazılar devam ederken Samosata'ya su getiren hattın çalışması ile prohistorik araştırmalar yapılmıştır. Şehrin sur duvarları tespit edilmiş ve bununla ilgili çalışmalar ve tespitler yapılmıştır (Salman, 2007, s.143-144).

Kazılarda, Samosata adı ile anıldığı Romalılar ve Kommegene Krallığı zamanının kaleleri, resmi yapıları ve sarayları ana karakteri ile ortaya çıkarılmıştır. Yaklaşık 5 km uzunluğundaki aşağı şehir sur duvarları Samosata'nın Roma kasturumu olarak düzenlendiği tarih olan M.S. I. yüzyılda yapılmıştır. Höyükte açığa çıkarılan, kule ve beden duvarları sağlam olarak korunmuş, Selçuklu surlarının Roma surlarının üstüne oturduğu belirlenmiştir (Karpuz, 2014, s.53-54).

Foto 10: Samsat Höyüğü Kazıları[25]

Tüm bunların hepsi Samosata'nın zengin kalıntı ve buluntularını ele geçirmek ve tarihsel değerini ortaya koymak adına kısıtlı bir zamanda yapılmıştır. Sonunda Atatürk Barajının suları son dönem kazılarından hemen sonra höyüğün üzerini örtmüştür (Salman, 2007, s.143-144).

Şehirde yapılan kazılarda iki kat halinde incelenen Ortaçağ 10–12. yüzyıllar için oldukça zengin İslam sanatı eserleri ele geçmesini sağlamıştır. En son 13. Yüzyılda kullanıldığı anlaşılan bir saray, buna bağlı hamam, bu dönem surları ve özel evler incelenmiştir. Mimariye bağlı olarak ele geçen çoğu Selçuklu ve Eyyubi sikkeler, pişmiş topraktan ve camdan yapılmış eşya, demir ve tunç silahlar ve günlük eşya zengin bir taşınır koleksiyonu meydana getirmiştir. Kazı başkanı tarafından bu devir buluntuları define boyutunda değerlidir ve tüm buluntuları böyle bir başlık altında yayınlamıştır. Bunların içinde yer alan altın küpe, gerdanlık ve diğer takılar yer alır (Salman, 2007, s.144-146).

I. tabaka Samsat buluntuları XII.-XIII. yüzyıl devirlerine paralel örnekler vermektedir. II. İslami tabakada (IX.-XII. yüzyıl) İslami malzemenin yanı sıra Bizans,

[25] Salman, 2007.

Frank, Ermeni eserleri de bulunmaktadır. Çıkarılan I tabaka buluntuları özellikle İslami dönem (XII. yüzyıl ortası-XIII. yüzyıl sonları) seramik ve cam buluntuları, aynı devirlere tarihlenen çeşitli Artuklu, Selçuklu, Eyyubi ve erken İslam devri paraları, eserlerin daha kesin sınırlar içinde tarihlenmesine yardım etmektedir. Samsat höyüğünde ve aşağı şehirde iki kat halinde incelenen Ortaçağ, X-XII. yüzyıl İslam sanatı için değerli malzeme sağlaması açısından önemlidir. Son olarak XIII. yüzyılda tadil edilerek kullanılan saray, ona bağlı hamam, surlar ve çok miktarda özel evler incelenmiştir. Mimariye bağlı olarak ele geçen çoğu Selçuklu ve Eyyubi sikkeleri, pişmiş toprak ve camdan yapılmış eşya, demir ve tunç silahlar ve günlük eşyalar, zengin bir koleksiyon oluşturmaktadır. 1983 yaz dönemi kazısında bulunan Samsat definesinde, altın, gümüş bilezik ve küpelerle (Foto 11) birlikte Emevi, Abbasi, Samani, Hamdani ve Büveyhi Devletlerine ait çok sayıda sikke ele geçmiştir (Karpuz, 2014, s.54).

Foto 11: Samsat Kazılarında Bulunan Ev ve Süs Eşyaları[26]

Sevin'e göre höyükler; ''İnsan topluluklarına ait yerleşmelerin aynı alanda uzun zaman boyunca üst üste kurulup yıkılmasıyla oluşan yapay tepelerdir.'' İnsanların inşa ettikleri yapıların, yangın, istila, doğal vb. çeşitli nedenlerle yıkılmasının ardından, yıkılan kalıntıların üzerine yeni yapılar inşa edilmektedir. Yerleşme taban seviyesinin

[26] Köşker, 2007'den faydalanılmıştır.

zamanla yükselmesine neden olan kültür katları, üstten alta doğru, geç dönemlerden erken dönemlere dek tabakalaşmayı (stratigrafi) temsil eder (Kortanoğlu, 2012, s.5).

Höyükler de yerleşmenin bir öncekiyle aynı alanda kurulmasının en önemli nedenleri; su kaynaklarına yakınlık, uygun iklim, stratejik konum gibi unsurların yanı sıra yapı malzemesini taşımak yerine var olan eskiyi değerlendirmektir (Kortanoğlu, 2012, s.6).

Adıyaman'da toplamda 39 adet höyük bulunmaktadır. Bunların 12 adedi Merkez ilçede, 3 adedi Kahta'da, 19 adedi Besni'de, 3 adedi Gölbaşı'da ve 2 adedi de Samsat İlçesi'ndedir. Bütün bu höyüklerden Samsat, Hayaz, Levzin, Tille ve Gritelle höyüklerinde kazı çalışmaları yapılmıştır.

Hayaz Höyük: Samsat ilçesinin 17 km güneyindeki Hayaz Höyük'te ilk olarak 1977 yılında yüzey çalışması yapılmış, 1979-1983 yılları arasında ise kazı çalışmaları yapılmıştır. Höyük, günümüzde Atatürk Baraj Gölü altında kalmıştır. Höyükte kazı çalışmaları sonucunda Neolitik ve Kalkolitik Çağ'a ait yontma taş artıkları, ok uçları, orak bıçaklar, deliciler gibi çok sayıda çakmaktaşı malzemeler ile Eski Tunç Çağı'na ait kolye, bilezik, mühür, iğne, çanak ve matara gibi eserler bulunmuştur. Buluntular Adıyaman Müzesi'nde sergilenmektedir (Cebe, 2016, s.90-91).

Gritelle Höyük: Günümüzde Atatürk Barajı'nın altında kalmış olan Gritille höyük, Eski Samsat İlçesi'nde, Fırat Nehri'nin kuzeybatı kıyısında yer almaktaydı. 1981-84 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarında dört ana yerleşme tabakası belirlenmiştir. Akeramik (çanak çömleksiz) Neolitik, İlk Tunç Çağı, Hellenistik ve Orta Çağ dönemlerine rastlanmıştır. Gritille'nin Neolitik ve Orta Çağ katlarına ait buluntular diğer katlara göre daha aydınlatıcıdır. Gritille ile Lidar (Fırat karşı kıyısındaki höyük) höyük yerel trafik ve kervanlar için karşıya geçişi sağlıyordu. Askeri birlikler de bu yolu kullanıyordu. Bu höyükler aynı zamanda bu kavşağın kontrolünü de ellerinde tutmaktaydı. Orta Çağ katında höyüğün tepesini ve kuzey kesimini içine alan bir kale kalıntısı bulunmaktaydı. Höyükte mühürler, ok uçları ve iki adet mezar bulunmuştur. Taşınabilen buluntular Adıyaman Müzesi'nde sergilenmektedir (Cebe, 2016, s.90-91).

Samsat Höyük: Samsat Höyük'te ilk kazılar 1964 ve 1967 yıllarında yapılmıştır. Atatürk Barajı yapımı nedeniyle 1978 yılından 1987'e kadar geniş bir alanda kazılar yapılmış, aşağı şehir ve onu çevreleyen surlar da dâhil olmak üzere yedi kesimde sürdürülmüştür. Kazı çalışmaları sonucunda Kalkolitik Çağ'dan Ortaçağ Dönemi'ne kadar çok sayıda yapı katlarına rastlanılmıştır. Höyükten çıkarılan çok sayıda arkeolojik eser Adıyaman Müzesi'nde sergilenmektedir. Samsat höyük taşıdığı öneme karşın, yeterli kazı çalışmaları yapılamadan baraj gölü altında kalıp yok olmuştur (Cebe, 2016, s.90-92) (Foto 12, Foto 13).

Foto 12: Samsat Höyüğü[27]

[27]https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10215152145790445&set=g.363155237056180&type=1&theater&ifg=1

Foto 13: Samsat Höyüğü Üzerinde Samsat Kalesi[28]

Samsat tarih sürecinde çok farklı önemli roller üstlenmiştir. Bu yüzdendir ki bu yörede çok önemli şahsiyetler yetişmişlerdir. Samsatlı Pavlus ve Lucianus bunlardan sadece iki tanesidir.

Samsatlı Pavlus, İS. 200-274 yılları arasında yaşamıştır. Antakya Piskopoluğu yaptığı dönemden önceki hayatıyla ilgili neredeyse hiçbir bilgi yoktur. Fakat fikirlerinden dolayı bazı araştırmacılar onun Yahudi kökenli olabileceği ihtimali üzerinde durur. Kilise kaynaklarında isminin Samsatlı yer ismiyle belirtilmesi onun Samsat doğumlu olduğuna işaret eder. Samsatlı Pavlus'la ilgili bildiğimiz en açık durum onun Helenist kültürün hâkim olduğu bir coğrafyada yetişmiş olmasıdır. Miller, Samsatlı Pavlus'un entelektüel kişiliğinin, Samsat'ın farklı kültürlere ev sahipliği yapmış yapısıyla ve onun Aramca, İbranice, Süryanice ve Yunanca gibi dillerin ortak konuşulduğu bir havza içerisinde yetişmiş olmasıyla açıklar. Samsatlı Pavlus'a göre İsa insan olarak doğar. O, Kutsal Ruh ve logos'un tanrısal kişilikler olduğu görüşlerini reddederek tek olan Tanrı'nın gücünün paylaşılamayacağını belirtir (Gülen, 2019, s.105-118). Kendinden önceki monarşianist din adamlarının İsa görüşünü tekrarlayan Samsatlı Pavlus, Antakya'da farklı tarihlerde toplanan üç yerel konsil tarafından sapkın görüş sahibi olmakla suçlanarak kiliseden aforoz edilir (Gülen, 2019, s.3). Onun, erken

[28] http://arapkantara.blogspot.com/2013/06/frat-samsat-kalesi.html

dönem Hıristiyan tarihindeki önemi, teolojik görüşlerinin dönemin ortodoks Hıristiyan inancını reddeden yapısına rağmen Antakya Kilisesi'nin başpiskoposu olması ve aynı zamanda, düşüncelerinin Yahudi-Hıristiyanlıkla benzer içeriğe sahip olmasıdır (Gülen, 2019, s.105-118).

Şamişat'ta yetişen ünlü Süryaniler'den olan Lukianos, M.S. 125 yıllarında doğmuştur. Orta halli işçi bir ailenin oğlu olan Lukianos, heykeltıraş olan dayısının yanında çalışmaya başlamıştır. Fakat bir süre sonra bu işten sıkılan Lukianos İyonya'ya(Ege Bölgesi) gitmiş ve burada Yunan dili ve kültürünü öğrenmiştir. (*Sofya-sophia: Bilgi/Hikmet)* Diğer sofistler gibi hatip olarak halka açık konuşmalar yaparak dersler vererek kent kent dolaşmıştır. Yunanistan'a döndükten sonra tekrar konferanslarına devam etmiş, birçok yer dolaşmış parasını biriktirdikten sonra Samsat'a, anayurduna uğramıştır.

Antoninus'lar çağı olarak adlandırılan, toplumsal ve kültürel yapıda pek çok değişimin yaşandığı M.S. 2.yy.'da yaşayan Lukianos (M.S.115/125-180 sonrası), yaşadığı çağda Roma'nın politik rejimine kültürel bir tepki olarak gelişen İkinci Sofistler hareketinin içinde yer alarak, bu hareketin pek çok yönünü eserlerinde vurgulaması ve çağına eleştirel bir gözle yaklaşması bakımından geç antik çağda ve modern çağda bir hiciv yazarı olarak değerlendirilmektedir (Yalazı, 2007, s.35). Samsatlı Lukianos döneminin en ünlü yazar ve eleştirmenlerinden olup bilimkurgu alanında edebi eserler veren ilk yazar olma ayrıcalığına da sahiptir. Lukianos'un en ünlü eserlerinden olan "gerçek bir öykü" *(Türkçeye yaşanmış bir öykü olarak çevrilmiştir.)* Dünya edebiyat tarihindeki ilk bilimkurgu türündeki eser olarak bilinmekte ve ayrı bir önem taşımaktadır.[29] Lukianos'un eserleri genellikle diyaloglar şeklinde olup bir tiyatro formatında yazılmıştır. Hiciv ve ironilerinden batı dünyası kendi penceresinden değerlendirerek ondan yararlanma yoluna gitmiştir. Sorun, bizim ondan yeterince yararlanmamış olmamızdır. Bu topraklarda doğmuş kültür adamlarından öncelikle bizim istifade etmemiz ve düşünce tarihimizin bir parçası haline getirmemiz (Tuğrulca, 2017, s.374) gerekmektedir.

[29] http://divanpost.blogspot.com/2010/02/samsatli-lukianos.html

3.2. İdari Coğrafyası

İdari fonksiyonun, yerleşmenin merkezi özellik kazanmasında büyük roller üstlendiği bilinen bir gerçekliktir. Günümüzde idari açıdan birden çok kırsal yerleşimin bağlı bulunduğu idari merkeze ‘’ilçe merkezi’’ denmektedir. Diğer etki alanları ilçe sınırlarını çeşitli durumlar dahilinde aşarken idari fonksiyonun etki alanları ilçe sınırlarını aşmamakta ve ilçe merkezinde yer alan çeşitli kuruluşlar ve devlet daireleri idari fonksiyonun uygulayıcı olarak yerleşmenin genel manzarasının değerlendirilmesinde önemli bir yere sahip olmaktadır (Karaboran, 1989,s.90). İlçe merkezleri kendisine bağlı olan belde ve kır yerleşmeleri olan köy ve köy altı yerleşmelerin tüm idari işlerinin yürütüldüğü belediye örgütlü kentsel yerleşmelerdir. Bu merkezler yetkisi altında bulunan tüm birimlerin her türlü idari, ekonomik ve sosyal faaliyet ve sorunlarından mesuldur. Ayrıca ilçe merkezleri kentler ile kırsal yerleşimler arasında bir köprü görevi görür. Kırsal birimlerde bulunmayan market, eczane, fırın vb. iş yerlerinin ilçe merkezlerinde bulunup kırsal nüfusun ihtiyaçlarını karşılaması açısından önemi büyüktür. Bunun dışında kırsal arazide üretilen ham maddenin ilçe merkezine getirilip buradan da şehirlere gönderilmesi, aynı şekilde şehirde üretilmiş olan mamul maddenin kırsal kesime belli bir ağ ile ulaştırılmasını sağlayan tek idari birim olması açısından kıymeti yadsınamaz.

Samsat İlçesi merkez ilçe ile birlikte Adıyaman İline bağlı 9 ilçeden biridir. İlçelerin yüzölçümlerine bakıldığında Samsat’ın, Tut ilçesinden sonra ikinci en küçük yüzölçümüne sahip ilçe olduğu görülmektedir. Samsat konum olarak ilin güneydoğusunda en uç ilçeyi oluşturur. Üç tarafı (doğu, batı ve güney) Atatürk Baraj Gölü ile çevrili olup kuzeyinde Kahta İlçesi konumlanmıştır. Atatürk Baraj Gölü’nün hemen karşı kıyısında Şanlıurfa’ya bağlı olan Bozova İlçesi yer almaktadır. Samsat ilçesi bugün toplamda dört tane merkez idari mahalle ve 16 köy ve bu köylere bağlı olarak da 16 mezralı bir idari örgütlenme yapısına sahiptir (Harita 14, Tablo 9). Bu mahalleler Yavuz Selim, Kale, Baraj ve Örentaş mahalleleri olarak adlandırılmışlardır. Bu mahallelerden Örentaş Mahallesi daha önceden Korsin adında ilçenin hemen çıkışında yer alan bir köy yerleşimiydi. Meydana gelen 2017 ve 2018 depremlerinden sonra ise Örentaş ismini alarak ilçe merkezine bağlı bir mahalle sıfatını almıştır.

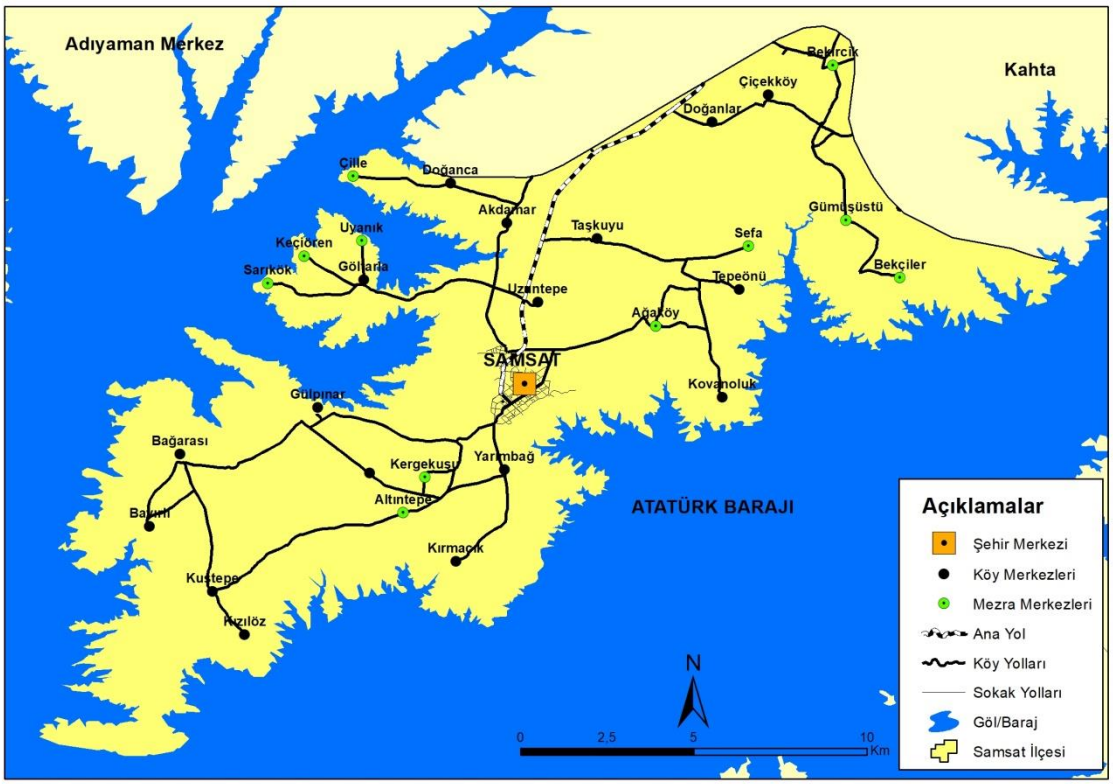

Harita 14: Samsat İlçesi'ne Bağlı Köyler ve Mezralar

3.3. Yerleşme Özellikleri

Barınmak ya da belirli bir faaliyeti sürdürmek amacıyla bir saha üzerinde inşa edilmiş, bir veya birden fazla sayıda meskenden oluşan kümeye yerleşme (yerleşme birimi) denir. Bir konut dahi bir yerleşme birimi olarak kabul edilir. Yerleşim alanının coğrafi özellikleri; konutların saha üzerindeki dağılış düzeni, konut tipleri ve ortaya çıkan yerleşmenin fonksiyonel özelliklerine etki etmektedir. Başka bir ifade ile yerleşme, bir yararlanma ve ekonomik faaliyette bulunma sahasıdır (Şahin, 2012,s.109).

3.3.1.Yerleşmenin Tarihsel Gelişimi

Bilindiği üzere Samsat, M.Ö. 6000'li yıllara dayanan çok uzun bir geçmişe sahiptir. Özellikle Fırat Nehri kıyısında yerleşik bir düzene sahip olması, askeri ve ticari faaliyetleri kontrol etmesi bakımından tarihteki yeri her daim önemini korumuştur. Samsat'ı, ikamet etmek veya ele geçirmek için tarih sürecinde birçok devlet mücadele etmiştir. Yapılan kazı çalışmalarında Paleolitik, Neolitik, Kalkolitik ve Tunç Çağı

dönemlerine dair birçok kalıntı elde edilmesi Samsat'ın ne kadar kadim bir tarihe sahip olduğu görülmektedir. Bununla beraber M.Ö. 6000 yıllarında ilk olarak Prohititler burada ilk yerleşimleri kurmuşlardır.

Tablo 9: Samsat İlçesi Köyleri, İlçe Merkezine Uzaklıkları ve Mezraları

Köyler	**Köylerin Nüfusu**	**İlçe Merkezine Uzaklığı/km**	**Mezraları**
Akdamar Köyü	113	6	-----
Bağarası Köyü	156	15	-----
Bayırlı Köyü	113	17	Tokaçlı – Başaklı
Çiçek Köyü	287	15	Doğanlar-Bekircik-Gümüşsu
Doğanca Köyü	348	10	Çille – Uyanık
Gölpınar Köyü	111	9	-----
Göltarla Köyü	214	7	Keçiören – Sarıkök
Kırmacık Köyü	322	7	Altıntepe
Kızılöz Köyü	83	20	Bircik
Kovanoluk Köyü	35	7	-----
Kuştepe Köyü	67	18	-----
Ovacık Köyü	152	6	-----
Taşkuyu Köyü	737	6,5	-----
Tepeönü Köyü	34	15	Bekçiler – Sefa
Uzuntepe Köyü	556	3	Ağaköy
Yarımbağ Köyü	380	3	İnceali – Gergekuşu

Köşker (2007, s.6), Samsat'ın önemini belirtmek için şu sözleri ifade etmiştir:

''Dünya coğrafyasında Türkiye neyse Türkiye coğrafyasında da Samsat, tarihin her kalıntısını içerisinde barındıran eski bir ilim ve kültür merkezi, çeşitli savaşlara, efsanelere ve mucizelere tanıklık etmiş olan Fırat'ın doğu ve batı kıyısında askeri ve ticaret yolları kavşağında bulunan tarihi bir beldedir. İnsanlık tarihinin her döneminde yerleşim mekanı olan bu belde, dünyanın en eski medeniyetlerine beşiklik yaparak büyük uygarlıkların büyüme ve yayılma süreçlerinde rol almıştır.''

Yine Köşker (2007, s.7) 'ye göre:

''Miladi 7. Asrın ortalarına doğru şehir İslam hakimiyeti altına girmiştir. 770 yıllarında Arap egemenliğine geçmiş olup bu dönemde ilim ve sanat alanında da ilerleme görülerek 80 hektarlık alanı kaplayan yerleşim yerinde nüfusu 50.000 'i

bulmuştur. Hz Süleyman döneminde medeniyet merkezi ve ilim şehri olan Samsat İlçesi; bakır, gümüş, altın imalatı bakımından önem kazanarak yerleşim alanı ön plana çıkmıştır.''

Samsat, Osmanlı döneminde önemini kaybetmesiyle önce Maraş Beylerbeyliği'ne daha sonra ise Malatya'ya bağlanmıştır. Fırat Nehri'nin batı kıyısında 20 hektarlık bir alana kurulu olan tarihi Samsat, Cumhuriyet döneminde bucak merkezi, 1960'da ise Adıyaman vilayetine bağlı bir ilçe merkezi haline gelmiştir. Bir zamanlar çok önemli güzergahlarda konumlanmış olan Samsat Cumhuriyet dönemine gelindiğinde değerini iyice kaybetmiş, herhangi önemli bir ticari faaliyetin yapılmadığı, sadece tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin gerçekleştirildiği bir bölge haline gelmiştir. Bununla beraber GAP kapsamında baraj gölü suları altında kalacak olmasından dolayı da ilçeye son dönemlerde hiçbir yatırım yapılmamıştır.

1980'li yıllara gelindiğinde Atatürk Barajı'nın yapılması çalışmalarının yeni yeni başlamasıyla birlikte baraj gölü suları altında kalacak olan yerlerin taşınma işlemleri de başlamıştır. Buna göre Samsat İlçe merkezi ve Samsat İlçesi'ne bağlı 5 köy yerleşimi de sular altında kalacaktı. Bu yüzden taşınma işlemleri başlamış ve nihayetinde 1988 yılına gelindiğinde Samsat İlçe merkezi 10 km kuzeye aynı adla taşınmıştır. Bu taşınma sürecinde isteyen bazı ailelere belli bedeller devlet tarafından ödenerek eğer isterlerse başka şehirlere taşınabilmeleri imkanı da verilmiştir.

Samsat ilçe merkeziyle birlikte baraj gölü altında kalan köyler ise şunlar olmuştur;

-Kilisan (Sütbulak)
-Berfırat (Kumluca)
-Biriman (Kovanoluk)
-Gevrik (Tepeönü)
-Kantara (Balcılar)

3.3.1.1. Eski Samsat

İlk çağlarda yerleşim yeri olarak seçilen yer mutlaka bir su kaynağı çevresi olmuştur. Bunun sebebi ise o alandaki dere, ırmak veya gölün tarıma elverişli alanlara destek veriyor olmasıdır. Yerleşim bir doğal veya insan kaynaklı bir afet sonucunda oturulamaz hale geldiğinde eğer gidilecek daha uygun bir alan bulunamamış ise kerpiçten yapılmış evler kolaylıkla düzleştirilip yerine yenileri inşa edilmiştir. Bu süreç tekrarlandıkça höyükler oluşmuş, kentin yerleşim yeri yükselmiştir. Yerleşim yeri yükseldikçe yerleşim alanı küçülmüş ve araçlar ile hayvanların ilerlemesi zorlaşınca alanlar terk edilerek yeni yerleşim yerlerine gidilmiştir.

Kâhta Çayı ile Göksu Çayı arasındaki düzlüğün Fırat Nehri kıyısına kadar ki en geniş kısmına sahip olan Samsat kentinin ilk yerleşim kısmını teşkil eden yaklaşık 50 m yüksekliğindeki Samosata Höyüğü'nde yapılan kazılarda 30 yapı katı tespit edilmiş, Kalkolitik çağ (M.Ö.5500-3000) kültürüne açıklık getirilmiştir. Bu kazılar Kalkolitik Çağ'dan Roma Dönemi'ne kadar kentin çok büyük bir yerleşim birimi olduğunu bizlere göstermektedir. Höyükte yapılan sondaj çalışmalarında en altta kalkolitik çağ kalıntıları en üstte ise Orta Çağ yapıları tespit edilmiştir (Dündar, 2019, s.62-70).

Samsat Höyüğün üst düzeydeki ölçüleri; kuzey-güney doğrultusunda 280 m. tabandan 500 m doğu-batı doğrultusunda 150 m. Tabandan 300 m olup Fırat'ın seviyesinden 50 m yüksekliğinde bir koni şeklindedir (Köşker, 2018,s.31). Büyük bir höyük konisi ile onu çevreleyen bir teras (S3 seki platformu) ve Holosen sekileri üzerindeki alt şehirden oluşmaktaydı. Başka bir deyişle antik kent S3 seki sistemleri üzerine kurulmuştu. Fırat Nehri tarafındaki kesitlerde höyük tabanının çakıl dolgulu bir yükselti üzerine oturduğu gözlemlenmiştir. Kalkolitik Çağ malzemesinin çokça bulunduğu doğu terasın, ilk höyük olduğu sanılmaktadır (Karadoğan ve Tonbul, 2005, s.200).

Höyüğün alt şehri kuvvetli surlarla çevrilmiş idi. Bu surlar kuzey ve güneyde iki dere yatağı ile sınırlandırılmış olup kalenin doğu eteklerinde sürekli akan iki su gözeneği bulunmaktadır. İlçe halkı özellikle tarımsal sulamada bu gözeneklerden gelen suyu kullanmıştır.

Samsat Kalesi Orta Çağ dönemi boyunca çok kritik mücadelelere sahne olmuş ve bununla birlikte zaman zaman da eşkıyaların da sığındığı bir bölge olmuştur. Kale hakkında Müslüman Araplar tarafından "çok sağlam bir kale", "toprak kale" olarak bahsedilen bu kalenin 16.yüzyıldan sonra giderek önemini kaybettiği ve Gerger ve Kâhta Kalelerinin gölgesinde kaldığı anlaşılmaktadır (Tunç, 2018, s.32). Bugün Atatürk Barajı'nın suları altında kalmış bulunan Samsat (Samosata)Kalesi, Kommagene Krallığı'nın ilk başkenti olarak bilinir (Fil, 2011, s.5) (Foto 14).

Eski Samsat İlçe merkezi (Foto 15) 1988 yılında, GAP kapsamında yapılan Türkiye'nin en büyük yapay gölü olan Atatürk Baraj Gölü suları altında, kendi idari bölgesine ait toplam 5 tane köy ile beraber tamamen, bazı köyler ise kısmen yok olmuştur. Günümüzde bulunduğu konumun 10 km güneyinde yerleşik olan Eski Samsat, Fırat Nehri kıyısında yer alıyordu. İlçe 420 m rakımda, 340 km^2 lik bir alana kurulu olup TÜİK verilerine göre 1985 yılında yani taşınma işleminden üç yıl öncesinde yaklaşık olarak 2700 kadar bir nüfusa sahipti.

Foto 14: Eski Samsat ve Samsat Höyüğü[30]

[30]https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1540052699639332&set=g.363155237056180&type=1&theater&ifg=1

Foto 15: Eski Samsat İlçe Merkezi'nden Bir Görünüm[31]

Eski Samsat'ta, büyük arazi parçalarının az sayıda kişinin elinde bulunmasından dolayı tarım ürünlerinde çeşitlilik çok fazla değildir. Herhangi bir toprak arazisine sahip olmayan haneler başka bir toprakta çalışıp ekmek parasını kazanırdı. Ekonomi büyük ölçüde tarım ve hayvancılığa dayalıdır. Nehrin kıyısında yer almasından ve özellikle nehir yatağının en geniş olduğu yerde kurulmuş olmasıyla ticari faaliyetleri etkin durumdadır. Her ne kadar beldenin iklimi sıcak ve kuru bir yapıya sahipse de verimli topraklar bölge halkının önemli bir geçim kaynağıdır. Hasat sonrası elde edilen hububat, zahire ve sebze gibi tarım ürünleri kayıklar yardımıyla karşı kıyıya ve bu yolla da Şanlıurfa ve Birecik 'e satılmıştır. Fırat Nehri kıyısında yer alan sazlıklarda yetişen kamışlar, bölgenin tipik konut tipi olan kerpiç evlere çatı malzemesi olarak kullanılmıştır. İlçe su ihtiyacını genel olarak Fırat Nehri'nden karşılamıştır. Fakat bununla beraber Roma döneminde kusursuz şekilde yapılmış olan su kanalları vasıtasıyla Eski Samsat halkı su ihtiyacını giderebilmiştir. Bu kanallar toprak ve taştan yapılmış olup, Kahta Çayı üzerinden Fırat Nehri'ne paralel şekilde Samsat'a ulaşmıştır. Ulaşım açısından oldukça kısıtlı bir kara yol ağına sahip olan Samsat'ın tek bağlantısı Adıyaman ilinedir. Teknolojinin yeterince gelişmediği bu dönemde insanlar çoğunlukla

[31] https://www.youtube.com/watch?v=2dtgVkhlNKo&t=10s

eşek veya at binerek ya da yaya şekilde kilometrelerce yol kat edip Adıyaman'a ulaşmış ve tüm işlerini burada görmüşlerdir.

Yörede çeşitli aşiretler varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bunlar; Bizik-i Rişvan Aşireti, (Bozuklu), Bizik-i, Geylan Aşireti, Gürgönlü, Boyanlı aşiretleridir.

3.3.1.2. Eski Samsat'ta Meydana Gelen Yer Değişikliğinin Yerleşim Faaliyetlerine Etkisi

Dünya üzerinde Fırat Nehri ve çevresi yerleşim faaliyetlerinin ilk başladığı mekanlardan biri olarak kabul edilir. Çünkü eski insanlar günümüzde de olduğu gibi su kenarları ve suyun bol olduğu yerleri yaşamlarını idame ettirebilmek için tercih etmişlerdir. Samsat İlçesi de binlerce yıldır Fırat Nehri'ne yakınlığından ötürü bu tercih edilen alanlardan biri olmuştur.

Akarsular yeryüzünü şekillendiren en önemli dış kuvvetlerden biridir. Bu nedenlerden dolayı gerek akarsuların çevrede meydana getirebileceği olumsuz etkileri azaltmak ve gerekse enerji üretimi ile beraber sulamayı kontrol altına alarak tarımsal üretimi arttırmaya yönelik çalışmalar başlatılmış ve dünyanın her tarafında akarsulardan en yoğun şekilde faydalanma şekli olarak baraj yapımı önem kazanmıştır (Sönmez, 2012, s.215).

Dünyada şehirlerin yer değiştirmesi durumu belli başlı fiziki ve beşeri nedenlere bağlı olarak ortaya çıkar Bunlar; deprem, sel, heyelan, savaş, baraj yapımı, ekonomik nedenler vb. nedenler olmuşlardır. Örneğin; Harput (Elazığ) 'un bir zamanlar Samsat gibi önemli ticaret yollarında bulunması fakat daha sonrasında ise bu önemini kaybedip bulunduğu yerinden ayrılması gibi. Aynı şekilde yine bir dönem bir maden bölgesinde yerleşmiş olan Gümüşhane'nin, madenin bitmesinden dolayı ekonomik olarak şehrin bulunduğu konumun yeterli olmamasından dolayı bugünkü yerine yerleşmesi gibi.

Eski Samsat İlçesi'nin taşınma sebebi de ekonomikti fakat ilçenin durumu küçük çaplı bir ekonomik durum değildi. İlçenin de içerisinde bulunduğu havzaya

yapılacak olan baraj, başta Güneydoğu Anadolu Bölgesi olmak üzere ülke ekonomisine de büyük katkıda bulunacak ve dünyanın hatırı sayılır projelerinden biri olması bakımından çok çok önemli bir yere sahipti.

1980'li yılların başından itibaren GAP kapsamında yapılacak olan Atatürk Baraj inşaatının başlamasıyla, barajın etkileyeceği bölgeler ve taşınması gereken birimler tespit edilmeye başlanmıştır. Eski Samsat ilçesi ve köyleri de bu tespit edilen riskli birimler arasında yer almıştır. Bu yüzden resmi kurumlar arasında yazışmalar başlamış ve süreç hızlandırılmaya çalışılmıştır. Her ne kadar inşaat çalışmasının temelleri dönemin cumhurbaşkanı olan Kenan Evren tarafından atılmış ise de projeyi asıl hızlandıran kişi Turgut Özal'dır.

Türkiye bu dönemde Suriye ve Irak ile Fırat Nehri'nin suyunu kullanma konusunda bir türlü mutabakata ulaşamamış ve barajın kurulmasına Suriye ve Irak sürekli karşı çıktığını belirtmiştir. Fakat barajın kurulmaması halinde Fırat'ın suyundan Türkiye'nin en iyi şekilde yararlanma oranı çok düşük idi. İran- Irak Savaşını fırsat bilen Turgut Özal, Irak'ı saf dışı bırakıp Suriye ile mutabakata vardıktan sonra barajın kurulmasını hızlandırmıştır.

Baraj inşaatının başlaması hakkında 1982 yılında ilk oluşturulan belgeye göre Fırat Nehri üzerinde kurulacak olan Atatürk Barajı inşaatından dolayı baraj suları altında kalacak olan köy ve bağlıların;

1-Köy merkezi veya tamamı su altında kalan yerler için köy tüzel kişiliklerinin kaldırılması,

2-Yerleşim üniteleri tamamen su altında kalan; ancak arazileri ve mezraları göl sahası dışında kalan köylerin tüzel kişiliklerin kaldırılması, arazisi ve mezralarının en yakın köye bağlanması,

3-Yerleşim üniteleri ve arazileri göl sahası dışında kalan köylerin, bağlılıklarının yeniden düzenlenmesi yönünde yetkili kurul kararlarının alınması ve Sınır Mülki Ayrılma-Birleşme ve Köy Kurulması ve Kaldırılmasına İlişkin Yönetmelik

doğrultusunda her köy için düzenlenecek dosyaların geri gönderilmesi rica edilmiştir (Doğan, 2012, s.169-170).

Kendi halinde yaşayıp giden Eski Samsat halkı özellikle 1980'li yılların en başından beri kıyısında yüzyıllardan beri yaşadıkları Fırat'ın üzerinde bir baraj kurulacağını duymuş fakat bu duruma inanmak istemeyerek ve üzerinde yaşadıkları coğrafyaya ne olacağını bilmeden hayatlarına devam etmişlerdir. Eski Samsat'a bağlı köylerden birinde yaşamış, hayatının tüm çocukluk ve gençlik yıllarını bu coğrafyada geçirmiş birinden öğrenilen bilgiye göre barajın yapımına başlanmadan yıllar öncesinde Eski Samsat'a yapılan yatırımlar durdurulmuştur. Hatta öyle ki 1970'li yıllardan itibaren yöredeki halkın yeni bir ev dahi yapmasına izin verilmemiştir.

Devlet yetkililerinin ilk etapta düşüncesi burada yaşayan yöre halkını farklı il ve ilçelerde devlete ait arazilerde konutlara yerleştirmek idi. Buna dayanarak yetkililer, barajdan etkilenen hanelere, devlet tarafından gelecek yaşamları için farklı seçenekler sunulmuştur. Bunlar şu şekilde sıralanabilir;

a) Devlet eliyle bölge içinde kentsel iskan (Yeni Samsat),

b) Devlet eliyle bölge dışında kentsel iskan (Adana),

c) Devlet eliyle bölge dışında kırsal iskan (Aydın/Didim-Yalıköy, Hatay/Reyhanlı-Tayfursökmen, Konya/Merkez-Yenikent Köyü, İzmir/Torbalı),

d) Hak sahibi olanlara kamulaştırma bedeli ödenerek, istedikleri yere yerleşme olanağı,

e) Devletin kredi desteği olmaksızın, Samsat'taki hazine arazilerinin, uzun vadeli ödeme planı doğrultusunda arsa olarak satılması. Arsaya yazılan aileler aynı zamanda kamulaştırma bedeli alarak evlerini kendi olanakları ile yapmışlardır (Parlak, 2006, s.5-6).

Doğdukları topraklardan uzaklara gitmek istemeyen Samsat halkı dönemin aslen Samsatlı olan Adıyaman milletvekili Zeynel Aslan'dan barajın ulaşamadığı ve bu topraklara yakın bir yerde yeniden kurulacak olan bir şehre yerleşme isteklerini mecliste

dile getirmesini rica etmişlerdir. Uzun çalışmalar sonucunda Samsat'ın günümüzdeki yeri şehir planlamacıları tarafından yeni yerleşim birimi olarak belirlenmiştir.

İlçe merkezinin taşınmasıyla ve kamulaştırma ile ilgili olarak resmi işlemler 1983 yılında tamamlandıktan sonra bazı aileler hak sahibi oldukları arazi bedellerini alıp yeni yerleşim yerinin tamamlanmasını beklemeden 1985'ten itibaren yavaş yavaş Adıyaman merkez veya başka il ve ilçelere göç etmeye başlamışlardır. Başta Adıyaman il merkezi olmak üzere, Kahta, Gölbaşı, Adana ve Mersin'e göç etmeyi tercih etmişlerdir (Bakırcı, 1997,s.381). Hatta nüfus kayıtlarına bakıldığında da bu dönemlerde Adıyaman merkezindeki nüfus artışı göze çarpmaktadır.

Foto 16a: Vefat Eden Büyüklerini Baraj Altında Bırakmak İstemeyen Eski Samsatlılar[32]

Meclis tarafından alınan kararla Yeni Samsat'ın kurulmasının 1988 yılında biteceği ve Eski Samsat'ın tahliyesinin ise 1989 yılında yapılması kararlaştırılmıştır. Fakat 1988 yılı kış mevsiminde Keban ve Karakaya Barajında su artışının meydana gelmesiyle baraj gövdelerinde zorlanmalar oluşmuş ve su fazlasının ivedilikle boşaltılması sonucu Atatürk Barajı su seviyesi ani şekilde artış göstermeye başlamıştır. Bu ani değişimle beraber Eski Samsat'ın hızlı bir şekilde tahliye edilmesi için 1 Mart

[32] a- https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10215574018416997&set=g.363155237056180&type=1&theater&ifg=1

[32] b- https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10215574014696904&set=g.363155237056180&type=1&theater&ifg=1

1988’de yapılan ihtarname ile ilçe ve bağlı köylere üç gün süre verilmiştir. Böylece Samsatlılar bir yıl daha erken , doğdukları ve büyüdükleri toprakları hızlı bir şekilde terk etmek zorunda kalmışlardır. Samsatlıların gönlü bu taşınma sürecinde vefat eden aile büyüklerini baraj suları altında bırakmaya razı gelmemiş ve mezarlarını açarak onları da beraberlerinde götürmüşlerdir (Foto 16a, Foto 16b).

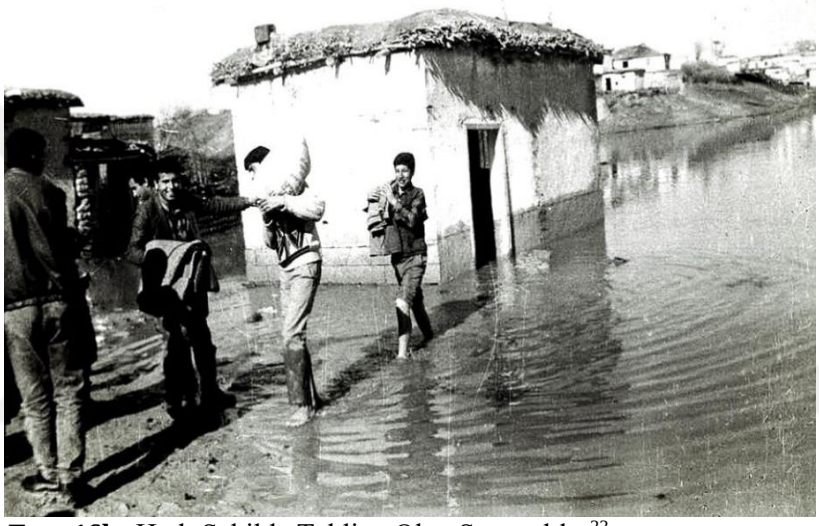

Foto 16b: Hızlı Şekilde Tahliye Olan Samsatlılar[33]

Yeni yerleşim yerine taşınan ilçe halkının bütün düzeni bozulmuş, özellikle geçim kaynakları olan tarım ve hayvancılık sekteye uğramıştır. Tarım arazilerinde çok fazla daralma olduğu için iş imkanları da eskisi gibi olmamıştır.

Atatürk Barajı nedeniyle Samsat’ın Fırat kenarında yer alan sulu ve verimli arazilerinin tamamı su altında kalmış (Foto 17) ve ilçenin ekilebilir toprakları daralmıştır. Baraj öncesi ilçenin arazi varlığı 338.000 dekar iken, bunun 193.410 dekarı Atatürk Baraj Göl suları altında kalmış ve barajdan sonra arazi varlığı 144.590 dekara düşmüştür. Dolayısıyla ilçe topraklarının %57’si su altında kalmıştır (Parlak, 2006, s.53) (Foto 18a, Foto 18b).

Foto 17: Neredeyse Tamamen Sular Altında Kalan Eski Samsat İlçe Merkezi[34]

Foto 18a: Baraj İle Birlikte Yok Olan Eski Samsat İlçe Merkezi[35]

[34] https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10215574020097039&set=g.363155237056180&type=1&theater&ifg=1

[35] a- https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10215152146270457&set=g.363155237056180&type=1&theater&ifg=1

Foto 18b: Baraj Altında Kalan Samsat Höyüğü[36]

Böylelikle Yeni Samsat, 21 Nisan 1988 tarih ve 3433 sayılı kanunla Eski Samsat'ın 10 km kuzeyinde 610 rakımlı, Yarımbağ ve Örentaş köyleri arasında yaklaşık 1000 dekarlık bir düz ovalık alan üzerine kurulmuştur (Harita 15).

3.3.1.3. Eski Samsat'la Beraber Atatürk Baraj Gölü Altında Kalan Köyler

1983 yılında inşaatına başlanıp, 1992 yılında faaliyete geçen ve 500 yıl ömür biçilen Atatürk Barajı, Adıyaman ilinde 1 ilçe merkezini (Samsat) tamamen, 2 ilçe ve üç bucağı kısmen, 10 köyü tamamen, 69 köyü kısmen, Diyarbakır ilinde ise 1 köyü tamamen, 11 köyü kısmen sular altında bırakmıştır.

GAP kapsamında yapılan Türkiye'nin en büyük barajı olan Atatürk Barajı altında Samsat İlçesi, 12 köy ve 46 mahalle tamamıyla kalmıştır. Baraj altında kalmaktan kısmen etkilenen köy sayısı ise 53'tür. 1990 genel nüfus sayımına göre

[36] b- https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10215152146790470&set=g.363155237056180&type=1&theater&ifg=1

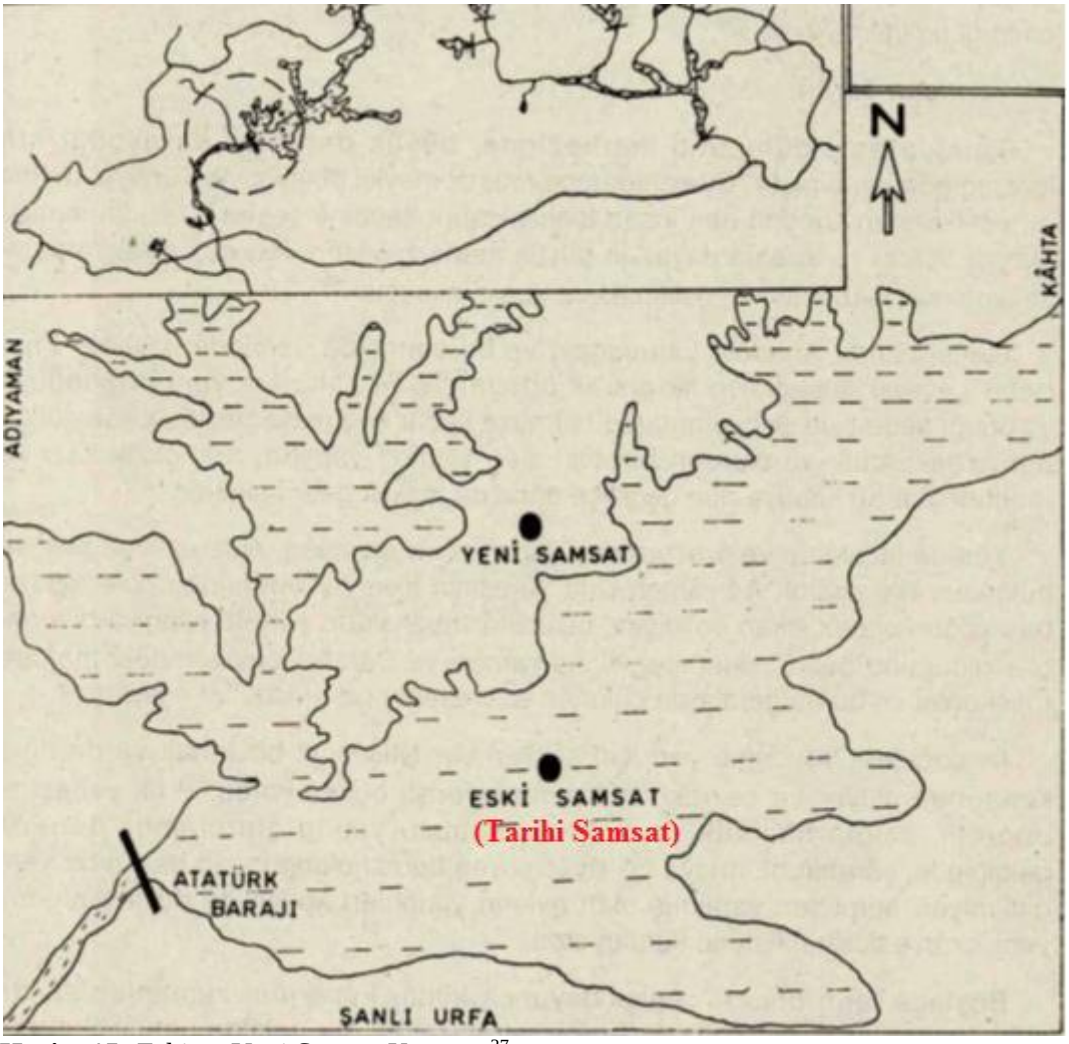

Harita 15: Eski ve Yeni Samsat Konumu[37]

58.645 kişi, yaşamış olduğu köy ve mezraları terk etmek zorunda kalmıştır. Bu da iç göçün hızlanmasına yol açmıştır (Cebe, 2016, s.6).

Eski Samsat'la birlikte sular altında kalan köylerin bir kısmı daha yükseğe alınırken (Tepeönü, Kovanoluk, Kumluca) bir kısmı da dağılarak diğer yerleşim birimlerine eklenmiştir (Sütbulak, Balcılar) (Bakırcı, 1997,s.381) (Harita 16).

[37] Bakırcı, 1997.

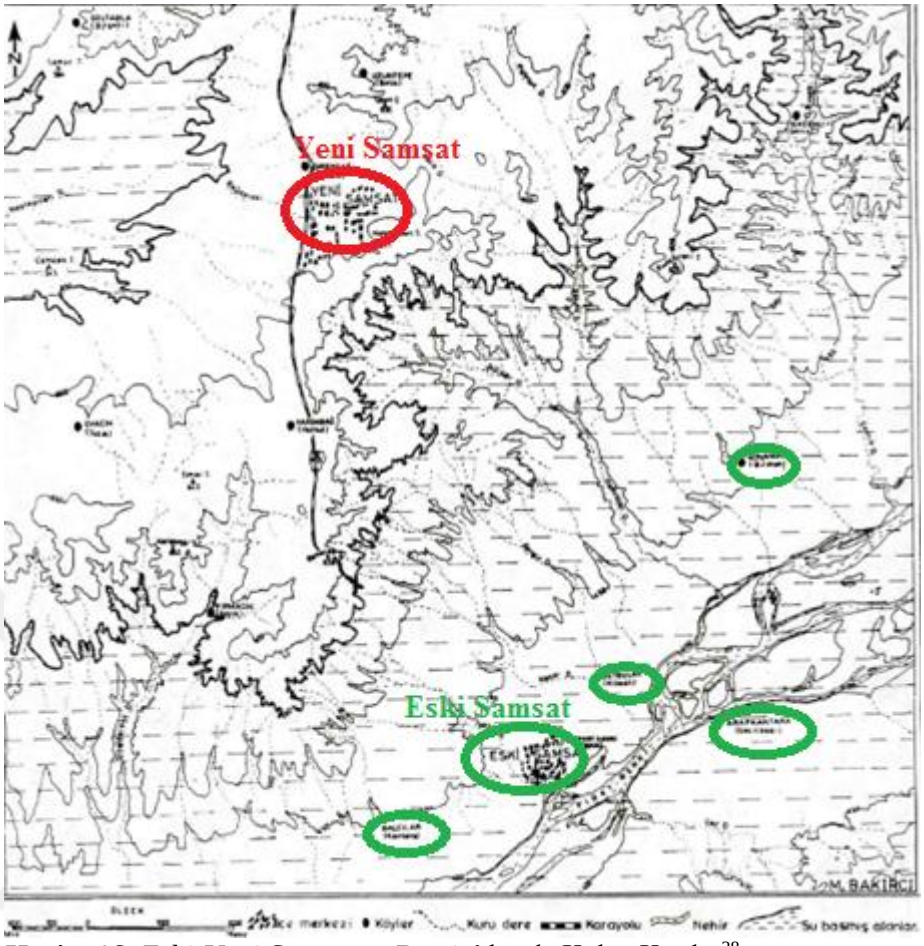

Harita 16: Eski-Yeni Samsat ve Baraj Altında Kalan Köyler[38]

Baraj altında kalan Eski Samsat köyleri;

-Balcılar Köyü: Eski Samsat'ın 3 km güneybatısında yer alan Balcılar Köyü merkezi ile arazilerin tamamı istimlak edilmiştir. 1985 nüfus sayımına göre 228 nüfuslu ve 61 haneli Balcılar Köyü merkezi 1 Mart 1988 tarihinde tamamen boşaltılmıştır. Vatandaşlara istimlak parası ödenmiş ve köy sakinlerinin bir kısmı Yeni Samsat ilçe merkezinde, bir kısmı da çevredeki köylere yerleşmişlerdir. Balcılar Köyü'ne bağlı bir mezra yoktur (Doğan, 2012,s.195). Balcılar Köyü'nün önceki adı ''kantara'' idi. Kantara Köyü çok eski dönemde bağlı bulunduğu devletin hazineye ait olan mallarını ölçüp tartıldığı yermiş.

-Kovanoluk Köyü: Eski Samsat İlçesi'ne bağlı Kovanoluk Köyü ilçenin 6 km kuzeydoğusunda yerleşmiş, eski adı ''Biriman'' idi. 1985 nüfus sayımına göre 822

[38] Bakırcı, 1997.

nüfuslu ve 111 haneli Kovanoluk Köy merkezi ile bağlı Hacıhalilan ve Halilan Mezraları 1 Mart 1988 tarihinde tamamen boşaltılmıştır. Vatandaşlara istimlak parası ödenmiş ve köy sakinlerinin bir kısmı Yeni Samsat İlçe Merkezi'nde, bir kısmı da çevredeki köylere yerleşmişlerdir. Kovanoluk Köyü'ne bağlı başka mezra yoktur (Doğan, 2012, s.195).

-Kumluca Köyü: Eski adı ''Berfırat'' olan ilçenin adı, Fırat Nehrinin tam kıyısında yerleşmiş olmasından gelir. ''Ber '' kelimesi yöre halkının dilinde ''ön, kıyı '' anlamına gelmektedir. Kumluca Köy merkezi ve köye bağlı Biricik Mezrası ile arazilerinin tamamı istimlak edilmiştir.1985 nüfus sayımına göre 403 nüfuslu ve 71 haneli Kumluca Köy merkezi ile bağlı Biricik Mezrası 1 Mart 1988 tarihinde tamamen boşaltılmıştır. Vatandaşlara istimlak parası ödenmiş ve köy sakinlerinin bir kısmı Yeni Samsat ilçe merkezinde, bir kısmı da çevredeki köylere yerleşmişlerdir. Kumluca köyüne bağlı Kızılöz Mezrası ise göl sahası dışında kalmakta olup mezrada 15 hanede 130 nüfus yaşamaktadır. Bu mezra çevresinde 2800 dekar arazi kalmaktadır (Doğan, 2012, s.195).

-Tepeönü Köyü: Yöre halkı arasında kullanılan adı ''Gevrik '' olan köyün, kendisine bağlı olan Bekçiler (Herdiyan) Mezrası ile birlikte arazilerinin tamamı istimlak edilmiştir. Eski Samsat'ın 10 km kuzeydoğusunda yerleşmiş, 1985 nüfus sayımına göre 466 nüfuslu ve 64 haneli Tepeönü Köyü merkezi ile bağlı Bekçiler (Herdiyan) Mezrası 3 Mart 1988 tarihinde tamamen boşaltılmıştır (Doğan, 2012, s.195).

- Sütbulak Köyü: İsmini faklı görüşlere sahip olan papazlardan aldığı söylenmiştir. Bir zamanlar Samsat merkeze bağlı bir mahalle iken zamanla köy statüsü almıştır. Yine bir zamanlar dini açıdan önemli bir merkez olduğu bilinmektedir. Sütbulak Köyü merkezi ve köye bağlı Havliyan Mezrası ile arazilerinin tamamı istimlak edilmiştir.1985 nüfus sayımına göre 582 nüfuslu ve 63 haneli Sütbulak Köyü merkezi ile bağlı Havliyan Mezrası Mart 1988 tarihinde tamamen boşaltılmıştır (Doğan, 2012, s.195).

3.3.1.4. Yeni Samsat

Eski Samsat'ın Atatürk Barajı suları altında kalması sonucu halkın % 30-40 civarı Yeni Samsat'ın kurulduğu yere yerleşmiş, diğer kalan yüzdeliğin büyük bir kısmı Adıyaman merkeze ve geriye kalan kesim ise başka il ve ilçelere göç etmiştir. Eski Samsat halkı tahliye edilmeden önce kendilerine devlet yetkililerince yeni yerleşimleri konusunda bazı çeşitli imkanlar sunulmuştur. Bu imkanlar;

1- Bölge içinde kentsel iskan (Yeni Samsat'a yerleşme) talebinde bulunanlara, devlet tarafından 209 aileye konutlar yapılmıştır. Konut sahiplerine ilk beş yıl ödemesiz 20 yıllık eşit taksitlerle istifadelerine sunulmuştur.

2- Bölge dışında kentsel iskan talebinde bulunanlar, Adana, Aydın (Didim-Söke), illerinde tahsis edilen 102 aile için konutlar tahsis edilmiştir.

3- Hak sahibi (ev ve arazi) olanlara kamulaştırma bedeli ödenerek istedikleri yerlere yerleşme olanağı sunulmuştur. Bunlar da çevre il ve ilçelere dağılmışlardır.

4- Samsat'ta hazineye ait olan arazilerden 334 aileye bir kısmı peşin bir kısmı da beş yılda beş eşit taksitle faizsiz olarak arsa tahsis edilmiş ve arsa üzerinde evlerini yapmaları kendilerine bırakılmıştır. İlçede çalışan kamu personeli için üç blok halinde 22 lojman yapılarak ikamet etmeleri sağlanmıştır (Köşker, 2018, s.123).

Eski Samsat'ın sular altında kalıp yok olmasıyla birlikte Yeni Samsat 21.04.1988 tarih ve 3433 sayılı kanunla 10 km kuzeyde, düz ovalık 1000 dekarlık ve 339 kilometre karelik bir alanda Adıyaman'a 47 km uzaklıkta yeniden kurulmuştur. (Foto 19) Daha önceden Eski Samsat'a bağlı bir köy olan Örentaş (Korsin) Köyü ise Yeni Samsat'a bağlı bir merkez mahallesi statüsünü almıştır. İlçe merkezi, Örentaş mahallesi ile birlikte Yavuz Selim, Baraj ve Kale adında toplamda 4 tane merkez mahalleye sahip olmuştur (Harita 17). Yeni Samsat'a tüzel kişilik verildikten sonra toplamda kendisine bağlı 16 köy tüzel kişiliği oluşturulmuştur (Tablo 10).

Foto 19: 1988 Yılında Kurulan Yeni Samsat[39]

Tablo 10: Yeni Samsat'a Bağlı Oluşturulan Köyler

Akdamar	Kızılöz
Bağarası	Kovanoluk
Bayırlı	Kuştepe
Çiçek	Ovacık
Doğanca	Taşkuyu
Gölpınar	Tepeönü
Göltarla	Uzuntepe
Kırmacık	Yarımbağ

[39] http://www.samsathaber.com/index.php?ind=gallery&op=foto_show&ida=265

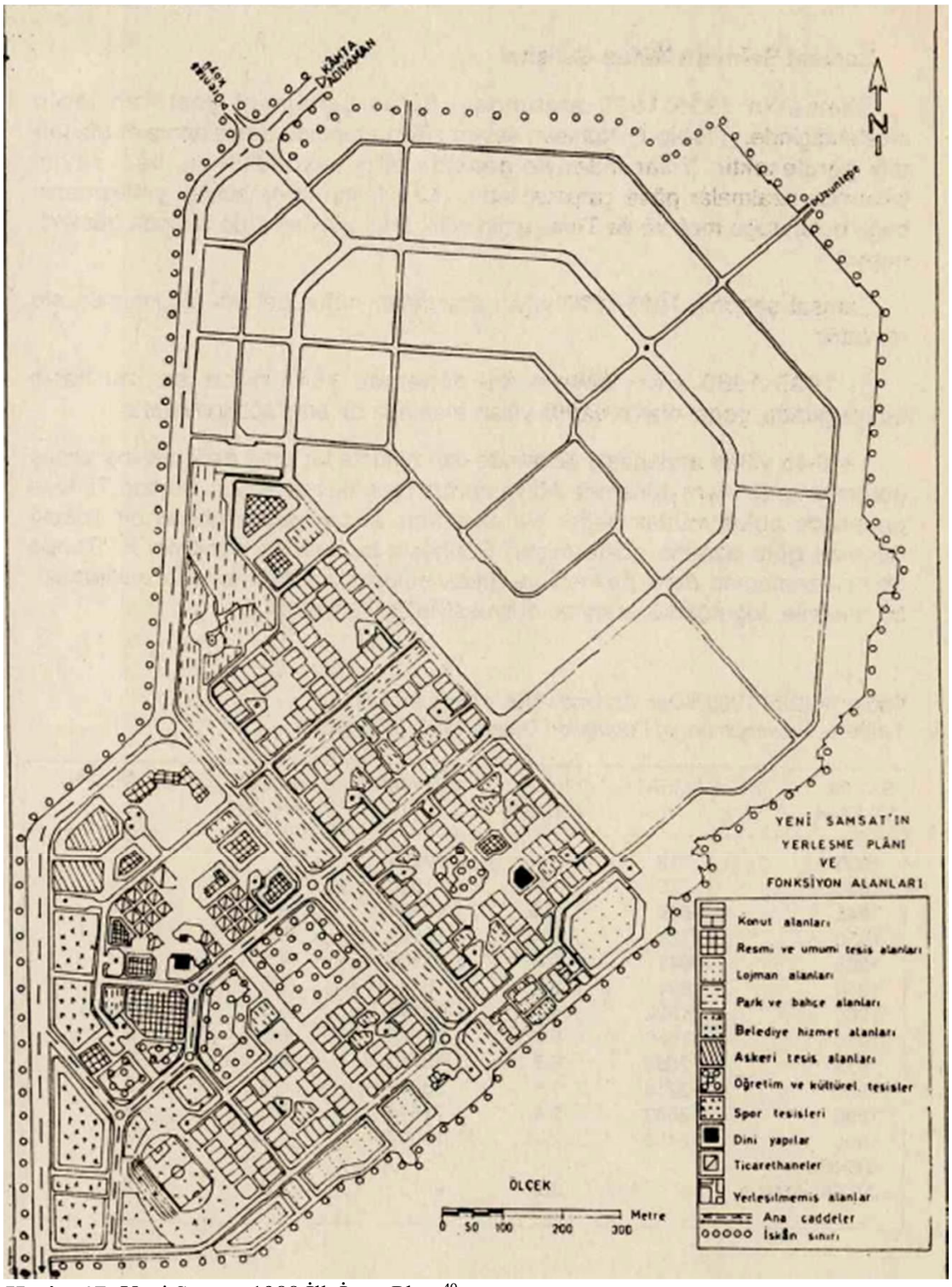

Harita 17: Yeni Samsat 1988 İlk İmar Planı[40]

[40] Dündar, 2019.

Yöre halkı ilçeye ilk taşındığı zamanlarda birçok açıdan büyük zorluklarla karşılaşmıştır. Tüm bu sıkıntılar;

- Yeni Samsat'ta tahliye edilen halka, erken tahliyeden ötürü henüz inşaat halinde konutların teslim edilmesi
- Başta elektrik, su ve kanalizasyon olmak üzere birçok alt yapı çalışmasının tamamlanmamış olması
- Yeni Samsat arazisinin Eski Samsat arazisine göre daha çorak ve çıplak görünmesi
- Halkın tarım yaptığı arazilerin daralmasıyla beraber tarımda çalışan işçiye duyulan istihdam ihtiyacının azalması (barajdan önce ekilebilir arazi 338000 dekar iken barajdan sonra 145600 dekara düşmüştür)
- Tarım arazilerinin küçülmesiyle daha önceden tarladan temin edilen yiyecek ihtiyacının para vererek şehirden karşılanması
- Mera arazilerinin küçülmesi ve arazinin çorak olması sonucu hayvancılık faaliyetlerinin ister istemez azalması

İlçe idari yetkililerinin de çabalarıyla zamanla bu sıkıntılar çözülmeye başlanmış ve ilçe arazi planlaması rayına girmeye başlamıştır. İmar planı ve altyapı tesisleri açısından tahmini 2026 yılına kadar tüm ihtiyaçlara cevap verecek nitelikte düzenlenmiştir (Bakırcı,1997, s.381).

İlçenin ilk Belediye Başkanı olan ve 1989 yılından itibaren tam dört dönem başkanlık yapmış olan Abdülkadir Aslan ilçenin kalkınması için birçok girişimde bulunmuştur. İlçede alış-veriş alanları yaptırmış, sokaklara asfalt ve parke taşları döşetmiş, ilçenin boş arazilerine ağaç dikim etkinlikleri düzenleyerek ilçeye yeni yeşil bir çehre kazandırmıştır. İçme suyu amacıyla daha önceden kullanılan artezyen sistemine ek olarak Atatürk Barajı'ndan da ilave yapmıştır. Şehrin en önemli geçim kaynağı olan tarım faaliyetini yeniden canlandırmak ve istihdam yaratarak halkın refahını artırmak amacıyla başkanlığını yaptığı ''Samsat Sulama Birliği''ni kurmuştur. Uzun yıllar boyunca ilçede ne kamu sektörü ne de özel sektör tarafından özellikle sanayi faaliyetlerine önemli bir yatırımın olmaması ticaretin de geri kalmasına sebep olmuştur. Tarım arazilerinin dar olması, var olan arazilerin de belli ailelerin elinde

bulunması mevsimlik tarım işçiliği oranını da ilçede zamanla artırmıştır. Bu şekilde devam eden yüksek işsizlik seviyeleri beraberinde iç göçü de hızlandırmıştır. Bir dönem yöre halkının neredeyse tamamının geçim kaynağı ve iyi bir gelir kapısı olan tütüne 2002 yılında devlet tarafından kota konması sonucu geçim sıkıntısı tekrar baş göstermeye başlamıştır.

2009 yılında Sulama Birliği'nin faaliyete geçmesiyle sulu tarıma geçilmiş ve böylece sebze- meyve ve pamuk üretiminde büyük artışlar görülmeye başlanmıştır. Suyun gücüyle beraber hem ekilip dikilen arazi alanı genişlemiş hem de alınan verim artmıştır. Yine sulu tarımla birlikte tütüne alternatif olarak daha çok pamuk, zeytin, nar, badem gibi sanayi ürünlerinin ekimine yoğunlaşılmıştır. Maalesef ki yetiştirilen ürünlerin işlenmesi için ilçeye herhangi bir sanayi tesisi kurulmamıştır. Bu da ilçede göçün devam etmesini tetikleyen en büyük etken olarak kendini göstermektedir.

3.3.1.5. Üçüncü Samsat

Samsat, tarihi boyunca birçok savaşa tanıklık etmiş, birçok zorluğa göğüs germiş ve tüm deneyimlediği zorlu süreçlerde her daim ayakta kalmayı başarmış kadim bir şehirdir. Fakat 1988 yılında baraj gölü sularına teslim olmuş ve yok olup gitmiştir. Samsat halkı fazla uzağa gitmeyerek Eski Samsat'ın yanı başında, yüzyıllardan beri yaşadıkları toprakların yakınında kendilerine yeni bir yaşam yeri olarak Yeni Samsat'ı kurmuşlardır.

Tarihler 2 Mart 2017'yi gösterdiğinde Samsat'ta bir deprem meydana gelmiştir. Merkez üssü yine Samsat olan bu deprem saat 14.07'de ve 5.5 büyüklüğünde etkisini yaymıştır. Meydana gelen deprem dolayı; Samsat ilçe merkezi ve köyleri, Samsat ilçe merkezindeki bazı kamu binaları ve camiler, Kahta ilçesine bağlı bazı köyler ve Adıyaman merkeze bağlı bazı köylerde hasar oluşmuştur.

Bu depremden yaklaşık 14 ay sonra 24 Nisan 2018 'de meydana gelen ikinci deprem ise bir önceki depremde oluşan hasarı en üst seviyeye getirip büyük bir yıkıma

sebep olmuştur. Bu deprem sabaha doğru saat 03.34 ‘te meydana gelmiş, 9,79 km derinlikte ve 5.1 şiddetinde kendini hissettirmişti.

Samsat ilçe arazisi kumlu, killi, yumuşak ve kaygan bir yapıya sahip olmasından ötürü 5.5 ve 5.1’lik depremlerde yıkılma derecesine gelmiştir. Bu iki depremden sonra yerle bir olan Samsat’ın arazi yapısından mütevellit yerinin tekrar değiştirilmesi gündeme gelmiştir. Yeni yerleşilecek olan arazi ise yaklaşık 15 km uzaklıktaki Safvan Bin Muattal Türbesi’nin bulunduğu geniş arazi seçilmiştir. Bu vesile ile de Samsat ilçesi artık bir çıkmaz sokak konumundan çıkıp hem Adıyaman iline biraz daha yaklaşmış olacak hem de Safvan Bin Muattal Türbesi’nin de varlığından ötürü İnanç turizminin gelişmesiyle ilçe halkının da ekonomik olarak iyileşme fırsatı ortaya çıkmıştır. Bu konuda halkın fikrini sormak isteyen yetkililer halk arasında yapılan küçük bir anket yapmış, bu anketin sonucunda da halktan olumlu bir dönüt almışlardır. Fakat daha sonra bu fikir için ortak bir karar çıkmayınca fikir de tamamıyla iptal edilmiştir.

Samsat’ın yaşadığı bu ağır depremlerden sonra devlet ilk etapta çadır kentler, daha sonra konteyner kent ve ardından da afet konutu yapımına başlamıştır. Tüm bu süreçte devleti eli her zaman halkın üzerinde olmuş birçok ihtiyaç büyük bir titizlikle karşılanmıştır.

2 Mart 2017 depreminde Afad;

10 adet 112 m^2 (cami), **12 adet** 40 m^2 (ilkokul)**, 19 adet** 28 m^2 (ilkokul) ve **2565 adet** 16,5 m^2 (aile tipi yaşam çadırı) çadır kurulumu yapılmıştır**. 12.800 afetzedenin** geçici barındırılması sağlanmıştır.

804 adet yaşam konteyneri, **10 adet** duş konteyneri ve **49 adet** WC olmak üzere toplam **863 adet** konteyner kurulumu yapılmış ve afetzedelerin hizmetine sunulmuştur. **804 adet** konteynerın **765 adeti** Samsat İlçe merkezine, **39 adeti** ise Samsat köylerine kurulmuştur. (Foto 20).

Foto 20: Deprem Sonrasında Halkın Kullanımına Verilen Çadır ve Konteynerlar

Kamu Prefabrik Yapıları; (Foto 21, Foto 22, Foto 23, Foto 24)

Samsat İlçe merkezinde 9 adet kamu hizmet binası, 1 adet cami ve 1 adet de taziye evi olmak üzere 11 adet geçici hizmet binası, Samsat ilçesi köylerinde 4 adet cami, 1 adet Kuran kursu, 1 adet taziye evi olmak üzere toplam 6 adet geçici hizmet binası olmak üzere toplam alanı 4200 m^2 17 adet geçici hizmet binası ve Samsat İlçesi Doğanca Köyü'nde 3 adet sınıf konteyneri inşaatı tamamlanarak hizmete açılmıştır.

Foto 21: Prefabrik Samsat Belediyesi

Foto 22: Prefabrik Samsat Kaymakamlığı

Foto 23: Prefabrik Camii

Foto 24: Prefabrik Samsat İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

HASAR TESPİTİ

Tablo 11: Samsat Merkez / Köyleri Kesin + İtiraz Hasat Tespiti İcmali (02.03.2017 Tarihli Deprem)

Köyler/ Merkez	**Ağır / Yıkık**			**Orta**			**Az**			**Hasarsız**		
	Konut	Ahır	İşyeri	Konut	Ahır	İşyeri	Konut	Ahır	İşyeri	Konut	Ahır	İşyeri
Samsat Köyler Toplam	824	214	1	62	1	0	270	59	1	115	16	1
Samsat Merkez Toplam	664	141	24	139	9	62	191	23	50	20	10	0
TOPLAM	1488	355	25	201	10	62	461	82	51	135	26	1

Kaynak: AFAD

02.03.2017 yılında Samsat'ta meydana gelen 5.5 şiddetindeki depremde Samsat merkez mahalleleri ve bunlarla birlikte birçok köy de hasar görmüş ve bu hasarlar seviyelerine göre AFAD tarafından ''ağır/yıkık, orta, az, hasarsız''şeklinde derecelendirilmiştir. Tablo 11'e göre Samsat köylerinde;

824 adet konut ''ağır/yıkık'' , **62 adet** konut ''orta'' , **270 adet** konut ''az'', **155 adet** konut ise ''hasarsız'' olarak derecelendirilmiştir. **214 adet** ahır ''ağır/yıkık'' , **1 adet** ahır ''orta'' , **59 adet** ahır ''az'' , **16 adet** ahır ise ''hasarsız'' olarak derecelendirilmiştir. **1 adet** işyeri ''ağır/yıkık'' , **1 adet** işyeri ''az'' **1 adet** işyeri ''hasarsız'' olarak derecelendirilmiştir.

Samsat Merkezinde;

664 adet konut ''ağır/yıkık'', **139 adet** konut ''orta'', **191 adet** konut ''az'', **20 adet** konut ise ''hasarsız'' olarak derecelendirilmiştir. **141 adet** ahır ''ağır/yıkık'', **9 adet** ahır ''orta'', **23 adet** ahır ''az'', **10 adet** ahır ise ''hasarsız'' olarak derecelendirilmiştir. **24 adet** işyeri ''ağır/yıkık'', 62 adet işyeri ''orta'', 50 **adet** işyeri ''az'' olarak derecelendirilmiştir.

Böylece toplamda **1488 adet** konut ''ağır/yıkık'', **355 adet** ahır ''ağır/yıkık'', **25 adet** işyeri ''ağır/yıkık'', **201 adet** konut ''orta'', **10 adet** ahır ''orta'', **62 adet** işyeri ''orta'', **461 adet** konut''az'', **82 adet** ahır ''az'', **51 adet** işyeri ''az''**, 135 adet** konut ''hasarsız'', **26 adet** ahır ''hasarsız'', **1 adet** işyeri ''hasarsız'' olarak derecelendirilmiştir (AFAD, 02.03.2017 Depremi).

HASAR TESPİTİ

Tablo 12: Samsat Merkez / Köyleri Kesin + İtiraz Hasat Tespiti İcmali (24.04.2018 Tarihli Deprem)

Köyler/ Merkez	**Ağır / Yıkık**			**Orta**			**Az**			**Hasarsız**		
	Konut	Ahır	İşyeri	Konut	Ahır	İşyeri	Konut	Ahır	İşyeri	Konut	Ahır	İşyeri
Samsat Köyler Toplam	163	76	0	41	15	0	133	27	0	111	22	1
Samsat Merkez Toplam	225	21	125	48	2	2	87	2	8	34	0	0
TOPLAM	388	97	125	89	17	2	220	29	8	145	22	1

Kaynak: AFAD

24.04.2018 yılında Samsat'ta meydana gelen 5.1 şiddetindeki depremde Samsat merkez mahalleleri ve bunlarla birlikte birçok köy de hasar görmüş ve bu hasarlar seviyelerine göre AFAD tarafından ''ağır/yıkık, orta, az, hasarsız''şeklinde derecelendirilmiştir. Tablo 12'ye göre Samsat köylerinde;

163 adet konut ''ağır/yıkık'', **41 adet** konut ''orta'', **133 adet** konut ''az'', **111 adet** konut ise ''hasarsız'' olarak derecelendirilmiştir. **76 adet** ahır ''ağır/yıkık'', **15 adet** ahır ''orta'' (Foto 25), **27 adet** ahır ''az'', **22 adet** ahır ise ''hasarsız'' olarak derecelendirilmiştir. **1 adet** işyeri ''hasarsız'' olarak derecelendirilmiştir.

Foto 25: Depremde Yıkılan Ev ve Köy Ahırı

Samsat Merkezinde;

225 adet konut ‘’ağır/yıkık’’, **48 adet** konut ‘’orta’’, **87 adet** konut ‘’az’’, **34 adet** konut ise ‘’hasarsız’’ olarak derecelendirilmiştir. **21 adet** ahır ‘’ağır/yıkık’’, **2 adet** ahır ‘’orta’’, **2 adet** ahır ‘’az’’ olarak derecelendirilmiştir. 1**25 adet** işyeri ‘’ağır/yıkık’’, **2 adet** işyeri ‘’orta’’**, 8 adet** işyeri ‘’az’’ olarak derecelendirilmiştir.

Böylece toplamda **388 adet** konut ‘’ağır/yıkık’’, **97 adet** ahır ‘’ağır/yıkık’’, **125 adet** işyeri ‘’ağır/yıkık’’, **89 adet** konut ‘’orta’’, **17 adet** ahır ‘’orta’’, **2 adet** işyeri ‘’orta’’, **220 adet** konut’’az’’, **29 adet** ahır ‘’az’’, **8 adet** işyeri ‘’az’’**, 145 adet** konut

‘’hasarsız’’, **22 adet** ahır ’’hasarsız’’, **1 adet** işyeri ‘’hasarsız’’ olarak derecelendirilmiştir.

Tüm hasarlar tespit edildikten sonra ise gerekli yetkililerce çalışmalara başlanmış ve iş toplamda kaç tane ailenin konut ihtiyacı olduğunu saptamaya gelmiştir. Saptamalar sonucunda Samsat İlçe merkezinde hak sahibi sayısı 502, Samsat köylerinde toplam hak sahibi sayısı ise 611 olarak belirlenmiştir (AFAD, 24.04.2018 Depremi).

Hak sahibi kabul edilen 502 aileden 403 ailenin konutu 1.etap olarak tamamlanmış (Foto 26), bu 403 konutun 58 adeti tek katlı, 345 adeti çift katlı (Foto 27) olarak hak sahiplerine teslim edilmiştir. Bundan sonraki süreçte ise 2.etap olarak Örentaş Mahallesinde toplamda 123 konutun inşaatı 2020 yılının ortalarına doğru hak sahiplerine teslim edilmeye başlanacaktır.

Foto 26: Deprem Sonrası Yapılan Yeni Konutlar[41]

[41] Adıyaman Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü’nden alınmıştır.

Foto 27: İki Katlı Deprem Konutu Tipi

Samsat depremleri bütün ilçeyi kamu veya özel sektör olarak ayırmadan neredeyse her yere büyük zararlar vermiştir. Bu kanıya özellikle kamu binaları gözlemlendikten sonra tam olarak emin olunmuştur. Belediye binası, kaymakamlık, müftülük, Jandarma Komutanlığı, cami vb. yapılar tamamıyla devletin sağlamış olduğu konteynerlarda işlerini yürütmek zorunda kalmışlardır. İlçede bina halinde hizmet veren tek kamu yapısı Halk Eğitimi Merkezi ve İlçe Devlet Hastanesidir. Bu hastane 2017 yılındaki depremden kısa süre önce inşa edilmiş ve dayanıklı bir yapıya sahip olduğundan depremden çok fazla etkilenmemiştir (Foto 28). Hastanede toplamda 73 personel, bunların 57 tanesi sağlık personelidir. Yine ilçede sadece bir tane eczane vardır.

Foto 28: Samsat İlçe Devlet Hastanesi

Arazi çalışması sırasında ilçede hala çok fazla eksiğin olduğuna şahit olunmuştur. İlçe sokaklarına bakıldığında iki depremin etkileri gözle görülür derecededir. Özellikle yollar, eğitim kurumları, sosyal alanlar bu alanlardan bazılarıdır (Foto 31). Sosyal alanlar yöre halkının faydalanabilmesi amacıyla deprem sonrasında konutlarla birlikte düzenlenen alanlar olmuşlardır (Foto 29). Yine aynı şekilde ilçede ticaret faaliyetini yürüten dükkan ve marketlerin bulunduğu caddeler de ilçe idari yetkililerinin önümüzdeki dönemde düzenleyeceği alanlar arasındadır (Foto 30). Fakat buna paralel olarak belediye ve kaymakamlık ekipleri ilçenin eski düzeninden çok daha iyi bir duruma gelmesi için ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalıştığı gözlenmiştir. Bu yüzden ilçede var olmayan doğalgazı ilçe halkıyla buluşturmak adına Samsat Belediyesi yoğun çabalar sonucu anlaştığı bir firma aracılığıyla 2020 yılı içerisinde bu hizmetini de gerçekleştirmiş olacaktır. Araştırma sahasında bulunulan süreçte kamu binalarının inşaat halinin devam ettiği gözlemlenmiştir. En kısa sürede bu binaların kamuya hizmet etmeye başlaması beklentiler arasındadır.

Foto 29: Şehit Uzm.Çvş.Yusuf Atal Parkı **Foto 30:** Gazi Caddesi ve Dükkanlar

Foto 31: Depremden Zarar Gören Okul ve Kaldırım Yolları

Eğitimin bir kısmı şu anda hala konteyner sınıflarda devam etmektedir. Fakat bunun yanı sıra gayet iyi durumda olan okullarda da eğitim devam etmektedir. Ayrıca ilçede inşaatı devam etmekte olan okullar da mevcuttur. İlçede şu anda faaliyette olan ve kendi binasında eğitim veren 1 adet Halk Eğitimi Merkezi mevcuttur. İlçede toplamda 133 öğretmen görev icra etmektedir.

İlçenin tamamında toplamda 27 adet cami bulunmaktadır. Bunların 5 tanesi ilçe merkezinde bulunmak suretiyle, Tepeönü Köyü hariç diğer bütün köy ve mezralarda cami mevcuttur. Depremden sonra toplamda 12 prefabrik cami hizmet

vermeye başlamıştır. İlçe merkezinde 1 adet, toplamda tüm ilçede 5 adet kadın Kuran kursu bulunmaktadır.

3.3.2. Yerleşme Şekilleri

Yerleşmeler kır yerleşmeleri ve kent yerleşmeleri olarak iki gruba ayrılır. Kırsal alanlarda yerleşik bulunan, kasaba ve şehir alanlarının dışında yer alan ve yine kasaba ve şehirlere oranla daha az gelişmiş fonksiyonlara sahip, doğal ortamda izole özelliği olan yerleşmelere *kır yerleşmeleri* denir. Köy yerleşim alanları, köy yerleşmelerinin üzerinde yer aslığı arazi parçalarıdır. Çeşitli özellikteki konutlar (evler, resmi ve özel hizmet binaları, iş yerleri ile sanayi tesislerine ait binalar) bu arazi parçaları üzerinde planlı veya plansız çeşitli şekillerde (toplu, dağınık, yarı dağınık) yer tutarak bir köy yerleşmesini meydana getirirler (Sağlam, 2019, s.68). TÜİK'e göre nüfusu 10.000'den çok olan yerleşmeler kent olarak kabul edilmektedir. Ayrıca Türkiye İstatistik Kurumu, nüfusu 10.000'den az olsa bile ilçe merkezlerini kent kabul eder. Buna göre küçük kentler 10.000-25.000 arası nüfusa sahip olan kentlerdir (Karakuş, 2014, s.69-70).

İlçede nüfusa göre en büyük yerleşim birimi Samsat ilçe merkezidir. Çalışma alanına bağlı toplamda 32 kır yerleşimi vardır. Bunların 16'sı köy yerleşimi, 16'sı ise mezra yerleşimleridir. Samsat ilçesi Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer aldığından ötürü kurak ve yağışsız ve buna bağlı olarak da su kaynaklarının sınırlı olduğu bir yerleşimdir. Bu yüzden de Samsat ve Samsat'a bağlı olan tüm yerleşimlerin toplu yerleşmelere olduğunu gözlemlemek mümkündür. Samsat ilçe birimine bağlı bütün köyler ilçe merkezine yakın mesafededirler. Köyler ve Samsat kent merkezi arasındaki mesafe 3 ila 20 km arasında değişmektedir (Foto 32).

Foto 32: Samsat İlçesi'nin Kuş Bakışı Görünümü ve Yerleşmesi[42]

3.3.2.1. Geçici Kır Yerleşmeleri

Geçici yerleşmeler; yılın belli bir süresinde, yani sezonluk yararlanılan yerleşmelerdir. Bunlara en tipik örnekler: yayla yerleşmeleri, oba-yayla yerleşmeleri, bir kısım bahçe evleri ile bir kısım bağ evleri, ağıllar, çardaklar, güzleler, dalyan yerleşmeleri ve benzerleri gibi geçici yerleşme şekilleri, burada örnek olarak hatırlanabilirler. Geçici yerleşmeler, köylerin işlevsel (fonksiyonel) etki sahaları içinde yer alırlar ve köy ya da köylerin ailelerinin, ekonomik yararlanma bölgeleri olarak önem taşırlar (Doğanay, 2014, s.274). Samsat'a bağlı geçici kır yerleşmeleri genel olarak kom, ağıl, oba ve bağ evleri (Foto 33) olarak sıralanabilir. Bu geçici kır yerleşmeleri genellikle bir veya iki küçük odalı olup hayvancılık ve tarım faaliyetleri için gerekli

[42]https://www.facebook.com/photo.php?fbid=950708714970876&set=g.363155237056180&type=1&theater&ifg=1

bütün araçlar bulunmaktadır. İhtiyaç duyulan araçlar çoğunlukla tarım alet ve araçları, hayvanlar için yem ve su temini için araçlardır.

Foto 33: Bağ Evi

3.3.2.2. Köy Yerleşmeleri

Ekonomik fonksiyonları çoğunlukla birincil faaliyetlerden olan tarım ve hayvancılığa dayanan köy yerleşmeleri kurulmuş oldukları doğal mekanlara göre de ormancılık, balıkçılık, madencilik vb. ekonomik faaliyetlerini yürütmektedirler. Bu haliyle köyler, hammadde üreten yerleşimler arasında gösterilir. Ayrıca köyler, kasaba ve şehirlere oranla çok daha az nüfuslanmıştır. Şu halde geçmişte olduğu gibi günümüzde de köy denilince, "geçimlerini, çoğunlukla hammadde üreterek sağlayan insanların yaşadığı nispeten küçük yerleşme merkezleri ile adı geçen faaliyetlerin yapılması için gerekli arazinin oluşturduğu ünite" anlaşılmaktadır (Taş, 2016, s.293).

Samsat köyleri genel olarak bakıldığında toplu yerleşmelere örnektirler (Foto 34). Bunun en önemli nedeni yukarıda belirttiğimiz gibi su yetersizliğidir. Samsat köyleri çoğunlukla tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlamaktadırlar. Fakat bir sıralama yapılacak olursa bunun başını tarım çeker. Köylerin en büyük sorunlarından biri

özellikle genç nüfusun şehirlere taşınmasıdır. Bunun da en büyük sebeplerinden biri de toprakların babadan çocuklarına devredilirken miras yoluyla bölünüp aileleri geçindirecek yeterlilikte olmamasıdır.

Tarım faaliyetlerinde kuru tarım etkili olurken son yıllarda ilçenin sulama birliğini kurmasıyla sulu tarımda da büyük artışlar görülmektedir. Bunun da etkisiyle köyler başta olmak üzere tüm ilçede sulu tarımla elde edilen ürünlerin yetiştirilmesine eğilim artmış durumdadır.

Foto 34: Samsat İlçesi'nde Toplu Kır Yerleşmelerine Bir Örnek

Akdamar Köyü İlçe merkezine 6 km uzaklıkta olup ilçenin kuzeyinde yerleşmiştir. Halk arasındaki adı ''Mermer''dir. 2019 nüfus sayımına göre 113 kişilik bir nüfusa sahiptir. Köyün elektrik ve suyu mevcuttur. Geçim kaynağı tarım ve hayvancılığa dayanır. Köy toplu bir yerleşim özelliği göstermektedir. Köyde çoğunluğu kerpiç olan tek katlı evler ve betondan yapılmış yeni iki katlı evler mevcuttur.

İlçe merkezine 15 km kadar uzaklıkta olan Bağarası Köyü ilçenin batısında yer alıp nüfusu 156 kişi kadardır. İsmini etrafında bulunan üzüm bağlarından almıştır. Kendisine bağlı herhangi bir mezrası yoktur. Halk arasındaki adı ''Babilge''dir. Bu köy

Atatürk Barajı'na kıyısı olan köylerdendir. Ekonomisi tarım ve havyacılığa ve biraz da Atatürk Barajı'ndan kaynaklı balıkçılığa dayanır. Ulaşımı asfalt yol ile yapılır. Elektrik ve suyu mevcuttur. Köyde bir ilköğretim okulu bulunur. Köydeki evler tek katlı kerpiç , taş evler veya iki katlı betondan evlerdir. 2017 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Şanlıurfa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kararına göre Bağarası Köyü sınırları içerisinde bulunan ''Bağarası (Gre Keçika) Tümülüsü'nün I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak 2432 sayılı karar ile korunmasına karar verilmiştir.

Bayırlı Köyü Samsat İlçe merkezinin güneybatısında yerleşmiş olan ve merkeze 15 km kadar uzaklıkta bir köydür. Halk arasındaki ismi ''Zurna''dır. Ekonomisi tarım, hayvancılık ve balıkçılığa dayanır. 2019 nüfus sayımına göre nüfusu 113 kişiden oluşur. Köyün kendisine bağlı Tokaçlı ve Başaklı adında iki mezrası bulunur. 2017 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Şanlıyrfa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kararına göre Bayırlı Köyü sınırları içerisinde bulunan ''Kuştepe (Alişir) Harabesi'' 2434 sayılı karar ve ''Kuştepe Höyüğü''nün 2435 sayılı karar ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak korunmasına karar verilmiştir.

Samsat İlçesi'nin kuzeydoğu ucunda yerleşen Çiçek Köyü ilçe merkezine 15 km uzaklıktadır. Türkiye'de yeri bilinen iki sahabeden biri olan Safvan Bin Muattal Hazretlerinin Türbesi Çiçek Köyü sınırları içindedir. Doğanlar, Bekircik ve Gümüşsu mezralarına sahip bu köyün 2019 nüfus sayımına göre nüfusu 287 kişidir. Bir dönem yaşanan içme suyu sıkıntısından dolayı birçok kişi köyden göç etmek durumunda kalmıştır. Köyün iklimi, karasal iklim etki alanı içerisindedir. Köyün ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanır. Atatürk barajının tamamlanması sonrası köy halkı özellikle elma ağacı, üzüm bağı dikimi, fıstık ağacı dikimine yönelmiş ve yüksek verim elde etmiştir.

Doğup büyüdüğüm Doğanca Köyü (Foto 35), Samsat ilçe merkezine 10 km kadar uzaklıkta olup hemen Atatürk Barajı kıyısında yer almaktadır. Halk arasındaki ismi ''Merazi''dir. 2019 yılı nüfus sayımına göre nüfusu 348 kişidir. Kendisine bağlı Çille ve Uyanık adında iki mezraya sahiptir. Köyde 1 cami, 1 ilköğretim okulu, 1 taziye evi mevcuttur. Köydeki evler eğer kerpiçten ise tek katlı ve yan tarafında ahır, kiler veya depo gibi kısımlar mevcuttur. İki katlı olan evler ise betondan yapılmış olup alt

katı ahır veya yine depo şeklinde kullanılmaktadır. Ekonomisi tarım ve hayvancılığa bağlıdır. Eski yıllarda hayvancılık da en az tarım kadar önemli bir geçim kaynağı olsa da günümüzde tarım açık arayla önde denilebilir. Tarım faaliyetlerinde de yine eski yıllarda tütün ve kuru tarım ürünlerinden buğday, nohut ve mercimeğin yerini son yıllarda sulu tarımın ön plana çıkmasıyla fıstık, pamuk, zeytin, nar ve badem gibi ürünlere eğilimin de arttığını söylemek mümkündür. Sulu tarımın yanında bu ürünlere yönelimin bir diğer nedeni ise bu ürünlerin önceki ürünlere göre getirisinin daha yüksek olmasıdır. Devletin 2000'li yıllardan itibaren tütün üretimine kota koymasıyla beraber günümüzde köylü ürettiği tütününün satışını özel sektöre yapmaktadır.

Foto 35: Doğanca Köyü

Samsat İlçesi'nin batısında yerleşik olan Gölpınar Köyü ilçe merkezine 9 km uzaklıkta olup ekonomisi tarım hayvancılık ve balıkçılığa dayanır. Köyde elektrik, su ve bir de ilköğretim okulu mevcuttur. 2019 nüfus verilerine göre nüfusu 111 kişidir. 2017 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Şanlıurfa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kararına göre Gölpınar Köyü sınırları içerisinde bulunan ''İskender Höyüğü'' 2431 sayılı karar ve ''Gölpınar Höyüğü''nün 2430 sayılı karar ile I.Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak korunmasına karar verilmiştir.

Göltarla Köyü Samsat İlçe merkezine 7 km uzaklıkta olup ilçenin kuzeybatısında yerleşmiştir. Son nüfus sayımına göre nüfusu 214 kişidir. Köyün, Keçiören ve Sarıkök adında iki mezrası bulunmaktadır. Köyün halk arasındaki ismi ‘’Birgeni ‘’dir. Köyün geçim kaynağı tarım, hayvancılık ve balıkçılıktır. 2017 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Şanlıurfa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kararına göre Göltarla Köyü sınırları içerisinde bulunan ‘’Ümmülhayır Höyüğü’’ 2429 sayılı karar ile I.Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak korunmasına karar verilmiştir.

Eski adı ‘’Hayik’’ olan Kırmacık Köyü Samsat İlçesi’nin güneydoğu ucunda yer alır. İlçe merkezine 6 km uzaklıktadır. 2019 nüfus verilerine göre nüfusu 322 kişidir. Köyde yapılan ekonomik faaliyetler tarım ve hayvancılıktan ibarettir. Köye bağlı Altıntepe adında bir mezrası vardır. Şeyh Hamza Türbesi Kırmacık Köyü’nde bulunmaktadır.

Kızılöz Köyü ilçenin tam olarak güney ucunda Atatürk Barajı kıyısında yerleşmiştir. İlçe merkezine 14 km uzaklıktadır. Son yapılan nüfus sayımına göre nüfusu 83 kişidir. Ekonomisi tarım, hayvancılık ve balıkçılığa dayanmaktadır. Köyde karasal iklim hakimdir. Köye ulaşım asfalt yol ile sağlanmaktadır.

Kovanoluk Köyü Samsat İlçe merkezine 9 km uzaklıkta olup 2019 nüfus sayımına göre nüfusu sadece 35 kişidir. Halk arasındaki adı ‘’Biriman’’dır. Köy ilçenin tam olarak doğusunda yerleşmiş az haneli bir köydür. Nüfusun bu denli azalmış olmasının nedenini 2017 ve 2018 yıllarında meydana gelen ve Samsat ve bağlı köylerde yıkıcı etki yaratan depremlerdir denirse yanlış bir şey söylenmiş olmaz. Köyün ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır.

Eski Samsat’la birlikte sular altında kalan Kumluca Köyü’nün yerine Kuştepe Köyü günümüzdeki yerinde kurulmuştur. Samsat İlçesi’nin güneyinde yerleşik bulunan Kuştepe Köyü ile ilçe merkezi arasında 10 km mesafe vardır. Son nüfus sayımlarında nüfusu 67 kişi olarak belirtilmiştir. Köyde bir ilköğretim okulu mevcuttur. Fakat sınıf yetersizliğinden dolayı diğer birçok Samsat köyü öğrencileri gibi Kuştepe Köyü öğrencileri de taşımalı sistemle Samsat merkezdeki ilköğretim okullarında eğitim görmektedirler. Köyün ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır.

Ovacık Köyü Samsat İlçesi'nin güneyinde 152 kişilik nüfusa sahip bir köydür. Köyün ilçe merkezine mesafesi 6 km kadardır. Köyde elektrik ve su mevcuttur. Köyde ekonomi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Halk arasındaki ismi ''Tüzük''tür.

Taşkuyu Köyü Samsat İlçe merkezine 6,5 km uzaklıkta olup 2019 yılı nüfus sayımına göre nüfusu 737 kişidir. İlçenin kuzeyinde yer almaktadır. Halk arasındaki adı ''Birik''tir. Dasınca adında bir mezrası vardır. Geçmiş yıllarda nüfusu çok daha fazla olan Taşkuyu Köyünün nüfusu, Akdamar Mezrasının köy olmasıyla ve özellikle genç nüfusun göç etmesiyle azalmıştır. Ekonomisi tarım, hayvancılık ve mevsimlik işçiliğe dayanmaktadır. Yine geçmiş yıllarda hayvancılık da en az tarım kadar yoğun bir faaliyet iken, köyün çok yakınında bulunan Sahabe Safvan Bin Muattal Hazretleri Türbesinin yenilenme ve genişletilme çalışmalarından ötürü bu arazideki meralar kapatılmış, bu yüzden hayvancılık faaliyetlerinde büyük bir düşüş yaşanmıştır.

İlçenin kuzeydoğu kesiminde yer alan Tepeönü Köyü'nün halk arasındaki adı ''Gevrik''tir. Köyün ilçe merkezine uzaklığı 7 km kadardır. Son nüfus sayımına göre nüfusu bir hayli az olup 34 kişidir. Köye bağlı Bekçiler ve Sefa mezraları vardır. Köyde elektrik ve su mevcuttur. Köy ekonomisi tamamen tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. 2014 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Şanlıurfa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kararına göre Tepeönü Köyü sınırları içerisinde bulunan ''Gavur Harabeleri ve Antik Yerleşimi ve Gavur Harabeleri Nekropol Alanı '' 1016 sayılı karar ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak korunmasına karar verilmiştir.

Uzuntepe Köyü (Foto 36) Samsat İlçe merkezine 4 km mesafede yerleşmiş olup kuzeyde yer almaktadır. 2019 yılı nüfus sayımına göre 556 kişilik nüfusa sahiptir. Ağaköy adında bir mezrası bulunmaktadır. Halk arasındaki adı ''Selik''tir. Köy halkı özellikle Atatürk Barajı'nın kurulmasından önce içme suyu bile bulmakta çok zorlanmıştır. Bu yüzdendir ki tarım yapmak adına domates, biber dahi ekememiş ve çevre köylerde sebze, meyve ihtiyaçlarını karşılaşmışlardır. Barajın kurulmasından sonra ise bu sorun ortadan kalkmış ve köyün nüfusu gün geçtikçe artmaya başlamıştır. Fakat değişen hayat şartları zamanla insanları göçe zorlamış ve bu yüzden bir zamanlar 1000'li nüfusu bulan köy nüfusu son yıllarda azalmaya başlamıştır.

Foto 36: Uzuntepe Köyü

Foto 37: Yarımbağ Köyü

Halk arasındaki adı ‘’Hurnif’’ olan Yarımbağ Köyü Samsat İlçesinin Güneydoğusunda yer almaktadır. İlçe merkezine uzaklığı 3 km dir (Foto 37). 2019 yılı verilerine göre köyün nüfusu 380 kişidir. İnceali ve Kergekuşu adında iki mezrası vardır. Köyün geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Yarımbağ Köyü’nün Samsat’ın

diğer köylerinden farkı, bu köydeki birçok gencin eğitim hayatına devam edip iyi yerlere gelmesidir.

3.3.3. Konut Tipleri

Bir yerleşme coğrafyası terimi olarak mesken; iskan etme, yani yerleştirme teriminden gelir. Orta Asya Türkçesi'nde terim, yerleşme yerlerindeki yurd (mesken), başka bir ifade ile ailelerin oturdukları ve barındıkları yerler anlamına geliyordu (Doğanay, Özdemir ve Şahin, 2011, s.135). Yerleşmelerin yapısını oluşturan en küçük eleman mesken'dir. Mesken-barınak-konut, en ilkel bir rüzgarlık, çardak, mağara, çadır, mavna veya basit bir kulübe olabildiği gibi bir çiftlik veya bir gökdelen de olabilir (Aksakal, 2019, s.189).

Samsat, tarih boyunca birçok farklı medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Buna bağlı olarak çok farklı mesken tiplerinin bu yörede ortaya çıkması gayet tabii bir durumdur. Bölgeye yerleşen her topluluk kendi mimarisini ve kültürünü meskenlerine yansıtmıştır. Fakat tüm bu etkenlerin yanında meskenlerin hangi malzemeden yapılacağını ve nasıl yapılacağını belirleyen en önemli faktör iklim olmuştur. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Türkiye'nin en fazla güneş ısısından faydalanan bölgelerinin başında gelir. Yine bu bölge içerisinde bulunan Samsat'ın konumuna baktığımızda da yıl boyu güneşlenme süresinin gayet yüksek seviyelerde olduğunu ve buna bağlı olarak da ilçenin genel olarak yıl boyunca yüksek sıcaklık değerlerine sahip olduğunu görmekteyiz. Yörede inşa edilen meskenlerde de iklimin etkisine özellikle Eski Samsat'ın kerpiç evlerinde ve yapılarında rastlamak mümkündür (Foto 38). Kerpiç özellikle kışın sıcak, yazın ise Samsat sıcaklarında serin bir ortam sağladığından hem Eski Samsat hem de köylerinde çokça kullanılmıştır.

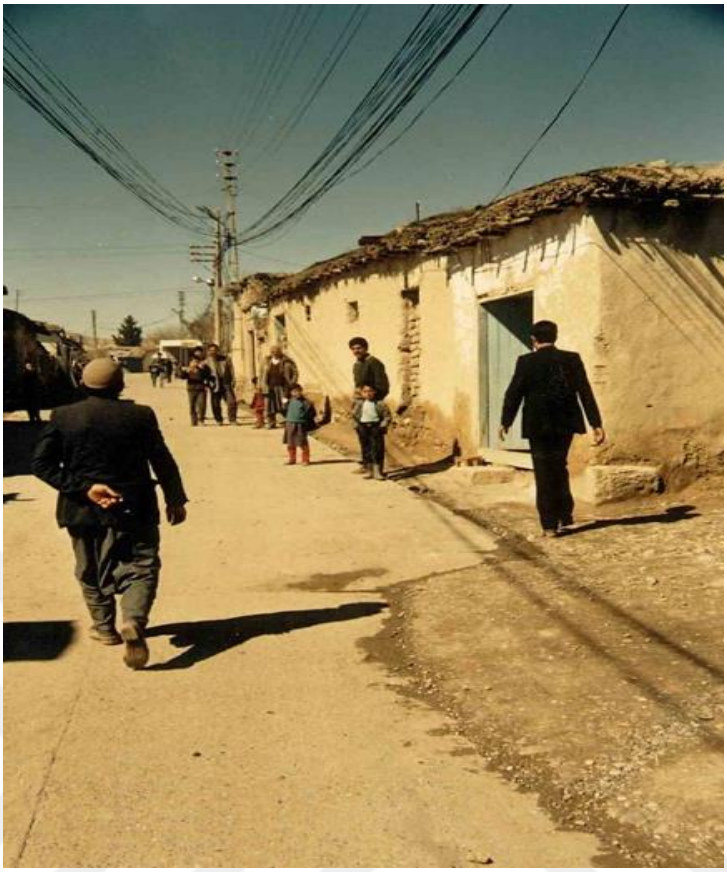

Foto 38: Eski Samsat'ın Kerpiç Evleri[43]

Yeni Samsat'ın ilçe merkezinin kurulmasıyla beraber devletin Samsat halkı için yaptığı konutlar uzun ömürlü olması amacıyla betondan yapılmıştır. Bu konutlar betondan yapılma tek katlı veya iki katlı bahçeli konutlardan ibaret olmuşlardır. Fakat köylerde bazen iki veya en fazla üç katlı betondan evler hariç diğer birçok ev tek katlı kerpiçten yapılmıştır. Tek katlı evlerin hemen yan tarafında ya da çoğunlukla evin arkasında bir yerde ahır ve samanlık gibi yapılar bulunmuştur. İki yada üç katlı beton evlerin ise ahır, garaj, samanlık, depo gibi bölümleri evlerin altında yani zemin katlarda yer almışlardır.

2017 ve 2018 depremlerinden sonra Samsat merkezi ve köylerinde birçok ev ya tamamen yıkılmış ya da oturulamayacak derecede yıkık bir duruma gelmiştir. Günümüzde Samsat merkezinde devlet eliyle yapılan yeni konutlar tek tip olup iki veya tek katlı çimento ve tuğla kullanılarak yapılan modern beton evlerdir (Foto 40). Her

[43] https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10215574017296969&set=g.363155237056180&type=1&theater&ifg=1

evin kendisine ait küçük bir bahçesi vardır. Köylerde henüz yeni konut yapımına geçilmemiştir fakat bazı köylüler depremden sonra konteynerlarda yaşamlarını devam ettirirken bir yandan da yıkılan evlerinin yerine yeni, tek veya iki katlı modern beton evler yapmaktadırlar (Foto 39.

Foto 39: Deprem Sonrası Köylerde Yeni İnşa Edilen Betonarme Ev

Foto 40: Deprem Sonrası Devlet Tarafından Yapılan İki Katlı Betonarme Ev

3.4. Nüfus

Yeryüzünde belli bir zamanda belli bir yerde yaşayan insan topluluğuna ‘’nüfus’’ denmektedir. Bu nedenle yere ve zamana göre değişen bir unsur olan nüfusu, "yeryüzünde sınırları belirli alanlarda veya yerlerde belirli zamanda yaşayan insan sayısı" olarak tanımlamak mümkündür (Özçağlar, 2014,s.101). Nüfus sayımları, modern dünyada daha çok nüfusun varlığını tespit etmek ve niteliklerini ölçmek ve buna göre de nüfusa göre uygulanması gereken politikaları hayata geçirmek amacıyla yapılır. Ülkemizde nüfus sayımları tarihi Osmanlıya dayanmaktadır. Osmanlı döneminde yapılan nüfus sayımlarında sadece erkek nüfus sayımı yapılırdı. Bunun

nedeni ise asker olabilecek nüfusu belirlemekti. Cumhuriyet Döneminde ise ilk nüfus sayımı 1927'de tüm nüfusu, kadını ve erkeği birlikte kapsayacak şekilde yapılmıştır. Bu sayıma göre nüfusumuzun 13 milyon kadar olduğu görülmüştür.

Araştırma sahası olan Samsat İlçesi 1960 yılında Adıyaman İli'ne bağlı bir ilçe durumuna getirildiğinden birçok sağlıklı nüfus verisine bu dönemden itibaren ulaşılabilir. İlçenin nüfus artış ve azalış verilerine göz attığımızda gözle görülür derecede ani değişimler ortaya çıkmamıştır. Belirli dönemlerde küçük miktarlarda artışlar veya yine buna benzer olarak küçük azalışlar mevcuttur.

Tablo 13: Adıyaman İlçeleri Nüfus Yüzdesi ve Nüfus Yoğunluğu (2019)

İlçe	İlçe Nüfusu	Yüzölçümü (km^2)	Nüfus Yüzdesi (%)	Nüfus Yoğunluğu (km)
Merkez	308.915	1.702	49,31	181
Kahta	123.861	1.490	19,77	83
Besni	76.674	1.330	12,24	57
Gölbaşı	49.253	784	7,86	62
Gerger	17.552	702	2,80	25
Sincik	16.855	364	2,69	46
Çelikhan	15.470	584	2,47	26
Tut	9.905	320	1,58	30
Samsat	7.980	338	1,27	23

Kaynak: TÜİK (2019)

TÜİK 2019 verilerine göre Adıyaman İlinin nüfusu 626.465 kişidir. Adıyaman'ın yüzölçümü ise 7.644 km^2 dir. Bu verilere göre il sınırları içerisinde km^2 başına düşen kişi sayısı yani nüfus yoğunluğu 82 'dir. Tablo 13'e göre Samsat ilçesi Tut İlçesi'nden sonra 338 km^2 ile ikinci en küçük yüzölçümüne sahip Adıyaman ilçesidir. Fakat bununla birlikte 7.980 nüfusu ile ilçeler arasında en az nüfusa sahip olması bakımından ilçeler bazında %1.27'lik değer ile en az nüfus yüzdesine sahiptir. Yine Tut

ilçesinden daha büyük bir yüzölçümüne sahip olması fakat nüfusunun daha olmasından ötürü nüfus yoğunluğu 23 kişi ile en düşük olan ilçedir.

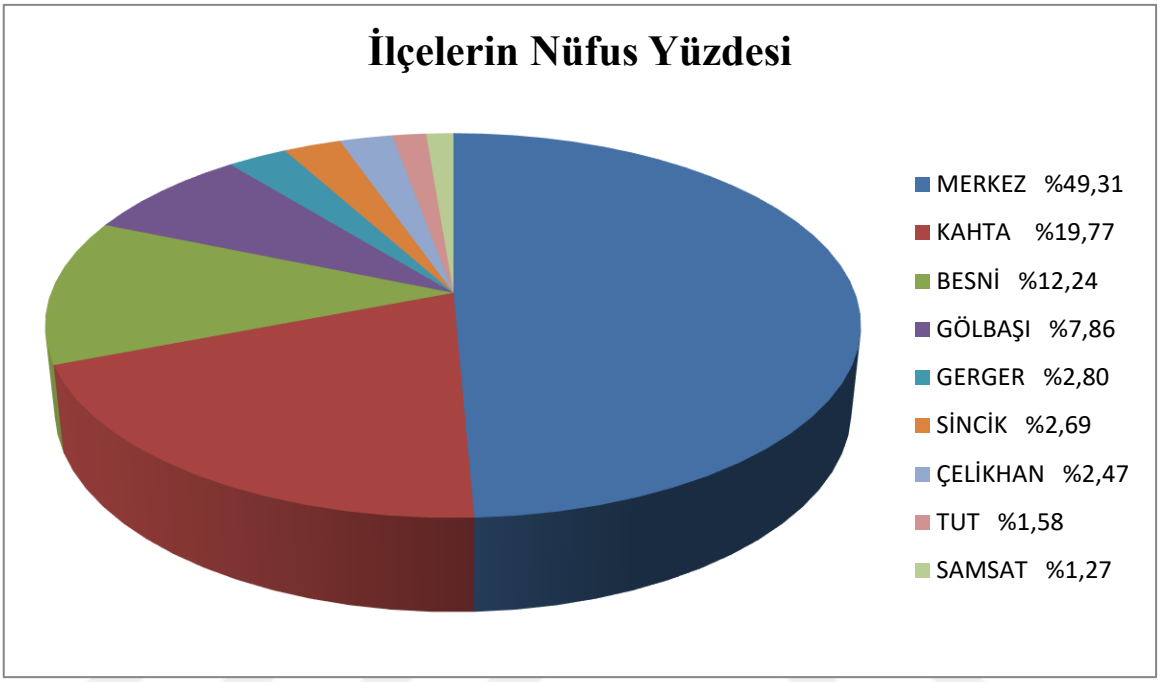

Şekil 4: Adıyaman İlçelerinin Nüfus Yüzdesi

Şekil 4'e göre Adıyaman İli'ne bağlı ilçelerin genel il nüfusunda sahip oldukları nüfus yüzdesi verilmektedir. Merkez İlçesi %49,31 lik dilim ile ilin en fazla nüfusuna sahiptir. Buna göre il nüfusunun yarısı kadarı il merkezinde yaşamaktadır. Kahta İlçesi ise %19,77'lik dilim ile ikinci en büyük yüzdeye sahip durumdadır. Tut İlçesi Samsat İlçe'sine göre daha küçük bir yüzölçümüne sahip olmasına rağmen daha fazla nüfusa sahip olduğundan sondan %1,58'lik yüzdeye sahip olarak ikinci en büyük dilimin sahibidir. Çalışma alanı olan Samsat İlçesi ise son yıllarda çeşitli nedenlerden ötürü verdiği göç ile nüfusu azalarak %1,27'lik dilim ile en az yüzdeye sahip Adıyaman ilçesidir.

3.4.1. Nüfusun Gelişimi ve Hareketleri

Samsat'ın uzun ve karmaşık tarihi beraberinde birçok kez nüfusunun büyük oranda artma ve azalma eğiliminde olmasına neden olmuştur. Özellikle bölge ve çevresinde yaşanan birçok savaşın etkisiyle nüfusunda zaman zaman azalmalar olduğu düşünülmektedir. Fakat buna istinaden yörenin Fırat Nehri kıyısında kurulmuş olması ise sürekli olarak nüfus çekmesine imkan tanımıştır. Roma Dönemi'nde ise Samsat bir bilim ve kültür merkezi haline gelmiş, nüfusu 50.000'e kadar çıktığı bilinmektedir. 1561 yılında Osmanlı'ya katıldıktan sonra önemi giderek azalan Samsat bir sancak merkezi durumuna gelerek nüfusu da azalmıştır. Eski nüfus kayıtlarına bakıldığında 1940 yılında Samsat kent nüfusunun 776 kişi olduğu görülmektedir. Bu sayı II. Dünya Savaşı'nın da etkisiyle 1945'te 640 kişiye kadar düşmektedir. 1960 yılında Adıyaman İli'ne bağlı bir ilçe haline geldiğinde neredeyse 1000 kişi olan kent nüfusu bu dönemde sonra istikrarlı şekilde artmaya başlamıştır. 1985 yılında 2643 kent nüfusuna sahip Samsat'ın 1988 yılında kent merkezinin tamamıyla baraj suları altında kalmasıyla kentten göç etmesiyle nüfus azalarak 2458'e düşmüştür.

İlçe olduğu dönemden bu yana nüfusunda anlamlı değişim görülmeyen Samsat'ın nüfus değişim tablosuna (Tablo 14) göre;

Tablo 14: 1960-2019 Yılları Samsat İlçesi'nin Yıllara Göre Nüfus Değişimi

Yıllar	Nüfus	Yıllar	Nüfus
1960	7.697	**2011**	9.519
1970	8.137	**2012**	9.037
1980	9.974	**2013**	9.180
1990	11.451	**2014**	8.534
2000	12.541	**2015**	8.190
2007	10.356	**2016**	7.992
2008	10.599	**2017**	7.530
2009	10.253	**2018**	7.893
2010	9.872	**2019**	7.980

Kaynak: TÜİK (2019)

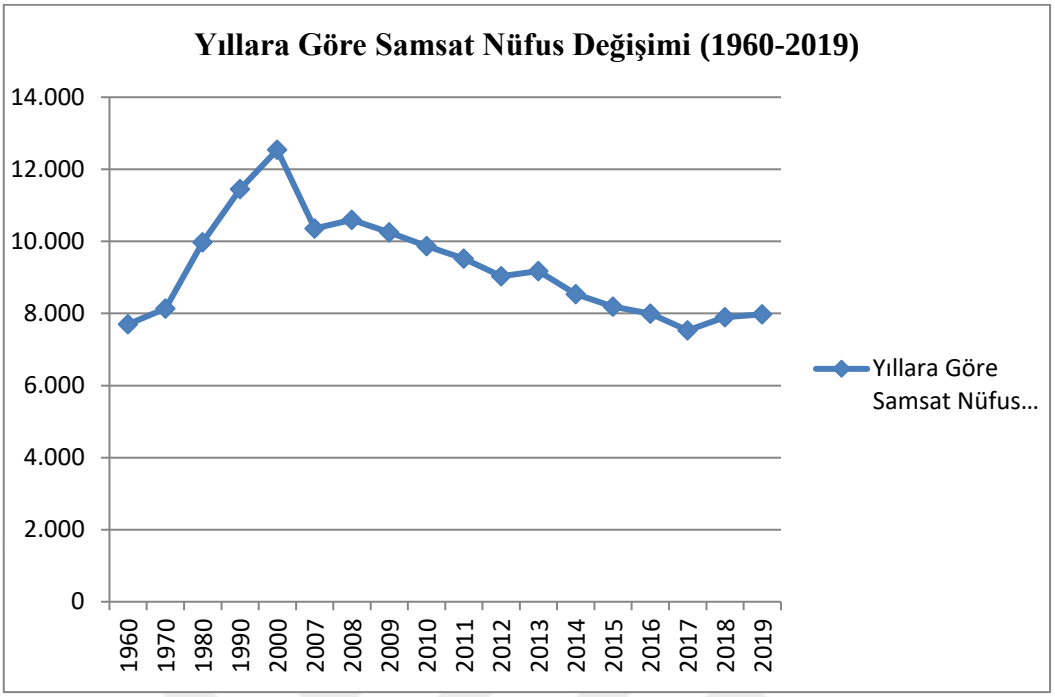

Grafik 2: 1960- 2019 Yılları Samsat İlçesi Nüfus Değişimi

Grafik 2'ye göre 1960 yılında Samsat ilçe birimi haline geldiğinde nüfusu 7.697 kişidir. 2000 yılı Samsat İlçesi'nin Cumhuriyet tarihinde kaydettiği en yüksek nüfus yılı olmuştur. Bundan sonraki dönemde istikrarlı bir şekilde azalmaya başlayan nüfus 2010'da 9.872 kişi, 2015 yılında 8.190 kişi olmuştur. 2019'da son olarak yapılan nüfus sayımında ilçenin nüfusu 7.980 kişi olarak belirlenmiştir. 2017 ve 2018 yıllarında meydana gelen depremlerde her ne kadar nüfusta azalmalar yaşanmış olsa da daha sonra devletin depremzedelere yeni konut yerleşimi sağlaması nedeniyle ilçedeki büyük çaplı göç durdurulmuştur.

3.4.1.1. Kent Nüfusu

Samsat her daim tarım ve hayvancılıkla uğraşmış ve geçimini bu ekonomik faaliyetlerle idame ettirmiş bir ilçedir. Bu yüzden de genellikle kent nüfusu kır nüfusundan daha az olmuştur. Fakat son yıllarda yapılan nüfus sayımlarında bu söylenilenin tersi çıkmış olsa da bütüne bakıldığında genel olarak kır nüfusu kent nüfusundan daha fazla olmuştur. Tablo 15'e göre kentte 2016 yılına kadar kadın kent nüfusu her zaman çoğunluktadır. Fakat 2017 yılından sonra ise erkek kent nüfusu sayı itibariyle üstünlük sağlamaktadır. 2007 yılında nüfus 4.654 kişidir. Kent nüfusunda büyük değişiklikler olmamakla birlikte tabloya göre genellikle her yıl düzenli olarak azalma görülmektedir. İstisna olarak 2008, 2013, 2018 ve 2019 yıllarında artış gözlemlenmiştir. Son nüfus sayımı olan 2019 yılında nüfus 515 kişi artarak 4.272 kişi olmuştur. 2019 yılında nüfusun önceki yıllara göre gözle görülür şekilde artmasının nedeni ise daha önceden de belirttiğimiz üzere devletin Samsat depremlerinden sonra ilçe merkezine yaptığı yeni ve dayanıklı konutlardır. Depremle birlikte özellikle Adıyaman il merkezi ve yakın çevrelere göç etmiş olan halk geri dönmüştür.

Tablo 15: Yıllara Göre Samsat Kent Nüfusu Değişimi (2007-2019)

Yıllar	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Samsat Kent Nüfus Toplamı
2007	2.261	2.393	4.654
2008	2.341	2.379	4.720
2009	2.199	2.256	4.455
2010	2.145	2.222	4.367
2011	2.096	2.120	4.216
2012	2.040	2.083	4.123
2013	2.132	2.136	4.268
2014	2.002	2.019	4.021
2015	1.940	1.959	3.899
2016	1.911	1.878	3.789
2017	1.790	1.730	3.520
2018	1.937	1.820	3.757
2019	2.206	2.066	4.272

Kaynak: TÜİK (2019)

Tablo 16: Samsat İlçe Merkezi Mahallelerinin Yıllara Göre Nüfus Değişimi (2007-2019)

Yıllar	Yavuzselim Mahallesi	Baraj Mahallesi	Kale Mahallesi	Örentaş Mahallesi
2007	2.226	---------	1.476	952
2008	1.274	1.535	1.001	910
2009	1.162	1.402	965	926
2010	1.161	1.346	956	904
2011	1.150	1.282	909	875
2012	1.168	1.257	867	831
2013	1.258	1.262	929	819
2014	1.169	1.184	879	789
2015	1.160	1.123	848	768
2016	1.080	1.105	858	748
2017	1.056	1.044	714	706
2018	1.158	1.155	752	692
2019	1.426	1.202	923	721

Kaynak: TÜİK (2019)

Samsat İlçe merkezi toplamda 4 mahalleden oluşmaktadır. Örentaş mahallesi Eski Samsat henüz Atatürk Baraj Gölü suları altında kalmadan önce bir köy yerleşim birimiydi. Eski Samsat baraj suları altında kaldıktan ve günümüzdeki yerine taşındıktan sonra Örentaş Köyü, Yeni Samsat merkez mahallelerinden biri sıfatını almıştır. Tablo 16 incelendiğinde, Samsat merkezinde en fazla ikametgaha sahip mahalle son nüfus sayımına göre 1.426 kişilik nüfusu ile Yavuz Selim Mahallesi'dir. Yavuz Selim Mahallesi Yeni Samsat'ın kurulduğu günden itibaren çoğunlukla en fazla nüfusa sahip mahallelerdendir. 2007 yılında 2.226 kişilik nüfusa sahip iken sonraki yıllarda nüfusu her ne kadar düşmüş olsa da dört mahalle arasından yine de en çok nüfusu içinde barındırmaktadır. 2013 yılında nüfusu 1.258 kişiye çıkmış olsa da 2014 yılında nüfus

tekrar düşüşe geçip 1.169 kişi olmuştur. Bu düşüş 2017 yılında nüfus 1.050 olana kadar devam etmiş, 2018'de nüfusun 1.158 kişi olmasıyla tekrar artmaya başlamıştır.

Yine Tablo 16'ya göre Baraj Mahallesi nüfus fazlalığı bakımından Yavuz Selim Mahallesi'nden hemen sonra gelmektedir. Mahallenin 2007 yılı verilerine ulaşılamamıştır. 2008 yılında nüfusu 1.535 kişi olan mahallenin nüfusu her geçen yıl azalma eğiliminde olduğu gözlemlenmiştir. 2019 yılında ise nüfus 47 kişi artarak 1.202 kişi olmuştur.

Kale Mahallesi nüfus fazlalığı bakımından üçüncü sırada yer alır diyebiliriz. 2019 nüfus sayımına göre mahallede ikamet eden kişi sayısı 923'tür. Tabloya bakıldığında Kale Mahallesi nüfusunun bazı dönemlerde azalmakta bazı dönemlerde ise artmakta olduğu görülmektedir. 2018 ve 2019 yıllarında ise mahallede ikametgah eden nüfus sayısı artmaya başlamış ve sırasıyla önce 752 kişi ve daha sonra da 923 kişi olmuştur.

Örentaş Mahallesi'nin (Foto 41) Eski Samsat'ın köyü ve Yeni Samsat'ın ise merkez ilçe mahallelerinden biri olduğunu daha önceden belirtmiştik. Diğer mahalleler içerisinde en az nüfusa sahip mahalledir. Mahallenin nüfus miktarı 2007 yılından itibaren 2018 yılına kadar sadece 2009 yılı hariç sürekli azalma yönünde bir eğilim göstermiştir.

Foto 41: Örentaş Mahallesi

3.4.1.2. Kır Nüfusu

Tablo 17, Samsat İlçesi'nin 2007-2019 yılları arasındaki kır nüfusundaki değişimi göstermektedir. Tabloya göre 2007 ila 2019 yılları arasındaki 12 yıllık süreçte Samsat İlçesi kır nüfusu ortalama 2000 kişi oranında bir azalma göstermiştir. TÜİK'ten alınmış olan verilere göre Samsat İlçesi kır nüfusunda küçük dalgalanmalar dışında genel olarak sürekli bir azalma seyir etmiştir. 2019 yılında ise nüfusta büyük miktarda düşüş yaşanmış, toplamda 428 kişi kır yerleşimini terk etmiş ve nüfusu 3.708 kişiye düşürmüştür.

Samsat köyleri Samsat İlçe Merkezi'nin çevresinde yerleşmiş toplu yerleşmelerdir. Tablo 18'e göre günümüzde bu köylerden en fazla nüfusa sahip olan köy son nüfus sayımına göre 737 kişi ile Taşkuyu köyüdür. Taşkuyu Köyü'nün ardından en fazla nüfusa ilçe merkezine 3 km uzaklıkta bulunan 556 kişilik nüfusa sahip Uzuntepe Köyü'dür. Üçüncü en fazla nüfusa ise 380 kişi ile ilçe merkezinin doğusunda yer alan Yarımbağ Köyü'dür. Daha sonra ise sırasıyla; Doğanca Köyü 348 kişi, Kırmacık Köyü 322 kişi, Çiçek Köyü 287 kişi, Göltarla Köyü 214 kişi, Bağarası Köyü 156 kişi, Ovacık Köyü 152 kişi, Akdamar Köyü 113 kişi, Bayırlı Köyü 13 kişi, Gölpınar Köyü 111 kişi, Kızılöz Köyü 83 kişi, Kuştepe Köyü 67 kişi, Kovanoluk Köyü 35 kişi ve Tepeönü Köyü 34 kişi nüfusa sahiptirler.

Tablo 17: Yıllara Göre Samsat Kır Nüfusu Değişimi (2007-2019)

Yıllar	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Samsat Kır Nüfus Toplamı
2007	2.772	2.930	5.702
2008	2.886	2.993	5.879
2009	2.822	2.976	5.798
2010	2.699	2.806	5.505
2011	2.629	2.674	5.303
2012	2.419	2.495	4.914
2013	2.432	2.480	4.912
2014	2.237	2.276	4.513
2015	2.150	2.141	4.291
2016	2.109	2.094	4.203
2017	2.018	1.992	4.010
2018	2.107	2.029	4.136
2019	1.905	1.803	3.708

Kaynak: TÜİK (2019**)**

Tablo 18: Samsat Köyleri Nüfusu (2019)

Köyler	Nüfus	Köyler	Nüfus
Akdamar	113	**Kızılöz**	83
Bağarası	156	**Kovanoluk**	35
Bayırlı	113	**Kuştepe**	67
Çiçek	287	**Ovacık**	152
Doğanca	348	**Taşkuyu**	737
Gölpınar	111	**Tepeönü**	34
Göltarla	214	**Uzuntepe**	556
Kırmacık	322	**Yarımbağ**	380

Kaynak: TÜİK (2019)

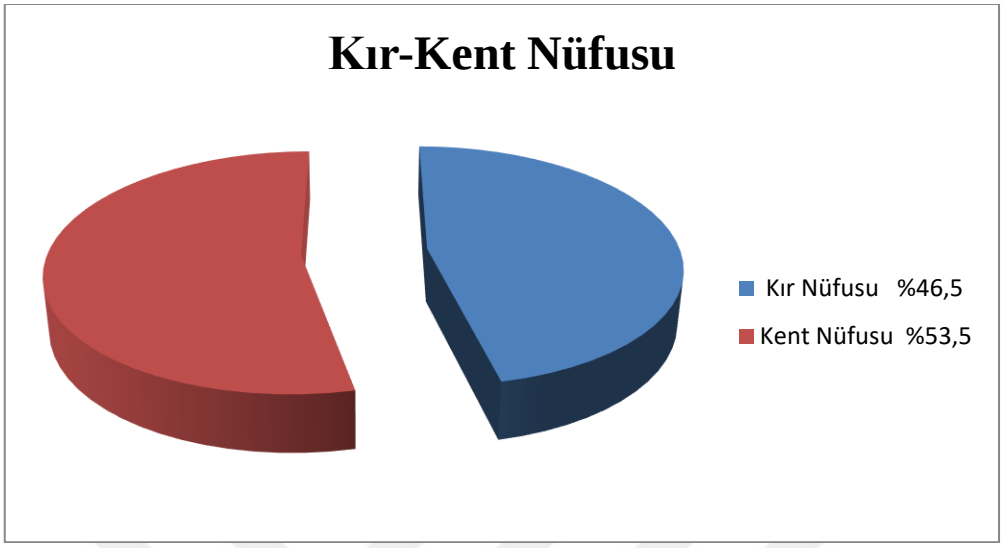

Şekil 5: Samsat İlçesi Kır-Kent Nüfusu (2019)

Samsat, 2019 yılı nüfus sayımına göre 7.980 kişilik bir nüfusa sahiptir. Şekil 5 incelendiğinde Samsat ilçesi kır ve kent nüfusu arasında çok büyük bir farkın olmadığını görmek mümkündür. Samsat İlçesi son yıllara kadar da genel olarak kır nüfusunun daha fazla olduğu ilçelerden biri olmuştur. Fakat hayat şartlarının zorlaşması, ailelerin köylerde yeterli geçim kaynağı unsuruna sahip olamaması, çocuklarının eğitimi için köylerini terk etmek zorunda kalan aileler ve şehir nimetlerinden faydalanmak isteyen nüfus zamanla köyünü terk etmiştir. Köyünü terk eden nüfusun büyük çoğunluğu Samsat ilçe merkezine göç etmektense özellikle Adıyaman il merkezine veya başka illere göç etmiştir. Bu şekilde devam eden göç faaliyetlerinin ardından kır nüfusunda azalma olmuş fakat Samsat kent merkezinde gözle görülür bir artışın meydana gelmemiştir. Kırdan göç eden nüfusun Samsat ilçe merkezine yerleşmemesinin en büyük sebeplerinden biri ise ilçede yeterli istihdamın oluşturulmamasıdır. Özellikle sanayi alanında elle tutulur herhangi bir gelir kapısının olmaması ilçe merkezi sakinlerinin dahi başka yörelere göç etmesine sebebiyet vermektedir. Ekonomik coğrafya bölümünde de belirteceğimiz üzere ilçede yapılan ekonomik faaliyetler nüfusu burada tutabilmek adına pek yeterli değildir.

İlçede kır nüfusu %46,5 yüzdelik ile 3.708 kişilik nüfusa sahiptir. Kent nüfusu ise %53,5 yüzdelik ile 4.272 kişilik nüfusu içerisinde barındırmaktadır.

İlçede kadın ve erkek nüfus oranı incelendiğinde ise TÜİK 2019 verilerine göre kır kadın nüfusu 1.803 kişi ve kent kadın nüfusu 2.066 kişidir. Böylece toplam ilçe kadın nüfusu 3.869 kişidir. Kır erkek nüfusu kır kadın nüfusundan 102 kişi daha fazla olarak 1905 kişi kaydedilmiştir. Kent erkek nüfusu ise kent kadın nüfusundan 140 kişi daha fazla olarak 2.206 kişidir. Böylelikle ilçe toplam erkek nüfusu 4.111 kişidir.

3.4.2. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri İle Sektörel Dağılımı

Araştırma sahası olan Samsat İlçesi tarih boyunca askeri, siyasi, ticari, sosyal ve kültürel açıdan eşsiz bir öneme sahip olmuştur. Fakat özellikle Osmanlı Devleti'nin yönetimi altına girdikten sonra birçok yönden etkisi azalmaya başlamış ve bununla birlikte yörede yaşayan nüfus varlığının azalmasında ve sosyal yaşamda da değişimler başlamıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde küçük bir bucak merkezi iken 1960 yılında ilçe sıfatını almasıyla yavaş bir ivmeyle de olsa nüfusu artmaya başlamıştır. Bununla birlikte yörenin eski önemini koruyamamasından ötürü yörede neredeyse homojen bir etnik nüfusun meydana geldiğini söylemek mümkündür.

İlçe nüfusunun neredeyse tamamı Kürt kökenli vatandaşlardır. Halk arasında bazı vatandaşların ise daha sonradan Kürtleştiği söylentisi mevcuttur. Yöre halkının tamamı Sünni ve Hanefi mezhebine mensuptur. Buna karşın Alevi nüfusa sahip değildir. Samsat İlçesi ile birlikte Sincik ve Gerger İlçelerinde de Alevi nüfusa rastlanmamaktadır. Adıyaman il genelinde Alevi nüfusun daha yoğun olduğu yerleşim birimleri sırasıyla; Adıyaman, Besni, Gölbaşı ve Çelikhan, Kâhta ve Tut olarak (Arı, 2019, s.100) sıralanabilir.

İlçenin eğitim durumuna göz attığımızda ise 2019 TÜİK verilerine göre ilçede okuma – yazma bilen nüfus yüzdesi % 92, bilmeyen nüfusun oranı % 8 'dir. Okuma-yazma bilmeyen % 8 'lik dilimin % 81'i ise kadın nüfustur. Böylesine yüksek bir oranın ortaya çıkmasının sebebi ise ilçede yaşlı nüfusun varlığı ve aynı zamanda eski dönemde birçok kadının aileleri tarafından okula gitmelerinin engellenmesi gerçeği ortaya çıkmaktadır (Şekil 6).

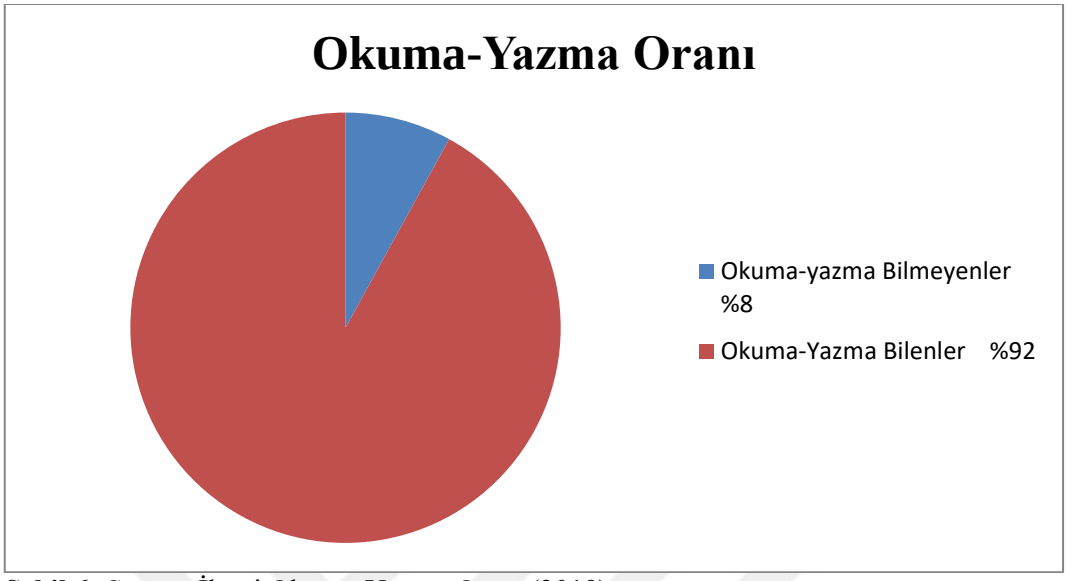

Şekil 6: Samsat İlçesi Okuma-Yazma Oranı (2019)

İlçede okuma- yazma bilenler eğitim seviyelerine göre ayrıldığında ise şöyle bir tablo ile karşılaşılmaktadır;

Okuma-yazma bilen fakat herhangi bir okul bitirmeyen nüfus % 28 gibi yüksek bir orandır. İlkokul mezunu nüfus oranı % 20'dir. İlköğretim mezunu oranı % 28'dir. Herhangi bir lise veya dengi okul mezunu nüfus oranı % 12 'dir. Yüksekokul veya fakülte mezun oranı ise % 3 'tür. Hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamayan yani bilinmeyen nüfus oranı ise % 1'dir (Şekil 7).

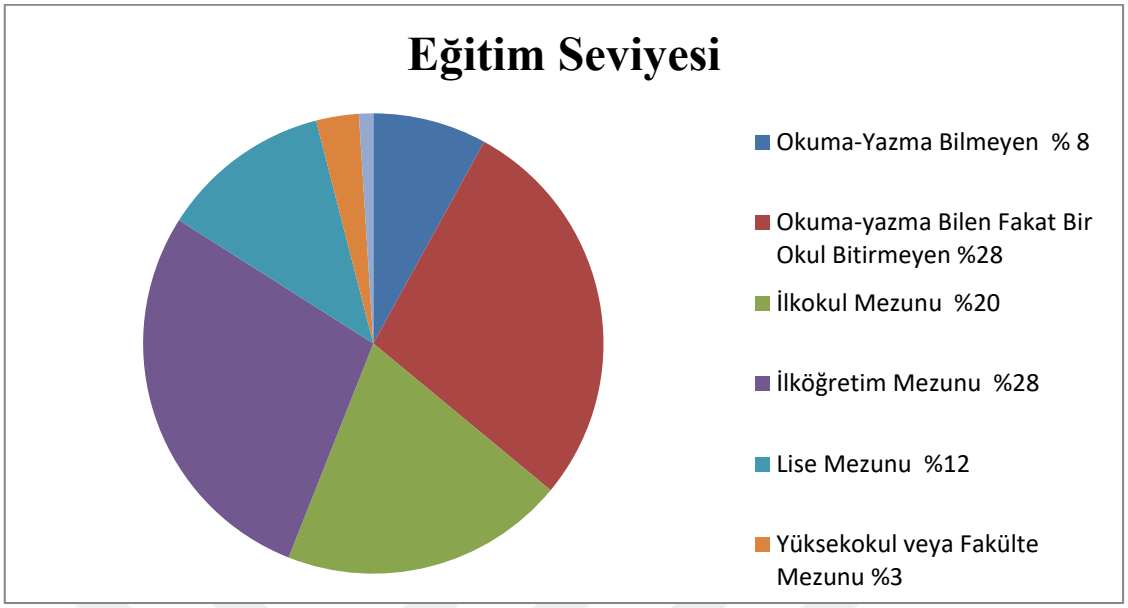

Şekil 7: Samsat İlçesi'nde Okuma-Yazma Bilenlerin Eğitim Kurumlarından Mezuniyetlerine Göre Dağılımı
Kaynak: TÜİK (2019)

Ekonomik kalkınma; üretim artışını, bir ülkedeki kişi başına düşen milli geliri, ekonomideki gelir ve gider dengesizliğini oluşturan etkenlerin ortadan kaldırılmasını ifade ettiği gibi ekonomik yapının yanında ayrıca sosyo-kültürel yapıdaki değişimleri de kapsamaktadır. Sosyo-ekonomik gelişmişlik, sosyal ve ekonomik bakımdan gelişimi ifade eder. Bu bakımdan sosyo-ekonomik gelişmişlik, ekonomik kalkınma ile özdeştir (Özdemir ve Altıparmak, 2005, s.97-110).

İlçe ekonomisi çoğunlukla tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. İlçede sanayi yok denecek kadar az bir durumdadır. Hizmet sektörü ise özellikle ilçede ikamet eden kamu görevlileri, taşımacılık yapan nüfus ve ticaretle uğraşan nüfusu kapsamaktadır. İlçenin ekonomik faaliyetlerini genel bir şekilde ele alacak olursak; tarım sektöründe çalışan nüfusun oranı %78, sanayi sektöründe çalışan nüfus %1,5, hizmet sektöründe çalışan nüfus ise % 20,5 gibi bir orana sahiptir (Şekil 8).

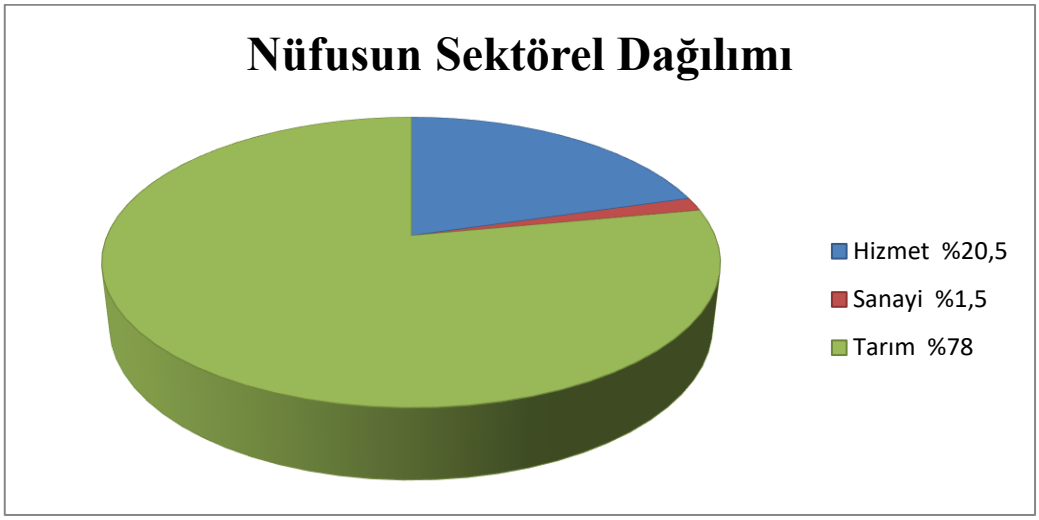

Şekil 8: Samsat İlçesi'nde Çalışan Nüfusun Sektörel Dağılımı

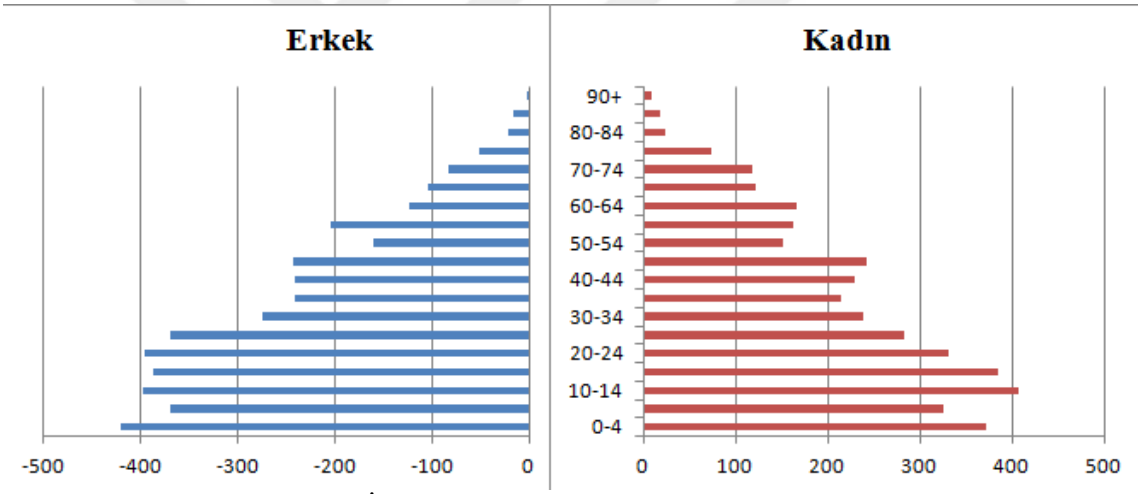

Grafik 3: 2019 Yılı Samsat İlçesi Nüfus Piramidi

Samsat İlçesi her ne kadar tarihi süreçte yoğun göç ve nüfus yerleşimine tanık olmuşsa da özellikle Osmanlı Devleti yönetimi altına girdikten sonra bu önemini kaybedip yerleşme ve yaşam faaliyetleri açısından daha az rağbet görmeye başlamıştır. Grafik 3 Samsat İlçesi'nin 2019 yılına ait nüfus piramididir. Bu piramidin taban şekline göre ilçenin doğum artış hızının yüksek olduğu görülmektedir. 5-9 yaş grubunun belirtildiği grafik çubuğunda hem kadın hem de erkek nüfusunda bir miktar kısalma görülse de özellikle 25-29 yaş grubundan 0-4 yaş grubuna kadar neredeyse istikrarlı şekilde devam eden bir nüfus varlığı saptanmaktadır. Piramidin üst kısımları incelendiğinde ise ilçede bilhassa 75-79 yaş grubundan sonra gelen yaş gruplarının nüfus miktarında gözle görülür derecede bir azalma fark edilmektedir. Buradan hareketle ilçe nüfusunda

özellikle 79/80 yaş üstü bireylerin çok az bir paya sahip oldukları sonucuna varılır. Yine grafiğe göre belirgin şekilde daralan 30-34 yaş grubunun dünyaya geldiği dönem, aynı zamanda ilçenin taşınma ve göç faaliyetlerinin yaşandığı (1985-1989) zamanlara denk gelmektedir.

4. BÖLÜM

EKONOMİK COĞRAFYA ŞARTLARI

Ekonomi, insanların ve toplumların para kullanarak ya da para kullanmadan zaman içinde çeşitli mallar üretmek ve bunları bugün ve gelecekte tüketmek üzere, toplumdaki bireyler ya da gruplar arasında bölüştürmek için, kıt üretim kaynakları kullanmak konusundaki tercihlerini inceleyen bilimdir (Sağlam, 2019,s.97). Ekonomi, insanoğlunun var olduğu günden bu yana mevcut olan ayrıca ilk insanlık dönemlerinde sadece hayatta kalmak amacıyla soyut şekilde yürütülen bir faaliyet olmuştur. İnsanoğlunu tarafından hayata geçirilen ilk ekonomik faaliyetlere örnek olarak avcılık ve toplayıcılık, bir sonraki süreçte tarım, hayvancılık ve ticaret, yaşadığımız ve içinde bulunduğumuz şu son dönemde ise tarım, hayvancılık ve ticarete ek olarak sanayi, turizm, ulaşım ve bilgi teknolojileri eklenmiştir. Her ülkede, ülkenin refahı için ekonomik faaliyetlerin faal olarak işlemesi ve somut gelirler kazandırması önemli bir noktadır. Ülke sınırları içerisinde birden çok ekonomik faaliyet yürütülse de her ülkenin özellikle coğrafi şartlarına uygun ve bununla birlikte maddi ve manevi potansiyeline göre ekonomik faaliyetleri ortaya çıkmaktadır.

Anadolu toprakları üzerinde, Osmanlı döneminde başta tarım olmak üzere hayvancılık ve ticaret gibi ekonomik faaliyetler yürütülmüştür. Cumhuriyet dönemi itibariyle birçok fabrikanın açılması ve faaliyete geçmesiyle sanayi faaliyetleri de başlamıştır. Türkiye'nin üç kıta arasında köprü vazifesi oluşturacak şekilde konumlanmış olması ulaşımı, zamanla ülkedeki doğal ve beşeri kültürel eserlerin de ortaya çıkarılıp tanıtımının yapılmasıyla turizm de önemli ekonomik faaliyetler arasındaki yerini almıştır.

4.1. GAP ve Samsat İlişkisi

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde; Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa ve Şırnak illerinin kapsadığı alan "GAP Bölgesi" olarak tanımlanmaktadır (Aydoğdu, 2006,s.11) (Şekil 9). Şırnak İli Doğu Anadolu Bölgesi'nde

olmasına rağmen proje kapsamına alınmıştır. Güneyde Suriye, güneydoğuda ise Irak'la sınırı bulunan bu bölgenin, Türkiye'de sulanabilir 8.5 milyon hektar arazinin yüzde 20'si, Aşağı Fırat ve Dicle Havzaları'ndaki geniş ovalardan oluşan GAP Bölgesi'nde yer almaktadır. Türkiye ve GAP bölgesi Şekil 9'daki haritada gösterilmiştir (Aydoğdu, 2006, s.11).

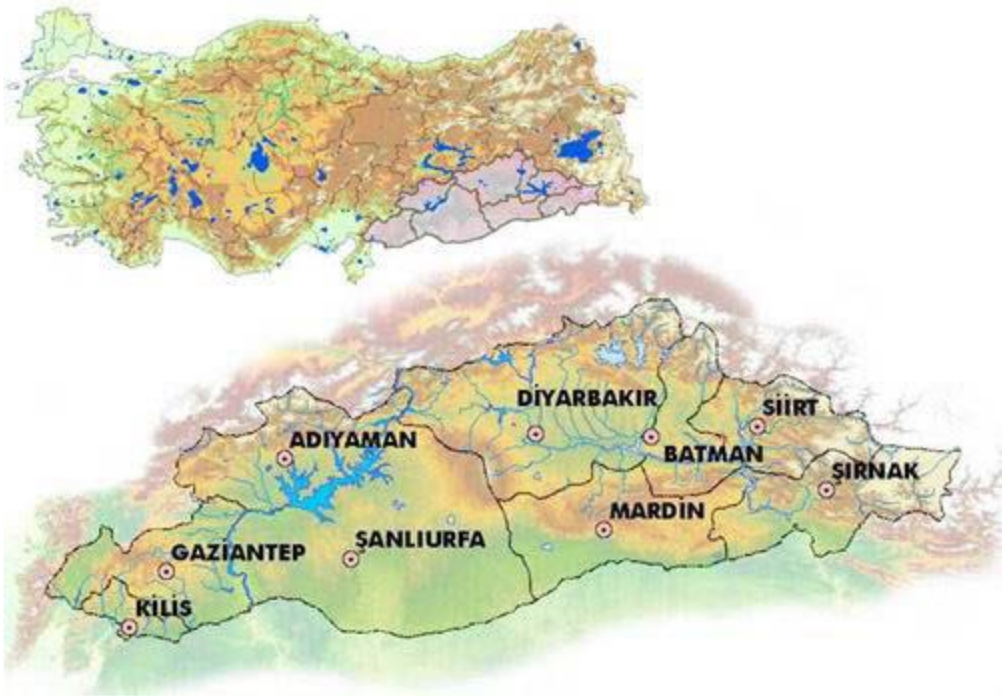

Şekil 9: Türkiye ve GAP Bölgesi[44]

Güneydoğu Anadolu Projesi 75.000 km^2'yi aşan bir alana yayılmaktadır. GAP, 13 adet alt projeye sahiptir ki bunların en önemlilerinden biri Aşağı Fırat Projesi'dir. Atatürk Barajı ve Hidroelektrik Santrali bu proje kapsamındadır. GAP, günümüzde yaklaşık 9 milyon (8.969.619 milyon) nüfusun içinde barındığı bir alanı kapsamaktadır.

Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP), Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en büyük yatırımlarından birisidir. GAP'ın hedeflerini genel olarak sıralamak gerekirse;

-Bölgesel kalkınmayı sağlamak,

-Bölgede ekonomik ve sosyal yaşam şartlarını iyileştirmek,

-Bölgelerarası farklılıkları her açıdan gidermek,

[44] Aydoğdu, 2006.

-Bölgede ekonomik ve sosyal koşulları iyileştirmek,

-Yöre halkının refah düzeyini yükseltmek vardır.

GAP'ın asıl hedeflerinden biri ise tarıma dayalı üretimdir. GAP kapsamında yer alan illerin iklimi, yarı kurak özellikler göstermektedir. İklimin yarı kurak özellikler göstermesi, tarımda su noksanlığının fazla olmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, GAP kapsamında bölge tarımında su ihtiyacının karşılanması için büyük barajlar inşa edilmiştir (Gürbüz, Çelik ve Gülersoy, 2013, s.854).

Bir bölgesel kalkınma projesi olan Güneydoğu Anadolu Projesi ilk olarak kırsal-tarımsal yapının değişim ve dönüşümüne odaklanmıştır. GAP, büyük alanlara hitap edebilen sulama projeleri ile tarım ve tarımsal üretim yöntem ve tekniklerini geliştirip iyileştirerek bölgede yaşayan ve tarımla geçinen halkın yaşam kalitesini artırmayı hedeflemektedir.

Nitekim GAP Master Planı'nın temel kalkınma stratejisi, bölgeyi tarıma dayalı ihracat bölgesi haline getirmektir. Bu çerçevede;

- Su ve arazi kaynaklarını gerek sulama, gerekse kentsel ve endüstriyel kullanım amaçları için geliştirmek ve yönetmek,
- Daha iyi tarımsal işletme yönetimi, tarımsal pratikler ve bitki desenleri uygulayarak arazi kullanımını geliştirmek,
- Tarımla ilişkili ve yerel kaynaklara dayalı üretime özel ağırlık vererek imalat sanayilerini teşvik etmek,
- Yöre halkının ihtiyaçlarını daha iyi karşılamak, nitelikli personeli bölgeye cezbetmek ve bölgede kalmasını temin etmek için sosyal hizmetleri ve kentsel altyapıyı iyileştirmek temel hedefler arasındadır (Yıldız, 2008, s.289).

Su kaynakları programı 22 baraj, 19 hidroelektrik santrali ve 1.7 milyon hektar alanda sulama sistemleri yapımını öngörmektedir ve ülke yüz ölçümünün %10.2'sine tekabül eden 75.358 km^2 'lik alanı kapsamakta olup, toplam maliyeti 32 milyar ABD doları olan projenin, enerji santrallerinin toplam kurulu gücü 7476 MW olup, yılda 27 milyar kilovat-saat enerji üretimi öngörülmektedir (Demir, 2003, s.190).

Adıyaman İli'nin yüzölçümü 7.644 km² olup, GAP kapsamındaki toplam alanın %10'nu meydana getirmektedir (Orman, 2011,s.51). Samsat İlçesi yüzölçümü ise 338 km^2 olup, Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamındaki bütün alanın sadece yaklaşık % 0,5 kadarına sahiptir**.**

Eski Samsat halkı, sahip olduğu toprakları Atatürk Barajı suları altında kalmadan evvel Fırat Nehri'nden elde edilen su yardımıyla ilkel tarım faaliyetleri yürütmüşlerdir. Fakat Fırat Nehri'nden elde edilen su modern yöntemlerle kullanılmadığından istenilen verime ulaşılamamıştır. Bununla birlikte yine suyun doğru kullanılamamasından ötürü genel olarak kuru tarım yapılmıştır. Kuru tarım sonucu olarak da çoğunlukla üretilen ürün buğday, arpa, nohut, mercimek gibi tahıl ve baklagil olmuştur. Bu yüzden yıllardır Konya'nın Türkiye'nin tahıl ambarı şeklinde anılması gibi Samsat da Adıyaman'ın tahıl ambarı şeklinde bir tabirle anılmıştır.

Yeni Samsat'ın kurulmasından sonraki uzun bir süreçte de kuru tarım yapılmaya devam etmiştir. Yeni Samsat'ın Atatürk Barajı'ndan tarım amaçlı hem suyu getirebilme olanakları hem de bu konuda önemli herhangi bir yatırımın yapılmamış olması yöre halkını son 10 yıl öncesine kadar da ilkel ve kuru tarıma mecbur kılmıştır. Bu süreçte tarım faaliyetlerinin gelişmemesine bağlı olarak sanayi faaliyetleri ve yine sanayi faaliyetlerine bağlı olarak da ticaretin gelişmemesi ilçede işsizliğin hat safhaya ulaşmasına neden olmuştur. Özellikle genç nüfusa yeni istihdam alanlarının açılmaması halkı başka illere mevsimlik işçi olmaya yöneltmiştir.

2009 yılında İlçe Belediye Başkanlığı öncülüğünde yıllar öncesinde kurulmuş olan ''Samsat Sulama Birliği'' projelerinin faaliyete geçmesiyle ilçeye tarım başta olmak üzere birçok alanda canlılık gelmiştir. Daha önceden fazla suya ihtiyaç duymayan tahıl, baklagil ve tütün gibi kuru tarım ürünlerine bağlı şekilde tarım faaliyetlerini yürüten yöre halkı, sulama projelerinden sonra sulu tarım ürünleri olan pamuk, nar, zeytin, bağ, badem ve en önemlisi meyve-sebze üretiminde büyük artış yaşanmıştır.

Tarihinde belki de ilk defa sulu tarıma bu denli kavuşmuş olan ilçede mevcut olan 145000 dekar arazinin 95000 dekarı ekilmektedir (Köşker, 2018, s.134).

Her ne kadar meyve verme süresi biraz geç olsa da (ortalama 3 yıl) getirisi diğer ürünlere göre daha fazla olduğundan ilçede son yıllarda özellikle badem ekiminde büyük artışlar görülmüştür (Foto 42).

Foto 42: Badem Bahçesi

Kuru tarımın yerini yavaş yavaş sulu tarıma bırakmaya başlamasıyla köyünü terk etmiş şehirde yaşayan nüfus ise çoğunlukla ekim ve hasat dönemlerinde ve ara sıra da bu iki dönem arasında köylerini ziyaret edip işlerini yapıp geri dönmektedir. Böylelikle kentte yaşayan nüfusun bir kısmının da aslında kırsalın ekonomik faaliyetlerinde yer aldığına şahit olmaktayız. Bütün bunlarla birlikte mevsimlik işçi oranında da azalmalar meydana gelmiş ve yöre halkı kendi bağ bahçe ve tarlasını daha istekli bir şekilde, ihtiyacı olanı alabileceğini bilerek işlemeye devam etmiştir. Fakat bütün bu gelişmelere ve ilçede sanayi ürünlerine yönelimlere rağmen maalesef ki ilçede hala kayda değer bir sanayi faaliyeti kendini gösterememiştir. Bunun sonucunda da ilçe sadece bir tarım ilçesi olmaktan öteye bir türlü gidememektedir. Yine bu durumun

doğurduğu sonuçlardan biri de genç nüfusun tarım dışında tutunabileceği bir işinin olmamasıyla birlikte işsiz kalarak yaşadığı yeri terk etmek zorunda kalmasıdır.

GAP'ın ilçe halkına az bir miktar da olsa kazandırdığı diğer bir faaliyet de balıkçılıktır. Bazı köylüler barajdan (Foto 43) balık yakalayıp bir kısmını yiyip kalan kısmının da satışını gerçekleştirip bunu ticaret haline getirmiştir. Fakat bunu bir ekonomik faaliyet olarak adlandırmak mümkün değildir. Çünkü ilçede herhangi bir balıkçılık tesisi ve buna bağlı olarak oluşmuş bir istihdam alanı mevcut değildir.

Foto 43: Samsat Topraklarından GAP Alt Projesi Olan Atatürk Barajı Görünümü

4.2. Tarımsal Faaliyetler

Topraktan ürün almak amacıyla toprağın işlenmesi, tohumun ekilerek veya fidan dikilerek ziraai bitki yetiştirilmesi ve olgunlaşan ürünün hasat edilmesine tarımın tanımı demek uygundur (Bulut, 2006,s.1). İnsanoğlu yaşamak amacıyla dünyada var olduğu günden bugüne değin besine ihtiyaç duymuştur. İhtiyacı olan bu besini ilkçağlarda avcılık yaparak veya meyve toplayarak karşılamıştır. Fakat tarih süreci

ilerlerken insanlar yerleşik hayata geçiş yapmış ve bununla birlikte tarıma başlamışlardır. Dünya üzerinde hiçbir insan yoktur ki tarım besinlerine ihtiyaç duymasın. Bu yüzden de tarım her toplum için vazgeçilmez nimetlerin başında gelmektedir.

Her toplum için olduğu gibi Samsat halkı için de tarım toplumun en temel besin ve dahi geçim kaynağıdır. Binlerce yıl boyunca Fırat Nehri kıyısında yerleşmiş olan Samsat'ta birçok ekonomik faaliyet gelişmiştir fakat günümüzde de olduğu gibi yine en temel ekonomik dayanak Samsat halkı için tarım olmuştur.

İlçe genel olarak sıcak ve kuru bir iklime sahiptir. Bu iklim tipine bağlı olarak da ilçede buharlaşma oranı yüksek bir seviyededir. Yine buharlaşma oranının fazlalığına bağlı olarak tarımda su kullanım ihtiyacı üst düzeydedir. Bu nedenle ilçe toprakları (Foto 44) yeterli miktarda güneş enerjisi alsa da genellikle su noksanlığı ve özellikle de buharlaşmanın etkisiyle istenilen tarım faaliyetlerine son yıllara kadar pek ulaşılamamıştır. Son yıllarda ilçede geliştirilmiş olan sulama projelerinin etkisiyle sulanan alanlar çok fazla olmasa da en azından başlangıç seviyesindedir.

Foto 44: Atatürk Barajı Kıyısında Tarım Arazileri

Tablo 19: Samsat İlçesi 2004 ve 2019 Yılları Tarım Alanı Dağılımı (da)

Tarım Alanı	2004	2019
Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler **(da)**	89.650	84.028
Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri **(da)**	4.100	5.580
Sebzeler **(da)**	1.100	267
Nadas **(da)**	0	360

Kaynak: TÜİK

Tablo 19, Şekil 10 ve Şekil 11, 2004 yılı ve 2019 yıllarındaki Samsat İlçesi tarım arazi dağılımını göstermektedir. Tabloya göre en fazla alana sahip tarım alanı Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerdir. 2004 yılında 89.650 dekarlık alana sahip olan tarım alanı 2019 yılında bir miktar düşerek 84.028 dekara düşmüştür. Bu düşüşün sebebi ilçenin sulu tarıma geçtikten sonra tahıl üretiminden bir miktar kısıp daha çok meyve, pamuk vb. gibi tarım ürünlerine yönelmesi olarak düşünülmektedir. İlçe özellikle sulu tarıma geçtikten sonra meyve ürünlerine ağırlık vermiş ve buna paralel olarak 2004 yılında 4.100 dekar olan meyveler, içecek ve baharat bitkileri tarım alanı 2019 yılında 5.580 dekara çıkmıştır. Getirisi diğer birçok ürüne göre daha düşük olduğu için sebze ekim alanları 2004 yılında 1.100 dekar iken 2019 yılında 267 dekara kadar düşmüştür. 2004 yılında nadasa bırakılan hiçbir tarım arazisi yokken maalesef 2019 yılında 360 dekar tarım arazisi nadasa bırakılmıştır. Bu durumun en büyük nedeni muhtemelen 2004-2019 yılları arasında kırdan kente artan göçlerdir.

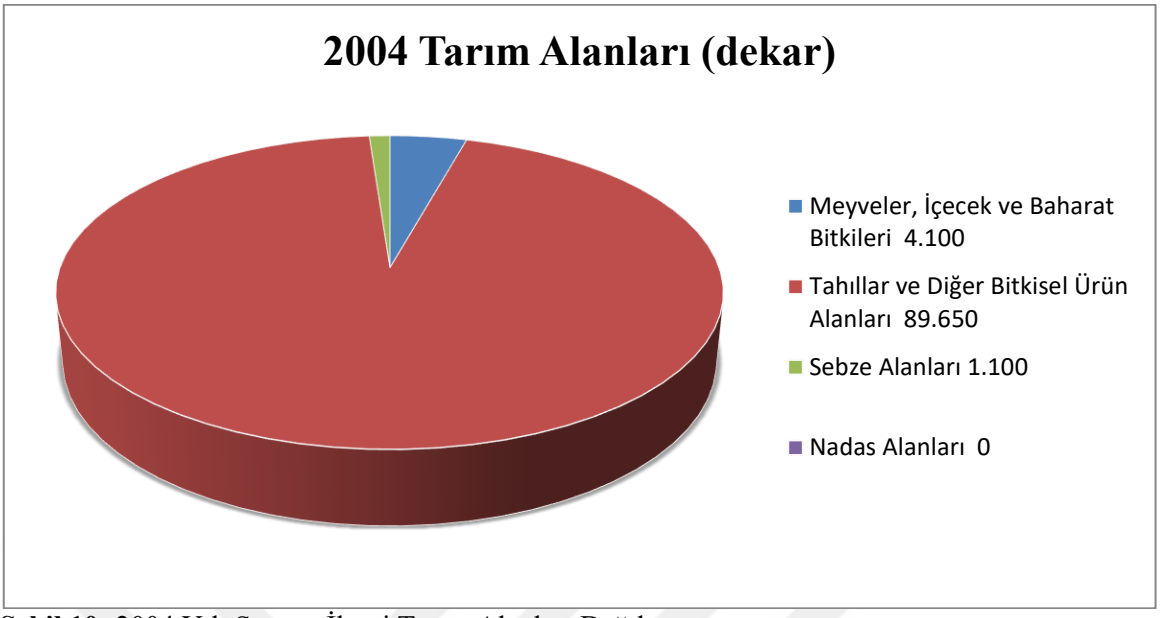

Şekil 10: 2004 Yılı Samsat İlçesi Tarım Alanları Dağılımı
Kaynak: TÜİK, 2019

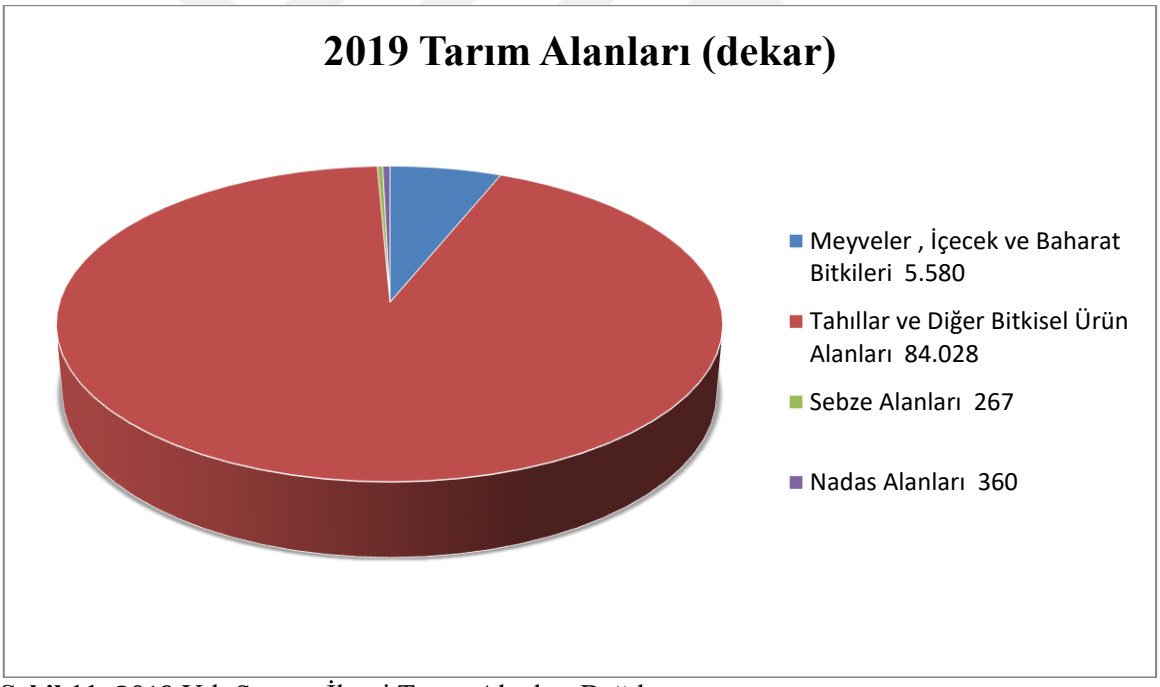

Şekil 11: 2019 Yılı Samsat İlçesi Tarım Alanları Dağılımı
Kaynak: TÜİK, 2019

Tablo 20: Samsat İlçesi Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler

Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler	Dekar (da)			Üretilen Ürün (ton)		
	2004	2010	2019	2004	2010	2019
Arpa	25.140	18.780	25.425	4.908	5.639	7.403
Tütün	4.530	3.800	22.611	320	269	1.978
Buğday	31.990	56.309	14.663	4.198	14.426	4.001
Nohut	4.000	1.769	14.300	480	195	1.348
Pamuk	6.050	1.196	7.029	4.471	1.017	5.539

Kaynak: TÜİK

Türkiye'de tahıl tarımı, hemen hemen buğday tarımı ile temsil edilir. Zaten önemi, tahıl tarım arazileri içinde en yüksek payı buğday tarım arazisinin alması ve toplam tarım üretimimizde, yine en büyük miktarın buğdaya ait olmasından kolayca anlaşılabilir (Doğanay, 2011,s.57). Fakat Samsat İlçesi'nde buğday, ikinci en çok tarımı yapılan tahıldır. İlçede en çok üretilen ilk beş ürün Tablo 20'de verilmektedir. TÜİK 2004, 2010 ve 2019 verilerine göre ilçe bazında yetiştirilen tahılların yetiştirilme alanı ve miktarında gözle görülür değişimler gözlemlenmektedir. 2004 yılında 25.140 dekarlık ekim alanına sahip arpa 2010 yılında ekim alanı düşmesine rağmen üretilen miktar bakımından daha fazladır. 2019'da ise hemen hemen eski ekim alanı kadar arpa ekilmişse de elde edilen üretim miktarı daha fazla olmuştur. Tütünün 2004 yılından 2019 yılına kadar ekim alanı yaklaşık 5,5 kat artmış ve üretim miktarı da yaklaşık 6,5 kat kadar artış göstermiştir. 2004 yılında 31.990 dekar ekim alanına sahip buğday 2010 yılında yaklaşık iki katı bir ekim alanına ulaşsa da 2019 yılında büyük bir azalma ile 14.663 dekara kadar düşmüştür. Aynı şekilde buna bağlı olarak üretilen buğday miktarında da bir düşüş gözlenmiştir. 2004 yılından 2019 yılına kadar nohutun hem üretim alanı hem de üretim miktarında önemli dalgalanmalar görülmektedir. 2004 yılından 2010 yılına kadar bir azalma eğiliminde olan her iki durum da 2010 yılından 2019'a kadar büyük bir ivme ile artış eğilimi göstermiştir. Samsat ilçe geneli ve diğer birçok GAP ilinde de son birkaç yılda da sulu tarımdan ötürü üretimi revaçta olan pamuk 2004 yılında hatırı sayılır bir ekim alanı ve üretim miktarına sahipse de 2010 yılında hem ekim alanı hem de üretim miktarında büyük bir azalma göstermiş olup 2019

yılında ise ekim alanı ve üretim miktarını artırabilmiştir. 2019'da pamuk, 7.029 dekar olarak ilçe genelinde ekilmiş ve 5.539 ton olarak hasadı elde edilmiştir.

GAP ile birlikte kuru tarım topraklarına sahip Samsat'ın su ile buluşması sonucu ilçede sulu tarım devri başlamıştır. Sulu tarım beraberinde özellikle meyve üretiminde de artış görülmüştür. Tablo 21'de 2004,2010 ve 2019 yıllarına ait Samsat ilçe genelinde üretilen meyveler, içecekler ve baharat bitkileri ekim alanları dekar öçlü birimiyle ve üretim miktarları verilmiştir. Meyvelerin 2004 ve 2010 yıllarına ait dekar bilgilerine ulaşılamamakla birlikte üretim miktarlarına tabloda yer verilmiştir. Tabloya göre en fazla üretilen ürün 2019 yılında, 1.600 dekarlık ekim alanı ile Antep fıstığıdır (Foto 46). Toplamda ilçe genelindeki Antep fıstığı üretim miktarı ise 14 tondur. Yine özellikle son yıllarda üretiminde gözle görülür artış yaşayan nar meyvesinin ekim alanı 1.400 dekar alan olmuştur. 2004 ve 2010 yıllarında ikna edici bir verimlilik yakalayamayan nar meyvesinin 2019 yılında toplamda 1.245 ton hasadı yapılmıştır. Diğer birçok ürüne göre çok iyi bir getiriye sahip badem (Foto 47) de Samsat topraklarında kendisine son birkaç yıllık ekim ve hasat döneminde yer bulmuştur. 2019 yılında 1.300 dekar araziye ekimi yapılan bademin miktarı hasat sonunda 234 ton olmuştur. Az da olsa Akdeniz ikliminin hakim olduğu yerlerden biri olan Samsat'ta zeytin de yetiştirilmektedir (Foto 45). TÜİK verilerine göre Samsat'ta toplamda 850 dekar zeytin dikim alanı ve 2004'te 3 ton, 2010'da yalnızca 1 ton ve 2019'da büyük bir sıçrama ile 44 ton zeytin hasadı elde edilmiştir. Tabloya göre en az alana sahip meyve ise 370 dekarlık alan ile üzümdür. İlçe genelinde 2019 yılında toplam 152 ton üzüm elde edilmiştir. Üzüm üretim miktarı 2004'ten 2010 yılına kadar iyi bir artış gösterse de 2010'dan 2019 yılına kadar tekrar düşüş gözlemlenmiştir.

İlçede görülen Akdeniz iklimi etkisiyle de yer yer turunçgillere rastlamak mümkündür. Özellikle evlerin bahçelerinde ekilmiş olan bir veya birkaç adet mandalina ağacı dikilmiş olduğu ve bu ağaçlarda gözle görülür miktarda meyvenin yetiştiği gözlemlenmiştir.

Tablo 21: Samsat İlçesi Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri

Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri	Dekar			Üretilen Ürün (ton)		
	2004	2010	2019	2004	2010	2019
Antep Fıstığı	-----	-----	1.600	3	13	14
Nar	-----	-----	1.400	1	765	1.245
Badem	-----	-----	1.300	-----	6	234
Zeytin	-----	-----	850	3	1	44
Üzüm	-----	-----	370	406	757	152

Kaynak: TÜİK

Foto 45: Zeytin Ağaçları

Foto 46: Antep Fıstığı

Foto 47: Badem Meyvesi

Tablo 22: Samsat İlçesi Sebze Ürünleri

Sebzeler	Dekar			Üretilen Ürün (ton)		
	2004	2010	2019	2004	2010	2019
Kavun	330	10	110	660	15	198
Biber	40	111	102	90	116	136
Hıyar	-----	50	15	-----	700	165
Patlıcan	30	10	40	47	48	68

Kaynak: TÜİK

2019 yılında çalışma alanında toplam sebze tarımı için işlenen arazi varlığı toplamda 267 dekar arazidir. Tablo 22'de sebze tarımı için 2004, 2010 ve 2019 yıllarında ekilen alan ve elde edilen ürün miktarı verilmiştir. Tabloya göre 2004'ten 2019'a kadar kavun ekim alanında ve buna bağlı olarak da üretilen ürün miktarında azalma meydana gelmiştir. Buna karşılık ekim alanında genişleme ve üretim miktarında artış görülen biber sebzesi 2019 yılında 136 ton ürün vermiştir. 2010 yılına göre daha az ekim alanı ve üretim miktarına sahip hıyar ise 2019 yılında 15 dekar ekim alanı ve 165 ton ürün hasadına sahiptir. Patlıcan ise 2019'da 40 dekar ekim arazisine sahiptir. İlçe genelinde bu ekim alanına karşılık aynı yılda toplamda 68 ton patlıcan hasadı yapılmıştır.

İlçenin arazi varlığı incelendiğinde;

Tablo 23: Samsat İlçesi Arazi Dağılımı (2017)[45]

	Tarım Alanı	Orman ve Fundalık	Mera	Tarım Dışı Arazi	Sulanan Alan
Miktar (dekar)	94.645	0	21.450	192.344	12.348
Oran (yüzde)	29,0586	0	6,58573	59,0548	3,72

[45] Adıyaman Valiliği Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü (2017)

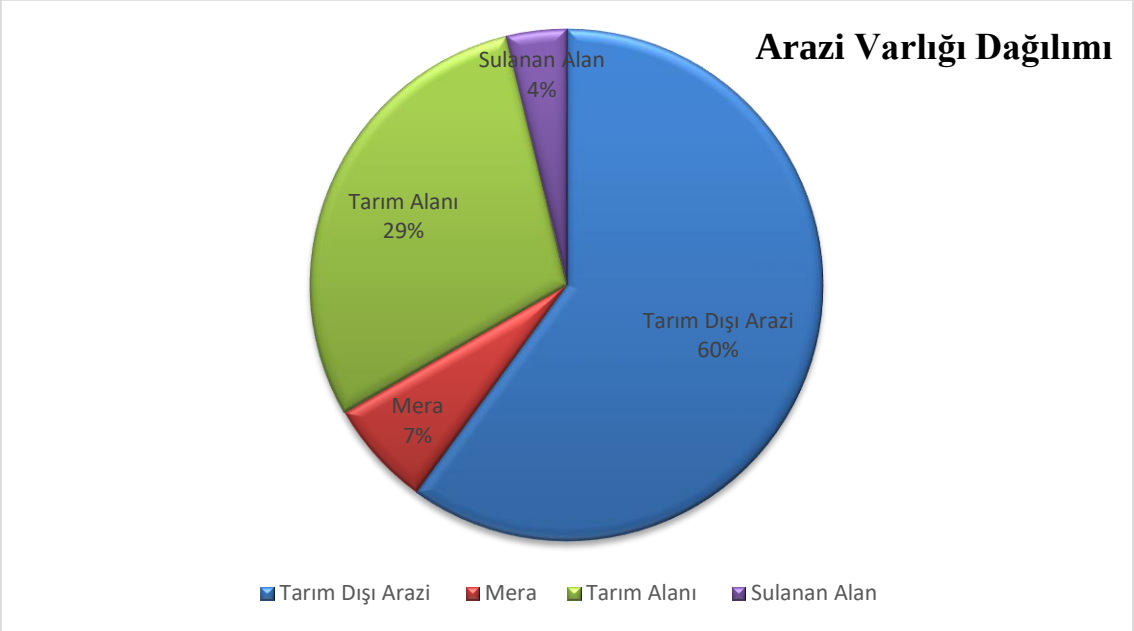

Şekil 12: Samsat Arazi Varlığı Oransal Dağılımı (2017)[46]

Adıyaman Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü'nün 2017 verilerine göre Samsat İlçesi'nin arazi dağılımı miktar ve oransal olarak Tablo 23 ve Şekil 12'de belirtilmiştir. Tabloya göre en fazla miktar ve orana sahip arazi, tarım dışı olarak kullanılan arazidir. Tarım dışı arazi 192.344 dekar olup, tüm ilçe arazi dağılımında % 59,0548'lik bir paya sahiptir. İlçe arazi kullanımında ikinci en fazla paya 94.645 dekarlık arazi miktarı ve % 29,0586'lık bir pay ile tarım arazisi sahiptir. Tarım arazisinden sonra 21.450 dekarlık arazi ve % 6,58573'lük pay ile mera alanları gelmektedir. En az paya ise 12.348 dekarlık arazi ve % 3,72'lik pay ile sulanan alanlar gelir. Yine tabloya göre ilçede herhangi bir ormanlık veya fundalık alan bulunmamaktadır.

4.3. Hayvancılık Faaliyetleri

Samsat İlçesi'nin ekonomik faaliyetlerinde tarımdan hemen sonra hayvancılık gelir. İlçenin iklim ve bitki örtüsü büyükbaş hayvancılığın gelişmesine her ne kadar büyük olanak tanımamış olsa da küçükbaş hayvancılık için daha uygun bir ortama sahiptir. Küçükbaş hayvancılık ilçenin kısa boylu ve kuru bitki örtüsüne paralel olarak gelişme göstermiştir. Büyükbaş hayvancılık küçükbaş hayvancılığa göre çok daha sınırlı

[46] Adıyaman Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü verilerinden faydalanarak oluşturulmuştur.

durumdadır. Yine aynı sebep olan iklim ve bitki örtüsü etkisiyle büyükbaş hayvancılık gelişme gösterememiştir. Büyükbaş hayvanın gereksinim duyduğu uzun ve yeşil çayırların olmaması, bununla birlikte ilçe arazisinin düzlük kurak bir yöre olması da bu ekonomik faaliyetin gelişmesini sınırlandırmıştır. Mevcut olan büyükbaş hayvanlar ise yılın yarısında ahırda yani kapalı ortamda yem ile yetiştirilmektedir. Sadece bahar ve yaz aylarında doğaya salınan hayvanın ihtiyacı olan miktarda yiyeceğe ulaşamaması sonucunda hayvan sahipleri yem ile takviye yapmak durumundadır. İlçede özellikle son yıllarda tarım faaliyetlerinde meydana gelen artışlardan dolayı var olan mera alanlarının da tarım arazisi olarak tarıma açılması da büyükbaş hayvancılığın varlığına etki etmektedir.

İlçede Atatürk Barajı dolayısıyla halk arasında özellikle köylüler arasında küçük de olsa bir faaliyet olan balıkçılık maalesef ki ekonomik bir faaliyet olarak henüz Samsat halkına fayda sağlayamamaktadır. Atatürk Barajı'ndan diğer ilçeler belli işletmeler kurup kültür balıkçılığı yapmaktadırlar. Fakat Samsat İlçesinde böyle bir faaliyet henüz mevcut değildir. Köylüler ara sıra çıktıkları balık avında genellikle yemek için veya çok az da olsa satmak için avlanmaktadırlar. Fark edilir derecede herhangi bir ekonomik getirisi yoktur.

Adıyaman Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğünün 2017 yılı Brifing Raporu'na göre ilçede;

- Toplamda 15.475 adet kümes hayvanı bulunmaktadır. Bunların 10.750'si yumurtacı tavuktur. 2017 yılında ilçe genelinde 216.000 adet yumurta üretimi gerçekleşmiştir.

- Toplamda tek tırnaklı hayvan sayısı da 12 tanedir. Bunların 4 ' ü at, 8 tanesi de eşektir.

- Yine bu rapora göre 2017 yılında Samsat ilçe genelinde 210 ton et üretimi, 950 ton süt üretimi yapılmıştır.

- 2019 yılı TÜİK verilerine göre toplamda 615 adet arı kovanı vardır. Bunların 15 tanesi eski tip kovan, 600 tanesi ise yeni tip kovandır. 2019 yılında ilçe genelinde toplam 3 ton bal üretilmiştir.

Tüm bu saydığımız hayvanların hiçbiri için de maalesef ki ticari faaliyet veya sanayi faaliyeti yoktur. Bütün hayvan sahipleri tarafından kendi ihtiyaçları için evlerinin yakınlarında küçük barınma yerlerinde beslenmektedirler. Elde edilen ürünler fazlalık gösterdiğinde ise bir şekilde ilçe merkezinde ya da elden herhangi bir alıcıya satılmaktadır.

4.3.1. Küçükbaş Hayvancılık

Çalışma sahasında hayvancılık sektöründe en çok küçükbaş hayvancılık (Foto 48, Foto 49) gelişme göstermiştir. Yörenin yeryüzü şekilleri, iklimi ve bitki örtüsü küçükbaş hayvancılığın gelişmesine imkan sağlamıştır. Araştırma sahasın en çok yetiştirilen küçükbaş hayvan ise öncelikle koyun ve daha sonrasında da keçidir. Adıyaman Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğünün 2017 Raporuna göre Samsat İlçesi'nde toplamda 27 küçükbaş hayvancılık işletmesi bulunmaktadır. Bu işletmelerin 8 tanesinde 0-50 baş arası küçükbaş, 6 tanesinde 51-100 baş arası küçükbaş, 9 tanesinde 101-200 baş arası küçükbaş, 3 tanesinde 201-300 baş arası küçükbaş ve 1 tanesinde 501 ve üzeri baş küçükbaş hayvan mevcuttur. Yine aynı rapora göre ilçelere göre ''Genç Çiftçi Proje Konusu'' dağılımında Samsat toplamda 43 projeye dahil olmuştur. Bunlardan bir kısmı küçükbaş, bir kısmı büyükbaş ve bir kısmı da tarım faaliyetleri ile alakalıdır. Küçükbaş hayvancılık için toplamda proje konusu 18 adettir.

Bu projeler;

- 12 adet ''Küçükbaş Koyun''projesi

- 2 adet ''Küçükbaş Hayvancılık Tesis Yapımı ve Hayvan Alımı'' projesi

- 4 adet ''Kanatlı'' projesi alınmıştır.

Tablo 24: Samsat İlçesi'nin Yıllara Göre Küçükbaş Hayvan Varlığı Değişimi (2004-2019)

Yıllar	Hayvan Cinsleri	
	Koyun	**Keçi**
2004	7.700	2.100
2005	9.500	1.850
2006	9.200	1.500
2007	5.000	800
2008	1.641	559
2009	2.200	559
2010	2.670	330
2011	2.450	616
2012	3.503	680
2013	3.800	750
2014	4.104	965
2015	4.104	970
2016	4.104	970
2017	2.891	876
2018	2.870	1.245
2019	4.583	1.505

Kaynak: TÜİK (2019)

Verilen Tablo 24'te 2004-2019 yılları arasındaki koyun ve keçi varlığındaki değişim gösterilmektedir. Tabloya göre 2004 yılından 2019 yılına kadar ilçe genelindeki küçükbaş hayvan sayısında genel bir düşüş gözlemlenmektedir. Koyun sayısındaki dalgalanma 2004-2019 yılları arasında kendisini somut şekilde göstermiş olup en son 2019 yılında 4.583 adet olarak belirtilmiştir. Yine tabloya göre 2004 yılında 2.100 adet bulunan keçi sayısında yıllara göre bir azalma eğilimi vardır. Bu durum 2010 yılına kadar devam etmiş olup bu yıldan itibaren ise bir artma eğilimine girmiştir. Son olarak 2019 yılında ise ilçedeki toplam keçi sayısı 1.505 olarak kaydedilmiştir.

İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünün verilerine göre 2017 yılında sayılan küçükbaş hayvanlar türlerine göre 2.920 yerli koyun, 849 tane ise kıl keçisi vardır. Merinos koyunu ve tiftik keçisine bu yörede rastlanmamaktadır.

TÜİK 2019 verilerine göre ilçe genelinde yıl boyunca 139.620 ton koyun sütü, 78.926 ton keçi sütü üretilmiştir.

Foto 48: Samsat İlçesi'nde Küçükbaş Hayvancılık

Foto 49: Samsat İlçesi'nde Küçükbaş Koyun Hayvancılığı

4.3.2. Büyükbaş Hayvancılık

Tablo 25: Samsat İlçesi'nin Yıllara Göre Büyükbaş Hayvan Varlığı Değişimi (2004-2019)

Yıllar	Hayvan Cinsleri	
	Sığır	Buzağı ve Dana
2004	905	350
2005	673	294
2006	790	288
2007	903	250
2008	938	340
2009	933	333
2010	926	272
2011	768	332
2012	1.091	209
2013	1.100	200
2014	1.022	151
2015	601	87
2016	601	87
2017	1.120	423
2018	1.085	300
2019	1.357	418

Kaynak: TÜİK (2019)

Çalışma sahası büyükbaş hayvancılığın gelişimi açısından pek uygun koşullara sahip değildir. Özellikle yörenin az yağışlı ikliminde ötürü yeterli ot ve çayırın yetişmemesi bu durumu büyük oranda etkilemektedir. İlçede en çok yetiştirilen büyükbaş hayvan sığır, buzağı ve danadır. İlçede manda yetiştirilmemektedir. Adıyaman Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğünün 2017 Raporuna göre Samsat İlçesi'nde toplamda 321 büyükbaş hayvancılık işletmesi bulunmaktadır. Bu işletmelerin 320 tanesinde 0-50 baş arası büyükbaş, 1 tanesinde 51-100 baş arası büyükbaş hayvan mevcuttur. Yine aynı rapora göre ilçelere göre ‘’Genç Çiftçi Proje Konusu’’ dağılımında Samsat kapsamında;

- 30 adet ‘’Büyükbaş Sığır’’ projesi
- 1 adet ‘’Büyükbaş Hayvancılık Tesis Yapımı ve Hayvan Alımı’’ projesi alınmıştır.

Tablo 25’e göre ilçedeki büyükbaş sayısında dalgalanmalar yaşanmaktadır. Fakat bu dalgalanmalar daha çok buzağı ve dana sayısında mevcut olup sığır varlığında 2004 ve 2019 yılları arasında genel bir artış gözlemlenmektedir. Bu durum bazı yıllarda azalma eğiliminde olsa da genel olarak artma eğilimi devam etmektedir.

4.4. Sanayi Faaliyetleri

Günümüzde ülkelerin ve şehirlerin gelişmesinde sanayi faaliyetlerinin oldukça önemli bir yeri vardır. Ekonomik açıdan kalkınmışlık veya geri kalmışlık bölgedeki sanayi sektörünün gelişmişlik derecesi ile ölçülür (Kaykı, 2010,s.113). Samsat İlçesi konum itibariyle Adıyaman İli’nin Güneydoğu ucunda ve Atatürk Barajı kıyısında kurulmuş durumdadır. Konumu incelendiğinde Adıyaman İli dışında herhangi başka bir il ile karayolu bağlantısının olmadığı görülmektedir. Yerleşmiş bulunduğu yerin hemen karşı kıyısında Şanlıurfa İli Bozova İlçesi vardır. Fakat barajdan herhangi bir geçiş mevcut değildir. Bu yüzden Samsat tamamen bir çıkmaz sokak durumunda bir ilçedir. Bu durumundan dolayı birçok dezavantaja sahiptir. Özellikle nüfusun istenilen düzeyde artmaması ve yine buna bağlı olarak sanayi faaliyetlerinin gelişmemesi durumu ve bu nedene de bağlı olarak işsizliğin yüksek olup göçün fazla olmasıdır. Sanayi faaliyetlerinin gelişmemesindeki bir diğer neden ise Samsatlı yatırımcı iş adamlarının Samsat’a yatırım yapmayıp yatırımlarını Samsat dışında başka yerlerde yapmalarıdır.

Samsat’ta sanayi yok denecek kadar az bir düzeydedir. Faal nüfusunun sadece % 1,5 ‘ i sanayi sektöründe çalışmaktadır. 2019 yılına kadar elle tutulur herhangi bir sanayi faaliyeti bulunmamıştır. Fakat özellikle Samsat Belediyesinin de girişimleriyle ilçede bir tekstil atölyesi açılmıştır. Şu anda atölyede faal olarak 75 kişi istihdam edilmektedir (Foto 50). Belediyeden edinilen bilgilere göre ise önümüzdeki süreçte ilçeye küçük bir sanayi sitesi kurulması planlanmaktadır. Bu sanayi sitesi toplamda 50 dükkanı ihtiva edecek olup Kale Mahallesi’nde Atatürk ve Gazi Caddelerinin birleştiği

yerde açılması yapılan planlar içerisindedir. Bütün bunların yanında ilçede kadınların iş hayatına ve toplumun farklı kesimlerine katılımının sağlanıp bir meslek sahibi olabilmeleri için bir Çok Amaçlı Toplum Merkezi (ÇATOM) açılmıştır. Toplamda 110 kadın burada eğitim almaktadır. Merkezde kadınlara Seracılık ve Bahçe eğitimi, El Sanatları eğitimi, Bilgisayar eğitimi, Bakır İşleme Eğitimi ve Biçki-Dikiş ve Nakış eğitimi gibi eğitimler verilmektedir. Fakat bütün bu eğitimlere 2020 Mart ayının yarısında ara verilip kadınlar tarafından gönüllü olarak ülkemizde de görülen Covid-19 pandemisiyle mücadele kapsamında maske dikimi yapılmaktadır.

Foto 50: Samsat'ta Tekstil Atölyesi[47]

4.5. Turizm

Turizmin anlamsal yapısı incelendiğinde, bireylerin veya kitlelerin kalıcı olmayan seyahat hareketleri söz konusu olmaktadır. Başka bir anlatımla turizm, ikamet noktası sabit kalma koşuluyla farklı coğrafyalarda geçici kalışları içeren bireysel veya kitlesel bir devinimi işaret etmektedir (Çalışkan, 2015, s.13).

[47] https://www.instagram.com/p/B9UQvPdIwo1/?igshid=sxvvb9ipr0na

Eski Samsat çok derin bir tarihe sahip olmasından ötürü birçok tarihi yapıya sahip bir bölge idi. Özellikle Atatürk Barajı altında kalan birçok arkeolojik yapı çok büyük bir turizm potansiyeline sahipti. Bunların başında ise Samsat Höyüğü gelmektedir. Fakat günümüzde bu yapıyı ziyaret edip görmek imkansızdır. Eski Samsat sular altında kaldığı sırada oradan taşınabilen tek yapı Küçük Hasan Türbesi olmuştur.

Adıyaman ili için yükselen bir değer olan inanç turizminde önemli bir yere sahip olan türbeler Merkez ilçe, Besni, Kâhta, Gerger ve Samsat ilçelerinde bulunmaktadır. Türbeler, daha çok yöre ve bölge halkı tarafından çeşitli dileklerde bulunmak, adak adamak ve hastalıklardan şifa bulmak amacıyla ziyaret edilmektedir (Cebe, 2016, s.114).

Samsat ilçe sınırları yer alan türbelerin varlığından ötürü daha çok inanç turizmi bakımından önemini korumaktadır. İlçede bulunan bazı türbeler;

1- Sahabe Safvan Bin Muattal Türbesi

2- Melik-ül Efdal Türbesi

3-Küçük Hasan Türbesi

Bu türbeler arasında en çok üne sahip olan ve en çok ziyaretçi kabul eden türbe ülkemizde yeri bilinen sadece birkaç sahabeden biri olan Sahabe Safvan Bin Muattal Türbesidir.

Safvan bin Muattal Türbesi (Foto 51, Foto 52, Foto 53), Adıyaman'a yaklaşık 35 km uzaklıkta Taşkuyu Köyü sınırlarında bulunmaktadır. Türbe betonarme bir yapı olup kubbesi bulunmaktadır. Türbe, iki bölmeye ayrılmış bir odadan oluşmaktadır. Odadaki bir bölmede Safvan bin Muattal'a ait olduğu bilinen sanduka bulunmakta olup, diğer bir bölüm ise mescit olarak kullanılmaktadır. Sandukanın basında Türk bayrağı ve tespihler yer almaktadır. Türbenin giriş kapısının sağ ve sol tarafında Safvan bin Muattal ile ilgili bilgilerin yazılı olduğu iki tane tabela bulmaktadır. Yüksekçe bir tepenin üzerinde bulunan türbenin sağ tarafında geniş bir alana yayılmış bir mezarlık bulunmaktadır (Çetin, 2007, s.29). Sahabelerdendir. Türbeyi sonraki yıllarda Mehmet Ali Efendi yaptırmıştır (Özcamus, 2007, s.30).

Foto 51: Safvan Bin Muattal Türbesi Dış Görünümü

Foto 52: Safvan Bin Muattal Türbesi Dış Görünümü

Foto 53: Safvan Bin Muattal Türbesi'nin İç Görünümü

Safvan Bin Muattal, Ben-u Süleym Kabilesi'nde doğmuş olup, Hz. Peygamberin hicretinden yaklaşık 4 yıl sonra Medine'ye gelerek Müslüman olmuş bir sahabedir (Azimli, 2008, s.25). Resulullah (s.a.v)'in ''O öyle bir insandır ki; Ondan hayırdan başka bir şey bilmem'' diye medh-u senasına mazhar olmuştur. Hazreti Ömer'in halifeliği Iyaz İbn-ü Ğanem'in Cezire'nin (Dicle ve Fırat arası) fethinde Ermenilerin yoğun bulunduğu Samsat'ın fethinde şehit olmuş ve orada defnedilmiştir (Arı,2010, s.52).

Yöre halkı arasında 'Sahabe-i Paki' olarak adlandırılan Safvan Bin Muattal Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in eşi Hz. Aişe ile birlikte ''İfk Olayı'' da denilen bir olay neticesinde iftiraya maruz kalmıştır. Fakat iftira Allah tarafından indirilen Nur Suresi'ndeki bir ayet ile sonuçsuz kalmıştır. ''Sahabe-i Pak'' olarak adlandırılmasının nedeni de Allah tarafından iftiradan paklanmasıdır.

Foto 54: Safvan Bin Muattal Cami ve Külliyesi İnşaatı

İlçeye uğrayan yerli ve yabancı turist sayısını arttırmak amacıyla türbenin bulunduğu arazi üzerinde ‘’Hazret-i Safvan Bin Muattal Türbesi ve Cami Külliyesi ile Çevre Düzenleme Projesi’’ kapsamında bir külliye yapılacaktır (Foto 54).

Sahabe Safvan Bin Muattal Türbesini her yıl binlerce insan ziyaret etmektedir. Ziyaret yoğunluğu genellikle Kutlu Doğum Haftası’na denk gelen zamanlardır. İnsanlar yurt dışından dahi bu etkinliklere katılmak amacıyla her yıl Türkiye’ye gelmektedirler. Kutlu Doğum Haftası’nda aileler bir araya gelip kurban keser ve bunu yemek yaparak fakir fukarayla paylaşırlar. Bu özel günlerde Kur’an tilavetleri okunur, Peygamber’e, O’nun şehit olan Sahabelerine, Sahabe Safvan Bin Muattal ve tüm Müslümanlara dualar edilir. Yine bu kutlamalar sırasında çeşitli kermesler, oyunlar ve etkinlikler düzenlenir (Foto 55).

Foto 55: Safvan Bin Muattal Türbesi'nde Kutlu Doğum Haftası Kutlamaları[48]

Melik Efdal Nureddin Ali Selahaddin Eyyubi'nin oğludur. Bazı rivayetlere göre 566, başka rivayetlere göre ise 577 yılında Ramazan ayında (Mayıs 1170 veya 1171)'de Mısır'da dünyaya gelmiştir. Bu dönemler Selahaddin Eyyubi'nin Fatımiler döneminde vezir olduğu dönemlere denk gelmektedir. Selahaddin'in en büyük oğlu olması nedeniyle eğitimine de özel bir önem verilmişti (Kaya, 2006,s.141). Dönemin en iyi alimlerinden İskenderiye, Kahire ve Suriye'de eğitim almıştır. Katıldığı ilk sefer babasıyla birlikte bulunduğu Haçlılara karşı yapılan Hıttin Seferidir. Selahaddin Eyyubi'nin vefatından sonra Eyyubi Sultanı olmuştur. Fakat bu süreçte amcasıyla taht kavgasına tutuşmuştur. Katıldığı son seferin Halep Seferi olduğu bilinmektedir. Melik Efdal'in Sümeysat'ta Safer 622/Şubat-Mart 1225 yılında vefat ettiğini ve cenazesinin de Halep'e götürülerek şehrin dışına gömüldüğü (Kaya, 2006, s.171) kaynaklardan bilinmektedir. Bugün türbesi olarak bilinen yer Adıyaman Samsat ilçesi sınırları içerisinde bulunan Bakacak Dağı etekleridir.

Küçük Hasan Türbesi Samsat ilçe merkezi sınırları içindedir. Halk arasında yöreye gelen sahabelerden biri olarak bilinmektedir. Küçük Hasan Türbesi daha önceden Eski Samsat'ta bulunuyormuş fakat ilçenin baraj suları altında kalmasıyla

[48] https://www.haberler.com/yagmura-ragmen-binlerce-kisi-sahabe-turbesine-akin-7185611-haberi/

türbede Yeni Samsat'a taşınmıştır. Türbenin taşındığı sırada cesedin henüz taze olup hiç bozulmadığı yetkililer tarafından gözlemlenmiştir.

Türbe betonarme ve dikdörtgen şeklindedir. İçinde ise Küçük Hasan'ın sandukası bulunmaktadır. Türbeyi genellikle çocuğu olmayan kadınlar ziyaret etmektedirler. Adak amacıyla küçük taşları türbeye yapıştırırlar. Eğer ki taşlar yapışırsa çocuklarının olabileceğine inanırlar. 2013 yılında Samsat Belediyesi tarafından türbe ve çevresi onarılmış, insanların gelip birkaç saat burada çocuklarıyla vakit geçirebilecekleri Atatürk Barajı'nı seyredebilecekleri temiz ve güzel bir ortam oluşturulmuştur.

4.5.1. Atatürk Baraj Gölü

Atatürk Barajı ve çevresinde yapılan yürüyüş, gezi, balıkçılık vb. aktiviteler de ilçede yapılan turizm faaliyetlerindendir. Ayrıca Adıyaman ve dahilinde Samsat İlçesi de birçok kuş türünün yaşadığı ve önemli ölçüde kuş göç yolları üzerinde yer alıp Kuş Gözlemciliği Turizmi açısından önemli ve geliştirilmesi gereken bölgeler arasındadır. Fakat bütün bu faaliyetler resmi ve de planlı şekilde olmayan turizm faaliyetleridir. Turizm adına yararı olan faaliyetlerin daha da geliştirilip tanıtımı yapılmak amacıyla özellikle Samsat depremlerinden sonra Samsat Belediyesi'nin turizmi geliştirmek amacıyla yapmak istediği faaliyetler vardır:

- Şanlıurfa Bozova ilçesi ile Samsat ilçesi arası feribot seferleri düzenlenmesi (bu feribot seferleri ulaşım açısından da Samsat'a büyük katkı sağlayacaktır)
- Atatürk Barajı'nda Gezi Teknesi
- Aksiyon Oyun grubu (Zipline) alımı
- Millet Bahçesi Yapılması
- Samsatlılar Günü
- İnanç Turizmi açısından özellikle Safvan Bin Muattal Türbesi ve diğer türbelerin onarılıp düzenlenmesi

Yine Samsat'ın en büyük eksikliklerinden biri de Atatürk Barajı'nın sağlayabileceği balık ve balıkçılık ürünlerinin ticareti ve rekreasyonun gelişmemiş olmasıdır. Özellikle Kahta İlçesi'nde bulunan Atatürk Barajı kıyısında yer alan balıkçı restaurantlarına benzer şekilde yiyecek sektörü oluşturulup bu alanda turizm sektörü de geliştirilip istihdam sağlanmalıdır. Bununla birlikte yine restaurantlara benzer özellikle fotoğraf çekimi için seyir terasları, piknik alanları ve sosyal tesisler de yapılabilir (Foto 56).

Bir diğer yapılabilecek olan turizm faaliyeti ise Atatürk Barajı'nda Samsat yetkilileri tarafından düzenlenecek olan su sporları festivalleri olabilir. Atatürk Barajı'nda özellikle yelken, sörf, kürek ve yüzme gibi her yıl yapılabilecek geleneksel festivaller yapılabilir.

Foto 56: Atatürk Barajı Seyir Restaurantı (Google Map)[49]

4.6. Ulaşım

Ulaşım ekonomik coğrafyanın önemli bir kolu olup genel anlamı ile insan ve eşyanın bir yerden bir yere taşınması faaliyetidir (Tümertekin ve Özgüç, 1987,s.1).

[49] https://www.google.com.tr/maps

Ulaşım yolları gelişmiş olan bir bölgenin/yörenin ekonomik olarak gelişmesi de mümkündür. Ulaşım yollarına bağlı olarak tarım, ticaret ve turizm gibi ekonomik faaliyetler de gelişme imkanı bulmaktadır.

Araştırma sahası çok eski yılarda henüz Fırat Nehri kenarında yerleşik iken önemli bir ticaret ve ulaşım yöresi olarak bilinmektedir. Bu dönemlerde özellikle tarım ürünü yetiştiren ev hayvancılık yapan yöre sakinleri ürünlerinin satışını daha kısa sürede gerçekleştirmek amacıyla Fırat Nehri üzerinden Şanlıurfa'ya gidip ticaret yapmışlardır. Yine Adıyaman merkezi ve çevre ilçelerden insanlar da Samsat İlçesi üzerinden Fırat Nehri vasıtasıyla diğer illere ulaşım gerçekleştirmişlerdir.

Çalışma sahası olan Samsat İlçesi yeryüzü şekilleri bakımından oldukça düz ve ovalık bir arazi yapısına sahiptir. Bu yüzden ulaşım maliyeti düşük bir arazidir. Fakat ilçe, il kapsamında düşünüldüğünde ilin güneydoğusunun en uç noktasında konumlanmış olup ve buna ilaveten Atatürk Barajı ile çevrili olması bakımından karayolları ulaşım güzergahında yer almamaktadır. Bunun sonucunda ise ilçe ulaşım yolları açısından fazla hareketli değildir. İlçenin demiryolu ağı bulunmamaktadır.

Şu an için ilçeye karayolu ve havayolu ile ulaşım sağlanmaktadır. En yakın havalimanı ise ilçeye yaklaşık 30 km kadar uzaklıkta bulunan Adıyaman havalimanıdır. İlçeye ana karayolu hattı olan D360 karayolu ile bağlantı mümkündür. Adıyaman il merkezinden doğuya doğru yönelen D360 karayolunun yaklaşık 24. km sinde sağa sapılarak Samsat yoluna bağlanmaktadır. Samsat yolundan yine yaklaşık 23 km sonra ise Samsat'a ulaşılmaktadır. İlçenin kendisine bağlı bütün köylerine karayolu bağlantısı mevcuttur (Harita 18).

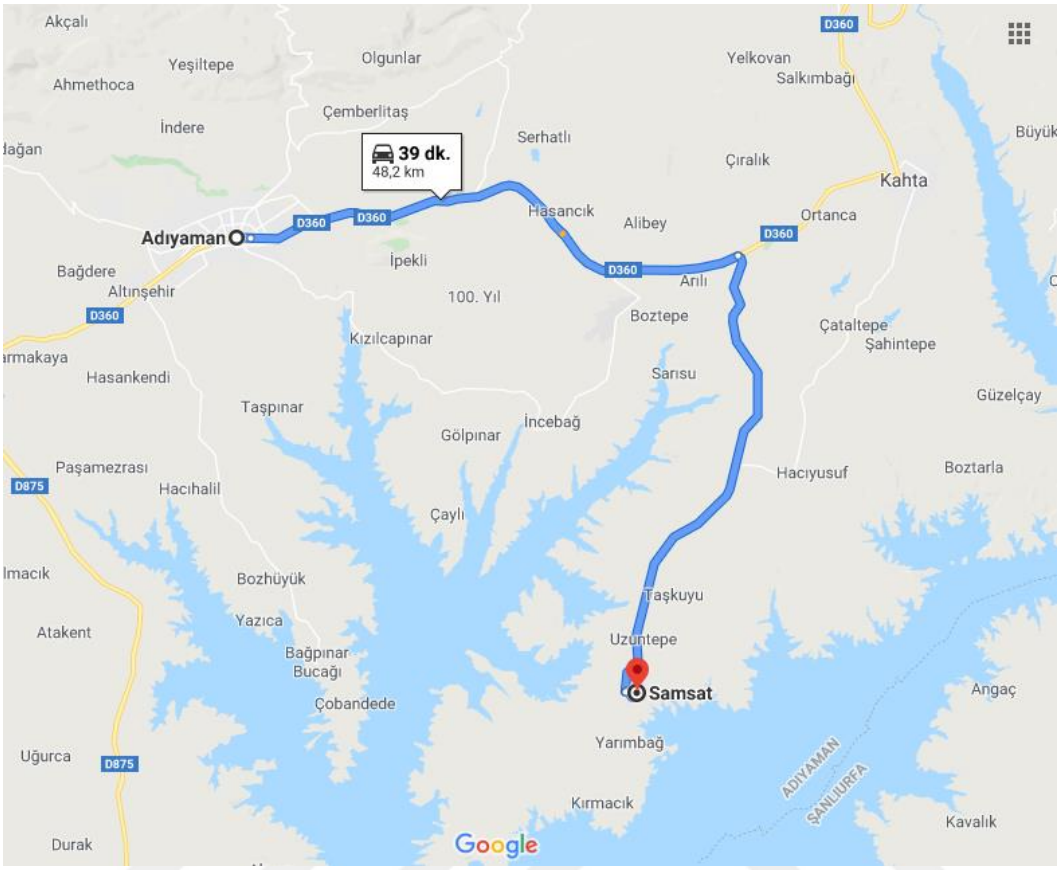

Harita 18: Adıyaman-Samsat Karayolu Bağlantısı (Google Map)[50]

İlçe belediyesinin yeni projeleri arasında Atatürk Barajı üzerinde Samsat-Bozova (Şanlıurfa) arasında feribot seferleri başlatmak vardır. Bu projenin hayata geçmesiyle Samsat ulaşım yollarına su yolu da eklenmiş olacaktır. Ayrıca projenin hayata geçmesiyle 123 km kadar olan Samsat – Bozova karayolu ulaşım mesafesi ¾ kadar kısalarak su yolu ile sağlanacaktır (Harita 19).

[50] https://www.google.com.tr/maps

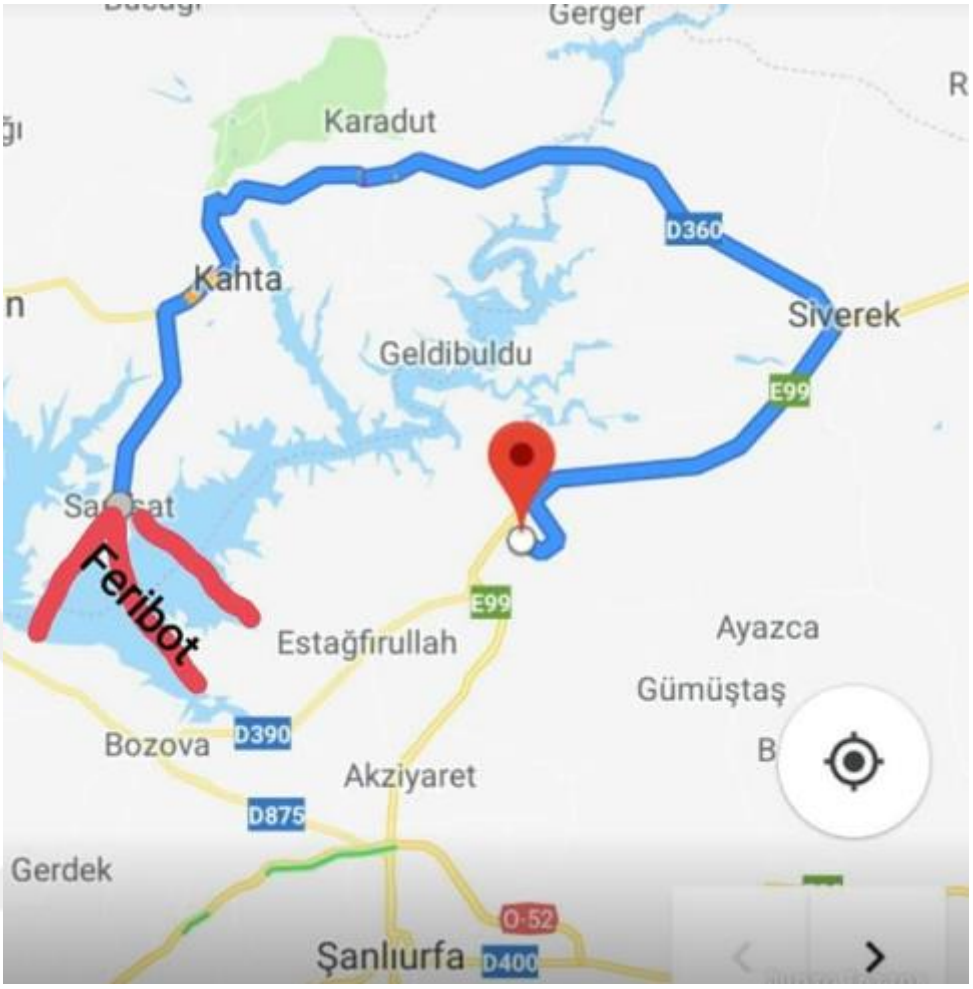

Harita 19: Samsat-Bozova Karayolu ve Feribot Hattı (Google Map)[51]

4.7. Ticaret

Çalışma sahası olan Samsat daha çok tarım alanında gelişmiş ve bu gelişimini ticarete pek dökememiş bir ilçedir. İlçede ticaretin gelişmemiş olmasının en büyük sebeplerinden biri ulaşım yolları ve güzergahlarından bir hayli uzakta yani deyim yerindeyse sapa bir yerde konumlanmış olmasıdır. Ayrıca ilçe nüfusunun da çok yoğun olmaması ilçedeki ticari faaliyetleri sınırlı durumda kılmıştır. İlçede ilçe ihtiyacını karşılayabilecek kadar ticari işyeri vardır.

[51] https://www.google.com.tr/maps

Tablo 26: Samsat İlçesi'nde Ticari İşyeri Sayıları[52]

İşyeri	Sayı	İşyeri	Sayı
Akaryakıt istasyonu	1	Aktar	1
Araba Yıkama	1	Kırtasiye	1
Bakkal-Market	13	Akaryakıt Ticareti	1
Tütün Ürünleri	1	Tesisatçı	3
Kuyumcu-Takıcı	3	Telefoncu	2
Ayakkabıcı	1	Lokanta	1
Bebe- Çocuk Giyim	1	Kıraathane ve cafe	2
Elektrikli Ev Aletleri	1	Değirmen-Zahirecilik	3
İnşaat Malzemeleri	1	Takı İmalatı	1
Giyim Mağazası	2	Kapı-Pencere	3
Camcı	1	Berber	3
Züccaciye	1	Fırın	2
Kasap	1	Soğutucu Depo	1
İnternet Cafe	1	İklimlendirme ekipman Kurulumu	1
Yük Taşımacılığı	12	Traktör Bakım Onarım	1
Yolcu Taşımacılığı	19	Sürücü Kursu	1
Toptan Katı Yakıt Ticareti	2	Tornacılık	1
Tamirhane	2	Eczane	1
Oyun makinesi İşletilmesi	1	Kazı ve Hafriyat	1

Samsat İlçesi Esnaf ve Sanatkar Odasına bağlı toplamda 94 üye vardır. Bu üyelerin 89'u erkek, 5 tanesi ise kadın üyedir. Fakat bunların dışında ilçede bir tane de eczane mevcuttur. Samsat İlçesi maalesef ki ticari anlamda gelişmiş bir ilçe değildir. Tarım ilçelerinde genel durum tarım ürünlerinin ticaretinin yapılması durumu gözlemlense de Samsat'ta bu durum tam tersidir. Tarım ürünlerinden sadece tütünün ticareti yapıldığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte Tablo 26'ya göre ilçe nüfusuna

[52] Arazi Çalışması ve Samsat Esnaf ve Sanatkâr Odası Başkanlığı yardımıyla oluşturulmuştur.

oranla yük taşımacılığının yüksek bir sayıda olduğu görülmektedir. Bu yüzden de elde edilen ürünün yük taşımacılığı yoluyla başka yerlere taşınıp ticaretinin yapıldığını söylemek mümkündür. İlçede yolcu taşımacılığında da herhangi bir aksaklık yoktur. Her gün belirli saatlerde Adıyaman il merkezine ve diğer ilçelere ulaşım sağlanabilmektedir. İlçede bulunan ticarethanelerin sayısı ilçe nüfusu varlığına göre yeterli düzeydedir. İlçede sadece 1 tane eczane mevcut olup bunun da yeterli olduğu dile getirilmiştir. İlçeye bağlı köylü nüfusun önemli bir kısmı birçok işini Adıyaman il merkezinde bitirdiği için ilçe merkezine çok fazla iş yükü yüklenmemektedir. İlçedeki ticari faaliyetlerin çoğunluğu yük-yolcu taşımacılığı, market-bakkal (Foto 57) işletmeciliği ve biraz da un ve unlu mamül ticareti üzerinedir.

Foto 57: Samsat İlçe Merkezi'nde Bir Market

5. BÖLÜM

ARAŞTIRMA SAHASINDA KARŞILAŞILAN BAŞLICA TEMEL SORUNLAR

5.1. Çevre Sorunları

İnsanın doğal kaynakları aşırı derecede kullanması, bu kullanma sırasında doğayı tahrip etmesi, doğal dengeyi bozması ve kirletmesi çevre sorunları olarak nitelendirilmektedir (Karakuş, 2014, s.104). Çalışma sahasındaki bir başka çevre sorunu ise tamamen doğal nedenlere bağlı olarak meydana gelen 2017 ve 2018 yılı depremlerinin oluşturduğu büyük yıkımın verdiği çevre hasarları sorunlarıdır.

5.1.1.Depremlerin Meydana Getirdiği Çevresel Hasarlar

Samsat İlçesi 2017 ve 2018 yıllarında meydana gelen 5.5 ve 5.1 büyüklükte meydana gelen depremler sonucu neredeyse tamamen yıkılma durumuna gelmiştir. Bu depremlerde bu kadar büyük bir hasarın oluşmasının ilk nedenlerinden biri ilçenin üzerinde yerleşmiş olduğu ovanın toprak yapısının killi ve kaygan bir yapıya sahip olmasıdır. İkinci bir neden ise ilçedeki birçok yapının eski ve depreme dayanıksız olmasıdır. Depremlerin meydana gelmesinden sonra başta konutlar olmak üzere ilçedeki neredeyse bütün imar yapıları hasar görmüştür. Hasar gören başlıca ve en önemli imar yapıları, ulaşımın ana unsuru olan karayolları olmuştur. Yolların bir kısmında özellikle ilçe merkezindeki yollarda büyük ve onarımı güç hasarlar gözlemlenmiştir. Yollarda oluşan hasar ile birlikte kış mevsiminde hemen hemen bütün ilçe cadde ve sokakları birer çamur ve balçık alanına dönmüştür.

Yakın zamana değin büyük bir sorun olan konut sorunun bir kısmı 2019 yılında çözülmüş olup, kalan kısmının 2020-2021 döneminde bitmesi planlanmaktadır. Fakat diğer bir sorun ise hemen hemen bütün kamu kurumlarının (belediye binası, kaymakamlık, müftülük, askeriye, ilçe milli eğitim müdürlüğü, okullar vb.) da konteyner binalardan oluşup istenilen düzeyde hizmet verememesidir. Yetkililerden alınan bilgiye göre imar yapılarının yenilenme işlemleri devlet yetkililerinin de desteğiyle 2020 yılı sonlarına doğru tamamlanabilecektir.

5.1.2.Çadır Kent Yaşamı

İlçenin 2017 yılından bu zamana kadar olan süreçteki bir diğer çevre sorunu ise çadır kentlerin varlığı ve bu çadır kentlerde yaşam zorunluluğudur. Şehrin özellikle dokusuna ve bununla birlikte şehir fonksiyonlarının işlemesine zarar veren çadır kentler halkın ihtiyaçlarının gerekli ve istenilen düzeyde karşılanmasına olanak sağlayamamaktadırlar. Özellikle kış aylarında hayatı idame ettirmenin daha da zorlaştığı çadır kentler bilhassa çocukları etkilemekte olup genç neslin eğitim ve psikolojik durumunu olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sorun da yukarıda da değinildiği gibi en kısa sürede konutların tamamlanmasıyla çözüme kavuşturulacaktır.

5.1.3.İçme Suyu ve Kanalizasyon Şebekeleri

Günümüzde kullandığımız içme sularını baraj veya daha ilkel şekilde olarak nehirlerden elde etmekteyiz. Samsat İlçesi henüz Atatürk Barajı suları altında kalmadan evvel içme ve tarımda kullanacağı suyu Fırat Nehri'nden temin etmekte idi. Baraj kurulduktan sonra bu ihtiyacını barajdan karşılamaya başlayan yöre halkı günümüzde hala bile baraj sularından yeterli ve modern şekilde istifade edememektedir. Yaşanan iki depremin ardından zaten yeterli ve ihtiyacı karşılayacak kapasitede bulunmayan içme suyu ve kanalizasyon şebekelerinde gözle görülür hasarlar meydana gelmiş, hatta şebekeler yer dahi değiştirmişlerdir. Bu durum yine belediye yetkililerince belli düzeyde çözüme kavuşturulmuş olup halen çalışmalar devam etmektedir.

Bir dönem içme suyu temin edilen Atatürk Barajı'nda kanalizasyon atıklarının barajı kirlettiği ve baraj çevresinde yaşayan özellikle köylü halkın bu suyu kullandığı bilinmektedir. Samsat İlçesi neyse ki bu sorunu en kısa sürede çözmeye çalışıp ilçeye bir arıtma tesisi kurmuştur.

5.1.4.Aşırı Buharlaşmanın Tarıma Etkileri

Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve çevresi yaz aylarında etkisi altına girdiği Basra Termik Alçak Basıncından ötürü çok sıcak ve kuru bir havaya maruz kalmaktadır. Samsat İlçesi de bu bölgemizde yerleşik bulunduğundan aynı faktörden etkilenmektedir. Zaten çok az bir yağış eğiliminde ve düzensiz bir yağış rejimine sahip ilçede

güneşlenme miktarının fazla olmasından dolayı buharlaşma miktarı hat safhadadır. Bu yüzden hali hazırda olan su yetersizliği buharlaşmayla beraber daha çok etkisini hissettirmektedir. İlçede içme suyu ve tarım için gereken su temini Atatürk Barajı'ndan sağlanmaktadır. Modern tarım yöntemlerine henüz sadece son birkaç yılda başlayan yöre halkı, özellikle sulama konusunda yeterli bilgi ve bilince sahip değildir. Bu yüzden de barajdan elde edilen suyun bilinçsizce kullanılması sonucu mevcut olan tarım amaçlı su da aşırı buharlaşma yoluyla kaybolmaktadır. Buharlaşan suyla birlikte topraktaki tuz miktarının ve su isteğinin artması sonucu tarımda verim düşmektedir.

5.2.Ekonomik Sorunlar

İlçedeki en büyük ekonomik faaliyetler tarım faaliyetleri ve bunun kollarıdır. Fakat tarım henüz modern yöntemlerle yapılmadığından yeterli verim alınamamakta ve bunun sonucunda çiftçi harcadığı çabanın karşılığını bulamamaktadır. İlçedeki genç nüfus tarım gelirleriyle geçinememektedir. Somut olarak elle tutulur, yeterli bir sanayi faaliyeti de bulunmadığından nüfusun büyük bir kısmı ya göç etmektedir ya da mevsimlik işçi olarak başka illere gidip tarım veya turizm sektöründe çalışmaktadır. İlçede uzun güneşlenme saatleri hakim olduğundan ötürü kısa sürede tarım ürünlerinin olgunlaşması mümkündür. Fakat ilçede ne bu ürünlerin işlendiği herhangi bir sanayi faaliyeti ne de gözle görülür derecede bu tarım ürünlerinin ticaretinin yapıldığı önemli bir alan bulunmaktadır. Özellikle Samsatlı iş adamlarının dışarıya yatırım yapmayı bırakıp memleketlerinin kalkınmasına faydalı olmaya bakmaları gerekmektedir. Samsat İlçesi'nde kurulacak olan tek bir fabrika veya atölye benzeri sanayi oluşumları dahi birçok insan için geçim kaynağı olacaktır.

Çalışma sahasında güneşlenme saatleri genel ortalamanın da üzerindedir. Bu yüzdendir ki yetkililer en azından kendi elektriklerini kendileri üretebilmek adına boş arazilere veya başka uygun arazilere güneş enerji santralleri kurabilirler. Bu da ilçenin elektrik giderlerini azaltacak hatta belki elde edilen enerji satılacak veya başka iş alanlarında kullanılabilecektir.

İlçenin bir diğer büyük ekonomik sorunu ise ilçede potansiyel olmasına rağmen hayvancılık faaliyetlerinin yeteri kadar gelişmemiş durumda olmasıdır. İlçe özellikle

küçükbaş hayvancılık ve Atatürk Barajı'nda yapılacak balıkçılık faaliyetleri için elverişli olsa da gerekli bütçenin sağlanamaması bu sektörlerin gelişmesini sekteye uğratmaktadır. Devlet tarafından zaman zaman belirli teşvikler yapılmış olsa bu teşvikler üreticiyi harekete geçirecek yeterlilikte görünmemektedir.

İlçedeki bir diğer ekonomik kaynak potansiyeli ise her açıdan turizm faaliyetleridir. Samsat türbelerle birlikte inanç turizmini, Atatürk Barajı ile birlikte su sporları ve doğa turizmini, sahip olduğu birçok tarım arazisi ile tarım turizmini her yıl belli festival tarzı eğlencelerle birleştirerek hayata geçirip ekonomisine katkıda bulunabilir. Bu şekilde yeni iş alanları açılmış olacaktır.

BULGULAR

Çalışmaya başlandığı süreçte ilçe fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafyası ile birlikte çalışma sahasını ilgilendiren alt problemler oluşturulmuş ve bu sorulara cevaplar bulunmaya çalışılmıştır;

1) Tarihsel süreçte Samsat'ın önemine dair bulgular:

Samsat yaklaşık 8000 yıllık tarihi ile çok uzun geçmişe sahip bir yöredir. Bütün bu uzun tarihsel süreçte birçok topluluğa, medeniyete, ticaret faaliyetine ve savaşa ev sahipliği yapmıştır. Samsat'ı tarih sahnesinde bu denli kıymetli kılan en önemli unsur şüphesiz Fırat Nehri'nin varlığı olmuştur. Tıpkı ilk insan toplulukları için hayati önem taşıyan su kaynaklarının yakınında bulunma zorunluluğu Samsat'a yerleşen topluluklar için de geçerli bir sebep olmuştur. Fırat Nehri Anadolu topraklarını Mezopotamya'ya bağlayan en önemli geçiş güzergahı ve su yolu idi. Bu yüzdendir ki hemen Fırat Nehri kıyısında yerleşmiş bulunan Samsat hem ticari, hem askeri hem de ekonomik olarak güvenli ve elde edilmesi zorunlu olan bir yöre sıfatını taşımıştır.

2) Samsat İlçesi'nin bulunduğu konumun geçmişten günümüze kadar maruz kaldığı değişikliklere ait bulgular:

Samsat İlçesi daha önce de değinildiği gibi azımsanmayacak bir birikime sahip yerleşkelerden biridir. Öyle ki ilçe bütünüyle Atatürk Barajı suları altında kalmadan evvel ilçe sınırları içerisinde bulunan Samsat Höyüğü'nde yapılan kazılarda üst üste yığılmış şekilde Paleolitik'ten Orta Çağ Dönemlerine kadar birçok devire ait kalıntı ve eser bulunmuştur. İlçeye yerleşen her topluluk bir önceki topluluğun üzerine yeni bir yaşam kurmuştur. Özellikle savaş zamanlarından sonra tahrip edilen veya tamamen yıkılan şehir üstüne yeni bir şehir yeni dokusuyla kurulmuştur.

Cumhuriyet Dönemi'nden sonra önemi giderek azalan ilçe 1988 yılında GAP kapsamında yapılan ve Türkiye'nin en büyük yapay gölü olan Atatürk Barajı altında kalarak 10 km kadar kuzeye taşınarak adını ''yer değiştiren şehirler'' listesine aldırmıştır. Son olarak 2017 ve 2018 yıllarında ilçede meydana gelen ve ilçenin toprak zemininin killi ve kaygan olmasından dolayı büyük bir yıkım ve tahribata yol açan

depremlerin oluşturduğu hasara bir daha maruz kalmamak adına ilçenin tekrar taşınması gündeme gelmiştir. İlçenin taşınması planlanan yeni yerleşim yeri Sahabe Hz.Safvan Bin Muattal Türbesi ve Külliyesi'nin de bulunduğu arazi olarak belirlenmiştir. Fakat daha sonra bu fikirden vazgeçilip aynı yerde depreme dayanıklı bir şehir altyapısı kurulması kararlaştırılmıştır.

3) İlçenin önemli bir yerleşim birimi olmasının altındaki fiziki ve beşeri koşullara ait bulgular:

İlçeyi geçmiş dönemlerde önemli kılan etken Fırat Nehri idi. Buna ilaveten ilçe arazi yapısının engebesiz ve ulaşımın kolay yapılabildiği bir topografyaya sahip olması ilçeyi cazip kılan bir diğer etkendir. Çalışma sahasını yerleşim açısından değerli kılan bir diğer etken ise yöre iklim şartlarının elverişli ve yaşamak için uygun olmasıdır. Samsat ve çevresi Osmanlı yönetimi altına girdiği dönemlerden itibaren yavaş yavaş önemini yitirmeye başlamıştır. Fakat ilçenin önemini koruduğu dönemlerde Fırat Nehri'nin sunduğu sulama imkanlarının tarımı desteklemesi, tarım ürünlerinin ve hayvanların nehir aracılığıyla taşınıp farklı yörelerde ticaretinin yapılabilmesi Samsat'ı beşeri yönden yaşanabilir kılan etkenler olmuştur.

4) Samsat ve çevresinde nüfusun gelişim sürecine dair bulgular:

Samsat yerleşkesi yaklaşık 8000 yıllık tarihi boyunca Fırat Nehri kıyısında konumlanmıştır. Fırat Nehri gibi çok önemli bir su kaynağı kıyısında yerleşmiş olmasından ötürü Samsat ve çevresi her daim yoğun nüfuslanan bir yerleşke niteliğini taşımıştır. Fakat tarihsel süreçte birçok savaşa, istilaya ve işgale maruz kaldığından doğal olarak yaşanılan bütün bu olaylara paralel olarak yöre ve çevresindeki nüfus varlığında da değişimler ortaya çıkmıştır. Samsat İlçesi Osmanlı İmparatorluğunun himayesine girdikten sonra sancak haline getirilmiş, yöredeki hareketliliğin de azalmasıyla önemi kaybolmaya başlamış ve yoğun nüfus yerini seyrek nüfusa bırakmıştır. Osmanlı Dönemi'nden sonra cumhuriyet döneminde önemini yitirmeye devam eden Samsat, 1960 yılında ilçe olduktan sonra yavaş yavaş da olsa nüfusunu artırmaya başlamıştır. Fakat 1988 yılında Samsat İlçe merkezinin ve ilçeye bağlı bazı köylerin Atatürk Baraj Gölü altında kalması ve bu olay sonucunda ilçedeki nüfusun bir

kısmının Adıyaman merkeze, diğer Adıyaman ilçelerine ve başka illere göç etmesiyle ilçe nüfusunda azalma meydana gelmiştir. Günümüzde ise ekonomik zorluklar, istihdam kaynaklarının kısıtlı olması, eğitim olanaklarının yetersizliği vb. durumlar ilçe nüfusunun artış hızının düşük olmasına sebebiyet vermektedir.

5) Günümüzde ilçe nüfusunun gün geçtikçe azalmasının sebeplerine dair bulgular:

Eski dönemlerde yoğun yerleşim faaliyetlerinin geliştiği Samsat ve çevresinin zamanla önemini yitirmesiyle birlikte birçok ekonomik faaliyet giderek azalmış veya yok olmuştur. Atatürk Barajı'nın kurulmasıyla artık eskisi gibi canlı olmayan Fırat Nehri karşı kıyılarında yapılan ticari faaliyetlerin de yapılamaması sonucu yöre halkının tutunacak pek fazla bir ekonomik uğraşı da kalmadığından halk yöreyi terk etmeye başlamıştır. Barajın kurulmasından sonra çok hızlı şekilde azalan nüfusun asıl nedeni taşınma sürecinde devletin tanıdığı imkanlardan faydalanıp başka il veya ilçelere göç eden halktır. Günümüzde ise çoğunlukla azalma eğiliminde olan ilçe nüfus durumunun yine başlıca nedeni ekonomidir. Mevcut tarım arazilerinin miras yoluyla bölünmesiyle bu arazilerin ailelerin geçinmesinde yetersiz kalması da nüfusun göç etmesine sebep olmaktadır. Samsat ve çevresinde yapılan tarım ve hayvancılığın ailelerin geçimlerine yetememesi, ilçede ekonomik olarak halkı geçindirebilecek herhangi bir maden, ormancılık, balıkçılık, sanayi vb. faaliyetin mevcut olmaması gibi etkenler gün geçtikçe nüfusun azalmasına neden olmaktadır.

6) Yerel halkın geçim kaynakları ve bu kaynaklarla ilgili yaşadıkları sorunlara dair bulgular:

Çalışma sahasında ikamet eden halk geçmişte de olduğu gibi günümüzde de tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlamaktadır. İlçede tarım ve hayvancılık dışında maalesef ki kayda değer başka önemli bir ekonomik faaliyet bulunmamaktadır. İlçe tarım topraklarının neredeyse tamamında on yıl öncesine kadar su yoksunluğundan ötürü kuru tarım yapılmıştır. Fakat özellikle Samsat Sulama Birliği'nin oluşturduğu sulama kanalları yoluyla ve modern tarım yöntemleriyle Samsat'ta sulu tarıma yavaş da olsa geçiş yapılmıştır. Çalışma sahasında tarım faaliyetleri ile ilgili yaşanılan en büyük

sorunlardan biri yaz aylarında aşırı sıcaklarla beraber ortaya çıkan aşırı buharlaşmadır. Aşırı buharlaşma nedeniyle tarım arazilerinde mevcut su kısa sürede yok olmakta ve tekrar suya ihtiyaç duymaktadır. Bununla birlikte buharlaşan suyun ardından toprakta tuzlaşmanın başlaması da bir tarım sorunu olarak görülmektedir. Bütün bunların sonucunda tarım arazilerinden elde edilen düşük verim veya istenilen düzeyde olmayan verim çiftçilerin başlıca sorunlarından biridir.

Samsat ve çevresinin ikinci bir geçim kaynağı ise hayvancılıktır. İklim şartları her ne kadar küçükbaş hayvancılığa elverişli olsa da ilçede yetiştirilen küçükbaş hayvan sayısının potansiyelin çok altında kaldığı görülmektedir. Bunun nedenlerinden biri yıllar öncesinde küçükbaş hayvancılık yapan fakat zamanla göç eden nüfusun artmış olmasıdır. Bir diğer neden ise hayvancılık faaliyetleri için yeterli mera ve arazinin tahrip edilmiş olmasıdır.

7) Son dönemde şehir merkezli meydana gelen deprem afeti ile bulunulan konum arasındaki ilişkilere dair bulgular:

Çalışma sahasında yapılan çalışmalar Samsat ve çevresinin II. Derece deprem sahası olduğunu göstermektedir. Son yıllarda ilçe merkezi ve çevresinde meydana gelen depremler sonucunda, daha önceden tespit edilemeyen fakat Samsat İlçesi'ni doğrudan etkileyen iki gizli fayın olduğu yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır. Bunlar doğrultu atımlı fay makaslama zonu oluşturan Samsat'ın kuzeyindeki KB doğrultulu sağ yanal özelliğindeki Samsat Fayı ve kuzeydoğuda bulunan Lice Fayının devamı olan KD doğrultulu sol yanal atımlı faydır. Bu fayların her ikisi de KAF hattı üzerinde bulunan küçük faylardır.

8) Atatürk Baraj Gölü'nün yapımının ilçe üzerindeki etkilerine dair bulgular:

Atatürk Baraj Gölü'nün yapımına 1983 yılında başlanmış ve 1992 yılında ise tamamlanmıştır. Bu süreçte tarihler Mart 1988 yılını gösterdiğinde Keban ve Karakaya Barajlarındaki doluluk oranlarının baskı yapmasıyla fazla suyun Atatürk Barajı'na aktarılacağı bildirilerek yöre halkına acil bir ihtarname gönderilmiş ve sadece üç gün içinde ilçeyi tamamen terk etmeleri istenmiştir. Tahliyeden sonra kısa zamanda baraj suları yükselmiş ve ilçe merkezi sular altında kalmıştır. Hızlı bir şekilde tahliye olan

ilçe halkı hem sosyolojik hem psikolojik hem de ekonomik olarak bu yer değişikliğinden etkilenmiştir. Doğup büyüdükleri memleketlerini veda dahi edemeden terk etmek zorunda kaldıkları için uzun bir süre bu tarifsiz acıyı kalplerinde hissetmişlerdir. Bu acı belki de en çok yöre halkının yaşlı insanını etkilemiştir. Eskiden Eski Samsat'ta birlikte iç içe yaşayan akrabalar arasında bazılarının Yeni Samsat'a değil de başka yerlere göç etmeleri akrabalık bağlarına zarar vermiş olup birbirinden koparmıştır. Yeni Samsat'a yerleşen insanların birçoğu farklı yörelerden buraya taşınan barajzedeler oldukları için birbirlerine yabancı kalmış ve bir uyum sorunu yaşamışlardır.

Atatürk Barajı'nın şehir üzerindeki en büyük etkisi ekonomik olmuştur. Çünkü ilçenin hemen hemen tamamı tarım ile uğraşmış ve baraj ile birlikte tarım topraklarının bütünü yok olup gitmiştir. Yöre halkı için Yeni Samsat'a göç ettikten sonra alışkın olmadıkları topraklarda tarım yapmak ve eski verimi almak bir hayli zor olmuştur. Eskiden kendi kendine yetebilen aileler taşındıktan sonra bu durumu devam ettirememişlerdir.

9) GAP'ın bölgeye uygulanmasıyla beraber özellikle tarımsal faaliyetlerde değişikliklere dair bulgular:

GAP ile birlikte amaç bölgeyi her yönüyle kalkındırmak ve diğer bölgelerle her açıdan yarışır hale getirmektir. Çalışma sahasının iklim ve yağış şartları tamamen kuru tarımı teşvik etmektedir. GAP'tan önce iklim şartlarına bağlı kalınarak kuru tarım yapılmıştır. GAP kapsamında yapılan Atatürk Barajı sonrası ise sulu tarım için gerekli ekipmanlar adım adım düzenlenmiş ve zamanla sulu tarıma kısmen de olsa geçiş yapılmıştır. GAP öncesinde yapılan kuru tarımda çoğunlukla tahıl ve tütün tarımı yapılmıştır. GAP sonucunda sulama sistemleri kurulmuş, modern yöntemlerle sulamaya geçilmiştir. Bütün bu uğraşların sonucunda ise çalışma sahasında daha önceden tarımı yapılan tahıl ve tütünün bir kısmının yerini günümüzde pamuk, badem, nar, zeytin, meyve ve sebze tarımı gibi sulu tarım ürünleri almaya başlamıştır.

10) Depremin halk ve yürütülen faaliyetler üzerindeki etkilerine dair bulgular:

Çalışma sahasında 2017 ve 2018 yıllarında meydana gelen iki deprem şehri, imar yapısı açısından, halkı da psikolojik, sosyolojik ve ekonomik açıdan azımsanmayacak derecede etkilemiştir. Depremlerle birlikte birçok konut, ahır, kamu binası ve yol ya yıkılmış ya da kullanılamayacak derecede hasar görmüştür. Depremde evlerini kullanamayan halk en az bir yıl çadır kentte barınmış, bir kısmı 2019 yılında yeni yapılan konutlara yerleştirilmiş, bir kısmı ise hala beklemektedir. Deprem özellikle bu süreçte çocukları etkilemiş olup eğitim hayatında da olumsuz bir etki bırakmıştır. Bununla birlikte birçok işyeri sahibi işyerini kullanamaz hale gelmiş ve çadırlarda faaliyetlerini sürdürmüştür. İlçede büyük zarar gören kamu binaları ve özellikle yollar uzun süre kullanılamamıştır. Kamu binaları bulundukları yerlere tekrardan inşa ettirilirken halkın hizmetten daha fazla mahrum kalmasını engellemek adına kamu kurumları konteynerlara yerleştirilmişlerdir. Şehir içi ulaşım yolları büyük zarar gördüğünden ulaşım biraz sıkıntılıdır. Fakat belediye yetkililerinden alınan bilgiye göre ilçedeki yeni konut yapımı ve inşaat işleri bitirildikten sonra yolların yeniden yapılıp halkın hizmetine sunulması planlanmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma sahası olan Samsat bölgedeki en eski tarihsel alanlardan biridir. Tarihi M.Ö. 6000'li yıllara kadar uzanmaktadır. Yapılan kazılarda Paleolitik Dönemine ait kalıntıların bulunmasıyla ne kadar uzun bir geçmişe sahip olduğu gözler önüne serilmektedir. Samsat şehri Fırat'ın en elverişli geçiş yeri olması sebebiyle tarih boyunca önemi büyük olmuştur. Her dönemde Fırat Nehri'nden dolayı elde edilmek istenen Samsat şehri sırasıyla Paleolitik, Neolitik, Kalkolitik, Hititler, Asurlular, Frigler, Persler, Makedonlar, Kommagene Krallığı, Roma İmparatorluğu, Doğu Roma (Bizans), Emeviler, Abbasiler, Hamdaniler, Eyyubiler, Anadolu Selçuklu Devleti, Memluklular, Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti hakimiyetine girmiştir.

1988 yılına gelindiğinde Fırat Nehri üzerinde yapılan Atatürk Barajı'ndan dolayı Samsat şehri ve birçok bağlı köyü baraj suları altında kalmıştır. Bu yüzden şehir bulunduğu yerden 10 km kadar kuzeye yani günümüzdeki yerine aynı adla kurulmuştur.

Samsat İlçesi ülkemizin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Orta Fırat Bölümü'nde yer alan Adıyaman İline bağlı bir ilçedir. Adıyaman il merkezine uzaklığı 47 km kadardır. Atatürk Barajı Havzasında yerleşik bulunan ilçenin üç tarafı Atatürk Baraj Gölü ile çevrili olduğundan bir yarımada şeklinde görünmektedir. Kuzeyinde Adıyaman'ın Kahta İlçesi bulunan çalışma sahasının sadece Adıyaman iline karayolu bağlantısı vardır. İlçe II. derece deprem bölgesi olup KAF hattı üzerinde konumlanmıştır. İlçenin depremselliğinde Samsat Fayı ve Lice Fayı etkilidir. İlçe tamamen bir ova görünümünde olup çok az eğim ve engebeye sahiptir. İlçedeki yükseltilerin 1000 m'nin altında olduğundan daha çok tepe olarak adlandırılmaktadırlar. İlçenin en büyük su varlığı geçmişte Fırat Nehri olan fakat günümüzde bu nehir üzerinde kurulmuş olan Atatürk Barajı'dır. Bunun dışında ilçede mevsimlik ve sürekli olan birçok küçük akarsu mevcuttur. İlçenin iklimi yazları sıcak ve kurak, kışları ise ılık ve yağışlı bir yapıya sahiptir. Özellikler bakımından hem Akdeniz hem de karasal iklim özellikleri hakimdir. İlçenin en sıcak dönemleri Temmuz-Ağustos, en soğuk dönemleri ise Ocak-Şubat dönemleridir.

Çalışma sahası düz ovalık bir arazi üzerinde yerleşmiş bulunduğundan ulaşım kolay olup ulaşım hattı yapım maliyeti düşüktür. İlçenin bütün köylerine karayolu bağlantısı olup hepsi asfaltlı yola sahiptir. İlçeye bağlı toplamda 16 köy mevcuttur. Bu köylerin hepsinin de geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır.

İlçede bir devlet hastanesi, 4 aile hekimliği birimi ve bir tane de eczane bulunmaktadır. İlçe genelinde toplamda 50 tane sağlık çalışanı mevcuttur. Ayrıca İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı toplamda 2 adet lise, 8 adet ilkokul ve 5 adet ortaokul vardır. Yine bu kuruma bağlı ilçe genelinde toplamda 133 öğretmen görev yapmaktadır. Bunun dışında ilçe merkezinde bir adet jandarma karakolu bulunmaktadır.

İlçe ekonomisi daha çok birincil ekonomik faaliyetler olan tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. İlçede tarım son dönemlerde yavaş yavaş modern yöntemlerle yapılmaya başlandıysa hala tarım topraklarının büyük bir kısmında ilkel yöntemler kullanılmaktadır. Bu yüzden de elde edilen verim var olan potansiyele ulaşamamaktadır. GAP'ın uygulandığı saha içerisinde bulunan çalışma alanı GAP'tan önceki süreçte çoğunlukla tahıl ve tütün üretimi ile meşgul olup kuru tarım yapmaktadır. Fakat son yıllarda faaliyete geçen sulama projeleriyle birlikte tarımda yenilikler ve değişiklikler yapılmış olup bir miktar sulu tarıma geçilmiş ve üretimi yapılan tahıl ve tütün vb. ürünlerin yerini sulu tarımla daha iyi verim alınabilen pamuk, nar, badem, zeytin, sebze ve meyve üretimi ağırlık kazanmıştır. Fakat her ne kadar önceki yıllara göre çiftçinin tarımsal üretim bilinci artmışsa da yeterli değildir. İlçede özellikle yaz dönemlerinde meydana gelen aşırı sıcaklıklar sonucu oluşan yüksek oranda buharlaşmadan dolayı toprakta tuzlanma oranı artmakta olup tarımsal üretimi olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sorunu çözebilmek adına devlet yetkililerince halk daha çok bilinçlendirilerek gerekirse köy köy, mahalle mahalle gezilerek bütün çiftçilere tarım bilinci kazandırılarak gerekli denetimlerle süreç takip edilmelidir.

İlçede hayvancılık faaliyetleri geçmiş yıllara göre gözle görülür derecede azalma göstermekle birlikte iklim yapısı ve bitki örtüsüne bağlı olarak küçükbaş hayvancılık daha fazla icra edilmektedir. Bunun yanında büyükbaş hayvancılık yapılmakta olup balıkçılık, arıcılık gibi hayvancılık faaliyetleri de büyük ekonomik hedeflerin dışında yapılmaktadır. İlçedeki hayvancılık potansiyeli yüksek olup bu

durumun gözden kaçırılmaması gerekmektedir. Yetkililer tarafından ilçe halkına hayvan adedi, yem ve veteriner hekim tedariki bakımından daha çok yardım ve teşvik yapılması gerekmektedir.

İlçede sanayi faaliyetleri yok denecek kadar azdır. Faal nüfusun yalnızca % 1,5 gibi bir oranı sanayi faaliyetlerinde istihdam edilmektedir. İlçede orta büyüklükte bir tekstil fabrikası ile birlikte sanayi faaliyetlerini yürüten çok küçük birkaç dükkan mevcuttur. Buna istinaden ilçede herhangi bir madencilik veya ormancılık faaliyeti bulunmamaktadır. İstihdam alanlarının çok kısıtlı olması ilçedeki özellikle genç nüfusun göç ederek iş bulma ümidiyle Adıyaman il merkezine veya başka büyük şehirlere gitmesine sebebiyet vermektedir. Bu olumsuz gidişatı durdurmak amacıyla ilçede yetiştirilen tarım ürünlerinin işlenebileceği fabrika veya atölyeler kurulmalıdır. Oluşturulacak bu istihdamları da Samsatlı iş adamları ve devlet yetkilileri üstlenerek Samsat'a ekonomik ferahlık kazandırılmalıdır.

İlçede turizm de diğer birçok sektör gibi maalesef gelişme gösterememiştir. Çalışma sahasının en büyük iki turizm kaynağı Atatürk Barajı ve inanç turizmi için türbeler mevcuttur. Bu yüzden Samsat Belediyesi bu her iki kaynağı geliştirmek amacıyla büyük uğraş içerisindedir. Bu amaçla yeri bilinen sadece birkaç sahabeden biri olan Hz. Safvan Bin Muattal'ın türbesini yenilemiş ve turizme kazandırmak için çevresinde birçok değişiklikler yapmıştır. Yine belediyenin büyük projelerinden biri ise Atatürk Barajı'ndaki turizm ve ulaşım faaliyetlerini geliştirmek için baraj üzerinde Samsat – Bozova (Şanlıurfa) arasında bir feribot hattı yapmaktır. Fakat bunun dışında yine Atatürk Barajı'nda var olan balık potansiyelinin de göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Kahta İlçesi'nde yapılmış olan baraj kıyısındaki balık restaurantlarına benzer şekilde restaurant veya seyir yerleri yapılarak istihdam sağlanabilir ve ilçe ekonomisine katkıda bulunabilinir.

Yapılan çalışma sonucunda verilen önerileri maddeler halinde sıralamak gerekirse:

1) İlçede yaz dönemlerinde meydana gelen aşırı sıcaklıklar sonucu oluşan tarım sorunları ile başa çıkmak amacıyla devlet yetkilileri yöre halkına belli bir düzeyde eğitim vermeli ve halkı daha çok bilinçlendirmelidir.

2) Hayvancılık faaliyetlerini artırmak amacıyla yetkililer tarafından ilçe halkına hayvan adedi, yem ve veteriner hekim tedariki bakımından daha çok yardım ve teşvik yapılması gerekmektedir.

3) İlçedeki olumsuz ekonomik gidişatı durdurmak amacıyla ilçede yetiştirilen tarım ürünlerinin işlenebileceği fabrika veya atölyeler kurulmalıdır. Oluşturulacak bu istihdamları da Samsatlı iş adamları ve devlet yetkilileri üstlenerek Samsat'a ekonomik ferahlık kazandırılmalıdır.

4) Atatürk Barajı'nda var olan balık potansiyelinin kullanılması gerekmektedir. Kahta İlçesi'nde yapılmış olan baraj kıyısındaki balık restaurantlarına benzer şekilde restaurant veya seyir yerleri yapılarak istihdam sağlanabilir ve ilçe ekonomisine katkıda bulunabilinir.

5) Atatürk Baraj Gölü'nün Samsat'a yeni ulaşım yolları ve turizm geliri sağlaması amacıyla hem Bozova (Şanlıurfa)-Samsat feribot hattı bir an önce faaliyete geçmeli hem de farklı il ve ilçelere feribot hattı düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

Adıyaman İl Çevre Durum Raporu. (2003). Adıyaman Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü. Adıyaman.

Adıyaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü https://adiyaman.ktb.gov.tr/ (Erişim tarihi: 13.03.2020)

Adıyaman Tarım Master Planı. İl Tarım ve Kırsal Kalkınma Master Planlarının Hazırlanmasına Destek Projesi. (2004). Adıyaman Tarım İl Müdürlüğü. Adıyaman.

AFAD

Akengin, H. (2019). *Siyasi Coğrafya İnsan ve Mekan Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Aksakal, F.(2019) . Afşar Kasabası Coğrafi Etüdü. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Akyol, İ. (2014). Türkiye'de basınç, rüzgarlar ve yağış rejimi. *Türk Coğrafya Dergisi,* Sonkanun-Nisan, (5-6), 1-34.

Retrieved from http://dergipark.org.tr/tr/pub/tcd/issue/21248/227966

Alıcı, M.F. (2012). Atatürk Baraj Gölü'nde Adıyaman Şehir Atık Sularının Oluşturduğu Kirliliğin *Cyprinus Carpio*'daki Bazı Biyokimyasal Parametrelerin Kullanılarak Değerlendirilmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Alican, M. ve Yıldırım, T. (2014) . Ortaçağ'da Sümeysat. *Cappadocia Journal of History and Social Studies,* Vol. 2, s.52-67.

Arı, Y.(2019). Alevilikte Dini Otorite: Değişim ve Süreklilik (Adıyaman Örneği). *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Arı, Y. (2010). *Samsat'ta Bir Yıldız Sahabe Safvan B.Muattal.* Konya: Damla Ofset.

Atalay, İ. (2013). *Doğa Bilimleri Sözlüğü.* İzmir: Meta Basım ve Matbaacılık Hizmetleri.

Atalay, İ. ve Mortan, K., 1997. *Türkiye Bölgesel Coğrafyası* İnkılap Kitabevi Yayını, İstanbul. Aktaran: Uysal, R. A. (2011). Fırat Nehri Üzerindeki Barajların (Keban, Karakaya, Atatürk) Bölgenin Yağış ve Sıcaklık Değerlerine Etkisi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aydoğdu, M. H.(2019). Güneydoğu Anadolu Projesi (Gap) Kapsamındaki Su Kaynakları Ve Sulama-Drenaj Sistemlerinin Değerlendirilmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Ayhan, G. (2013). Adıyaman'ın İklimi ve Atatürk Baraj Gölünün Adıyaman'ın İklimine Etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aykaç, H. (2013). Atatürk Barajı'nın İnşası Sonrasında Adıyaman Vilayeti Merkez Kazasındaki Köy Kuruluşları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Azimli, M.(2008). *Hz. Safvan Bin Muattal.* Adıyaman: Step Matbaacılık, Adıyaman Belediyesi Kültür Yayınları.

Bağcı, G.(2017). Adıyaman Kenti Mekansal Gelişiminin İncelenmesi ve Kentsel Yeşil Alan Sistemine Yönelik Önerilerin Geliştirilmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Adana: Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Bakırcı, M. (1997). Türkiye'de Yer Değiştiren Şehirlere Yeni Bir Örnek: Samsat, *Türk Coğrafya Dergisi,* Sayı: 32, s.365-391.İstanbul.

Behçet, R. ,Oral, H. ve Gül, H. (2013). Adıyaman İlinin Güneş Enerjisi Potansiyeli ve Kullanımı. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2. s. 62-63

Bulut, İ.(2006). *Tarım Bilgileri ve Tarımın Coğrafi Esasları (Ziraat Coğrafyası)*. Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.

Bulut, İ. (2019). Adıyaman-Samsat Bölgesi Sismik Aktivitesi ve Güncel Gerilme/ Deformasyon Analizi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve DAE. Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi (2018). *24 Nisan 2018 Kırmacık-Samsat (Adıyaman) Depremi*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü.

Cebe, A.(2016). Adıyaman İlinin Turizm Coğrafyası, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çalışkan, C.(2015). Turizm Potansiyeli Olan Bölgelerin Kalkınma Sürecinde Toplumsal Kapasiteyi Güçlendirme Stratejileri: Adıyaman Örneği, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çelik, A. , ve Akça, E. (2017). Adıyaman'da Eğimli Akarsu Seki Topraklarının Sürdürülebilir Kullanımı için Öneriler, *YYÜ TAR BİL DERG.* , 27(1) : 139-150

Çelik, A.(2012). Adıyaman İlinin Tarım Dışı Alanlarındaki Tuğla-Seramik Hammadde Kaynaklarının Kullanım Potansiyellerinin Belirlenmesi, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Çelik, A. ve Baran, M.F. (2018). *Adıyaman İli Toprak Yapısı ve Tarımsal Mekanizasyon Durumu.* Ziraat, Orman ve Su Ürünleri Alanında Akademik Çalışmalar. Chapter 5. s.61-74.

Çetin, N. (2007) . Adıyaman İli ve Çevresindeki Manevi Halk İnançlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demir, E. (2003). Güneydoğu Anadolu Projesi'nin Ülke Ekonomisine Katkısı ve Bölge Yerleşim Alanlarına Etkisi. GÜ, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 23, Sayı 3, 189-205.

Demirkent, Işın, *"Sümeysât*," *İA, XI*, İstanbul 1979, s. 232-236.

Doğan, H. (2012). *Adıyaman Tarihi ve Kültürü Üzerine.* Konya: Kömen Yayınları.

Doğanay, H. (2012). *Coğrafya'ya Giriş*. İstanbul: Aktif Yayınevi.

Doğanay, H. (2014). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. Ankara: Pegem Akademi.

Doğanay, H. , Ü. Özdemir, ve İ.F. Şahin. (2011) . *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya.* Ankara: Pegem Akademi.

Doğanay, H. (2011). *Türkiye Ekonomik Coğrafyası*. Erzurum: Pegem Akademi.

Doğançay, S.(2011). 279 Numaralı Adıyaman Kadı Sicili'nin (H.1316-M.1899) 101-206. Sayfalarının Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DSİ Genel Müdürlüğü Resmi İnternet Sayfası (Erişim Tarihi: 10.03.2020)

Dündar, U.(2019). Bütünleşik Afet Yönetim Sisteminin Kent Planlama Sürecine Yansımaları Işığında Samsat(Adıyaman) Örneği, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Konya: Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Ekici, B.(2019). Şehir Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Geyve, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ekinci, D. (2010). *Jeomorfolojiye Giriş*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, E-Kitap

Erol. O. (1993). *Genel Klimatoloji*. Ankara: Gazi Büro Kitap Evi. Aktaran: Ayhan, G. (2013). Adıyaman'ın İklimi ve Atatürk Baraj Gölünün Adıyaman'ın İklimine Etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ertekin, A. (2012) . 282 Numaralı Hısn-ı Mansur (Adıyaman) Şer'iyye Sicili (H.1315-1316/M.1898-1899), *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Eskikurt, A. (2004). X-XIII. Yüzyıllarda Aşağı Mezopotamya Havzasında Zirai ve Ticari Faaliyet. M.Ü. *Türklük Araştırmaları Dergisi*, 37-57.

Fil, E.(2011). Adıyaman ve Çevresinde Tekstil Ürünü El Sanatları, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gelse, A.(2012). Adıyaman Ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Gülen, Ö.(2019). Erken Dönem Hıristiyan Tarihinde Samsatlı Pavlus'un Yeri, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gürbüz, M., Çelik, M.A. ve Gülersoy , A.E. (2013). Atatürk Baraj Gölü'nün Bozova İlçesi Tarımsal Ürün Deseni Üzerine Etkisinin İncelenmesi (1984-2011) . *Gaziantep University Journal of Social Sciences*. 12(4) :853-866 ISSN: 1303-0094 Erişim Adresi : (http://jss.gantep.edu.tr)

Gürgen, G. (2002). Güneydoğu Anadolu Bölgesinin İklimi" Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Enstitüsü Fakültesi Yayın No:12 Diyarbakır İklimine Etkisi. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları (DAUM) Dergisi*. Cilt:5. Sayı:3. sayfa: 116-121. Elazığ. Aktaran: Ayhan, G. (2013). Adıyaman'ın İklimi ve Atatürk Baraj Gölünün Adıyaman'ın İklimine Etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Irmak, T.S. , Bulut, İ. , Doğan, B. , ve Yavuz, E. , (2018). Adıyaman-Samsat (Türkiye) Bölgesinin Sismik Aktivitesi: İlksel Sonuçlar. *Uluslar arası Marmara Fen ve Sosyal Bilimler Kongresi 2018 Bildiriler Kitabı*. (Şehir)(Kocaeli) . s.1107-1113.

Karaboran, H. (1989). Şehir Coğrafyası ve Şehirsel Fonksiyonlar. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt: 3 Sayı:2. Elazığ.

Karademir, N. & Ortaç, Y. & Bilinir, Ş. (2019). Earthquake perception and settlement relations in Samsat (Adıyaman). *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 40, 248-265.

Karadoğan, S. (2005). Adıyaman Havzasının Genel Uygulamalı Jeomorfolojisi, *Yayınlanmamış Doktora Tezi.* Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karadoğan, S. , ve Tonbul, S. , (2005) , Adıyaman Havzasında Kuvaterner'deki Doğal Ortam Koşullarının Yerleşmelerin Dağılışı Ve Diğer İnsan Faaliyetleri Üzerindeki Etkileri, *Türkiye Kuvaterner Sempozyumu.* Elazığ.

Karadoğan, S. ve Tonbul, S. (2013). Adıyaman Havzasının jeomorfolojik özellikleri, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1(1), 182-217.

Karakuş, A. (2014). Finike İlçesinin Coğrafi Etüdü, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karaoğlu, M. ,(2018) , Rüzgar ve Rüzgar Olayları. *Derleme makalesi/Review article Journal of Agriculture* 1(2), 39-48, 2018.

Karpuz, G.G.(2014). Adıyaman, Elazığ, Hatay, Mardin, Şanlıurfa Müzelerinde Bulunan İslami Dönem Cam Eserler, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kartal, R.F. , Kadirioğlu, F.T. (2018). *Aletsel Dönemden Günümüze Atatürk Barajı Havzası Depremleri ve Bölgenin Tektoniği ile İlişkisi*. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Deprem Dairesi Başkanlığı. Çankaya-Ankara.

Kaya, Ö. (2006). Bir Eyyubi Melikinin Portresi: Melik Efdal Nureddin Ali B. Selahaddin Eyyubi. *Tarih İncelemeleri Dergisi*. Cilt 21, Sayı 2, 139-176.

Kaykı, A.(2010). Gazimağusa ve Çevresinin Coğrafi Etüdü, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Konak, A. (1995). Atatürk Barajının Neden Olduğu Yeniden Yerleşim Sorununun YeniSamsat, Söke, Reyhanlı Örneklerinde Sosyal Antropolojik Açıdan İncelenmesi, *Yayınlanmamış Doktora Tezi.* Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kortanoğlu, M.S.(2012).Türkiye'de Höyük Yerleşmelerinin Korunması, Değerlendirilmesi ve Devamlılığın Sağlanması Sorunu: Tilmen Höyük Arkeolojik Park Örneği, *Yayınlanmamış Doktora Tezi.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Köşker, Z. (2007) . *Fırat'ın İncisi (Samsat)*. Ankara: Çetin Veb-Ofset Matbaacılık A.Ş.

Köşker, Z. (2018). *Gizemli Güneş Diyarı Samsat. Adıyaman*: Baskı Safa Label

Kutluay, E. S. (2010). Adiyaman-Şanliurfa-Diyarbakir Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Plani Araştirma Raporu. Ankara: Çevre ve Orman Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü. pp 1-1091.

Narinç, A. (2019). Adaklı İlçe Merkezi'nin Coğrafi Etüdü, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Orman, T.(2011). 2000-2010 Döneminde Tütüne Yönelik Uygulamaların Adıyaman Tütün Üreticisi Ailelere Yansıması, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Öney, G.(1982). 1978-79 ve 1981 Yılı Samsat Kazılarında Bulunan İslam Devri Buluntularıyla İlgili İlk Haber, *Arkeoloji-Sanat Dergisi I*, 71-80.

Özcamus, A. (2007). Adıyaman Merkez Ve Çevrelerindeki Adak Yerleri Ve Uygulamaları, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özçağlar, A. (2014) . *Coğrafyaya Giriş.* Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık

Özdemir A.İ. ve Altıparmak A. (2005). Sosyo-Ekonomik Göstergeler Açısından İllerin Gelişmişlik Düzeyinin Karşılaştırmalı Analizi, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı:24, 97-110.

Özkan, Y. (2008) . Gap İllerinde Sosyal Ve Ekonomik Dönüşüm. *Ege Akademik Bakış/ Ege Academic Review*. 8 (1), 287- 300.

Parlak, Z. G. (2006). *Suya Batan Güneş: Samsat*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Sağlam, A. (2019). Gökçebey İlçesi (Zonguldak) Coğrafi Etüdü, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Karabük: Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Salman, B.(2007). Orta Euphrates Mozaikleri Işığında Edessa ve Samosata Mozaikleri, *Yayınlanmamış Doktora Tezi.* İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sönmez, M. E. (2012) . Barajların Mekân Üzerindeki Olumsuz Etkileri ve Türkiye'den Örnekler, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 11(1) , 213 -231 ISSN: 1303-0094, (http://sbe.gantep.edu.tr)

Sucu, M. (2008). *Kültürel ve Turistik Değerlerle Adıyaman*. İstanbul

Şahbaz N. ve Seyitoğlu G. (2018). Gaziantep Kuzeydoğusunun Neotektoniği: Bozova ve Halfeti Doğrultu Atımlı Fayları ve Bunların Kör Bindirmeler ile İlişkileri, *Maden Tetkik ve Arama Dergisi*, 156, 17-42.

Şahin, C. (Ed.) (2012). *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Şahin, C.(Ed.).(2012). *Genel Coğrafya*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Taş, B. , (2016) ,Türkiye'de Coğrafi Bakış Açısıyla Köy Kavramı, *TUCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu,* Yayın No: 2943343, Ankara.

Taşdemir, M.(1999). *16. yüzyılda (Adıyaman, Behisni, Hısn-ı Mansur, Gerger, Kahta) Sosyal ve İktisadi Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Tatar, O. ,Koçbulut, F., Polat , A. , ve Demirel , M. (2019). 02.03.2017 ve 24.04.2018 Samsat (Adıyaman) Depremleri ve Bölgesel Sismotektonik İçindeki Önemi. *Türkiye Jeoloji Bülteni*. (62) . s. 167-180.

Tuğrulca, O. , (2017), Alaycı Bilge; Luki (Lukianos), *Geçmişten Günümüze Malatyalı İlim ve Fikir İnsanları Sempozyumu*, İnönü Üniversitesi Yayınevi, Malatya.

Tuncel, M. (1996). Fırat Nehri. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt:13 s.31-33.

Tunç, M. N.(2018). 18.Yüzyılda Adıyaman (Hısn-ı Mansur, Behisni, Gerger, Kahta ve Samsad) İdari, Sosyal ve İktisadi Tarihi, *Yayınlanmamış Doktora Tezi.* Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TÜİK

Tümertekin, E. ve Ö. Özgüç. (1987). *Ulaşım Coğrafyası*. İst. Üniv. Coğ.Enst. Yay. İstanbul.

Uysal, R. A. (2011). Fırat Nehri Üzerindeki Barajların (Keban, Karakaya, Atatürk) Bölgenin Yağış ve Sıcaklık Değerlerine Etkisi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yalazı, E. (2007). Lukianos'un Eserlerinde Toplumsal Hiciv, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yaşar, İ.C.(2010). Adıyaman İl ve İlçelerindeki Evliya Anlatıları, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zencirkıran, A. (2017). Adıyaman Yöresi Düz Dokumaları, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Zengin, E. (2005). Adıyaman Fay Zonunun Kuzeydoğu Bölümünün Sismotektonik Özellikleri, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Elazığ: Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

İNTERNET KAYNAKLARI

http://www.ataturkbaraji.com/tr/30538/PROJENIN-ANA-HATLARI (16.11.2019)
https://www.adiyamanli.org/tr/cografya.htm (03.03.2020)
http://www.ataturkbaraji.com/tr/30123/ATATURK-BARAJI (16.11.2019)
http://www.ataturkbaraji.com/tr/30539/PROJE-SAHASININ-GENEL-OZELLIKLERI (16.11.2019)
http://www.ataturkbaraji.com/tr/30526/FAYDALAR (16.11.2019)
http://www.ataturkbaraji.com/tr/30122/BASARININ-SEBEPLERI (16.11.2019)

http://divanpost.blogspot.com/2010/02/samsatli-lukianos.html (18.03.2020)

Yararlanılan Kurumlar

Adıyaman Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Adıyaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Samsat Kaymakamlığı

Samsat Belediyesi

Samsat Esnaf ve Sanatkâr Odası Başkanlığı

Samsat İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

Samsat İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Samsat İlçe Devlet Hastanesi

Samsat İlçe Müftülüğü

Samsat Halk Eğitimi Merkezi

ÖZGEÇMİŞ

Meryem SÖNMEZ, 1994 yılında Adıyaman'ın Samsat İlçesi'nde dünyaya geldi. 2009 yılında Malatya Kazım Karabekir İlköğretim Okulundan mezun oldu. 2009-2013 yılları arasında Malatya Fatma ALİYE İMKB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde eğitim aldı. 2014 yılında başladığı Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Programından 2018 yılında mezun oldu. Aynı yıl Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Programında Yüksek Lisans eğitimine başladı.